

T.C.

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

**9-12 YAŞ ÇOCUK KİTAPLARININ, SOSYAL BİLGİLER DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN DEĞERLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ: GÜLTEN DAYIOĞLU ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Büşra ÇOŞKUN

Danışman:

Doç. Dr. Vedat AKTEPE

Nevşehir

Aralık, 2022

T.C.

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

**9-12 YAŞ ÇOCUK KİTAPLARININ, SOSYAL BİLGİLER DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN DEĞERLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ: GÜLTEN DAYIOĞLU ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Büşra ÇOŞKUN

Danışman

Doç. Dr. Vedat AKTEPE

Nevşehir

Aralık, 2022

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

Büşra ÇOŞKUN

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“9-12 yaş çocuk kitaplarının, sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerler açısından incelenmesi: Gülten Dayıoğlu örneği” adlı Yüksek Lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
Büşra ÇOŞKUN

Danışman
Doç. Dr. Vedat AKTEPE

Temel Eğitim Anabilim Dalı Başkanı

Doç. Dr. Aysun ERGİNER

KABUL VE ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Vedat AKTEPE danışmanlığında Büşra ÇOŞKUN tarafından hazırlanan “9-12 yaş çocuk kitaplarının, sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerler açısından incelenmesi: Gülten Dayıoğlu örneği” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

..... /..... / 2022

JÜRİ

İMZA

Danışman :Doç. Dr. Vedat AKTEPE

.....

Üye :Prof. Dr. Tekin ÇELİKKAYA

.....

Üye :Doç. Dr. Mehmet Hayri SARI

.....

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun ..... /..... / ..... tarih ve ..... sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

..... /..... /2022

Dr. Öğretim Üyesi Volkan Recai ÇETİN

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans ders döneminde ve tez çalışmamda bana desteğini hiç esirgemeyen, tecrübeleriyle ışık tutan, farklı bakış açıları edinmeme katkı sağlayan, öğrencisi olduğum için gurur duyduğum danışmanım Doç. Dr. Vedat AKTEPE ye sonsuz teşekkür ederim. Tez savunma sınavımda bulunan tüm jüri üyelerine de katılımları ve destekleri için teşekkür ederim.

Araştırmanın her aşamasında her zaman yanımda olan, sabır gösteren canım eşim Tayfun ÇOŞKUN a, canımın içi kıymetlim annem İlkay ALTUN a ve biricik kardeşim Esra PINARBAŞI ya teşekkürü borç bilirim.

Büşra ÇOŞKUN

Aralık, 2022

9-12 YAŞ ÇOCUK KİTAPLARININ, SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ: GÜLTEN DAYIOĞLU ÖRNEĞİ

Büşra ÇOŞKUN

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Temel Eğitim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Aralık 2022

Danışman: Doç. Dr. Vedat AKTEPE

ÖZET

Bu araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) öğrencilerin ders müfredatlarında ve boş zamanlarını değerlendirebilmeleri için belirlediği 100 Türk Edebiyatçısı listesinde bulunan ve Türk Edebiyatının önemli yazarlarından olan Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarının, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan 18 değer (adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik) açısından incelenerek ortaya konulması amaçlanmıştır. Bir başka amaç ise, Dayıoğlu'nun kitaplarının, değer eğitimi ve değerlerin aktarılmasında ne kadar etkili ve önemli olabileceğini tespit etmektir. Daha ilkököl ve ortaokul çağındaki çocuklara kazandırılması istenilen bu değerlerin bu eserlerde incelenmesi ve tespit edilmesi değerler eğitimi açısından önemlidir. Bu kitaplarda yer alan değerlerin belirlenmesi ile öğretmenlerin bu değerler üzerinde farkındalıklarını artırmayı, örnek olaylar sunarak kalıcı öğrenmeyi destekleyebileceği düşünülmüştür. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımlarından doküman incelemesi kullanılmıştır. İlgili literatür taramasına dayalı olarak yapılacak araştırmanın veri kaynağını Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 yaş için yazılmış 16 çocuk kitabı oluşturmaktadır. Araştırmada verilerin analizinde betimsel analiz kullanılacaktır. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenleyip ve yorumlayıp okuyucuya vermektir. Araştırmanın sonuçlarına göre değer çeşitliliği bakımından Suna'nın Serçeleri kitabı en fazla değer barındıran çocuk kitabıdır. En az değere sahip kitabı ise Dört Kardeşiler isimli çocuk kitabıdır. Dayıoğlu'nun kitaplarında en fazla öğretilmek istenilen değer yardımseverlik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre Gülten Dayıoğlu'nun çocuk kitaplarının Sosyal Bilgiler dersinde değer aktarımında kullanılabileceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Öğretim Programı, Değerler Eğitimi, Gülten Dayıoğlu, 9-12 Yaş Çocuk Kitapları

**EXAMINATION OF 9-12 YEARS OLD CHILDREN'S BOOKS IN TERMS
OF THE VALUES IN THE SOCIAL STUDIES CURRICULUM: GÜLTEN
DAYIOĞLU EXAMPLE**

Büşra COŞKUN

**Nevsehir Hacı Bektas Veli University, Social Sciences Institute
Department of Primary Education, Master's Thesis, December 2022**

Advisor: Assoc. Dr. Vedat AKTEPE

ABSTRACT

The aim of this research is to examine Gülten Dayıoğlu's 9-12 Age Children's Books in terms of 18 values (justice, giving importance to family unity, independence, peace, being scientific, industriousness, solidarity, sensitivity, honesty, aesthetics, equality, freedom, respect, love, responsibility, savings, patriotism, helpfulness) included in the Social Studies Curriculum. She is of the 100 Turkish Writers determined by the Ministry of National Education (MEB) for students to evaluate their spare time and use it within the course. Another aim is to determine how effective and important Dayıoğlu's books can be in value education and transfer of values. As a matter of fact, it will make it easier for teachers to create activities in values education by making use of these books of Gülten Dayıoğlu while teaching students values, and they will support permanent learning by presenting case studies. It was thought that by determining the values in these books, teachers could increase their awareness on these values and support permanent learning by presenting case studies. Document analysis, one of the qualitative research approaches, was used in the research. The data source of the research, which will be based on the relevant literature review, is Gülten Dayıoğlu's 16 children's books written for the ages of 9-12. Descriptive analysis will be used in the analysis of the data in the research. The purpose of descriptive analysis is to organize and interpret the findings and give them to the reader. According to the results of the research, Suna's Sparrow book is the most valuable children's book in terms of value diversity. The least valuable book is the children's book called Dört Kardeştiler. It has been concluded that the most wanted value to be taught in Dayıoğlu's books is helpfulness. Accordingly, it has been concluded that Gülten Dayıoğlu's children's books can be used in the transfer of value in the Social Studies course.

Keywords: Social Studies, Curriculum, Values Education, Gülten Dayıoğlu, 9-12 Years Old Children's Books

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	ii
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK.....	iii
KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR.....	xii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Problem Durumu.....	2
1.2. Problem Cümlesi.....	6
1.3. Araştırmanın Amacı.....	6
1.4. Araştırmanın Önemi.....	7
1.5. Araştırmanın Varsayımı.....	8
1.6. Araştırmanın Sınırlılığı.....	9
1.7. Tanımlar.....	9

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. Çocuk Edebiyatı.....	10

2.2. Çocuk ve Kitap.....	12
2.3. Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Çocuk Eğitimindeki Önemi.....	13
2.4. Gülten Dayıoğlu.....	14
2.4.1. Hayatı ve Eserleri.....	14
2.4.2. Gülten Dayıoğlu ve Çocuk Eğitimi.....	15
2.4.3. Gülten Dayıoğlu ve Değerler Eğitimi İlişkisi	16
2.5. Değerler	17
2.5.1. Değer	17
2.5.2. Değerin Özellikleri ve İşlevi	17
2.5.3. Değer Kitap İlişkisi	21
2.6. Değer Eğitimi	23
2.6.1. Değer Eğitimi Yaklaşımları	27
2.6.1.1. Değer telkin yöntemi (Doğrudan öğretim)	27
2.6.1.2. Değer açıklama yöntemi (Belirginleştirme)	28
2.6.1.3. Değer analiz yöntemi (Çözümleme)	29
2.6.1.4. Ahlaki muhakeme yöntemi (Ahlaki ikilem)	30
2.6.1.5. Eylemle öğrenme yöntemi	31
2.6.1.6. Sosyal öğrenme yöntemi (Gözlem yoluyla)	31
2.6.1.7. Değerlerin gizli öğretim yöntemi (Örtük program)	32
2.6.1.8. Değerlerde adil topluluk okulları yöntemi.....	33
2.6.1.9. Davranış değiştirme yöntemi	34
2.6.1.10. Karakter eğitimi yöntemi	34
2.6.2. Okulda Değer Eğitimi	36
2.6.3. Ailede Değer Eğitimi	38
2.7. Sosyal Bilgiler.....	40
2.7.1. Sosyal Bilgiler Dersi	41
2.7.2. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerler	42
2.8. İlgili Araştırmalar.....	50
2.8.1. Yurtiçi Araştırmalar	50
2.8.2. Yurtdışı Araştırmalar	54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	59
3.2. Araştırmanın Veri Kaynakları.....	60
3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	61

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

4.1. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Adalet Değeri İle İlgili Bulgular.....	63
4.2. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Aile Birliğine Önem Verme Değeri İle İlgili Bulgular.....	66
4.3. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Bağımsızlık Değeri İle İlgili Bulgular.....	70
4.4. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Barış Değeri İle İlgili Bulgular.....	70
4.5. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Bilimsellik Değeri İle İlgili Bulgular.....	73
4.6. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Çalışkanlık Değeri İle İlgili Bulgular.....	77
4.7. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Dayanışma Değeri İle İlgili Bulgular.....	81
4.8. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Duyarlılık Değeri İle İlgili Bulgular.....	86
4.9. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Dürüstlük Değeri İle İlgili Bulgular.....	91
4.10. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Estetik Değeri İle İlgili Bulgular.....	95
4.11. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Eşitlik Değeri İle İlgili Bulgular.....	98

4.12. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Özgürlük Değeri İle İlgili Bulgular.....	103
4.13. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Saygı Değeri İle İlgili Bulgular.....	107
4.14. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Sevgi Değeri İle İlgili Bulgular.....	112
4.15. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Sorumluluk Değeri İle İlgili Bulgular.....	114
4.16. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Tasarruf Değeri İle İlgili Bulgular.....	118
4.17. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Vatanseverlik Değeri İle İlgili Bulgular.....	120
4.18. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Yardımseverlik Değeri İle İlgili Bulgular.....	122
4.19. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Elde Edilen Değerlerin Genel Dağılımı.....	128
4.20. Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Kitaplarından Elde Edilen Değerlerin Sayısı Frekans ve Yüzdellik Dağılımı.....	130

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	132
5.1.1. Birinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar	132
5.1.2. İkinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar	137
5.1.3. Üçüncü Alt Amaca İlişkin Sonuçlar	138
5.2. Tartışma	139
5.3. Öneriler	143
KAYNAKÇA	145
FOTOĞRAFLAR	163
ÖZGEÇMİŞ	179

KISALTMALAR

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AKT: Aktaran

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

NCSS: National Council For The Social Studies (Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi)

S: Sayfa

SBDÖP: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

STK: Sivil Toplum Kuruluşları

TDK: Türk Dil Kurumu

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
(Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)

f: Frekans

UNEP: Birleşmiş Milletler Çevre Programı

WRI: Doğal Kaynaklar Enstitüsü

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Gülten Dayıoğlu 9-12 Yaş Çocuk Kitapları.....	9
Tablo 2. 2018 Yılı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Bulunan Değerler.	43
Tablo 3. 2018 Yılında Yayınlanan Öğretim Programlarında Yer Alan Kök Değerler	43
Tablo 4. Gülten Dayıoğlu 9-12 Yaş Çocuk Kitapları.....	60
Tablo 5. Adalet Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği	63
Tablo 6. Aile Birliğine Önem Verme Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği	66
Tablo 7. Bağımsızlık Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği..	70
Tablo 8. Barış Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği.....	71
Tablo 9. Bilimsellik Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği ...	74
Tablo 10. Çalışkanlık Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği.	78
Tablo 11. Dayanışma Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği.	82
Tablo 12. Duyarlılık Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği...	87
Tablo 13. Dürüstlük Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği ...	92
Tablo 14. Estetik Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği	96
Tablo 15. Eşitlik Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği.....	99
Tablo 16. Özgürlük Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği ..	102
Tablo 17. Saygı Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği.....	105
Tablo 18. Sevgi Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği.....	110
Tablo 19. Sorumluluk Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği	115
Tablo 20. Tasarruf Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği ...	119
Tablo 21. Vatanseverlik Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği	120
Tablo 22. Yardımseverlik Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği.....	123
Tablo 23. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarındaki Değerlerin Genel Dağılımı	129
Tablo 24. Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Kitaplarından Elde Edilen Değerlerin Frekans ve Yüzdelik Dağılım Tablosu.....	130

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Fotoğraf 1. Akgüvercin ile Yeşilsalkım'ın Aşkı.....	163
Fotoğraf 2. Akıllı Pireler.....	164
Fotoğraf 3. Ben Büyüyünce.....	165
Fotoğraf 4. Dört Kardeşiler.....	166
Fotoğraf 5. Dünya Çocukların Olsa.....	167
Fotoğraf 6. Fadiş.....	168
Fotoğraf 7. Ganga.....	169
Fotoğraf 8. Gizemli Güvercin.....	170
Fotoğraf 9. Gökyüzündeki Mor Bulutlar.....	171
Fotoğraf 10. Işın Çağı Çocukları.....	172
Fotoğraf 11. Midos Kartalı'nın Gözleri.....	173
Fotoğraf 12. Ölümsüz Ece.....	174
Fotoğraf 13. Parbat Dağı'nın Esrarı.....	175
Fotoğraf 14. Suna'nın Serçeleri.....	176
Fotoğraf 15. Tuna'dan Uçan Kuş.....	177
Fotoğraf 16. Yurdumu Özledim.....	178

GİRİŞ

Değer eğitimi aile ile başlayarak çevrede, okullarda ve toplumda devam eden bir süreç olarak düşünülebilir. Değerlerin öğrenilmesi sürecinde kitapların özellikle de çocuk kitaplarının ayrı bir yeri ve önemi olduğu söylenebilir. Okunacak kitabın içeriği hakkında ve değerler eğitiminde kullanılıp kullanılmayacağı hakkında bilgi sahibi olmak önemli bir avantajı beraberinde getirecektir. Bu bağlamda, aileler ve öğretmenler tarafından çocukların hangi değerleri öğrenmesi gerektiğinin ve hangi kitapları okuması gerektiğinin bilinmesi gerekmektedir. Bu araştırmada Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarının, sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerler (adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik) açısından incelenerek ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımı, sınırlılıkları ve tanımlarına bu kısımda yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Problem Durumu

Bireyin davranışlarının ardındaki etkiler arasında değerler bulunmaktadır. Değerler aynı zamanda bireyin karar vermesine neden olan tercihleridir. Bireyin tercihlerine olumlu anlamda katkı sağlanmasını amaç edinen değerler eğitimidir. İlk ailede başlayan eğitim süreci, akranlar arasında, okulda ve yaşamı boyunca devam etmektedir. Değer eğitimi süreci okul dışında informal olarak sürerken, okulda formal olarak bir plan ve program dâhilinde yapılmaktadır. Bu formal eğitim kapsamında okulda verilen değer eğitimi sürecinin amaçlı, kasıtlı ve istendik yönde bazı değerlerin ve davranışların kazandırılması söz konusudur. Bu kapsamda öğretmenler de çocuklara derslerde değerleri öğretmede birçok yöntem denemektedir. Çocuk kitapları bu yöntemlerden biridir. Çocuklar, kitap okurken bazen hayal âlemine dalmakta bazen de kendi hayatıyla karşılaştırmaktadır. Çocukların yaşına uygun kitaplar, değer eğitiminde çok etkili bir yol olabilir.

Eğitim, bir bireyin ya da toplumun sahip oldukları kültürü, tüm bilgisini, inançlarını, becerisini, sanat değerleri ile bütün değerlerini ve benzerliklerini kendisinden sonra gelen dönemlere aktarma sürecinin tamamıdır. Eğitim, kısaca kişinin kendisindeki davranış biçimlerinin zamanla değiştirme sürecidir (Tezcan, 2018). Kişi zamanla ailesinden ve çevresinden öğrendiği davranışlarla kendi değerlerini anlamaktadır, benimsemektedir. Bu şekilde yaşadığı ulusa uyum sağlamaktadır.

Değer; Türk Dil Kurumu'nda (TDK) belirtildiği anlamı ile "Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü" olarak kabul edilmektedir (URL 1). Toplumun kendi içerisindeki beraberliğini, süregelen zaman boyunca toplumun var olmasını, işleyişini ve gelecekteki devamlılığı için, toplumun genelinin ortak olarak kabul etmiş oldukları kurallar değerler olarak isimlendirilmektedir. Toplumların genelinin kabul ettiği bu

kurallar ya da normların temelini değerler oluşturmaktadır. Tüm bu sebeplerden dolayı bireylere yol gösteren unsurlar arasında yer alır. Değerler, toplumların istenilen hedef ile arzulan tüm davranış ve tutumlardır (Ulusoy ve Arslan, 2019).

Değerler, bir toplumun birlik ve beraberliği ile devamlılığını sağlayan temel kurallar ve inançlar olarak kabul edilebilir (Kızılçelik ve Erjem, 1996). Bu düşüncelerden kaynaklı olarak değerler eğitiminin aile içerisinde öğrenilen sonrasında da zamanla okullarda öğretilen eğitim sayesinde toplumda bulunan tüm bireylerin değer eğitimini kazandırılmaları en önemli düşüncelerdendir. Aile ile başlayan ve eğitim - öğretim sürecinde devam eden değer eğitimi, geçmişten günümüze kadar uzanan kitle iletişim araçları, sinema, tiyatro gibi görsel sanatlarla ve edebi yazılar şeklinde karşımıza çıkan tüm romanlar, hikâyeler ve denemeler gibi türler ile de bu değerler eğitimi verilebilir (Aktepe ve Pınarbaşı, 2020).

Değer eğitimi, toplumların bilimsel, teknolojik, ekonomik ve sosyal alanlardaki gelişmeler ile öğrencilerin duygusal, zihinsel ve sosyal yönlerinin geliştirilerek yetiştirilmesi amacıyla verilen eğitimidir (Güneş, 2015). Değerler eğitiminin UNESCO (2002) tarafından yapılmış olan tanımı ise “Pozitif değerlerin çocuklar ve gençler tarafından keşfedilip geliştirmeleri ve potansiyellerine göre ilerlemeleri için yapılan eğitimsel çabalar” olarak verilmiştir. Değer eğitimi bireylere aktarılması süreci içerisinde önce ailenin, sonrasında da okul ve öğretmenlerin değer eğitiminin bireylere benimsetilmesi konusunda önemli etki ve sorumlulukları vardır. Bir çocuğun yaşamı boyunca ilk eğitimlerinin aldığı yer ailesi olduğundan dolayı değerler eğitiminin başladığı yer olarak da aile kabul edilir (Aslan, 2016). Bu nedenle ailenin, değerlerin çocuklara kazandırılmasında önemli ve vazgeçilemez sorumlulukları vardır. Çocuğun okula başlamasıyla birlikte ailenin hali hazırda bulunan sorumluluklarına, değerler eğitimi konusunda aile ve okul arasındaki birliğin sağlanması gibi yeni sorumluluklar da eklenmektedir (Sağlam, 2017).

Okullar değerlerin aktarımında en büyük ve önemli görevi üstlenmektedir. Bunun nedeni ise değerler eğitiminin aktarılmasında okullar çok önemli bir konuma sahiptir. Bir toplumun ihtiyaçlarının karşılanması da yine okullarda verilen değer eğitiminin amacı olarak karşımıza çıkmaktadır (Ulusoy ve Dilmaç, 2018). Okullarda değerler

eğitiminin aktarımının sorunsuz şekilde sağlanması, öğretmenlerin göstereceği başarıya bağlıdır.

Değerlerin aktarımında okul süreci içerisindeki en önemli etkenin öğretmenler olduğu ve öğretmenlerin üzerlerine önemli sorumluluklar düştüğü söylenebilir. Öğretmenlerin, öğrencilere değer aktarımında sahip olduğu değerleri kazandırmada, bu değerlerin öğretmenler tarafından bilinmesi ve günlük yaşantılarında bu değerleri davranışlarına yansıtılabilmeleri, içinde bulunulan değer eğitimi sürecinde öğrenciler için önemlidir (Tonga, 2017). Öğretmen, okulda kendi bilgi ve becerilerini öğrencilerine aktarırken kendisinin sahip olduğu ve benimsediği tüm değerleri de aktarır (Aktepe ve Yel, 2009).

Etkili bir değerler eğitimi için öğretmenlerin uygun olan yöntem, teknik, strateji ve yaklaşımları uygulamaya çalışması, bunu uygularken de çocukların gerçek yaşamlarıyla bağlantılı etkinlikleri kullanması gerekmektedir (Aktepe ve Tahiroğlu, 2016). Öğretmenler çocuklara okullarda özellikle sosyal bilgiler dersinde, gerçek yaşamdaki değerleri içselleştirerek çocuğu çevreye hazırlamaktadır.

İnsanların toplumsal yaşam sürecinde kendileriyle, içinde bulunduğu çevresiyle ve kendileriyle bağlantılı kurumlarla ilişkilerini inceleyen çok çeşitli disiplinler bulunmaktadır. Bu disiplinler de genel olarak sosyal bilimler olarak adlandırılmıştır (Kop ve Tuncel, 2010). Sosyal bilgiler dersinin temelini oluşturan sosyal bilimler, öğrencilerin problemleri çözme becerilerini geliştirmeyi, bilgi ve becerileri ile değer ve tutum gelişimlerini destekleyerek onları hayata etkin bir vatandaş olarak hazırlamayı amaçlamaktadır (Dündar, 2018).

Sosyal bilgiler, "Etkin ve üretken bireyler yetiştirmek, öğrencilerin insani ilişkilerini ve vatandaşlık yeterliliklerini geliştirmek amacıyla sosyal bilimleri kaynaştıran bir ilköğretim dersi" (MEB, 2015:1). Sosyal Bilgiler de ilköğretim seviyesindeki bir çocuğun toplumsallaşmasına hizmet eden en önemli disiplinler arasında baş sıralarda gelmektedir (Kop ve Tuncel, 2010). Sosyal Bilgiler'in Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) doğduğu ve geliştiği sonrasında da diğer ülkelerin de bu gelişimden etkilendiği öne sürülmektedir. Sosyal Bilgiler, Türkiye'de ise ABD'den

etkilenerek 1960'lı yıllarda ortaya çıkmıştır. 1968 yıllarına gelindiğinde de Sosyal Bilgiler adı ile ilkokul öğretim programları arasında yerini almıştır. 1998 yıllarında ise ilköğretim seviyesindeki okullarda yeni bir öğretim programı düzenlenerek 4. ve 7. Sınıfları içine alan Sosyal Bilgiler günümüze kadar gelişim içerisinde gelmiştir (Güngördü, 2001; Kop ve Tuncel, 2010). İlkokuldan itibaren örgün eğitim kurumları olan okullarda okutulan derslerden bazıları, uygun içerikleri ile değerler eğitiminin gerçekleşebilmesine imkân sunmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi de bu derslerin başında gelmektedir. Bu nedenle de sosyal bilgiler dersi ile değerler eğitiminin amaçlarının ortak olduğu ve aynı amaçları taşıdıkları söylenebilir (Aktepe, 2018). Safran (2008) ise Sosyal Bilgiler dersinin, yeni nesillerin yetiştirilmesinde evrensel ve çağdaş değerlerin kazanımını ve bu kazanımın yanında geleneksel değerlerin de olumlu yönlerini korumanın da başlıca görevleri arasında olduğunu belirtmektedir.

Öğrencilerin eğitim hayatları boyunca okuyacakları tüm okuma kitaplarının çocuklara kazandırılması hedeflenen değerlerin kazandırılmasında önemli bir rol oynayacaktır. Bu sayede her çocuk kendisini tanımada dünya ve yaşamı tanıyarak algılamada, kendisi ile ilgili duygularının farkına vararak bu duygularını dışa aktarmada, kendisine ve diğer bireylere saygılı davranmayı, hoşgörülü olmayı, vatanını - milletini sevmeyi ve ailesi ile arkadaşlarını sevmeyi öğrenmesinde etkili olacaktır. Tüm bunlar göz önüne alındığında okuma kitabı olan hikâyelerin çocukların duygusal gelişiminin sağlanmasında en önemli etkenlerden birisi olduğu gözükmektedir (Paykoç, 1997). Çocuklara değerlerin kazandırılmasında bu kadar büyük öneme sahip olan çocuk kitapları bu değerleri çocuklara benimsetebilmeli, içinde bulunduğu toplumun ortak değerlerine aykırı olmamalı ve bu kitapların çocuklar tarafından ilgi duyulabilecek güzellikte ve belirli bir kalitede olmalıdır (Tursun, 2019).

Konu ile ilgili olarak literatür incelemesi yapıldığında;

Gürsoy Tavuş 2015 yılında yayınladığı tezinde Gülten Dayıoğlu'nun 7-9 yaş aralığında çocuklar için kaleme aldığı 17 hikâye kitabından 93 hikâye içinde yer alan tüm değerleri incelemiştir.

Gökçe 2008 yılında yayınlamış olduğu tezinde Gülten Dayıoğlu'nun 8-10 yaş aralığındaki çocuklar için yazdığı 12 hikâye kitabı içinde yer alan 67 öykü inceleyerek değer eğitimine bakılmıştır.

Gülten Dayıoğlu'nun eserleri ve değerler eğitimi üzerine sadece iki çalışmanın bulunduğu, özellikle çocuk kitapları üzerine önemli eserler yazmış Türk edebiyatının önemli yazarları arasında bulunan Gülten Dayıoğlu'nun eserlerinde değerler eğitimi üzerine çok fazla bir çalışmanın yapılmadığı, yapılan bu çalışmalarda ise belirli bir yaş aralığının araştırıldığı, değerler eğitiminde Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarında hiçbir çalışmaya rastlanılmamıştır. Tüm bu durumlar nedeniyle değerler eğitimi konusunda önemli bir eksiklik olduğu tespit edilmiştir. Yapılan bu çalışma ile de eksiklik olarak görülen bu konu üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu çalışma ile belirlenen çocuk kitapları içerisinde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda (SBDÖP) yer alan 18 değer incelemesi yapılmış ve çocuklara değer eğitiminin verilmesinde, incelemesi yapılan bu eserlerin ne kadar etkili olabileceği araştırılmıştır.

1.2. Problem Cümlesi

Yapılan bu araştırmanın problem cümlesi: Türk Edebiyatının önemli yazarlarından olan Gülten Dayıoğlu'nun kaleme aldığı 9-12 yaş çocuk kitaplarında, MEB 2018 yılında yayınlamış olduğu sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerler nasıl yer almaktadır? olarak belirlenmiştir.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, MEB'in belirlediği 100 Türk Edebiyatçısı listesinde bulunan ve Türk Edebiyatının önemli yazarlarından olan Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarının Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan değerler açısından incelenerek ortaya konulması ve bu değerleri ele almak, belirlemek ve değerlendirmek amaçlanmıştır. Aynı zamanda Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarının, değerleri aktarmada ve değerler eğitiminde ne denli öneme sahip olduğunu ortaya koymaktır. Bu amaçlar doğrultusunda aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır:

1. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarının hangi sayfalarında ve ne sıklıkta;

- ✓ Adalet
- ✓ Aile Birliğine Önem Verme
- ✓ Bağımsızlık
- ✓ Bilimsellik
- ✓ Çalışkanlık
- ✓ Dayanışma
- ✓ Duyarlılık
- ✓ Dürüslük
- ✓ Estetik
- ✓ Eşitlik
- ✓ Özgürlük
- ✓ Saygı
- ✓ Sevgi
- ✓ Sorumluluk
- ✓ Tasarruf
- ✓ Vatanseverlik
- ✓ Yardımseverlik, değerini yer almaktadır?

2. Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlerden Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarında elde edilen değerlerin genel dağılımı nasıldır?

3. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarından elde edilen değerlerin sayısı frekans ve yüzdelerle dağılımı nasıldır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Değerler, buldukları toplumun en önemli temel taşlardır. Tüm toplumlar kendilerine ait olan tüm değerleri nesilden nesille aktarabildiği düzeyde diğer toplumlar karşısında, ayakta kalabilir, varlığını devam ettirebilir ve birlik beraberliğini düzen içinde tutabilirler. Bundan dolayı da değerler eğitimi tam bu noktada önemli görev üstlenmektedir (Yazıcı, 2014). Değerler eğitimi çocuğun doğduğu toplumla başlayıp okullarda devam eden önemli bir süreçtir.

Okullarda bireylere bilgi vermenin yanı sıra topluma ait değer yargılarını da vermeyi hedefler. Bir toplumda verilen eğitimin değer yargılarından uzak olması büyük bir eksiklik olmaktadır. Günümüz toplumlarında kentleşmenin artış göstermesi ve teknolojinin sürekli artmasıyla değerlerden uzak çocuklar yetişmektedir. Okullara ve öğretmenlere de bu sebeple değerler eğitiminin kazandırılmasında ve toplumun eksikliğini tamamlamak konusunda daha önemli görevler üstlenmektedir.

Okulların değer öğretiminde büyük payı bulunmaktadır, özellikle sosyal bilgiler dersi değer kazandırılması bakımından önemli bir derstir. Sosyal Bilgiler dersi ilkokullarda değer öğretimi kapsamında yararlanılabilecek, çocuğun yaş itibarıyla daha farkında olarak bu uygulamalara katılabileceği ilk disiplinler arası ders olarak karşımıza çıkmaktadır. 2005-2006 öğretim yılından itibaren okullarda verilmek istenen değerler eğitimi sosyal bilgiler dersi içerisinde başlı başına bir uygulama olarak hayata geçirilmiştir (Aktepe, 2016).

Yapılmış olan bu araştırma, MEB tarafından yayınlanan SBDÖP'te bulunan ve öğrencilere aktarılması için belirlenmiş olan değerlerin Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarındaki yerine ve vurgu yapılması açısından önemi bulunmaktadır. Çalışmanın sonucunda okullarda özellikle sosyal bilgiler dersi ile öğrencilere aktarılmaya ve kazandırılmaya çalışılan değerlerin tek olarak verilmesinin yeterli olmayacağı düşünüldüğünde yine öğrencilerin okuyacakları Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 yaş okuma kitaplarında bu değerlerin varlığının tespit edilmesi ve değerlerin bir bütün olarak öğrencilere aktarılması açısından taşıdığı önem ortaya koyulacaktır.

1.5. Araştırmanın Varsayımı

1. Yapılan bu araştırma çerçevesinde, MEB 2018 yılında yayımlanmış olduğu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer verilen değerlerin Gülten Dayıoğlu'nun kaleme aldığı 9-12 yaş çocuk kitaplarında bu değerlere yer verildiği varsayılmıştır.
2. Değerler eğitimi açısından Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarının yeterli zenginliğe sahip olduğu ve okullarda verilmeye çalışılan değerler eğitimine katkı sağlayacağı varsayılmıştır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılığı

Yapılan bu araştırma, Gülten Dayıoğlu'nun kaleme aldığı aşağıda Tablo 1 de belirtilen 16 kitabın değer eğitimi açısından incelenmesiyle sınırlandırılmıştır.

Tablo 1. Gülten Dayıoğlu 9-12 yaş çocuk kitapları (URL 2).

1- Akgüvercin ile Yeşilsalkım'ın Aşkı	9- Gökyüzünden Mor Bulutlar
2- Akıllı Pireler	10- Işın Çağı Çocukları
3- Ben Büyüyünce	11- Midos Kartalı'nın Gözleri
4- Dört Kardeşiler	12- Ölümsüz Ece
5- Dünya Çocukların Olsa	13- Parbat Dağı'nın Esrarı
6- Fadiş	14- Suna'nın Serçeleri
7- Ganga	15- Tuna'dan Uçan Kuş
8- Gizemli Güvercin	16- Yurdumu Özledim

1.7. Tanımlar

Çocuk: TDK sözlüğünde çocuk kelimesinin farklı anlamları incelendiğinde, küçük yaştaki erkek veya kız, soy bakımından oğul veya kız ve bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız olduğu belirtilmektedir (URL 1).

Çocuk Kitabı: Çocukların ruhsal ve fiziksel gereksinimlerini karşılayan, eğlenirken öğrenmesini sağlayan, görsel ve dilsel zekâlarının gelişimini destekleyen edebi türdür (Sever, 2006).

Sosyal Bilgiler: "Etkin ve üretken bireyler yetiştirmek, öğrencilerin insani ilişkilerini ve vatandaşlık yeterliliklerini geliştirmek amacıyla sosyal bilimleri kaynaştıran bir ilköğretim dersidir" (MEB, 2015).

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı: İlk olarak 1998 yılında yürürlüğe girmiş olan bu program değişime ihtiyaç duyması üzerine 2005 yılında benimsediği yapılandırmacı anlayış ile NCSS'nin uyguladığı tematik yaklaşımdan esinlenerek, Sosyal Bilgiler alanında yer alan farklı yaklaşımların yanında disiplinler arası

yaklaşım türünü kabul eden, bilginin oluşturulması ve bu bilginin kullanılması için gereken tüm değerler, beceriler ve kavramların kazandırıldığı bireylerin yetiştirilmesi amacıyla hazırlanmış programdır. (Akpınar ve Kaymakçı, 2012).

Değer: “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet”(URL 1).

Değer Eğitimi: Bireylerin yaşamları boyunca değerlerin kazanılması ve kazandırılması sürecidir (Yaman, 2012).

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. Çocuk Edebiyatı

İnsanların toplum içindeki yaşantılarında, tüm duygu ve düşüncelerinin, yazılı ve sözlü olarak, en verimli şekilde aktarımını amaçlayan sanat türü edebiyat olarak tanımlanır (Mutluay, 1969). Çocuk edebiyatının, edebiyattan farkı ise çocukların yaşlarına, istek ve ihtiyaçlarına uygun duygu ve düşünceler barındırması olabilir.

Çocuk edebiyatı ile ilgili yapılan bazı tanımlamalara bakıldığında ise, çocukların yaş gruplarına göre tüm ilişkilerini düzenlemeyi, düşüncelerini ve yaşadığı duyguları tam olarak aktarabilmeyi ve anlatmayı hedefleyen edebi türün çocuk edebiyatı olarak tanımlanmaktadır (Yalçın ve Aytaş 2017). Sever ise çocuk edebiyatını, çocukluğun erken döneminden itibaren ergenlik çağını da içine alan, çocukların düşünce oluşumlarına ve dil gelişimlerine yönelik hazırlanan ürünlere verilen ad olarak tanımlamıştır (Sever, 2003). Oğuzkan'da, iki ile on dört yaş grupları arasındaki bireylerin ihtiyaçlarının çoğunu karşılamayı destekleyen edebiyat türü olarak tanımını yapmıştır (Oğuzkan, 2001).

Edebiyat ile beraber çocukta doğuştan bulunan güzellik duygusu edebiyat aracılığıyla harekete geçer ve bu durumda da çocuğun ilgisini edebi türler çekmeye başlar. Bir çocuk için edebiyatın doğal ihtiyaçlardan olmasının en önemli nedeni ise duygulara hitap ediyor olmasından kaynaklanmaktadır (Şimşek, 2016). Çocuk edebiyatının temel amacına bakıldığında, çocukları eğlendirerek onlara edebi zevk aracılığı ile hedeflenen dil becerilerinin kazandırılmasını, eğlenerek çocukların eğitilmesini amaçlayan edebi türlerin ortaya konulmasıdır (Elgeren, 2018). Çocuklar eğlenmesini ve eğitilmesini amaçlayan bu edebi türün tarihte çok eski zamanlara dayandığı bilinmektedir.

Nabi'nin yazmış olduğu Hayriye adlı eseri ile Sünbülzade Vehbi'nin kaleme aldığı Lütfiye adlı eserleri 17. ve 18. yüzyıllarda Türk edebiyatında ortaya çıkmış ve hedef kitesinin çocuklara yönelik olmasından dolayı dikkat çekmektedir (Arslan ve diğeri, 2016). II. Meşrutiyet dönemine gelindiğinde, 1914 yılında Tefik Fikret' in yazmış olduğu, “Şermin” isimli eseri, Türk edebiyatının “ilk eğitsel çocuk kitabı” olarak aynı yıl içerisinde yayımlanmış ve bu kitap da çocuk edebiyatının ilerlemesinde önemli bir kademe olarak kabul edilir. Tefik Fikret bu kitabında bazı değerler aracılığıyla çocuk duyarlılığına verdiği önemi ortaya koymuştur (Şimşek, 2006).

İlk zamanlarda görüldüğü üzere farklı görüşlere ve ayrımlara sebebiyet veren çocuk edebiyatı, bazı yazarların bu kavrama olumsuz yaklaşımlar gösterdiği görülmektedir. Günümüze gelindiğinde ise herhangi olumsuz bir bakışın olmadığı, gelinmiş olunan nokta çocuk edebiyatı için sevindirici gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır (Akıncı, 2019).

2.2. Çocuk ve Kitap

Çocuk kelimesi ile ilgili olarak kaynaklarda farklı tanımlamalar vardır. TDK sözlüğünde yapılan tanım “Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız” olarak ifade etmektedir. (URL 1). Oğuzkan, çocuğun tanımı iki yaş ile ergenlik dönemine kadar büyüme gösteren insan yavrusu olarak belirtmiştir (Oğuzkan, 2001). Sever, bir bireyin bedensel gelişimi ve zihinsel gelişiminin görüldüğü 2-13 yaş aralığındaki tüm bireyleri çocuk olarak kabul etmiştir (Sever, 2000). Yalçın ve Aytaş da (2017) çocuk kelimesinin iki yaşından itibaren başlayarak bireyin ergenlik çağına kadar geçen zaman içerisinde gösterdiği gelişimi temel aldığını belirtmiştir.

Çocuk, sürekli bilmek ve öğrenme isteme çabasıdadır. Bunun sonucunda da bulunduğu çevresini devamlı olarak gözlem yapan, karşılaştığı olaylara, varlıklara ve nesnelere anlamlandırmaya yönelik sürekli sorular sorma yetisindedir. Özellikle 2 yaşından sonra çocuklarda bu durum gözlemlenmektedir. Bu gözlemler sonucu devamlı olarak genişleteceği anlama ve kavrama özellikleri ile yaşama alanını da

genişletme isteği ortaya çıkacaktır (Neydim, 2003). Çocuklar etrafından bilgiler toplamaya çok isteklidir. Kitaplar da bilgi edinme yollarından biridir.

TDK szlğine göre, kitap: “Herhangi bir konuda yazılmış eser” olarak tanımlanmıştır (URL 1). Çocuğun, 1-2 yaş aralığı gibi çok erken yaşlarda bile kitaplarla tanışabilmektedir. İlk kitapla tanışma doğal olarak fiziksel olacaktır. Bu fiziksel tanışmada çocuğun kitaba dokunması, elinde tutmaya çalışması ile olacaktır. Tüm bu nedenlerden dolayı çocuğa yönelik hazırlanan ve onların ilgisini çekebilmek için ocuk kitaplarının öncelikle olarak fiziksel ve görselliğe önem verilecek biçimde hazırlanması gerekmektedir. Özellikle içeriğinde görsellerin ön planda olması, çocuğun ilgisini çekebilecek seviyede nesnelere ve renklerin olması gerekmektedir. Bu özelliklere sahip bir kitabın ocuk ile iyi bir iletişim ve bağ kuracaktır. Çocuklara yönelik hazırlanan kitapların, bir çocuğun hiç görmediği, ulaşamadığı, görüp de anlam veremediği nesnelere hakkında bilgi sahibi olmalarına, onların hayal güçlerini güçlendirerek anlamasında ve kavramasında etkili olacaktır (Neydim, 2003). ocuk kitapları, bir çocuğun ailesinde ve okulunda aldığı eğitimi destekleyen ve bu eğitimi tamamlayan en önemli araçlardır (Erdal, 2009).

ocuk ve kitap arasında çok önemli bir bağ vardır. Bu bağ sayesinde çocuğun erken yaşlardan itibaren gelişme evresinde çoğu kazanımları aile ve okul haricinde kitaplar aracılığı ile alabilecektir. Bu durum kitapların, çocukların gelişimlerindeki yerini gösterir. Çocukluktan yetişkinliğe kadar geçen süre zarfında edineceği tüm bilgi ve donanımına tamamlayıcı bir rol üstlenecektir. Yapılan bu çalışma ile 9-12 yaş aralığında bulunan çocukların aile ve okulda aldığı eğitimin dışında ocuk kitaplarıyla alacağı eğitimin, hayatını nasıl etkileyeceğini ortaya çıkaracaktır. Çocuğa okulda eğitim süreci boyunca verilmek istenen bilgi ve değerlerin, ocuk kitapları aracılığıyla da çocuğa aktarılıp aktarılmayacağı sorusuna ışık tutacaktır.

2.3. ocuk Edebiyatı rnlerinin ocuk Eğitimindeki nemi

Edebiyat kelimesi Arapçadan dilimize geçmiş bir kelime olup, yalnızca amacı sanat olarak belirlenerek oluşturulmuş yazılı ve sözlü eserlerin tümü, anlamı olarak karşımıza çıkmaktadır. Dili malzeme olarak kabul eden edebiyatın kökünün “edeb” sözcüğünden türemiş ve bu kelime de terbiye anlamına gelmektedir. Tüm bunlara

bakıldığında edebiyat ile eğitim kavramları arasında çok önemli bir bağın varlığından söz edilebilir (Kurtoğlu, 2016). İlk olarak okulda okumayı öğrenen çocuk, edebiyat eserleri ile tanışır ve sonrasında da hayatı boyunca birçok farklı edebi tür ile karşılaşır (Gümüş, 2017).

Tüm edebi ürünler içerdikleri yaşama ait veriler aracılığı ile çocuğa bu verileri kazandırarak onu yaşama hazırlar. Bu bağlamda da edebi ürünlerin çocuk üzerindeki eğitici görevini yerine getirdiği söylenebilir. Ayrıca çocuğun duygularının, düşüncelerinin ve hayal gücünün gelişmesini, buldukları toplumu, doğayı ve insan ilişkilerini tanımasını sağlar (Özdemir, 2008).

Edebiyat, çocuklarda yaşamlarını tanımlarında, kendisini tanımasına, ana dillerinin öğrenimi, sevgiyi, saygıyı ve diğer tüm değerlerin kazanımlarını, duygu ve düşüncelerini şekillendirmeye, doğru kararlar vermeyi, özgürce davranabilmeyi öğreten, çocuğun hayatını düzenleyen, birçok duygu ve davranışın öğrenilmesini ve bunların geliştirilmesinde büyük öneme sahiptir. Bunların da ancak çocuğa yönelik olarak dili ve söyleyiş güzelliğini gözetken, çocukların anlayacağı şekilde akıcı ve anlaşılır bir anlatım ile meydana getirilmiş edebiyat eserleri ile mümkün olacaktır (Sarıyüce, 2012).

Sonuç olarak, hedef kitle olarak çocuğu alan, çocuğun ihtiyaçlarına yönelik ve onların anlayabileceği şekilde, onlara uygun dilde ve tarzda hazırlanan çocuk edebiyat türleri, çocukların alacağı eğitim üzerinde büyük öneme sahip olacaktır.

2.4. Gülten Dayıoğlu

Bu bölüm kapsamında Çocuk ve Gençlik Edebiyatı alanında Üç Kuşağın Yazarı unvanı ile tanınan Gülten Dayıoğlu'nun yaşamı ve kaleme aldığı eserlerine değinilecektir.

2.4.1. Hayatı ve Eserleri

Gülten Dayıoğlu, Kütahya'nın Emet ilçesinde 1935 yılında dünyaya gelmiştir. Emet ilçesinde çocukluğunun büyük bir kısmını geçiren Gülten Dayıoğlu, ilkokulun ilk üç sınıfını Emet ilçesine bağlı Örencik Köyünde, sonrasında Kütahya iline bağlı 30

Ağustos İlkokulu'nda okumuştur. İstanbul iline yerleşiminden sonra da Nişantaşı İlkokulu'nda tamamlamıştır. Gülten Dayıoğlu, İstanbul'da 1956 yılında eski adı Atatürk Lisesi olan Beşiktaş Atatürk Anadolu Lisesi'ni tamamlamıştır. Üniversite eğitimine İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde başlamış olan Gülten Dayıoğlu daha sonrasında okulu bırakmıştır. 1958 yılına gelindiğinde ise Cevdet Bey ile hayatını birleştirmiştir. İlkokul öğretmenliğine ise sonradan dışarıdan girdiği sınavlar ile geçmiştir. 1976 yılında da yaşadığı mide hastalığı nedeni ile 15 yıllık öğretmenlik hizmetinden istifa etmiştir. İstifasından sonra da yazarlık çalışmalarına yoğunluk vermeye başlamıştır (URL 3). Ele aldığı öykü, roman, radyo ve televizyon oyunlarında, yurtdışında çalıştırılan işçi çocuklarının eğitim ve öğretim dönemlerinde yaşadıkları sorunlar ile ülkemizde ilköğretim seviyesindeki düzeni irdelemiş olduğu araştırmaları mevcuttur. 1965 yılından sonra da zaman zaman yine bu konular değiştiği Cumhuriyet ve Milliyet gazetelerinde yazıları yayınlanmıştır (URL 2).

Yazarlık yeteneğinin olduğunu ilk defa İlkokul üçüncü sınıfta iken öğretmeni tarafından saptanan Gülten Dayıoğlu, o tarihten itibaren yazma bilinci kazanmaya başlamıştır. 1950 yılında Afyon'da bir yerel gazete bir öyküsü yayımlandığında Dayıoğlu'nun yaşı on beşti. Bahçıvanın Oğlu isimli kitabı 1963 yılında çocuklar için hazırlamış olduğu ilk basımı yapılan kitaptır. Bu kitaptan sonrada devamlı olarak, yeni baskıları ile her yaşa ve her kuşağa ışık tutabilecek 85 kitap yazmıştır. Kalem aldığı bu eserler özellikle çocuk ve gençlik düzeylerine göre ve 7 – 18 yaş aralığına hitap eden roman, öykü ve gezi kitaplarını kapsamaktadır. Dayıoğlu'nun ayrıca yayınlanmış olan ve yayınlanmaya hazır yirmiden fazla radyo ve televizyon oyunu vardır (URL 2). Gülten Dayıoğlu'nun yazmış olduğu eserlere bakıldığında, 18 adet 7 – 9 yaş aralığı çocuk kitabı, 16 adet 9 – 12 yaş aralığı çocuk kitabı, 15 adet yetişkinlere ve gençlere yönelik kitap, 32 adet öykü kitabı, 11 adet gezi kitabı, 5 adet anı – deneme kitabı, 12 adet yabancı dile çevrilen kitabı ve 1 adet Türkçeye uyarlama kitabı olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.4.2. Gülten Dayıoğlu ve Çocuk Eğitimi

Çocuk edebiyatının varlığını destekleyen ve bu görüşün zıttını düşünenlerin karşısında duran önemli çok sayıda isim vardır. Bu isimlerden birisi de çocuk yazarlığı ile ünlü Gülten Dayıoğlu'dur. Bu olumsuz yaklaşımlara Dayıoğlu'nun

söylemlerine bakıldığında, “çocuklara yönelik ayrı bir edebiyatın olup olmadığıyla ilgili ortaya atılan soruları her zaman yadırgadığını ve çocuklar için yapılmış ayrı bir edebiyat kolunun olmadığını kabul edenlerin, ne amaçla böyle yargıyı savunduklarını anlayamadığını açıklamıştır (Dayıoğlu, 1987). Kendisine çocukların eğitimini dert edinen sorumluluk sahibi yazarlar arasında Gülten Dayıoğlu ismi öne çıkmaktadır. Gülten Dayıoğlu'nun çocuklara yönelik kitaplar yazmasının ve bu alana yönelmesinin en önemli nedeni ise bu türde yazılan kitap sayısının yetersizliği olarak gösterilebilir (Kabacalı, 1993).

Gülten Dayıoğlu ile yapılan bir röportajda, yazmış olduğu çocuk kitaplarında ilk öncelik olarak konuyu seçtiğini, yaş gruplarına göre çocuğun neyi anlayıp anlayamadığını, neleri kavrayıp kavrayamadığının bilincinde olduğunu ve kendisine ait ilkeler çerçevesinde yazdığını söylemiş. Bu kitaplardaki amacının ise dil, kelime haznesini artırmak olduğunu, ruhsal yapısını bozmamayı, onu karamsarlıklara düşürmemeyi de amaçladığını belirtmiştir (Gökçe, 2007).

2.4.3. Gülten Dayıoğlu ve Değerler Eğitimi İlişkisi

Yazar, özellikle eğitim konusunun çocuk ve gençler için yazılan kitaplarda sorumluluk ve duyarlılık bilinci ışığında yapılmasının önemini altını çizmektedir. Çocukların alacağı eğitimle toplumsal değerler çerçevesinde farklı görüşlere kapalı olmayan ve çağdaş olarak yetiştirilmesi gerekir. Gülten Dayıoğlu, çocuk kitaplarında özellikle hayatın içinde oluşan sorunların çözüme ulaştırılmasının gösterilmesi, aile ve okul hayatı ile ilgili bilgilerin yer alması gerektiğini savunmuştur. (Etoğlu Kibris, 2019).

Gülten Dayıoğlu, yazmış olduğu her eserinde belirli bir amacı güden, okuyucusuna kendi benliğinde bulunan bilgiyi ve değerleri aktarmayı hedefleyen, tüm bunları yaparken de her noktaya dikkat eden, ince eleyip sık dokuyan önemli bir yazar olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazar, her eserinde toplum tarafından kabul edilmiş önemli değerlerin aktarılmasını ve bu değerleri okuyucuya aktarmayı amaçlamıştır. Kaleme aldığı eserler incelendiğinde, belirlediği bir konu aracılığı ile okuyucusuna aktarmak istediği değerler görülebilmektedir.

2.5. Değerler

Araştırmanın bu bölümünde değer kavramı, değerlerin özellikleri ve işlevlerine, değerlerin sınıflandırılmalarına, değer eğitimi yaklaşımlarına, değer kitap ilişkisine ve değer eğitimine yer verilmiştir.

2.5.1. Değer

Çok sayıda bilim alanına konu alan değer kavramının farklı şekillerde tanımlamaların yapıldığı görülmektedir. Bu tanımlardan bazılarına bakıldığında; değerler, bir toplumda yaşayan bireylerin birlik, beraberlik içinde hayatlarını huzurlu bir şekilde devam etmeleri için gerekli ve doğru olduğu kabul edilen düşüncelerdir (Aktepe, 2016). İnsanların davranışlarına öncülük eden ilke ve inançlar değerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Halstead ve Taylor'a göre, değeri bireylerin yaptıkları eylemlerin iyi olup olmadığını karar vermeye yarayan standartlar olarak tanımlanmışlardır (Halstead ve Taylor, 2000). Diğer bir tanımda ise değer, bir birey ya da bir topluluğun ortak olarak kabul ettiği var olma ya da beraber hareket etme tarzı olarak açıklanmaktadır (Doğan, 2007). Akbaş ise değeri, bireylerin kendilerine benimsedikleri ve değiştirilmesi kolay olmayan inançların tümü olarak ifade etmiştir (Akbaş, 2004).

Bireylerin karşılaştıkları durumların arzu edilebilir ya da arzu edilemez olduğuna karar vermesini sağlayan inanç olarak tanımlanmıştır (Güngör, 2000). Hiç şüphe yok ki değerler, farklı sosyal rollere bürünmüş bireylerin yaşadıkları toplum içerisinde karşılaştıkları çeşitli durumlarda kendisi ve bulunduğu toplum için iyi veya kötüyü, bunların faydalı veya zararlı mı olduğuna karar vermeye yarayan en etkili davranış sistemidir (Yazıcı, 2006).

2.5.2. Değerin Özellikleri ve İşlevi

Bireyler ve toplumlar için çok önemli bir yere sahip olduğu yapılan tanımlar aracılığı ile aktarılacak istenmiş. Değerlerin önemi ise bireylerin ve toplumların geçmişten geleceğe benliklerini koruyarak taşınmasında değerlerin taşıdıkları özellikleri ve onlara ait işlevler belirlemektedir. Bu nedenle değerlerin özelliklerinin ve işlevlerinin iyi seviyede öğrenilerek anlaşılması, sonrasında da aktarılması gerekir. Değerlerin özellikleri ve işlevi incelendiğinde ortaya çıkan görüşlerden,

Değerleri bir bireyin hayatının temeli olarak gören Rokeach'ın (1973) açıklanmış olduğu değer özellikleri (Akt. Karababa, 2019):

- Bireylerin davranış şekillerine yön veren ölçütlerdir.
- Bireylerin toplum içerisinde politik tercihini veya dinî tercihinin seçilmesinde önemli rolleri vardır.
- Başka bireylerin ikna edilmelerini sağlamaktadır.
- Bireyin değerler aracılığı ile kendisini ifade etmesini sağlar.
- Farklı bireylerin ahlâki yönden ve diğer farklı yönlerden kendi içliğinde değerlendirilmesinde önemli bir ölçüttür.
- Bireyin toplumdaki sosyal hayatı ile ilgili düzeyini belirlemeye yarayan ölçüttür.

Fichter (2006), uzlaşma aracı olarak gördüğü değerlerin özelliklerini şu şekilde açıklamıştır (Akt. Karababa, 2019):

- Toplum içerisinde çoğunluk tarafından uzlaşılmasını sağlar.
- Buldukları toplumlara anlam veren unsurlardır.
- Ciddi ve önemli unsurlardır.
- Bireyin kişisel olarak değil, bulunduğu toplumun ortak refahını korumaktadır.
- Toplumun ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlar.
- Değerler coşkuyla beraber bulunur ve bireylere özveri kazandırır.
- Soyutlanırlar, toplumda bireyler arasında uzlaşmayı sağladığından dolayı diğer önemli nesnelere soyutlanabilirler.

Schwartz ve Bilsky (1987) ise değerlerin özelliklerini aşağıdaki gibi açıklamıştır (Akt. Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000):

- Duygulardan bağımsız olmayan, inanç olarak kabul edilen değerler, fikir niteliği taşımamaktadır.
- Toplumda bireylerin hedefini ve bu hedefe ulaşmayı sağlayan davranış biçimleri ile yakın ilişki içerisinde.
- Kişisel ve soyutlular ancak etkinliklerini kazandıklarında duygularla iç içe olarak etkileşime girerler.
- Durumların üzerinde olan değerler, kendine özgü birer eylemdir.

- Belirli birer standart olarak insanların, davranışların ve olayların belirlenmesinde, bunların da değişim ve yönlendirilmelerinde görev yapar.
- Değerler, önemlerine göre kendi aralarında bir sıraya tabidir ve yapılmış olan bu sıralamada değerlerin önceliklerine göre bir düzen oluşturur.
- Değerler, değişken yapıya sahiptirler. Zamanla toplumun duyacağı ihtiyaçları karşılayabilmek için değişikliklerin ortaya çıkmasını sağlar. Bu durumda değerlerin ihtiyaç durumuna göre değişken olabileceklerini göstermektedir.

2005 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanmış olan öğretim programında değerlerin özellikleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Akt. Çelikkaya, 2019):

- Toplumda ve bireyler arasında benimsenmiş olan ve birleştirici etkisine sahiptir.
- Toplumlarda yaşayan bireylerin yaşamları boyunca sosyal imkânlardan karşıladığına ve her bireyin yararına olduğunun ölçütlerdir.
- Bireyin bilincinin geliştirilmesi haricinde tüm duygu ve heyecanları da ilgilendirmektedir.
- Bireyin öğrenerek bilincine yerleşmiş olduğu tüm davranışlara yön vermektedir.
- Değerler, taşıdıkları soyut ve genel niteliklerinin benimsenmiş olan normlardan farklı olmasına ve taşıdığı niteliklerle beraber aynı birlikte de yer almaktadır.

Değerler, insanlara neyin olduğunu ve nasıl olması gerektiği sorulara cevap vererek onlara hem yol göstermekte hem de onları aydınlanmasında önemli bir rol üstlenir. Bu rolü ile değerler aracılığıyla toplum için faydalı, üretken, uyumlu ve iyi bireyler yetişmektedir (Hökelekli, 2010). Aydın'a (2011) göre bireylerin sosyal hayatlarının biçimlendirmesini sağlamanın değerlerin en önemli görevi olduğunu belirtmiştir. Kumbasar (2011) ise, değerlerin en önemli görevinin toplum içerisinde bireyler arası birlik ve beraberliğini sağlaması olduğunu öne sürmüştür. Bunun nedenini ise değerlerin bireyler arasında onları ortak bir noktada birleştirmesinden ve bu olanak sayesinde bireyler arası birlikte yaşama olanağı sağlamasıdır. Ortak değerleri benimseyen bireylerin birbirleri ile çatışmayacakları; ortak duygu ve düşünceler içerisinde bulunacaklarından aynı davranışları onaylayacaklar, bu durum da toplumsal huzuru meydana getirecektir (Kumbasar, 2011). Tüm bunlardan yola

çıkarak değerlerin önemli işlevlere sahip oldukları söylenebilir. Değerlerin işlevlerine ayrıntılı olarak bakıldığında;

Fichter'ın (1990), değerlerin işlevlerini şu şekilde açıklamıştır (Akt. Özensel, 2003):

- Bireylerin sosyal yaşamları içerisinde değerler, maddi kültür öğelerine odaklanmalarını sağlar.
- Değerler, bireyin etkileşimde bulunduğu diğer bireylerin gözündeki konumu öğrenmesine yardımcı olur.
- Değerler, bireylerde sosyal hayat içinde ortak olarak kabul edilmiş davranışların öğrenilmesine ve uygulanmasını kazandırarak bireyin o şekilde davranmasını sağlar.
- Değerler, sosyal hayatta bireyler arası dayanışma aracı olma görevini de yerine getirirler. Dayanışmanın sürekli devam etmesini de yine ortak değerler sağlar.
- Bireylere cesaret verir, bireylerde ilgi uyandırarak toplumdaki rollerini belirlemelerine yardımcı olur.
- Değerler, bireylere sosyal hayatta doğru olanı yapmaya, yanlış olanı kabul etmemeye yönlendirir. Bu da değerlerin birer sosyal kontrol ve baskı aracı olduğunu göstermektedir.

Rokeach (1973) ise değerlerin işlevlerini aşağıdaki gibi açıklamaktadır (Akt. Akbaş, 2004):

- Toplum içinde bireylerin davranışlarını değerler ile belirlenir.
- Danışmanlık görevi ile karşılaştığı karar verme ya da çatışma durumlarında değerler devreye girer.
- Değerler, varoluşları bütün halindedir, tek başlarına olmazlar.
- Değerler, öğrenme sonucu meydana gelirler ve kalıtsal değildirlir. Bu nedenle de değerler çocukluk ile başlar ve yaşa bağlı artarak devam eder.

Değerlerin işlevlerinin yapılan tanımlamalardan yola çıkarak, bireylerin toplumda ve sosyal hayatta nasıl ve ne şekilde davranması gerektiği ile toplumun devamlı olarak birlik, beraberlik içinde değişime ve gelişime açık olarak devam etmesini sağladığı gerçeğini ortaya çıkarmaktadır.

2.5.3. Değer Kitap İlişkisi

Değerlerin aktarılmasında en önemli unsurların başında konu olarak insanı alan edebiyat gelmektedir. Nesiller, ortaya çıkarılacak elverişli edebi eserlerin yardımı ile şekillendirilebilir. Edebiyat sayesinde evrensel, insani ve ahlaki değerlerin gelecek nesillere bilinçli olarak aktarılmasına olanak tanıyan çok önemli bir araçtır. Bu bilince sahip yazarlar sayesinde ideal kuşaklar yetiştirilmesi sağlanabilir yetiştirilebilir (Çelikten, 2019). Okumayı öğrenen çocukların, okuma eylemini sürekli ve zevkli hale getirerek çocuklara okuma alışkanlığı kazandırılmalıdır. Bunu sağlamanın yolu da okuyacakları kitaplardan olumlu sonuçlar ve duygular çıkartmalarından geçmektedir. Çocuk kitapları da çocukların kitap okumasını sağlayacak olan ilk unsurlardır (Adıgüzel ve Süslü, 2017).

Ailede başlayan değer eğitimi ve aktarımı süreci sonrasında bu görevi okulda edebiyat eserleri devralarak sürece devam eder, edebiyat eserleri değer eğitimi ve aktarımındaki bu görevini en etkili biçimde gerçekleştirmektedir. Okumayı öğrenmenin ardından çocuk edebiyat eserleri ile tanışır ve yaşamı süresince birçok edebi türle karşılaşmaktadır (Gümüş, 2017). Sever'e (2015) göre, çocukların gelişimlerini olumlu şekilde etkilemek gibi önemli bir sorumluluk üstlenen kitapların, çocukların gelişim dönemleri göz önünde bulundurularak, çocuklara insan ve hayat gerçekliğini hissettirmesi yazınsal-eğitsel anlamda önemli görevinin olduğunu kanıtlamaktadır.

Bireylere, edebi eserler aracılığıyla öğrenim sürecinde kazandırılması hedeflenen temel değerler kazandırılmaktadır (Zengin, 2015). Milletlere ait çocuk edebiyatı ürünleri, yine bu milletlerin istediği ve hedeflediği gelecek ile yakından ilgilidir. Bu anlamda edebi eserler sayesinde çocuklara kazandırılmak istenen birçok değer daha fazla cazip hale getirilebilir (Erdal, 2008).

O'Sullivan (2004) tarafından, çocuklar için değerler eğitiminde kullanılacak kitapların genel özellikleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- Yazılacak bu kitaplarda değer eğitimi için ahlaki ikilemlere yer verilmelidir.
- Bu kitaplar çocukların biliş gücünü sağlayacak derinliği olan ve edebi seviyesinin üstünde olmalıdır.

- Kitapların içeriğinde, hitap ettiği öğrenci grubu ile aynı yaş ve seviyeye sahip karakterler olmalıdır. Bu sayede de çocukların hayranlık duymaları ve karakterlerin taşıyacağı inandırıcı özellikleri benimsemeleri sağlanacaktır.
- Yine bu kitapların karakterlerini farklı kültürlere sahip erkek ve kızlar oluşturmalıdır (O’Sullivan, 2004, Akt. Karatay, 2011).

Bir toplum barındırdığı bütün değerleri, gelenek, görenekleri, örf, adetleri ve eğitim kurumları ile benimsedikleri eğitim sistemi sayesinde devamlılığını sağlayabilir ve bu değerleri bu şekilde yeni nesillere aktarabilmektedir. Bu konuda değer aktarımında ilkokullar tüm unsurlarıyla bu amaca hizmet vermektedir. İlkokullarda okutulmakta olan ders kitapları değer eğitimi sürecinin en önemli unsurların başında gelmektedir (Sezer, 2005).

Eğitim – öğretim sürecinde faydalanılan araçların başında ders kitapları gelmektedir. Ders kitapları, çocuklara öğretim programları aracılığıyla kazandırılmak istenen tüm bilgiyi, değerleri, konuları düzenli ve planlı şekilde inceleyerek açıklayan ve de bilgi kaynağı olan çocukları bu yönde yönlendirerek eğitilmelerini sağlayan en temel unsurdur. Farklı her tür ve seviyelerdeki yaygın ve örgün tüm eğitim kurumları tarafından kullanılan, konuları öğrenim gayesi ile öğretim programları çerçevesinde hazırlanmış, basılı eserler ders kitabı olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2008). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın izni ile hazırlanan bütün ders kitapları öğrencilere kazandırılması istenen değerlerin aktarımı aşamasında çok önemli bir role sahiptir. Programlarda yapılacak olan değişiklikleri de yine ders kitapları yansıtabilir. Değerler öğretiminde ne kadar önemli bir araç olsa da, tek başına olarak istenilen değerleri aktarmakta her zaman başarı sağlamamaktadır. Bu nedenle kitapların yanında istenilen değer ve bilgilerin pekiştirilmesi için çeşitli anlatım biçimlerine ve farklı etkinliklere ihtiyaç duyulmaktadır (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008).

Ders kitaplarının, ilgili olduğu alanın öğretim programlarını kapsayacak şekilde hazırlanması gerektiğini ve ancak bu ders kitaplarının öğretim programlarındaki kazanımlar doğrultusunda hazırlanmaları durumunda amacına hizmet edebileceğini belirtmiştir (Yazıcı Okuyan, 2012). Tüm bu bağlamlar göz önüne alındığında, gelecek nesillerin bütün değerleri kazandırılarak, donanımlı olarak yetişmeleri ders

kitaplarının daha bilinçli olarak hazırlanması ve kullandırılması önem arz etmektedir (Karagöz, 2009).

2.6. Değer Eğitimi

Eğitim, değer hükümlerinin öğretilerek belli bilgi ve becerilerin bireylere kazandırılarak, onlarda amaçlanan davranışları kazandırıp geliştirme sürecidir. (Yörükoğlu, 2007). Alan yazında yapılan araştırmalarda değer eğitimi ve değerler eğitimi olarak iki farklı yaklaşım olduğu görülmektedir. Belirli değerlerin aktarılmasında değer eğitimi kavramı kullanılırken, daha hâkim ve geniş bakış açısı ile değerler eğitimi bireylerin kendi değerlerinin bilincine varmalarını sağlamak için yapılan çalışmalar olarak ifade edilmiştir (Bacanlı ve Dombaycı, 2012). MEB (2010) bireylere sosyal yaşamı oluşturan, bireyler arasındaki mutluluk bağı, huzuru ve gelişmeyi sağlayan, her türlü risk ve tehditten koruyacak olan insani, ahlakî, sosyal ve manevi değerlerin kazandırılması sürecini değer eğitimi olarak tanımlamaktadır.

1900'lü yıllardan itibaren sistemli olarak değerler eğitimi ortaya çıkmaya başlamıştır. 1920'li yıllarda karakter eğitimi konusunda Amerika'da ilk çalışmaları Edward Thorndike ve arkadaşları yapmışlardır. Yapılan bu karakter eğitimi çalışması *Studies in the Nature of Character* adıyla üç cilt halinde yayımlanmıştır (Leming, 1997, Akt. Tokdemir, 2007). Bireylerin, bu dönemlerde ortaya çıkan çeşitli gelişmeler nedeni ile farklı sorunlara ve konulara yaklaşım şekillerinde değişimin meydana gelmesine neden olmuştur. Ortaya çıkan bu gelişmeler sonucunda toplum içerisinde kabul görmüş ahlak ve değer yargılarının da etkilenmesine neden olmuş ve bireylerin de buldukları toplumun kurallarına ve değerlerine göre yetiştirilmesi hedeflenmiştir. Yine bireylerde vatandaşlık bilinci ve dil gelişiminin oluşturulması için değer eğitimi bu dönemde önem kazanmıştır (Kirschenbaum, 1995, Akt. Akbaş, 2004).

Değer eğitiminin temeli ne kadar 1920'li yıllarda Amerika'da atılsa da en yoğun çalışmalar 1970'li yıllardan başlayarak yayınlanmalar hız kazanmıştır. Yaklaşık son yirmi senedir bireysel uyum değerleri hakkında yoğunlaşılmasının en önemli nedeni de ahlaki ve toplumsal değerlerin ehemmiyetini kaybetmesinden kaynaklanmaktadır (Kirschenbaum, 2000, Akt. Demircioğlu ve Tokdemir, 2008).

Değer eğitimi; insana yönelik tüm etkinlikleri, tüm olanakları insani etkinlikler doğrultusunda hedeflere uygun olarak gerçekleşmesini sağlamak, insanlardaki duygu ve davranışların ortaya çıkmasını sağlamak, yaşamı biçimlendirmek ve yön vermek gayesi ile yapılan etkinliklerdir (Kuçuradi, 1995, Akt. Ulusoy ve Dilmaç, 2018). En basit anlamı ile değer kazandırma eylemine değerler eğitimi denilmektedir. Değerler eğitimi geniş anlamda ise, bazıları tarafından bilinçli ve açık olarak değer öğretilme çabası, bazıları tarafından da bireylerin doğrudan veya dolaylı şekilde değerler konusunda bilgisini ve zihniyetini geliştirmek, toplum ve üye bireyler olarak benimsenen değerler kapsamında davranılmasını sağlayacak gerekli bilgi, beceri ve yönelimleri öğretmek olarak tanımlanmıştır (Hökelekli ve Gündüz, 2004).

Diğer bir değerler eğitimi tanımında bireylere yalnızca bilginin öğretilmesi ve hafızasına kazandırılması değil de önemli olanın öğrenme sürecinde bireylerin değerleri yaşayarak kabullenmeleri ve günlük hayatlarına aksettirmesidir. Bunun da değerlerin içselleştirilmesi, özümsemesi ve davranışa benzeşmesi anlamına geldiği belirtilmiştir (Demirtaş, 2012). İçselleştirilen değerler, değerler eğitimin amacı olan olumsuz davranışları en aza indirip yerine olumlu, iyi davranışlar getirmektir.

Değerler eğitiminin temel amacı, toplumda olumlu ve iyi olarak kabul edilen davranış şekillerinin yaygınlaştırılması, olumsuz ve kötü davranış biçimlerinin de olumlu ve iyi davranış haline getirmek olarak söylenebilir. Değerler eğitimi bireylere bilgi vermenin yanında, kişiliklerini geliştirmeyi ve iyileştirmeyi, aynı zamanda da bireylerin buldukları toplum içindeki görevlerini öğrenmelerini sağlamaktadır. Toplumlar, bireylerin kendi değerlerini öğrenen, bu değerler ışığında yaşayan ve yine bu değerleri benimseyerek yaşatmalarını istemektedir. İçinde Bulunulan topluma uyum sağlayabilmek, kültürel ve sosyal olarak topluma bağlılık duygusunun oluşması da yine değerler eğitimi aracılığıyla ortaya çıkmaktadır (Ulusoy ve Arslan, 2019). Toplumumuzda verilen değerler eğitimi süreci, okullarda en faydalı olacak şekilde devam ettirilmektedir.

Değer eğitiminin temeli toplumda en doğru, en faydalı, en iyi kabul edilen şeyleri öğrenerek uygulamak oluşturur. Okullarda eğitim sürecinin tamamını kapsayacak şekilde öğrencilere verilmesinin esas olarak kabul gördüğü ve bu yönde hareket

edilmesi halinde, değerlerin sağlıklı şekilde öğrenci tarafından öğrenileceği, bu değerleri davranışlarına yansıtarak toplum içindeki kendisine düşen görevi yerine getirmiş olacaktır (Okumuş, 2010). Yetiştirilmek istenen bireylerin okullar ve hazırlanan programlar doğrultusunda eğitimciler tarafından hedeflere uygun olarak yetiştirilmesi eğitimin amacı olarak belirlenmektedir. Eğitim ve okulların vizyonunun yenileştirilmesi için, okulların varlığı ve eğitimin amaçları yanında okullar ve eğitim sistemi hakkındaki inançların ve değerlerin de konusundaki inançların, değerlerin de oluşturulması gerekmektedir (Özden, 1999).

Değer eğitiminde iki hedefin olduğu açıklayan Kirschenbaum, birinci hedefin, genç bireylerin ve bütün bireylerin karakterli bir yaşama sahip olmalarını ve sürdürdükleri bu yaşamdan hoşnut olmalarını sağlamaktır. İkinci hedef ise, değer eğitimi ile toplumun iyiliğine yardım etmek olarak belirlemiştir. Yine Kirschenbaum, değer ve karakter eğitimini bir arada olması gerektiğini savunarak karşılaştırmalı eğitimi ortaya koymuştur. Bu yaklaşımı ileri sürmesindeki amacı da değer eğitimi ile ilgili olarak ortaya atılmış farklı yaklaşımları düzenlemektir. Günümüze kadar ortaya çıkan önemli yaklaşım türleri arasında ahlak eğitimi, vatandaşlık eğitimi, değer gerçekleştirme ve karakter eğitimi gösterilebilir (Kirschenbaum, 1995; Akt. Akbaş, 2004).

Kişide bulunan değerlerin geliştirilmesini, mutlu ve memnun bir yaşam sürmesini değer eğitimi aracılığı ile sağlanmaktadır. Diğer kişilere yardım etme özelliği değer eğitiminin özünde vardır. Kişilere bilgi, beceri, tutum ve değerlerin aktarılmasıyla diğer kişilere yardımcı olma özelliği eğitim kurumlarının temel düşüncesidir. Değer eğitimini insanların bulunduğu her yerde yapılması mümkündür.

Öğrenciler için yetişkin her insan, hatta diğer başka bir öğrenci bile iyi ya da kötü olarak model olabilir. Öğrencilerin kendisine model olarak seçeceği modelin en iyisini bulmasında değerler eğitiminin yardımı olmaktadır (Ulusoy ve Dilmaç, 2018).

İlk çocukluk çağından itibaren çocuklara, toplumda insan ve hayat için zaruri değerler öğretilmelidir. Bu değerler ilk olarak ailede başlar ancak bu kesinlikle

yeterli olmayacaktır. Bundan dolayı da okul sürecinde verilecek eğitimin desteği ile değerlerin kazandırılması gerekmektedir (Ceran, 2018).

Aktepe (2010) değerler eğitiminin okullarda sistemli olarak başarılı şekilde verilmesi için dikkat gerektiren noktaları şöyle açıklamıştır: Öğrencilerin değerler eğitiminde ilgisinin sürekli canlı tutulması, farklı yöntemlerden konu özelliklerine göre faydalanılması, değer aktarım sürecinde olabildiğince olumlu örnek etkinliklerin kullanılması, öğrencilerin yer aldıkları çevrenin özelliklerin farkında olunması, yine öğrenci gruplarının yetenek, beceri ve yaş unsurlarının dikkate alınması, öğrencilerle seviyeli olarak arkadaşlık ve dostluk bağının kurulması, öğrencilerin rol model olarak alabilecekleri öğretmenlerin örnek davranışlarda bulunması gibi özellikler değerlerin öğretimi sürecinde önem ve dikkat edilmesi gerekmektedir.

Günümüzde programlarda yer alan derslere ilave edilen değerlerin aktarılması ile değer eğitimi verilmektedir. Verilen bu değerlerin kazanım olarak verilmemesi okullarda verilen değerler eğitiminin tutarlı olmasına engel olmaktadır (Elbir ve Bağcı, 2013). Sadece değerlerle ilgili bilgilerin olması hatta verilen bilgilerin duyular ile desteklenmemesi, değerleri ilgilendiren bütün tutum ve davranışların kapsamının göz ardı edilmesi gibi nedenler sonucunda bu eğitimde önemli ve gerekli olan bireylerin benimseme, inanma ve kabul etme evrelerinin eksikliğine neden olacağı öngörülmektedir (Aktepe, 2010).

Toplumlarda zamanla meydana gelen değişim ve yenilikler sonrası değerlerin önem kazanarak yeniden ele alınmasını zorunlu hale getirmiştir. Bunun en önemli nedeni ise değer veya değerlerin her davranışın özünde bulunmasından kaynaklanmaktadır (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008).

Son zamanlarda değerlerin öneminin arttığı gözlemlenebilir, ancak bu durumun değerlere daha fazla ihtiyaç duyulmasından dolayı olduğu söylenebilir (Arslan ve Yaşar, 2007). Değerler eğitiminde önemli olan husus, öncelikli olarak hazırlanması gereken değerler eğitimi programıdır, bu program ile değer eğitiminde görülen sorunlar minimum seviyeye indirilebilir (Yazıcı, 2006).

2.6.1. Değer Eğitimi Yaklaşımları

Değer eğitimi bireylerin yaşamları ve eğitim hayatları açısından önemi her geçen gün daha da artmaktadır. Bu durum da değerlerin bireylere nasıl, ne şekilde ve nerede yapıldığı sorularını akla getirmiştir. Bu sorular hakkında yapılan araştırmaların sonucunda da en iyi öğretim şeklinin okullar olacağı konusunda ortak fikre varılmıştır (İner, 2020). Değer eğitiminin aktarılmasında bugüne kadar farklı yaklaşımlar ortaya atılmıştır. Bu yaklaşımların çoğu değerlerin doğrudan öğretimini desteklerken, bir grup araştırma ise değer eğitiminin sorgulama yapılarak, akıl yürütülerek ve yansıtıcı düşünceler aracılığı ile değerlerin düşünmeye ve karar veremeye değerlerin aktarılmasına yöneliktir (Doğanay, 2006).

Bu konu ile ilgili olarak literatür incelendiğinde genel itibari ile ortaya çıkan yaklaşımlar aşağıda sıralanmıştır (Kirschenbaum, 1995; Lickona, 1992; Doğanay ve Sarı, 2004; Akt. Aslan, 2019):

1. Değer telkin yöntemi (Doğrudan öğretim),
2. Değer açıklama yöntemi (Belirginleştirme),
3. Değer analiz yöntemi (Çözümleme),
4. Değerlerde ahlaki muhakeme yöntemi (ahlaki ikilem yöntemi),
5. Eylemle öğrenme yöntemi,
6. Sosyal öğrenme yöntemi (gözlem yoluyla),
7. Değerlerin gizli öğretim yöntemi (örtük program),
8. Değerlerde adil topluluk okulları yöntemi,
9. Davranış değiştirme yöntemi,
10. Karakter eğitimi yöntemi

2.6.1.1. Değer Telkin Yöntemi (Doğrudan Öğretim)

Bireylere değer öğretiminde kullanılan en eski yöntemdir. Bu yöntemde yetişkinler tarafından çocuklara ahlaki değerlerin genelini telkin edilerek onlara aşılanarak kazandırılması ve çocukların davranışlarına etki etmesini sağlamayı hedeflemektedir (Halstead ve Taylor, 2000). Simon (1972'den akt. Akbaş, 2004) ise bu yaklaşımın aileler aracılığı ile kullanıldığında daha fazla etkili olduğunu, çocukların ailelerinin öğütleri ile genel davranışlarını ve değerlerini düzenler.

Bu yaklaşım türünde yaşanan toplumda toplumun ortak ve doğru olarak kabul ettiği değerlerin öğrenciler tarafından fazla sorgulamadan benimsenmesi fikri bulunmaktadır. En eski ve geleneksel olmasında rağmen değerlerin çocuklara aktarılmasında öğretmenlerin en çok kullandığı yöntemlerin başında telkin yöntemi gelmektedir. Bu yöntemin haricinde farklı yöntemlerin tercih edilmesi durumunda ise tamamlayıcı özelliği olan yine bu telkin yöntemi diğer yöntemlerle kullanılmaktadır (Aktepe ve Gündüz, 2018).

2.6.1.2. Değer Açıklama Yöntemi (Belirginleştirme)

Değerlerin aktarılmasında telkin yöntemini yetersiz olduğunu ileri sürerek eleştirilerde bulunan Simon ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş yaklaşım türüdür (Namlı-Başçı, 2015). Bu yaklaşımda öğrencilerin gösterdiklerini davranışların araştırılarak davranışın altında yatmakta olan değerleri açığa çıkarmayı amaçlanmaktadır. Öğrenciler bu yaklaşım yöntemi ile değerleri tanımlamaya, değerler arasındaki ilişkileri anlamaya, kendi değerlerini başkaları ile paylaşmaya, değer çatışmalarının sebebini öğrenerek çözmeye çalışmaya ve kendilerinin benimsediği değerlere göre hareket etmeye çalışılmaktadır. Yine bu yöntemde de öğretmenin önemli görevi bulunmaktadır ve bu görevler arasında öğrencilerin değerleri kendilerinin keşfetmelerini sağlamak, bu değerlerin açıklanmasını sağlanması için gerekli yardım ve destekte bulunulması, öğrencilere değerlerin kazandırılmasına yönelik olarak sorular sormak ve öğrencileri dinlemek olarak karşımıza çıkmaktadır (Akbaş, 2008a; Keskin, 2008; Sapsağlam, 2015).

Kirschenbaun bu yaklaşım türünün toplam dört basamaklı bir süreçten meydana geldiğini belirtmiştir. Bu sürecin ilk basamağını seçilecek bir ahlaki problem oluşturur. İkinci basamak olarak öğretmenlerin öğrencilere soracakları sorular ve yapacakları etkinlikler ile seçmiş oldukları konularla ilgili olarak onların düşünmelerine, okumalarına, konuşmalarına ve yazmalarına imkân sunmaktır. Üçüncü basamakta ise öğretmenin sorular ve etkinlikler arasında oluşturacağı ortam ile öğrencilerin özgürce fikirlerini söyleyebilmelerini sağlamasıdır. Son basamak ise değer kazanım süreçleri ile değerlerin açıklanmasının yapılmasıdır (Kirschenbaun, 2000, akt. Aslan, 2019). Değer açıklama yönteminin öğrencilere baskı ve zorlama olmadan üç basamak şeklinde uygulanması durumunda kazanılacağı açıklanmıştır:

1. Seçme: Öğrencilerin özgür şekilde değerleri seçebilmeleri için fırsat tanınmasıdır.
2. Ödüllendirme: Öğrencilerin seçmiş oldukları değerlerden memnun olmaları ve açıkça bu değerleri çevresindekilere aktarması gerekmektedir.
3. Hareket: Öğrencinin seçtiği değere yönelik davranması gerektiğinin belirten basamaktır (Simon ve diğerleri, 1975; akt. Akbaş, 2008b).

2.6.1.3. Değer Analiz Yöntemi (Çözümleme)

Bu yaklaşım türü değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların incelenmesi sonucunda sosyal bilimciler tarafından oluşturulmuştur. Bu yaklaşımda öğrenciler, karşılaştıkları sorunlar karşısında duygusal olarak değil de, mantık çerçevesinde düşünerek karşılaşılan sorunları çözümlenmesini amaçlar (Aydın ve Akyol Gürler, 2014). Meydan (2014) bu yaklaşımı, değerlerle ilgili konularda öğrencilere mantıksal düşünmeyi ve bilimsel araştırma yaparak karar vermeye, benimsedikleri değerleri kendilerine göre kavramsallaştırmalarına ve mantıksal çözümleme adımlarını kullanmalarına yardım etmek olarak açıklamıştır.

Bu yaklaşımda değerler ile ilgili sorunlar, öğrencilere uygun bilimsel problem çözme yöntemi ile çözdürülmeye çalışılmaktadır (Aktepe ve Gündüz, 2019). Değer analizi yaklaşımında, değerlerle ilgili tüm soru ve sorunların duyguların katılmadan, akıl yürütme yapılarak çözülebileceğini ve bu yaklaşımda yüksek seviyede bilişsel süreçlerin yer aldığı altını çizmiştir (Doğanay, 2006).

Welton ve Mallan'a (1999'dan akt: Doğanay, 2006) göre bu yaklaşımın tam anlamıyla kazanılabilmesi için uygulanması gereken sekiz aşamanın olduğu belirtilmiştir. Bu sekiz aşama aşağıda maddeler halinde verilmiştir:

1. Değerle ilgili sorunun belirlenmesi,
2. Belirlenen bu değer sorununun netleştirerek açıklığa kavuşturmak,
3. Sorun için gerekli tüm bilgi ve kanıtları toplamak,
4. Toplanan bu bilgi ve kanıtların uygun ve doğru olup olmadıkları konusunda değerlendirme yapmak,
5. Uygulanabilecek çözüm metotlarını belirlemek,
6. Belirlenecek farklı çözüm yollarının oluşabilecek sonuçlarını belirlemek ve gerekli değerlendirmelerini yapmak,

7. Belirlenecek seçenekler arasından en uygun birini seçmek,
8. Seçilmiş olan öneriler eşliğinde uygun davranışta bulunmak.

2.6.1.4. Ahlaki Muhakeme Yöntemi (Ahlaki İkilem)

Kohlberg'in geliştirdiği ve öğrencilere ahlaki gelişimi kazandırmak için ahlaki ikilem içeren örnek olaylar aracılığı ile ahlaki değerleri öğretmeyi hedefleyen yaklaşım türüdür (Akbaş, 2004). İki ayrı değer prensibinin çatışma içine girdiği gerçek hayat problemleri ahlaki ikilem olarak adlandırılır. Bu problemleri ise, hem tarihi olaylarla ilgili olan problemler hem de gerçek hayat problemleri oluşturur (Tahiroğlu ve Çetin, 2015). Ahlaki muhakeme yöntemi, okullarda tüm seviyelerde kullanılabilir ancak öğrencilerin yaş aralıkları ve değer yargıları göz önünde tutularak etkinlikler düzenlenmelidir. Bu yaklaşım sonucunda bulunan çözüme değil de, o çözümün neden bulunduğu önemlidir (Şen, 2007). Piaget'e göre, bireylerde ahlâk gelişim dönemler hâlinde belirli bir sıra ile gerçekleşir. Ayrıca ahlaki gelişim bireylerde kendisine has yapıya sahiptir (Selçuk, 2000).

Değerler eğitimine göre ahlaki muhakeme yaklaşımının ana hedefi farklı ahlaki ikilemlerin yardımıyla, öğrencilerde daha kapsamlı düşünce şemaları oluşturarak onları değerler sistemine dâhil etmeyi ve farklı değerler arasında tercihleri ile pozisyonlarının amaçlarını kendilerinin düşünerek benimsemelerine yönlendirmektir (Alver ve Kesicioğlu, 2019). Akbaş'a (2004) göre ise bu yaklaşımın esas amacının, öğrencilerin ahlaki ilkelerinin gelişmesine yardımcı olarak onların bu ahlaki ilkeleri davranışlarına rehber edinmelerini sağlamaktır. Bu yöntemde ileriki hayatlarında karşılaşılabilecekleri her durumu görebilirler ve benimseyecekleri davranışın, içinde buldukları toplumda gelecek dönemler boyunca bu davranışların yeterli olup olmadığını öğrenirler.

Bu yaklaşımın gerçekleşmesi için gerekli aşamalar aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Savage and Armstrong, 1996; akt. Keskin, 2016b):

1. Ahlaki muhakemenin içeriğinin anlatılması,
2. Öğrencilerden ahlaki muhakeme ile ilgili kendilerini ifade edebilecekleri şekilde geçici görüşlerin alınması,

3. Öğrencilerin ahlaki ikilem tartışmalarını yapabilmeleri için gruplar haline ayrılması,
4. Ahlaki ikilem konusunda tartışmanın gerçekleştirilmesi ve bir sonucun belirlenmesi.

2.6.1.5. Eylemle Öğrenme Yöntemi

Ortaya çıkışı Jones ve Newmann tarafından yapılan bu yaklaşım türü çocuklarda değerlerine uygun eylemler için olanaklar sunmaktadır. Bireylerde davranışların ve düşüncelerin temelinde belirleyicilerin önemli olduğu bu yaklaşım türü, değerleri davranışa dönüştürmeye yoğunlaşmıştır. Bir bireyin gösterdiği davranışlarda, bir değer varlığından söz edilemiyorsa o değer hiçbir önemi ve kıymeti olmadığına inanılmaktadır (Huitt, 2004).

Değerler eğitiminde, diğer yaklaşım türlerine ek olarak eğitimcilerin toplumsal temelli öğrenme uygulamaları üzerinde önemle durulmasını ve sınıf temelli uygulamalardan uzaklaşılması amacıyla geliştirilmiş yaklaşım türüdür. Eylem öğrenme yönteminde kendi değerleri yönünde öğrencilere eyleme geçmeleri için bazı olanakların sunulmasına gereksinim duyulmaktadır (Aydın ve Akyol Gürler, 2014). Bu yaklaşım türünde öğrenciler için sosyal etkinlikler düzenlenerek onların yaparak ve yaşayarak öğrenmelerini sağlamaları üzerinde durulması gerekir (Aktepe ve Tahiroğlu, 2016).

2.6.1.6. Sosyal Öğrenme Yöntemi (Gözlem Yoluyla Öğrenme)

Bu yaklaşım türünde öğrenciler, çevrelerinde bulunan diğer bireyleri gözlemleyerek onların davranışlarını kendilerine örnek olarak alırlar. Çocukların geneli öğrenme dönemlerinde çevrelerinde görmüş olduğu sosyal yaşamı ve son zamanlarda bu sosyal yaşama eklenen diziler, filmler, televizyon yayınları ve internet gibi ortamları da gözlem yolu ile inceler ve kendisine model olarak bunları alarak buradan öğreneceği değerleri kendilerine edinirler. Günümüzde gözlem ile kendisine model alacağı durumun fazla olmasından kaynaklı olarak, genellikle çocuklar model olarak kendilerine anne, baba, öğretmen, arkadaş, şarkıcı, futbolcu, basketbolcu, oyuncular ile bazen de siyasetçi ve din adamlarını almaktadırlar. Burada da eğitimcilerin en önemli görevi çocukların model alacakları kişilerin olumlu değerleri öne çıkartılarak

bu değerlerin gözlem yoluyla çocuklara kazandırılması ve onlar tarafından içselleştirilmesinin sağlanmasıdır (Tahiroğlu, 2014).

2.6.1.7. Değerlerin Gizli Öğretim Yöntemi (Örtük Program)

Örtük Program, kavram olarak 1968 yılında ortaya atılan, ancak temelleri 20. yüzyıl ortalarında atılmaya başlamıştır. Açıkça belirtilmeyen resmi olmayan programlardır (Yüksel, 2004). Tezcan'a (2003) göre diğer adı Gizli müfredat olan örtük programın, öğrencilerin plansız günlük normal yaşam faaliyetleri sırasında öğrendikleri tüm anlam, doğru ve inançlar olarak tanımlanmıştır. Çok geniş bir kavram olarak karşımıza çıkan örtük program, ders dışı uygulamaları da içinde barındıran bir programdır.

Resmi programlarda bulunan faaliyetlerin ve amaçların haricinde, açıkça belirtilmeyen ve yazılı olmayan, öğrencilerin ulaşımlarının beklendiği, öğrenme sürecinde ortaya çıkan fikirlerin, bilgilerin ve uygulamaların yer aldığı programdır. Başka bir deyişle örtük program, öğrencilere okullar da farkına varılmadan veya istenilmeden verilen değer, bilgi, tutum ve inançların yer aldığı, öğrenme - öğretme sürecinin bir parçası olan programdır (Doğanay, 2007; Sarı, 2007; Yüksel, 2005). Öğrencilere değerlerin kazandırılmasında, yazılı programdan bile daha etkili olan yazılı olmayan örtük programın, okullarda yöneticiler dâhil olmak üzere tüm personelin bilincinde olması gerekir. Okulu, sınıf içerisinde ve dışında tam demokratik olarak yaşam kültürünün olduğu toplum birimi gibi varsaymak ve bunu hayata geçirmek gerekir (Doğanay, 2007).

Değerler eğitimi bütün ülkelerde ve sistemlerde öğrencilere açık program halinde kazandırmayı amaçlanmaktadır. Ancak bu amacı etkileyen birçok etmen vardır. Bu etmenler arasında; okulda idarecilerin ve öğretmenlerin tutumları, öğrenme sürecinde okulun amaçları, sınıfın kültürü ve makro seviyede devletin beklentisi ile ideoloji vb.dir. Tüm bu etmenleri göz önünde tutulduğunda örtük programı bazı araştırmacılar tarafından okul düzeyi ve sınıf düzeyi olarak iki ayrı kategori şeklinde incelemişlerdir (Merter, 2014).

Genel olarak öğrencilere gizli olarak hissettirilen ya da öğretilen konular arasında, öğretmenlerin davranışları ve sergiledikleri tutumları, okul ve sınıf kuralları, okul yönetiminin tutumu, okul çevresinin gösterdiği tutum, ders ve ders dışı faaliyetler, okul içi dernek ve kulüplerin toplantıları, okuldaki kutlama etkinlikleri ile dergiler ve gazeteler gösterilebilir (Akman ve diğerleri, 2017).

Örtük programını meydana getiren öğeler ise: Okulda bulunan idareci ve öğretmenlerin tutumları, yargıları, inançları, davranışları ve yaklaşımları, okuldaki işleyişi düzenleyen değerler, normlar, kurallar ve törenler, öğrenci ile okul arasındaki iletişim ve kültürel tutumlar olarak dikkat çekmektedir (Dilmaç, 2007).

Değerler eğitiminde örtük program ile verimlilik ve etkinliği artırmak için dikkat edilmesi gereken önemli noktalar aşağıdaki gibidir (Çubukçu, 2012):

1. Değer eğitimi öğretiminin amaçlı, planlı, faydacı ve bilinçli bir anlayış ile hazırlanmalıdır,
2. Düzenlenecek ve hazırlanacak etkinlikler, genel olarak hayata yönelik olmalıdır,
3. Günlük normal faaliyetler ve deneyimler ile kişisel ve sosyal öğrenmeyi öğrencilerin kazanmaları dikkate alınmalıdır,
4. Yapılacak tüm etkinlikler, faaliyetler ve uygulamalar okulun tümünü içermelidir,
5. Örtük öğretim de konu okulun genel yapısı, kuralları ve işleyişi olmalıdır,
6. Okulun bulunduğu çevre ile yine okulun akademik ve sosyal yapısının etkileşimi önemle ele alınmalıdır.

2.6.1.8. Değerlerde Adil Topluluk Okulları Yöntemi

Bu yaklaşım türü 1974 yılında Kohlberg ve arkadaşları tarafından Amerika’ da uygulamaya koyulmuştur (Keskin, 2016). Bu yaklaşım temel olarak ilerlemeci eğitim felsefesine göre geliştirilmiştir (Barr, 2005). Demokrasi ve doğrudan eşitlik ilkeleri eşliğinde oluşturulmuştur. Eğitimin diğer ortakları da okul yönetiminde söz sahibidir. Bu nedenlerden dolayı da bu yaklaşım türü, katılımcı demokrasi prensiplerine isnat edilmektedir (Aktepe ve Gündüz, 2019).

Bu yaklaşım türünde esas okul yapısı ile çocukların karar alma yetilerinin kazandırılması ve alacakları kararları uygulamaya koyma aşamasında

demokratikleşmeyi ve demokrasinin genel ilkelerini çocuklara öğretmektir (Doğanay ve diğerleri, 2014). Ortamlarda demokratik olarak rol almak, her bireye eşit olarak sorumluluk yüklemek, toplumsal etkileşimin ortaya çıkarılması, temel değerlerin incelenmesi, akıl yürütmeye teşvik etmek ve mantıksal çözümlere yapmak adil topluluk okulları yöntemi türünün esasları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yaklaşımın amacı ise, içinde bulunulan toplumda ve okullarda bireylere istenilen değerlerin kazandırılması ve bu değerlerin sürdürülerek devamlılığın sağlanmasıdır (Whitney I B, 1986; Akt.Ulusoy ve Dilmaç, 2018).

2.6.1.9. Davranış Değiştirme Yöntemi

Bu yaklaşım türü edimsel koşullanma prensipleri göz önünde tutularak Skinner tarafından geliştirilmiştir. Burada temel amaç, değerler eğitiminde davranış öğrenme kuramının etkilerini göstererek şartlanmaya bağlı olarak çocukların davranışlarını değiştirmektir. İstenilen değerler ile benzerlik gösteren davranışlar meydana geldiğinde çocuklara ödüllendirme yapılarak onların değerleri kazanmaları hedeflenir (Kaymakcan ve Meydan, 2014).

Sarı (2007), davranış değiştirme yönteminin öğrencilere benimsetilmesi için beş aşamanın varlığından söz etmektedir. Bu aşamalar;

1. Amacın, hedefin belirlenerek oluşturulması,
2. Ölçütün uygunluğa göre saptanması,
3. Hedefe yönelik yöntemin belirlenmesi,
4. Yöntemin uygulanmaya başlatılması,
5. Yöntem hakkında gerekli değerlendirmenin yapılması ve gerekmesi durumunda tekrar edilmesi.

2.6.1.10. Karakter Eğitimi Yöntemi

Karakter, bireyin ahlaki olarak görevlerinin yetirme getirme becerisini ve buna eğilimini etkileyen psikolojik özelliklerdir. Başka bir tanımlamada ise bireyin doğru olanı yapmasına ya da yapmamasına neden olan özelliklerdir (Yazar ve Tural, 2020). İlk defa ABD’de Thomas Lickona tarafından sistemli olarak uygulamaya konulan bu yaklaşım türünün, okulların ve öğretmenlerin çocuklara temel ahlaki değerlerin

kazandırılmasında daha aktif ve doğrudan görev almalarının önemini vurgulamaktadır (Ekşi, 2003).

Karakter eğitimi yetişmekte olan yeni nesile en genel ayrıntılarıyla açık program ya da örtük program vasıtasıyla temel insani değerleri vermenin, değerlere karşı bireylerde duyarlılık oluşturma ve bu duyarlılıkları davranışa dönüştürmeye yardım etme çabasına verilen ortak isimdir (Aktepe ve Gündüz, 2019). Kirschenbaum'a göre karakter eğitimi, bireylerin oluşturacakları kendi değerlerine uygun yaşayabilmelerine yardım eden yaklaşımdır. Bu anlamda karakter eğitimi, bireylerin doğru düşünebilmelerini, doğru davranışları benimsemelerini isteyen düşünceler üzerine yapılandırılmaktadır (Huitt, 2004; Akt. Elias ve diğerleri, 2008).

Karakter eğitimi yaklaşımının amacı; çocukluk döneminde demokratik, adil ve üretken toplumun kaynağı olan temel ahlaki değerlerini benimseyen, önem veren ve bunlara en uygun şekilde davranan; gençlik dönemine gelindiğinde ise, en iyisini ve doğru olanı yapmayı amaç edinerek hayatını yaşama kararlılığını ve gücünü gösteren iyi bireyler yetiştirmektir (Battistich, 2005).

Rusnak (1998), karakter eğitiminin gerçekleştirilmesi için belirttiği ilkeler aşağıda verilmiştir:

1. Karakter eğitiminin, tek bir derse konu olmaması, bütün derslerin içeriğinde yer alması gerekmektedir.
2. Bilişsel seviyede bırakılmayarak, öğrenciler tarafından eyleme dönüştürülmesi gerekir.
3. Okul havası pozitif olarak düzenlenmelidir. Bu sayede de öğrencilere pozitif rol model davranışların ortaya çıkması sağlanarak öğrencilere örnek olunabilecektir.
4. Karakter eğitimi, okullar da en önemli görev haline gelmelidir.
5. Okullarda karakter eğitimini etkili olarak aktarılmasında öğretmenlerin önemli bir yeri vardır. Öğretmenler, belirlenmiş programın sınırlılığını aşarak karakter eğitimine yönelik öğrenme ve öğretme ortamı oluşacaktır.
6. Karakter eğitimi yalnız olarak sınıfla sınırlanmamalı, okulu, okulda bulunan tüm personeli ve içinde bulunulan toplumun tamamına yönelik şekilde geliştirilmelidir (Akt. Katılmış ve diğerleri, 2010).

2.6.2. Okulda Değer Eğitimi

Okullar, çocuklara toplumun kendince benimsediği tutum ve anlayışları kazandırmak ve bu doğrultuda onların gelişimlerine yardım etmek amacıyla tasarlanmıştır (Katılmış, 2010). Okullar, merkezi konumu insan olan ve insanın hayatı için büyük öneme sahip yaşam alanıdır (Aktan ve Turan, 2008). Ekşi'ye (2003) göre, bireylere okullar içinde bulunulan çağda karşılaşılan olumsuz hususlar karşısında, iyi tercihler yapabilmesini sağlamalıdır.

Cihan'a (2014) göre, ilk ailede başlayan değerler eğitimi okullar aracılığı ile programlı ve sistemli olarak verilmektedir. Gelecek nesillere, toplumsal kültürün aktarılması için ahlaki, bilgi ve beceri değer yargılarının kazandırılması ile sağlanabilir. Hökelekli (2011) ise, değer eğitimi sürecinin başarılı olması adına bütün derslerde okul programlarının birbiriyle bütünlüklü ve bağlantılı olması, okulların iyi karakterlerin ortaya çıkarıldığı yer olması gerektiğini ifade etmiştir.

Keskin (2008), ailede kazanılan değerlerin okullar tarafından pekiştirileceği ve yeni değerlerin kazandırılmanın sağlanabileceğini belirtmiştir. Okullarda değerler eğitimi konusunun yalnızca ders ve bir program şeklinde olmasının kısıtlayıcı olacağından, okullarda birbirini tamamlayan farklı etkinlikler şeklinde değerler eğitiminin verilmesinin doğru olacağını belirtilerek formal ve informal öğrenme programları gibi çok sayıda öğenin değerler eğitiminin kısımları olduğu söylemiştir. Özensel (2003) ise toplumu oluşturan toplumsal kurumların ortak değerler içerdiğini, bu değerlerin de okullar ile belirlenerek, genel olarak yaygınlaştırılmasında önemli görevi bulunmaktadır. Okullar, sosyal bir ortam olmasından dolayı değer eğitiminde öğrencilere değer elverişli ortamlar sunacağını, yine okullarda çeşitli etkinliklerle öğrencilere değerlerin kazandırılarak, onların davranışlarına dönüştürmeleri sağlanacaktır.

Okulun, bireyler üzerinde doğru bir eğitim yaklaşımı ile değerler eğitiminde son derece önemli bir rolü olduğu ortaya çıkacaktır. Bireyler ancak benimsemiş olduğu değerleri okulda öğreneceği olumlu birtakım değer yargıları aracılığıyla geliştirip, değiştirmesi mümkündür. Okullarda çeşitli eğitim programları ile doğru şekilde verilecek değer eğitimi sayesinde bir hayli yanlış fikirler ve suçların önüne geçilmiş

olacaktır (Yel ve Aladağ, 2009). Meydan (2014) ise okullarda verilen eğitimin amacının üç gerekliliğinin olduğunu ve bunların ise, bireylerin sağlıklı bir hayat yaşamalarını, bedensel eğitimlerinin sağlanarak toplumda kendisine düşen görevleri başarı ile gerçekleştirmelerini, akli melekelerinin ve ruhunun olumlu değerler ile güçlendirilmesi gerektiğini söylemiştir.

Değerler eğitiminin parçalarını, çocukların aile, sosyal çevre ve okul oluşturmaktadır. Ailede temeli atılan ve planlı, programlı olarak okullarda devam eden süreç değer eğitimi olarak bilinmektedir. Okullar, aynı zamanda karakter gelişiminin oluşturulmaya başlanıldığı en önemli dönemi kapsamaktadır. Bu nedenle bireylerin ailede aldıkları değer eğitimi okullarda pekiştirerek sosyal değerlerin yanında evrensel değerlerinde kazanımı sağlanmaktadır (Çelik, 2016). Değerlerin formal ve kurallar çerçevesinde öğretilmesinde görev alan kurumların başında okullar gelmektedir. Eğitim ortamlarında belirlenmiş hedefe yönelik yöntem ve teknikler düzenli ve planlı olarak kullanılarak bireylere amaçlanan eğitimle değerler bir düzen içinde aktarılmaktadır. Bu nedenlerden dolayı da okulda değerlerin öğretilmesinde, öğrencilerde akran grubu ve aile, gibi unsurlarda farklılık görülmesi muhtemeldir (Özdaş, 2013).

Aydın (2010), okullar aracılığı ile öğrencilerin, tutarlı ve sağlıklı kişiliklerin oluşturulması hedeflendiğini söylemiştir. Belet ve Devenci (2008) bireylere, toplumların devamlılığı ve toplumlar için doğru, iyi vatandaşların yetiştirilmesi için ortak olarak insanlar ve toplum tarafından benimsenen değerlerin kazandırılmasında okulların etkili bir kurum olduğunu belirtmiştir. Okullarda, bu temel değerlerin öğrencilere eğitim sistemi sayesinde kazandırılması beklenmektedir. Öğrencilere ise kazandırılmak istenen bu değerleri anlamaları, benimsemeleri ve yaşamlarında davranışlarına uygulamasına okulun yardım ettiğinden dolayı önemli bir rehber görevi olduğu belirtilmiştir.

Öğrencilerin olumlu yönde gelişimleri sağlamak ve belirlenen programlardaki değerlerin öğrencilere aktarılması okulların en önemli görevleri olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanın nasıl olarak yaşaması gerektiğini ve yaşamda neyin kendisi ve toplum için önemli olduğunu konusunda değerler yönlendiricilerdir (Baysal, 2013).

Öğrencilerde sağlam karaktere sahip kişiliklerin oluşması ve kişisel yetenekleri doğrultusunda onları hayata hazırlanmaları sağlayarak iyi bir vatandaş ve insan olmaları yönünde gerekli bilgi, değer, beceri, tutum ve davranışları kazandırmak değerler eğitiminin okullardaki önemli iki amacı olarak ifade edilmektedir. (Aydın, 2010).

Değerler eğitimine okullarda fazlaca ihtiyaç duyulmaktadır. Belirlenecek uygun yöntem ve teknikler ile değer eğitimi verilmesi gerekmekte ve öğrencilere bu eğitim sürecinde öğrencilerin bireysel farklılıkları, beklentileri, hazır bulunuşluk seviyesi ve gelişim özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Öğrencilerin değerleri özümseyerek öğrenmeleri için soyut kavramlar olduğundan ötürü anlamaların zor olduğu değerlerin, okullarda hikâyeler, filmler, oyunlar ve geziler gibi farklı etkinlik yöntemleri ile değerlerin somut hale dönüştürülmesi ve böylelikle de anlamlandırılması kolaylaştırılır (Aktepe, 2010).

Değer eğitiminin okullarda daha etkin hale gelebilmesi için hem ders içi hem de ders dışı farklı etkinlikler yardımı ile verilmesi uygun olmaktadır (Akay, 2019). Yaşar ve Çengelci (2012) ise bu konuda yaptığı araştırmalarda değer eğitiminin sağlanması için bazı faaliyetler belirlemiştir. Bu faaliyetlerin; “Hayata dair örneklerin bulunması, model olarak örnek öğrencilerin gösterilmesi, önemli gün ve haftalardan, empati özelliğinden, benzetmelerden, dramdan, güncel hadiselerden, atasözleri ve deyimlerden, aile ve çevreden, ödevlerden, tüm ders ve disiplinlerden, STK, dernek ve vakıf gibi kurumların çalışmalarından, günümüzde hızlı bilgi erişiminin sağlandığı internet gibi farklı unsurlardan yararlanma ve sınıf dışı etkinliklerin kullanılması gibi faaliyetler olduğunu belirtmiştir (Selanik Ay, 2014).

2.6.3. Ailede Değer Eğitimi

Aile eğitimin gerçekleşmeye başladığı ilk yerdir. Bireyler gelecek nesillere aile aracı ile temel değerlerini aktarmaktadır. Ahlaki ve dini bilgileri ile tutumları ilk olarak ailede öğrenir (Aydın, 2005).

Aile ilk değer eğitiminin başladığı yerdir ve aile iyi bir model olarak değerlerin çocuklara kazandırılmasını sağlamalıdır, çünkü ailelerinin değerlerini çocukların ilk

benimsedikleri değerler olduğu görülmektedir (Özden Çelik, 2013). Aile, çocuklar için eğitim kurumları arasında en önemlileri arasında yer alır. Değer eğitiminde çocukların değerleri öğrenmesinde, tanıyarak bunları benimsemelerini ve davranış şekillerini kazanmaları aile kurumu sağlamaktadır. Aile, dünyaya gelen çocuğun ilk andan başlayarak iyi duyguların oluşturulması, iyi ve doğru kabul edilen davranışların çocuğa aktarılması ile değerler eğitimi görevini yapmış olacaktır. Çocuklarda kişilik gelişiminin sağlanmasında aile uygun ortamın oluşmasını sağlamalıdır. Sağlıklı ve bilinçli ailelerin oluşması toplumların geleceklerinin güvence altına alınması anlamına gelmektedir (Aydın ve Akyol Gürler, 2014).

Kumbasar'a (2011) göre ise aile, çocukların diğer değer eğitim kurumlarına adım atana kadar geçen süre içinde çocukların kişiliklerini kazandıran kurumdur ve bu kurum içindeki temel unsurlar ise aile üyelerinin tutumları ve değer yargılarıdır. Değer eğitiminin dolayısıyla ilk başlangıç yeridir. Çocuklar model olarak aldıkları aile üyeleri aracılığı ile topluma uygun davranışlar göstermeyi, doğru ve yanlış davranışları ayırt etmeyi öğrenirler. Aile bu yönü ile değer eğitiminin aktarılmasında informal bir öğrenme vardır.

Özensel'e (2004) göre, çocukların yetiştirilmesi ve sonrasında da topluma kazandırılmaları açısından ailenin önemli fonksiyonlarının olduğunu ve bunların sadece aile kurumunda olabileceğini başka bir kurumda gerçekleşmesinin mümkün olmayacağını belirtmiştir. Çocukların ailede kişiliklerin gelişmesi nedeniyle, değer eğitiminde en etkin kurum ailedir. Ailede alınacak değerler eğitimi ile toplum huzuru oluşacak, bulunan toplumların ilerlemesi sağlanacaktır. Tüm bu nedenlerden dolayı da aile iyi insan yetiştirilmesinin ve değerler eğitiminin önemli ve ilk basamağıdır.

Doğanay'a (2006) göre, değer eğitiminin ne zaman verilmesi gerektiği ile ilgili sorulan soruların cevabı, her zamandır. Fakat kişiliklerin oluşması küçük yaşlarda temel atıldığından küçük yaşlarda verilen değer eğitiminin önemi büyüktür. Aile ilk olarak değer eğitiminin verildiği yer olduğundan, diğer ikinci eğitim kurumu olan okul süreci başlamadan çocukların sorumluluğuna sahip olan ailenin değer eğitiminde önemi büyüktür.

Gelecekte çocukların başarılı ve uyumlu olmaları için eğitimciler devamlı olarak farklı yol ve yöntemler geliştirmeye çabalamaktadırlar. Bireylerin kişilikleri yaşamları boyunca devam etmesine rağmen halen kişiliklerin temelini atıldığı ve yapılanmasının çocuklukta gerçekleştiği kanısı savunulmaktadır.

2.7. Sosyal Bilgiler

Sosyal Bilgiler ile ilgili yapılan tanımlar incelendiğinde: Hedefi gelecek nesillere destek olarak etkin vatandaşların yetiştirilmesi adına tarih, coğrafya, sosyoloji, hukuk, felsefe, psikoloji, siyaset, iktisat, antropoloji, arkeoloji, din ve aynı sosyal bilimleri kapsayan, insani ve toplumsal bilimler ile iç içe durumda bulunan, demokratik sosyal hayata ve kültür zenginliğine uygun çalışma alanı sosyal bilgiler olarak bilinmektedir (Sözen ve Ada, 2018). Sosyal bilgiler, bireylere içinde yaşamış olduğu toplumu ve dünyayı daha iyi öğrenmesine ve sosyal hayata etkin olarak dâhil olmasını sağlayacak tüm değer, bilgi ve becerilerin aktarılmasının sağlandığı bir öğretim alanıdır (Kamber ve diğerleri, 2011). Sosyal bilgiler, ilköğretim kurumları vasıtasıyla iyi ve doğru vatandaşların yetiştirilmesi adına, sosyal bilimlerden elde edilen bilgilerin esasında sosyal hayat hakkında bilgi, değer ve becerilerin öğretim alanıdır (Görmez, 2018).

Sönmez (1997) tarafından yapılan sosyal bilgiler tanımı, topluma ilişkin gerçeklerle kanıtlamaya ilişkili bağ kurma süreci ve bu süreç sonunda canlı bilgilerin elde edilmesidir. Doğanay'a (2002) göre ise, insanları ve onların hayatlarını konu alan sosyal bilgiler, disiplinler arası ve çok disiplinli bir alandır. Bu nedenle de tanımlaması tarih ve coğrafya alanlarına göre daha zordur. Disiplinler arası ve bütüncül olması özellikleri sosyal bilgilerin iki temel ayırıcı özelliğidir.

National Council For The Social Studies (NCSS), Sosyal bilgiler alanındaki farklı tanımlamalar nedeniyle meydana gelmiş olan ayrışımı bitirmek için alanın uzmanları tarafından da kabul edilmiş olan tanımlamada, bireylerin vatandaşlık yeterliklerini geliştirebilmek için, sosyal ve beşerî bilimleri bir araya getirerek birbirleri ile entegre hale getiren çalışma alanına sosyal bilgiler denilmiştir. Birbirine karşılıklı olarak bağlı dünyada, farklı kültürlere sahip demokratik toplumlarda genç bireylerin

mantıklı ve bilgiye dayalı kararları almalarını, kişisel yeteneklerinin geliştirmelerine sosyal bilgiler yardım etmektedir (Savage ve Armstrong, 1996; Akt. Öztürk, 2014).

Sosyal bilgiler; küreselleşen dünya içinde, düşünce ve becerileri geliştirilmiş, demokratik değerleri kazandırılmış vatandaşlar yetiştirilmesi için disiplinler arası yaklaşım ile insanın kendi ve sosyal hayatıyla ilişkisini yine insanla ve sosyal ile ilgili diğer bilimlerden içeriklerinden ve metotlarından faydalanan bir çalışma alanıdır (Doğanay, 2002).

Öztürk (2006) sosyal bilgileri, her bakımdan sürekli değişim içinde bulunan ülkelerin ve dünyanın gerekli şartlarında, bireylerin edindiği bilgiler kapsamında karar verme ve sorunları çözebilen etkili vatandaşlar yetiştirilmesi için, beşeri ve sosyal bilimler kapsamında kazanılan tüm bilgi ve yöntemleri harmanlayarak kullanılan bir öğretim programı olarak açıklamıştır.

2.7.1. Sosyal Bilgiler Dersi

Sosyal bilgiler dersi, ilk ve ortaokullarda yer alan temel derslerden birisidir. Bu derse ait öğretim programı da içeriğinde bulunan unsurların yeterli ilgi gösterilerek hazırlanması ve bu programın uygulama yöntemi ile toplumun devamlılığı ve sürekliliği için yetiştirilecek olan gelecek kuşakların yetiştirilmesi adına büyük önem taşımaktadır. Öğrencilerin, içinde yaşadıkları toplumu ve bu topluma ait problemleri bilmelerini, kendisinin toplum içinde sorumluluklarını öğrenmelerini, kendi ve çevresi ile olan ilişkilerini daha iyi anlamalarını, ülkesi ve dünyada benimsenen değer ve nitelikleri kavramalarını, esas olarak iyi bir vatandaş olabilmeyi sağlayan önemli bir derstir (Necdet, 2007).

Sosyal bilgiler, öğrencilere ilk ve ortaokul seviyesinde iken sorumlulukların ve temel vatandaşlık haklarının anlamalarının sağlandığı, sosyal bilimden elenen bilgilerin kazandırıldığı ve birçok sosyal yeterliklerin öğretildiği derstir (Yılar ve Tomal, 2018). İlk ve ortaokul seviyesindeki tüm çocukların sosyal bilgiler öğretim programı ile toplum için gayretli ve sorumluluklarını bilen iyi bir vatandaş olmaları yönünde yetiştirmeyi ve sosyal hayata onların hazır olmalarını sağlamayı amaçlar. Bireylere, öğretim programında yer verilen değerlerin kazandırılması hedeflenmiştir.

(Gömlüksiz ve Cüro, 2011). Tüm bu nedenler göz önünde tutulduğunda, kavramların, bilgi ve becerilerin Sosyal Bilgiler dersi ile öğretilmesinin yanında değerler eğitimine de yeterli özenin verilmesi önem verilmesi gerekir. Sosyal Bilgiler dersi ile değerler eğitimine önemle üzerinde durulması gerekirken aynı zamanda bu dersin öğretim süreci de değerler eğitiminden ayrı tutulmamalıdır (Çengelci Köse, 2016).

Sosyal Bilgiler öğretiminin amacı, değerler eğitimine önem verilerek bireyin kendisinde beceri ve değerlerinin meydana getirilerek geliştirmesidir. Birey kendisini tanıması ile beraber kendi davranışlarını geliştirir, kontrol eder ve yönetir. Öğrencilerin kendileri tanınmaları sayesinde farklı uygulamalar ile Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde aktarılmak istenen değerlerin kazanılabileceklerdir (Balci, 2008).

Sosyal bilgiler dersi, öğrencilerin iyi birer yurttaş olmaları, ödev ve sorumluluklarını bilmelerini, yaşadığı toplumu ve bu toplumun sorunlarını öğrenmelerini, kendi ve çevresiyle olan ilişkilerini anlamalarını, dünya ve kendi ülkesindeki değerleri algılanmasını sağlayan önemli bir derstir (Aykaç, 2007).

2.7.2. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerler

2005-2006 öğretim yılından itibaren ilköğretim ve ortaöğretimlerde Millî Eğitim Bakanlığı'nın uygulamış olduğu öğretim programlarını 2017 yılında kapsamlı olarak güncellemiştir. İlkokul ve ortaokul sosyal bilgiler dersi de bu programlarından birisidir. 2017-2018 öğretim yılından başlayarak ortaokul 5. sınıflardan itibaren yenilenen program uygulanmaya başlanmıştır (Turan, 2018).

Değer eğitimi ve değerlere sosyal bilgiler dersine ait yenilenen bu öğretim programında ayrı önem verilmiştir. 4.5. sınıflar sosyal bilgiler öğretim programında; saygı, sevgi, adil olmak, dürüstlük, vatanseverlik, sorumluluk, özgürlük, barış, bağımsızlık, hoşgörü, yardımseverlik aile birliğine önem vermek, misafirperverlik, estetik, duyarlılık, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, temizlik, sağlıklı olmaya önem verme, doğrudan verilecek değerler olarak belirlenmiştir. 6.7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında ise bilimsellik, vatanseverlik, estetik, yardımseverlik, dayanışma, çalışkanlık, farklılıklara saygı, hak ve özgürlüklere saygı, dürüstlük,

doğal çevreye duyarlılık, sorumluluk, kültürel mirasa duyarlılık, adil olma ve barış doğrudan aktarılacak değerler olarak belirlenmiştir. Hazırlanan iki programda da üniteler ile değerler ilişkilendirilmiş ve bu değerlerin kazandırılmasına yönelik örnek etkinliklere yer verilmiştir (Akbaş, 2008b).

MEB' in 2018 yılında yayınladığı Sosyal Bilgiler Dersi ğretim Programı'nda yer alan değerler listesi aşağıdaki tabloya çıkarılmıştır (MEB, 2018):

Tablo 2. 2018 yılı Sosyal Bilgiler Dersi ğretim Programı'nda bulunan değerler

1. Adalet	10. Estetik
2. Aile birliğine önem verme	11. Eşitlik
3. Bağımsızlık	12. zgrlk
4. Barış	13. Sayđı
5. Bilimsellik	14. Sevgi
6. Çalışkanlık	15. Sorumluluk
7. Dayanışma	16. Tasarruf
8. Duyarlılık	17. Vatanseverlik
9. Dürüstlük	18. Yardımseverlik

2018 Öğretim programlarında yer alan kök değerler ise şunlardır (MEB, 2018):

Tablo 3. 2018 yılında yayımlanan ğretim programlarında yer alan kök değerler

1. Adalet	6. Sayđı
2. Dostluk	7. Sevgi
3. Dürüstlük	8. Sorumluluk
4. z denetim	9. Vatanseverlik
5. Sabır	10. Yardımseverlik

Adalet:

TDK sözlüğünde adalet kavramının karşılığında, “-Yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması, tre. - Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme. -Herkes kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme, doğruluk.” olarak gelmektedir (URL 1). En genel sözlük tanımı ise hak ve hukukun gerçekleşmesi anlamına gelmektedir. Toplumlarda adalet kavramının görevi,

haklılığın, eşitliliğin, uyumun, barışın ve toplum düzeninin sağlanması olarak açıklanabilir. Tüm bu görevi ile de hukukun amacını ve özünü yansıtmaktadır (Georges Gurvitch, 1932; Akt. Çeçen, 1975).

Aile Birliğine Önem Verme:

TDK sözlüğüne göre, “-Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik. -Aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü.” aile olarak tanımlanmıştır (URL 1). Toplumlarda bireyler buldukları ortama ve ailelerine göre değerler kazanır ve kazandırır. Aile birliğine önem verme değeri de yine bireylerin buldukları ailede kazanılır. Aile birliğine önem verme; genel olarak devlete, topluma ve bireylere değer verme anlamına gelir (Sağlam, 2014).

Bağımsızlık:

TDK sözlüğünde bağımsızlık, “Bağımsız olma durumu, istiklal” olarak tanımlanmıştır (URL 1). Bağımsızlık kavramı, bir devletin ve milletin, öz vatandaşları tarafından özgür ve hür bir biçimde yönetilmesi şeklinde açıklanabilir (Sönmez, 2014).

Barış:

TDK sözlüğünde barış kelimesinin karşılığı, “-Barışma işi. -Savaşın bittiğinin bir antlaşmayla belirtilmesinden sonraki durum, sulh, hazar. -Uyum, karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile oluşturulan ortam.” olarak belirtilmiştir (URL 1). Barış, huzurlu ve güvenli yaşam, güven, sosyal bütünlük, kardeşlik ile kargaşanın, saldırganlığın ve gerginliğin olmama durumudur (Karaman Kepenekci, 1999). Mevcut kaynakların adil şekilde kullanılması, karşılıklı olarak kazanç elde edilmesi ve işbirliği ile barışın gerçekleştirilebileceği vurgulanmıştır (Johnson ve Johnson, 2005; Akt. Aslan ve diğerleri, 2016).

Bilimsellik:

TDK sözlüğünde yapılan tanımda bilimsellik, “Bilimsel olma durumu, ilmi” olarak belirtilmiştir (URL 1). Bilimsellikte bilginin, gerçeğin, eleştirel düşüncenin, karşılaştırma ve kıyaslamının bireylerde bilimsellik değerinin varlığı ile

oluşabileceği düşünülmektedir. Bu değere sahip bireylerin diğer bireylere göre eleştirici, rasyonalist, akılcı ve deneysel olacağı vurgulanmıştır (Akbaş, 2004). Bilimsellik değerinin farklı alt boyutları ile alındığı bugüne kadar yapılan araştırmalarda ortaya çıkmıştır. Bunlar ise; eleştirel bakma, özgürlük, merak etmek, etik olma ve kanıt kullanmadır (Katılmış ve diğerleri, 2010).

Çalışkanlık:

TDK sözlüğünde çalışkanlık kavramı, “Çalışkan olma durumu, faaliyet” olarak tanımlanmıştır (URL 1). Toplumlar için bireylerin faydalı olabilmeleri yine bireylerin çalışarak kendilerini geliştirmeleri ile sağlanabilir. Çalışkan ve çalışmayı seven bireyler genelde kendilerini işlerine ve uğraşlarına vereceklerinden dolayı kötü/ olumsuz şeylerden uzaklaşacaklardır. Ayrıca çalışanların başkalarına muhtaçlıkları da bu sayede ortadan kalkabilecektir. Çocuklara da çalışkanlık değerinin kazandırılması onlara doğru şekilde yaklaşılması, çalışkanlığın önemini belirtmesi ve de onlara örnek olunarak sağlanabilecektir (Çintaş Yıldız, 2009).

Dayanışma:

TDK sözlüğünde dayanışma kavramı, “-Dayanışmak işi, tesanüt. -Bir topluluğu oluşturanların duygu, düşünce ve ortak çıkarlarda birbirlerine karşılıklı bağlanmasıdır.” olarak tanımlanmıştır (URL 1). İnsanların ortak bir amaç çerçevesinde buluşturup, birlikteliklerin kuvvetlendirerek sorunların çözülmesini sağlamak dayanışmanın görevi olarak belirlenmiştir. (Kılcan, 2013). İnsanlar yaşadıkları toplum içerisinde diğer insanlarla her zaman dayanışma içindedir. Toplum dışına çıkılması ya da insanların tek başlarına sürecekleri hayat kolay olmayacaktır ve böyle durumlarda tehlikelerle karşılaşmaları oldukça muhtemeldir. Bu tehlikelerin sonucu ölüme kadar gidebileceğinden toplumlarda insanlar arası dayanışma kavramının önemi her zaman korumaktadır (Topçu, 2012).

Duyarlılık:

TDK sözlüğünde duyarlılık ile ilgili yapılan tanım, “Duyarlı olma durumu, duygunluk, duyarlık, hassaslık” şeklinde açıklanmıştır (URL 1). Yayınlanan son sosyal bilgiler öğretim programında duyarlılık üç alt başlık altında sınıflandırılarak incelenmiştir. Bunlar; Kültürel mirasa, tarihsel mirasa ve çevreye duyarlılıktır.

Duyarlılık, olaylarla ve dünyayla ilgili bağ kurarak üzerine düşen sorumlulukları almaktır. İnsanlar dünya ve içinde buldukları çevre ile sürekli temas halinde olduğu bilinen bir gerçektir. Toplumsal hayatın içinde insanlar, çevrelerinin ayrılmaz parçası olarak görülmektedir. Tüm bu durumlar insanların yaşadıkları çevreyle ve o çevre içerisindeki olaylara duyarlı olunması gerektiğini ortaya çıkarmıştır (Keskin ve Öğretici, 2013).

Dürüstlük:

TDK sözlüğünde dürüstlük, “Doğruluk” olarak ifade edilmiştir. Sözlükte doğruluk kelimesi ise, “-Doğru ve dürüst olma durumu, doğru olana yakışır davranış, dürüstlük, adalet. -Düşüncenin gerçekle uyuşması, yargı ve önermelerin gerçeğe uygun olması.” olarak tanımlanmıştır (URL 1). Dürüstlük kelimesi, niteliği saf ve namuslu olma ile doğru olmayı içermektedir. Bir bireyin dürüst şekilde göstereceği tüm davranış ve eylemleri dürüstlük olarak ifade edilmektedir (Demirkaya ve Çal, 2018).

Estetik:

TDK sözlüğünde estetik kelimesinin tanımı, “-Sanatsal yaratının genel yasalarıyla sanatta ve hayatta güzelliğin kuramsal bilimi, güzel duyu, bedii, bediiyat. -Güzellik duygusu ile ilgili olan. -Güzellik duygusuna uygun olan. -Güzelliği ve güzelliğin insan belleğindeki ve duygularındaki etkilerini konu olarak ele alan felsefe kolu, güzel duyu, bedii. -Kusurlu bir organı düzeltmek veya güzelleştirmek amacıyla uygulanan yöntemler.” olarak yapılmıştır (URL 1). Temel ihtiyaçlar insanlar için en önemli konu olabilirken, bu ihtiyaçların karşılanmasından sonra ise güzellik önem kazanmaya başlayabilir. Bunun en önemli nedeni de güzel olan her şeyin insanlar tarafından sevilmesi olarak gösterilebilir. Bireyler yaşamları boyunca sürekli olarak araştırma yapmaya ve anlamaya, karşılaştığı nesne ve olaylardan zevk almaya ve mutlu olmaya ihtiyaç duyabilir. Bu durumların sonucunda ise bireyler estetik alanlara doğru eğilmeye başlayabilir ve her birey estetik alanındaki kazanımları ile yaratıcılığını geliştirmesi beklenir (Ulusoy, 2004).

Eşitlik:

TDK sözlüğündü eşitlik kelimesinin tanımı, “-İki veya daha çok şeyin eşit olması durumu, denklik, müsavilik, müsavat, muadelet. -Kanunlar yönünden insanlar arasında ayırım bulunmaması durumu. -Bedensel, ruhsal başkalıkları ne olursa olsun, insanlar arasında toplumsal ve siyasi haklar yönünden ayırım bulunmaması durumu.” olarak açıklanmıştır (URL 1). Eşitlik, insanların temel haklar bakımından ve insan olma niteliği itibariyle eşit kabul edilmesini ifade eden ahlak ve hukuk ilkesi (Kutluer, 2006). Tüm bireylerin aynı ve eşit davranışlara maruz kalmasına eşitlik denmiştir. Eşitlik kavramı, biçimsel eşitlik, kurumsal eşitlik ve fırsat eşitliği olarak üç farklı şekilde incelenebilir (Heywood, 2012; Akt. Demirbaş, 2019).

Özgürlük:

TDK sözlüğünde özgürlük kavramının tanımı, “-Herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya bağlı olmaksızın düşünme veya davranma, herhangi bir şarta bağlı olmama durumu, serbestî. -Her türlü dış etkiden bağımsız olarak insanın kendi iradesine, kendi düşüncesine dayanarak karar vermesi durumu, hürriyet.” olarak yapılmıştır (URL 1). Özgürlük değeri toplumu ve içindeki bireyleri kapsadığı gibi, özgürlük hakkı tüm insanlığı, ulusal bağımsızlık anlamında kullanılan özgürlük ise devletlerin istiklali anlamında kullanılmaktadır. Bu nedenle özgürlük kavramı, bireyi, toplumu ve de devleti hem birey hem kurum açısından büyük öneme sahiptir (Kaya ve Akpınar, 2021). Değerler eğitiminde özgürlük önemli bir yere sahiptir. Özgürlük değerinde temel sorumluluklar ilk olarak aileye sonra eğitim kurumlarına düşmektedir (Yıldırım ve Akpınar, 2016).

Saygı:

TDK sözlüğünde saygı kavramı, “-Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram. -Başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu.” olarak tanımlanmıştır (URL 1). Saygı, içerisinde barındırdığı önemli nedenleri ile bir kişiye ya da herhangi bir şeye karşı dikkatli ve tutarlı davranmayı sağlayan başkalarını ya da çevreyi rahatsız etmeme duygusu olarak tanımlanabilir (Kıral, 2018). Saygı davranış, tutum ve olaylar karşısında kabullenilen duygu ve hareketler olarak tanımlanabilir. Saygı, toplumlar ve bireylerde sadece tek bir amacı olmamakla

beraber koşulların uygunluğu ile çok farklı varlıklara, oluşumlara, nesnelere ve kavramlara duyulabilir. Saygının farklı farklı alanlara sahip olduğu bilinmektedir. Bu alanlar ise; yaratılana, kutsal değerlere, hakka, toplumlara, çevreye, doğaya, düşünceye, özel hayata, emeğe, insana, kişiliğe ve kendine saygı olarak açıklanabilir (Arıcı ve Maden, 2018).

Sevgi:

TDK sözlüğünde sevgi kelimesi, “İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelen duygu.” olarak tanımlanmıştır (URL 1). Sevgi, tüm insan ilişkilerinde herkes tarafından kabul edilmesi, insanlar arasındaki ilişkilerde güven duyulmasını ve böylelikle tüm ilişkilerin geliştirilmesini sağlayan, bu sayede de insanların yaşadıkları hayattan zevk almalarına olanak tanıyan en önemli değerlerden birisidir (Çintaş Yıldız, 2011). Sevgi kavramı, hayvan sevgisi, doğa sevgisi, aile sevgisi, anne baba sevgisi, kardeş sevgisi, sanat sevgisi, vatan sevgisi gibi kendi içinde farklı türlere ayrılmaktadır (Otmar ve Erdem, 2019).

Sorumluluk:

TDK sözlüğünde sorumluluk kavramı, “Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet.” olarak tanımlanmıştır (URL 1). İnsanlar, kendilerinde bulunan kavrama güçlerinin farkına vararak bu gücü kullanmaları, yaşadıkları toplumda var olan kurallara uyulmasını ve başka kişiler ile onların sahip oldukları varlıklarına saygı duyarak, bunlara karşı özenli davranışlar göstermeleri sorumluluk olarak ifade edilmiştir (Civelek, 2006). Sorumluluk, yaşam becerisi olma özelliği ile hayat süreçlerinde çocukların başarılı olabilmeleri, kişisel disiplin kazanmalarını sağlar. Çocuklar kazanacakları bütün becerileri ilk olarak ailelerinden, sonrasında ise çevrelerinden, arkadaş ortamlarından, okullardan ve içinde bulunulan toplumlardan benimsemektedirler (Taşdemir ve Dağistan, 2014).

Tasarruf:

TDK sözlüğünde tasarruf kelimesi, “-Bir şeyi istediği gibi kullanma yetkisi, kullanım. -Tutum, -Para biriktirme, artırım.” olarak tanımlanmıştır (URL 1). Tasarruf, bireyin sahip olduğu kaynakları idareli olarak kullanarak gelecekte

tüketiminde artışta bulunması, ilerleyen zamanda öngörülemezlik hususlarının ortaya çıkmasını engelleme olanağı sunmaktadır. Bu amaçla öğrencilere tasarruf değerinin benimsenmesi ile hayatları boyunca karşılarına çıkacak problem ve sorunlara karşı gerekli önlemleri alabilmeleri ve bunların çözülmesine yardımcı olması nedeniyle önemli bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır (Uzunöz ve diğerleri 2020).

Vatanseverlik:

TDK sözlüğünde vatanseverlik kavramı, “Yurtseverlik” olarak tanımlanmıştır. Sözlükte yurtseverliğin tanımı ise “-Yurtsever olma durumu, vatanseverlik. Yurtsevere yakışır davranış, vatanseverlik, vatanperverlik.” olarak yapılmıştır (URL 1). Üzerinde yaşanan toprak parçasına karşı ve kendi milletine yönelik sorumluluklarının bilincinde olarak bu sorumlulukları yerine getirmesine vatanseverlik olarak tanımlanabilir (Avcı ve diğerleri, 2017). Millet birliğine, vatanın parçalanamaz bütünlüğüne inanmanın karşılığı vatanseverlik olarak ortaya çıkmıştır. Vatanseverlik değerine sahip her birey, milletinin, vatanının tüm özelliklerini, değerlerini, kültürünü ve tarihini bilerek onlara sahip çıkacaktır. Bu bilinç ışığında vatan ve milleti için üzerine düşen sorumlulukları yerine getirecektir (Karagözoğlu, 2018).

Yardımseverlik:

TDK sözlüğünde yardımseverlik kavramı, “Hayırseverlik” olarak tanımlanmıştır. Sözlükte hayırseverlik kavramı ise, “Hayırsever olma durumu, iyilikseverlik, yardımseverlik, hayırperverlik.” olarak tanımlanmıştır (URL 1). Bireylerin yaşadıkları toplum içerisindeki ilişkilerinin artırmada, bireylerin her şeye karşı bağlılıklarını ve birlikteliklerini güçlendiren, görülen eksik ve noksanlıkları tamamlayan, karşısına çıkan tüm boşlukları dolduran duygu yardımseverlik olarak karşımıza çıkmaktadır. Yardımseverlik, bireyler arası ilişkilerde insana özgü vasıfların öne çıkmasını ve ilişkilerde sevgi, saygı ile hoşgörünün daha iyi pekişmesini sağlamaktadır (Aktepe, 2015).

2.8. İlgili Araştırmalar

Çalışmanın bu bölümünde bugüne kadar belirlenen konu ile ilgili olarak daha önceden benzer niteliğinde yurt içinde ve yurt dışında yapılmış olan araştırma ve çalışmalara değinilecektir.

2.8.1. Yurtiçi Araştırmalar

Değerler eğitimine değinilen çalışmalara göz atıldığında;

Aydemir (1989) tarafından yapılan “Ömer Seyfettin ve Hikâyelerinde Eğitim Değerleri” isimli tez çalışmasında, Ömer Seyfettin’in hikâyelerinde belirlenmiş olan 20 değer bakımından incelenmesi yapılmıştır. 20 değer, kişilerde oluşması için telkin edilen değerler, kişilerde oluşması için telkin edilen sosyal değerler ve millet, yurt ve din duygularının telkini olarak üç başlık halinde incelenmiştir. Hemen hemen hikâyelerde bütün değerlere ulaşıldığı belirtilmiştir.

Kaya (2007) tarafından yapılan “Cahit Zarifoğlu’nun Çocuk Kitaplarında Temel Değerler” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Cahit Zarifoğlu’nun çocuk kitaplarında dünyevi ve dini olarak ikiye ayırdığı değerler incelenmiş. Yürekdede ile Padişah isimli çocuk kitabının hem sosyal hem de dini değerler bakımından en zengin kitap olduğu, Katıraslan ve Serçekuş isimli fabl eserlerinde ise sosyal değerlerin çok fazla yer verildiğini sonucuna ulaşılmıştır.

Gökçe (2008), tarafından yapılan “Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Öykülerinde Değer Eğitimi Ve Öykülerin Türkçeye Katkısı” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, hikâye haritası metodu kullanılarak Gülten Dayıoğlu’nun 12 öykü kitabı içinden toplam 67 öykü incelenerek değer eğitimi bakımından öykülerin önemi ve Türkçeye katmış olduğu katkı ele alınmıştır. Yapılan bu inceleme sonucunda 67 öykü içerisinde en fazla yer alan değer birey ve çevre duyarlılığı olduğu, en az yer verilen değer ise insan sevgisi ve hoşgörü olduğu ortaya çıkmıştır.

Kumbasar (2011) tarafından yapılan “Muzaffer İzgü’nün Romanlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Sosyal Bilgiler dersi ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine ait Öğretim Programlarında

yer verilen 25 değer 1971-2003 yıllarında Muzaffer İzgü'nün yayımlanan 12 romanı içerisinde araştırılmıştır. Bu belirlenen 25 değer içinden 24 değerın incelemesi yapılan kitaplarda yer aldığı belirlenmiş, yer almayan tek değer ise alçakgönüllü olma değeridir. Bu değerler arasında en fazla yer verilen değerın sevgi olduğu belirlenmiştir.

Gülden (2014), tarafından yapılan “Yavuz Bahadıroğlu'nun Çocuk Romanları Ve Hikâyelerinde Yer Alan Değerler” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, 9-15 yaş grubu çocuklar için yazara ait 16 roman ve 5 öykü kitabından toplam 32 öyküde hangi değerlerin bulunduğu ve kitaplara göre bu değerlerin dağılımları araştırılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda da kitaplarda 8'i olumsuz 24'ü ise olumlu değer olmak üzere 32 değere yer verilmiştir. Bu değerler arasından olumlu değerlere toplamda 461 kez, olumsuz değerlere de 105 kez yer verildiği ve toplam değer sayısının 565 olduğu belirlenmiş. En fazla kitaplarda yer verilen değerler ise iyilik ve yardımseverliktir. En az yer verilen değerın ise vefa olarak belirlenmiştir.

Gürsoy Tavuş (2015), tarafından yapılan “Gülten Dayıoğlu'nun Hikâyelerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Gülten Dayıoğlu'na ait toplam 86 hikâyede yer alan değerlerin araştırılması yapılmıştır. Bu hikâyelerde en fazla hayvan severlik değerine yer verildiği anlaşılmıştır.

Yılmaz (2015), yılındaki “Fatma Karabıyık Barbarosoğlu'nun Öykülerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Sosyal Bilgiler dersi, Türkçe dersi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi Öğretim Programlarında bulunan değerler bakımından 1996-2005 yılları arasında Fatma Karabıyık Barbarosoğlu'nun 60 öykü kitabı incelenmiştir. Bu incelemede toplam 281 değer varlığı tespit edilmiş, bu değerlerden incelenen öykülerde aile kurumuna-birliğine önem verme olduğu, barış değerine ise hiç yer verilmediği belirtilmiştir.

Karatekin (2016), tarafından yapılan “Ömer Seyfettin Hikâyelerinin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Yer Alan Değerler Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Yalnız Efe adlı hikâye ve Ömer Seyfettin Seçme

Öyküler isimli kitapta yer alan hikâyelerinde Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan 20 değer içerisinde 17'sinin varlıklarını tespit etmiş, beş eserde yer alan saygı, dürüstlük ve duyarlılık en fazla yer verilen değerler olduğu, sadece bir hikâyede yer verilen dayanışma değerinin de en az yer aldığını belirlemiştir.

Abacı (2018), tarafından yapılan “Behiç Ak’ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, değerler eğitiminin Behiç Ak’a ait 29 adet çocuk kitabında araştırması yapılmış ve toplam 1799 değer tespit edilmiştir. Bu nedenle de incelenen bu kitapların değer içerikleri olarak zengin oldukları belirlenmiş. Bu eserlerde en fazla sorgulayıcı olma ve eleştirel değere (309 kez) yer verilmiştir. Ayrıca iki kitap hariç diğer tüm kitaplarda bu iki değere yer verilmiş olduğu tespit edilmiştir.

Yılmaz (2018), tarafından yapılan çalışmada değerler eğitimi bakımından Aytül Akal’a ait 14 çocuk romanı incelenmiş. Toplamda 340 değer bu eserlerde yer verildiği tespit edilmiş. Bu eserlerin 30 farklı değeri barındırdığı ve bu değerlerin arasında en fazla üzerinde durulan değer duyarlılık olduğu, en az üzerinde durulan değer ise kanaat olduğu belirtilmiştir.

Çelikten (2019), tarafından yapılan “Nezihe Meriç’in Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Sosyal Bilgiler dersi ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin Öğretim Programı’nda yer alan 15 değer, 1976-2006 yılları aralığında Nezihe Meriç’in yayımlanan 11 çocuk kitabı incelenerek ortaya çıkarılmıştır. Sonuç olarak belirlenen 15 değer de incelemesi yapılan kitaplarda yer aldıkları tespit edilmiş. İncelemede en çok bilimsellik değerinin yer aldığı, adaletli olma ve tutumlu olma değerlerinin ise en az yer aldığı sonucuna varılmıştır.

Kasap (2019) tarafından yapılan “Bekir Yıldız’ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, değerler eğitiminin Bekir Yıldız’a ait olan Arılar Ordusu, Ölümsüz Kavak, Şahinler Vadisi ve Kör Güvercin isimli çocuk kitaplarında belirlenen on kök değer bakımından

incelemesi yapılmıştır. İnceleme sonucunda toplamda 111 değer yer aldığı ve eserlerde en fazla sorumluluk değerine, en az ise vatanseverlik değerine yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Erişik (2019), tarafından yapılan “Çocuk Edebiyatı Yazarı Hasan Kallımcı'nın İlkokul Düzeyindeki Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışması, doküman incelemesi metodu ile hazırlanmıştır. Bu tezde Hasan Kallımcı'nın kaleme aldığı 24 eser içerisinde bilimsel, ahlaki, siyasi, dini, estetik, ekonomik ve sosyal değerler bakımından incelenmiş, sonuç olarak toplam 307 değer yer aldığı, bu eserlerde en fazla sosyal değer yer aldığı ve tüm kitaplarda bu değer bulunduğ, sosyal değer içinde ise sevgi en fazla yer verilen değer olduğu tespit edilmiş, en az yer verilen değer grubu ise siyasi değerler olduğu belirlenmiştir.

İner (2020), tarafından yapılan “Nuran Turan'ın Hikâyelerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Nuran Turan'a ait olan Türkçe Tema Hikâyelerinde 2018 SBDÖP'te yer alan 18 değer ve bu değerler arasında yer almadığı tespit edilen 6 değer incelemesi yapılmış olup, SBDÖP'te yer alan 18 değerden 15 tanesinin eserlerde yer aldığı tespit edilmiş, tasarruf, bağımsızlık ve özgürlük değerlerine ise eserlerde hiç rastlanılmadığı belirtilmiştir. Değerler arasında sevgi değeri en fazla yer alan değer olduğu, hiç rastlanılmayan değerlerin haricinde ise en az barış değerine yer verildiği açıklanmıştır.

Çiçek (2021), tarafından yapılan “Ulviye Alpay'ın Çocuklara Yönelik Eserlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Ulviye Alpay'ın kaleme aldığı 16 çocuk kitabı içerisinde 2018 SBDÖP'te yer alan 14 değer ve bu listede yer almayan 14 diğer değer olarak toplam 28 değer üzerinden inceleme yapılmış, incelemede 16 kitapta SBDÖP'te yer alan tasarruf, bağımsızlık, eşitlik ve barış değerlerine rastlanılmamış, geri kalan 14 değere ise incelenen kitaplarda yer verildiği belirtilmiştir. Kitaplarda yer alan en fazla değer sevgi değeri olduğu, hiç yer almayan değerlerin haricinde ise en az bilimsellik değerine yer verildiği tespit edilmiştir.

Fırat (2021), tarafından yapılan “Zehra Ünüvar’ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Zehra Ünüvar’ın yazdığı 18 çocuk kitabı 9 kök değer bakımından incelenmesi yapılmış, toplam 793 değer varlığı belirlenmiş, bu değerlerden en az adalet değerinin ve en fazla da sevgi değerinin yer aldığı belirtilmiştir.

Çalık (2021), tarafından yapılan “Rıfat Ilgaz’ın Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Rıfat Ilgaz’ın 12 çocuk kitabında MEB’in yayınladığı 10 kök değer bakımından incelenmiş, bu eserlerde 244 değer varlığının olduğu, yardımseverlik değerinin en fazla yer aldığı, öz denetim ve sevgi değerinin ise en az yer aldığı açıklanmıştır.

Kösecioğulları (2022), tarafından yapılan “Feyza Hepçilingirler’in Çocuk Kitaplarındaki Değerler Eğitimi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Feyza Hepçilingirler’in 12 çocuk kitabında 10 kök değer incelenmesi yapılmış, eserlerde toplam 227 değer yer aldığı, en fazla değer sevgi en az değer adalet olduğu belirtilmiştir.

Ercan (2022), tarafından yapılan “Nurgül Ateş’in Çocuk Hikâyelerinin Değerler Eğitimi Bakımından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, toplam 201 değer yer aldığı bu değerler arasında sorumluluk değerinin en çok yer aldığı ve vatanseverlik değerinin ise hiç yer almadığı belirlenmiştir.

2.8.2. Yurtdışı Araştırmalar

Değerlerin eğitimi üzerine yurt dışı kaynaklı yapılan bazı çalışmalar aşağıda verilmiştir;

Sullivan ve Yandell (1990), tarafından yapılan “What Are the Religious/Spiritual Values in Children's Books? Do Children Get the Values Messages?” (Çocuk Kitaplarında Dinsel/Manevi Değerler Nelerdir? Çocuklar Değer Mesajlarını Alıyor mu?) isimli çalışmalarında kendilerince belirlemiş oldukları kriterler doğrultusunda 1974-1988 yılları arasında yayınlanan, John Newbery madalyası kazanmış ya da onur kitabı olan, okulda ve kamuda kolay bulunabilen, kütüphaneciler ile uzmanlar

tarafından şiddetle önerilen 30 kitap seçilmiştir. Bu kitaplarda dini değerlerin varlığı “Olumsuz Dini, Din Dışı, Hümanist, Hristiyan-Yahudi Dini ve Diğer Dini” olarak beş kategori altında üç eğitim kütüphanesi medya uzmanı ve iki çocuk edebiyat profesörü tarafından panelde okunarak değerlendirilmiştir. İncelenen 30 kitaptan 24’ün (%80) dini olmayan içeriğe sahip olduğu, 30 kitabın 7 tanesinin %25’i aşan Hristiyan-Yahudi Dini içeriği olduğu belirlenmiştir. Bu çalışma ile tarihsel kurgu eserlerinin çağdaş kurgu eserlerine göre dini değerler içerme olasılığının daha yüksek olduğunu gösterdi. İkinci çalışmaya geçildiğinde, Kuzeybatı Arkansas’ta bulunan 8 çocuk kütüphaneci Newbery ödülü almış 29 kitabı seçerek bu kitaplarda manevi değerleri incelemiştir. 3.sınıftan 6.sınıfa kadar kayıtlı 35 öğrenci kütüphanecilerin seçmiş olduğu kitaplardan 21 tanesini gönüllü olarak okumuşlardır. Sonuçta da öğrencilere mülakat tekniği ile bazı sorular sorularak sahip oldukları manevi değerlerin neler olduğu saptanmış. Tespit edilen değerler ebeveynlerin sevgisi, aile birliği veya çocukların sevgi dolu ve destekleyici, geleneksel veya geleneksel olmayan, aile birimidir.

Edgington (1996), tarafından yapılan “Teaching character education: The values in John R. Tunis's sports books for children and adolescents” (Karakter eğitimi öğretmek: John R. Tunis’in çocuklar ve ergenler için spor kitaplarındaki değerler) isimli yüksek lisans tezinde John R. Tunis tarafından çocuklar ve ergenler için yazılan spor kitaplarındaki temel değerleri belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmada içerik analizi kullanılarak şefkat, iyilik, saygı, sorumluluk, azim, nezaket, cesaret, adalet, dürüstlük, sadakat ve diğer değerler olarak değer kategorileri oluşturulmuştur. Dört okuyucu tarafından Tunis’in çocuk ve ergenler için yazdığı 18 spor kitabı okunmuş ve her kitap farklı iki okuyucu tarafından okunarak değerler üzerinde fikir birliği sağlanmaya çalışılmıştır. Çalışmada 672 kez ile saygı, adalet ve nezaket grubu olmuştur.

Chen (1996) tarafından yapılan “Values in children's books: From Chinese, Chinese-American and American authors' and children's points of view.” (Çocuk Kitaplarındaki Değerler: Çinli, Çin-Amerikan Ve Amerikan Yazarların Ve Çocukların Gözünden) adlı doktora çalışmasında Çin halk edebiyatında yer alan geleneksel ve çağdaş Çin değerlerini inceleyerek, örnek hikâyeler üzerinde beşinci

sınıf öğrencilerin bu değerleri tanıyıp tanımadıklarını araştırmıştır. Bu çalışma da nicel ve nitel içerik analizleri kullanılarak Çinli yazarlara ait 137, Çinli-Amerikalı yazarlara ait 112 ve Amerikalı yazarlara ait 120, toplamda 369 öyküde yer alan gömülü değerlerin analizi yapılmıştır. 80 Çinli, 74 Çinli-Amerikalı ve 77 Amerikalı denek tarafından 3'er hikaye okunarak açıklama görüşmesi ve anket yöntemi ile çocuklarda değerlerin anlamlandırılmaları tespit edilmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak her hikayenin 13 geleneksel Çin değerlerinden en az birine sahip olduğu, geleneksel Çin değerleri arasında hayırseverlik ve aşk en fazla yer alan değerlerde birinci ve ikinci sırada çıkmıştır. Üç yazar grubunun da tasvir ettiği çağdaş değerler arasında azim değeri birinci olmuştur. Çinli yazarlar tarafından anne – babaya saygı, doğruluk, şükran ve intikam daha fazla vurgulanmış, Amerikalı ve Çinli-Amerikalı yazarlar tarafından ise bilgelik ve mutluluk değerlerine daha fazla vurgu yapılmıştır.

Martín (2009), tarafından yapılan “Education in Values Through Children’s Literature. A Reflection on Some Empirical Data” (Çocuklar yoluyla değerler eğitimi, edebiyat bazıları üzerine bir yansıma ampirik veriler) isimli makalesinde 10-12 yaş grup çocuk kitapları ile değerler eğitimi konusunu araştırmış. Yapılan çalışma bölgenin en ünlü yayınevlerine gidilmesi ve burada firmaların en çok satılan 10 kitabın isminin istenilmesi ile başlamıştır. Sonrasında da bir ilkokula gidilerek burada sınıf öğretmenlerine kitap listeleri gösterilmiş ve bu kitaplar içinden hangilerini sınıflarında eğitim için kullanabilecekleri 10 adet seçim yapmaları istenmiş. Kitaplardan %20 beğeni üzerine çıkan 11 çocuk kitabı belirlenmiş. Sonrasında da analizin yapılması için Bartolomé ve Other’ın (1997) basitleştirerek grup haline getirdiği 9 değer grubu belirlenmiş. İnceleme de en fazla yer alan değerlerin %29.80 oranı ile duygusal değer grubu olmuştur. En az ise %2.24 ile aşırılık olmuştur.

Kaliyeva (2015), tarafından yapılan tez çalışmasında “Türkçe ve İngilizce Ders Kitaplarında Değerler Eğitimi” ne miktarda evrensel ve yerel değer olduğu, bu değerlerin alt değerlerinin neler olduğu, değerlerin türleri ve değerlere yönelimlerin yabancı bireyler için hazırlanan ders kitaplarında ağırlığının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Yapılan çalışmada toplam olarak 3188 adet değer tespit edilmiştir.

Schwartz'ın 45 değer grubundan incelenen “Yeni Hitit 2 Orta” kitabında en fazla geleneğe saygı değerinin %68,4 oranında yer aldığı, dindarlık değerinin ise hiç yer almadığı, SpeakOut Pre-Intermediate kitabında nezaket değeri %86 oranında en fazla yer alırken itaat etmek ve alçak gönüllük değerine rastlanılmamış, Yeni Hitit 3 Yüksek kitabında %65 oranı ile zevk değeri yer alırken %1 ile eşitlik değeri en az olarak yer almış, SpeakOut Intermediate kitabında da %76 oranı ile nezaket değeri, en az ise %1.5 oranı ile sadık olmak, eşitlik, gerçek arkadaşlık değerleri bulunmuştur.

Montanay (2018), tarafından yapılan “Berdibek Sokpakyayev'in “Çocukluk Dönemine Yolculuk” (Balalık Şakka Sayahat) Adli Eserinin Türkiye Türkçesine Kazandırılması ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli çalışmasında Kazak çocuk edebiyat tarihinde önemi yer olan Balalık Şakka Sayahat/Çocukluk Dönemine Yolculuk eserde betimsel analiz ve doküman inceleme yöntemleri kullanarak değerler eğitimi açısından incelenmiştir. Kitap içerisinde 10 kök değer bakımından incelenmiş ve en fazla sevgi, saygı, sorumluluk ve yardımseverlik değerlerinin geçtiği tespit edilmiştir.

Ruiz-Martín, Senís-Fernández, Tomé-Fernández (2019), tarafından yapılan “Values and Intercultural Experiences Through Picture Books” (Resimli Kitaplar Yoluyla Değerler ve Kültürlerarası Deneyimler) isimli çalışmalarında, belirledikleri kriterler ışığında iki kitap belirlenmiş, bu kitaplar yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla analiz edilmiştir. 30 tane beşinci sınıf öğrencisine seçilen iki kitap yüksek sesle okunarak kitap içerikleri yansıtılarak veriler elde edilmiştir. Öğrencilere sorular sorularak öğrencilerin kitaplar ile ilgili öğrendikleri değerler ulaşılmaya çalışılmış. Sonuç olarak yardımseverlik, arkadaşlık ve empati gibi bazı olumlu değerlerin varlığı tespit edilmiştir.

Yukarıda yapılan çalışmalar, farklı ülkelerden çalışmacıların farklı yıllarda çocuk kitapları üzerinden değer eğitiminin verilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmalarda belirlenen çocuk kitapları içerisinde aktarılmaya çalışılan değerler tespit edilmiştir. Yukarıda belirtilen çalışmaların farklı ülkeler tarafından yapılması çocuk kitapları ile değerler eğitiminin sadece ülkemizde öneminin artmadığı diğer ülkelerinde bu konu

üzerine önem vererek çalışmalar yaptıkları gözlemlenmiştir. Çalışmalarda genellikle sevgi, saygı, nezaket, yardımseverlik değerleri bulunmaktadır. Yabancı araştırmalarda bu değerleri önemsediklerini ve çocuklara aktarmak istedikleri sonucuna ulaşılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde; araştırmanın modeli, araştırmanın veri kaynakları, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Nitel araştırma metodunda, veri toplama yöntemleri olan görüşme, gözlem ve doküman inceleme gibi teknikler kullanılmaktadır. Nitel araştırma tanımı incelendiğinde, doğal ortamlarda olaylar ve algıların bütüncül ve gerçekçi olarak ortaya konmasında nitel bir sürecin takip edildiği araştırma olarak ortaya çıkmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Çalışmada kullanılan doküman inceleme yöntemi, konusunu oluşturan olgu ve olgulara ilişkin bilgileri barındıran yazılı kaynakların incelenmesi anlamına gelmektedir (Sönmez ve Alacapınar, 2017).

Doküman incelemesini belirlenen amaca yönelik, konu ile ilgili kaynakların bulunması, bu kaynakların okunması, gerekli notları alınması ve değerlendirme işlemlerinden oluştuğunu açıklamıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden olan literatür taramasına dayalı olarak yapılan araştırmanın veri kaynağını Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitapları oluşturmaktadır (Karasar, 2015). Nitel araştırmalarda amaçlı ve kontrollü örnekleme teknikleri yoğun kullanılmalıdır (Kıncal, 2010). Amaçlı örnekleme yönteminde, amacına odaklanarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapmak ve bilgi toplamak için tercih edilir. Bu çalışmanın yapılmasında da "amaçlı örnekleme yöntemi" kullanılmıştır. Gülten Dayıoğlu'nun çok fazla eserinin olmasından dolayı o kitapları içinden amaçlı

örnekleme yöntemlerinden tipik örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Araştırmanın modeli, bu çalışmada 9-12 yaş grubu çocuklara yönelik Gülten Dayıoğlu'nun 16 çocuk kitabı değerlerle ilgili iletileri saptamaya yönelik nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi kullanılmıştır. Araştırma verilerinin toplanması, literatüre dayalı olarak veriler ilgili hikâyelerdeki değerlerin tespit edilmesi ve tek tek analiz edilmesi ve sentezlenmesi yoluyla elde edilmiştir. Ayrıca konuyla ilgili doğrudan veya dolaylı olarak ilgisi bulunan lisansüstü tezler, makaleler ve kitaplardan da yararlanılarak veriler toplanmıştır.

3.2. Araştırmanın Veri Kaynakları

Araştırmamızın veri kaynaklarını Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitapları oluşturmaktadır.

Tablo 4. Gülten Dayıoğlu 9-12 Yaş Çocuk Kitapları (URL 2).

Eser No	Yayın Yılı	Baskı Sayısı	Eser İsmi	Yaş Aralığı	Sayfa Sayısı
1	2011	1	Akgüvercin ile Yeşilsalkım'ın Aşkı	9-12	233
2	2019	41	Akıllı Pireler	10+	128
3	2015	35	Ben Büyüyünce	10+	112
4	2019	73	Dört Kardeşiler	10+	159
5	2019	42	Dünya Çocukların Olsa	10+	128
6	2020	96	Fadiş	10+	159
7	2019	24	Ganga	10+	189
8	2020	7	Gizemli Güvercin	10+	192
9	2019	34	Gökyüzündeki Mor Bulutlar	10+	191
10	2018	43	Işın Çağı Çocukları	9-12	127
11	2019	32	Midos Kartalı'nın Gözleri	10+	167
12	2019	45	Ölümsüz Ece	10+	208
13	2019	37	Parbat Dağı'nın Esrarı	10+	142
14	2020	64	Suna'nın Serçeleri	10+	174
15	2019	34	Tuna'dan Uçan Kuş	10+	173
16	2018	41	Yurdumu Özledim	10+	174

Ayrıca araştırmanın veri kaynaklarını oluşturan diğer bir unsur ise 2018 yılında yayınlanmış olan MEB Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerler oluşturmaktadır.

Yapılan bu çalışmanın derinlemesine ve daha detaylı bir araştırma olması amacıyla tüm öğretim programlarında yer alan 10 kök değer tercih edilmemiş ve SBDÖP'te yer alan 18 değer bu araştırmanın veri kaynaklarını oluşturmuştur. Ayrıca bu araştırmanın sosyal bilgiler dersi sınırları dışına çıkılmaması amacıyla da bu çalışma da SBDÖP'de yer alan değerler kullanılmıştır.

Araştırmanın veri toplama aracı olarak, Gülten Dayıoğlu'nun 16 ocuk kitabıdır. Bu kitaplar MEB Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda (2018) belirtilen 18 değere göre incelenmiştir.

Araştırmanın veri toplama aracı olarak belirlenen Gülten Dayıoğlu'nun seçilme amacı ise Türk edebiyatının önemli yazarların başında gelen yazarın kitaplarının okunmuş olması ve araştırma öncesinde alınan değerler eğitimi dersi sonucunda Gülten Dayıoğlu'nun ocuk kitaplarının araştırmada kullanılması tercih edilmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

MEB Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda (2018) yer alan değerlerin çalışmamıza konu olan Gülten Dayıoğlu'nun 16 ocuk kitabında yer alıp almadığı incelenmiştir.

Çalışmada belirlenen 16 ocuk kitabı detaylı olarak okunmuş, bu kitaplarda SBDÖP'te yer alan 18 değer yer aldığı sayfalar ve frekans sıklıkları belirlenmiş. Belirlenen bu veriler uzman görüşüne (danışman hoca ve sınıf öğretmeni) sunularak doğrulukları onaylanmış. Sonuç olarak elde edilen veriler, çalışmanın geçerliliği ve güvenilirliğinin artırılması hedefiyle, belirlenen tüm değerler için kitaplardan doğrudan alıntılar çalışma içerisinde verilmiştir.

Söz konusu kitaplarda tespit edilen değerler sayısal olarak Microsoft Excel programı kullanılarak analiz edilmiştir. Değerlerin kitaplarda bulunduğu sayfa numaraları ve

frekans sıklıkları kullanılarak tablolar oluşturulmuştur. İncelenen 16 kitap içerisinde tespit edilen toplam değer sayısının 18 değer bulunma sayılarına göre orantısı belirlenerek sonuç tablo olarak oluşturulmuştur. Yine değerlerin kitaplarda bulunma sıklıkları kullanılarak yer alma yüzdelik oranları tablo halinde verilmiştir.

Araştırmada verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analiz genel olarak önceden seçilen temalar ışığında, çalışmalarda tespit edilen tüm verilerin özetlenmesi ve yorumlanması olarak tanımlanır. Betimsel analizde amaç toplanan verileri düzenleyip ve yorumlayıp vermektir. Bu amaç doğrultusunda elde edilen bulgular sistematik ve açık anlaşılır şekilde betimlenir. Devamında açıklanır ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Süleymanoğlu Köksal (2021) yılında hazırladığı “Değerler Eğitimi İle İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi” isimli tez çalışmasında, belirlenen 250 yüksek lisans tez araştırmasında hangi veri analiz yöntemlerinin kullanıldığıyla ilgili verilen tabloda 86 tezde içerik analizinin, 83 tezde betimsel analiz ve 34 tezde ise ilişki ve yordama analizinin kullanıldığı belirtilmiştir. Yüzdelik oranların ise bu sonuca göre içerik analizinin %34,4, betimsel analizinin %33,2 ve ilişki ve yordama analizinin ise %13,6 olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmanın gösterdiği sonuca göre, yapılan çalışmalarda en çok kullanılan ve tercih edilen veri analiz yöntemlerinin başında betimsel analiz geldiği belirlenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

4.1. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Adalet Değeri İle İlgili Bulgular

Akgüvercin ile Yeşilsalkım'ın Aşkı, Akıllı Pireler, Ben Büyüyünce, Dört Kardeştiler, Fadiş, Işın Çağı Çocukları, Ölümsüz Ece, Tuna'dan Uçan Kuş isimli hikâye kitaplarında adalet değeri 12 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 5. Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Kitaplarında Adalet Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği

Eser No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	<i>f</i>
1	Akgüvercin ile Yeşilsalkım'ın Aşkı	226	1
2	Akıllı Pireler	13,19,21,23	4
3	Ben Büyüyünce	95	1
4	Dört Kardeştiler	11, 83	2
5	Dünya Çocukların Olsa	-	-
6	Fadiş	98	1
7	Ganga	-	-
8	Gizemli Güvercin	-	-
9	Gökyüzündeki Mor Bulutlar	-	-
10	Işın Çağı Çocukları	56	1
11	Midos Kartalı'nın Gözleri	-	-
12	Ölümsüz Ece	197	1
13	Parbat Dağı'nın Esrarı	-	-
14	Suna'nın Serçeleri	-	-
15	Tuna'dan Uçan Kuş	126	1
16	Yurdumu Özledim	-	-

Akgüvercin ile Yeşilsalkım'ın Aşkı isimli çocuk kitabında adalet değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Elinde kelle uçurmaya yarayan kılıçla yatağın yanında beklemekte olan cellat da Yeşilsalkım gibi düşünüyormuş. “Prensim, nişanlınızın yüzü gibi yüreği de apaydınlık besbelli. Bu kara yürekli kadının kanına elimizi bulaştırmayalım. Ancak cezasız da kalmamalı. Ona kırk katırla kırk satır cezası uygulayalım.” Demiş” (Dayıoğlu, 2011, s.226).

Akıllı Pireler isimli çocuk kitabında adalet değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Pireler soyunun insanlarca yok edilmesini engellemek amacıyla düzenlenen kurultayımıza hoş geldiniz. Dünyanın dört bir yanından, her türlü zorluğu göze alarak gelen tüm pire türlerinin, saygıdeğer temsilcilerine yürekten teşekkür ederim. Kurultayımızda konuşmak, her pirenin hakkıdır. Görüşlerini belirtmek isteyenler, bu isteklerini bana bildirsinler” (Dayıoğlu, 2019, s.13).

Ben Büyüyünce isimli çocuk kitabında adalet değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

‘Erek ninesini dinlerken birden, filmlerdeki kan davasını anımsadı. “Hiç olur mu?” dedi ninesine. Amcam onların yakınlarının ölümüne neden oldu diye, onlar da amcamın yakınlarını yok etmeye kalkışıyorlar mı? Durup dururken suçsuz bir insanı öç almak için öldürmeye kalkışabilirler mi? Filmlerde oluyor bu. Gerçek insanlar yapamazlar, değil mi nine?’(Dayıoğlu, 2019, s.95).

Dört Kardeştiler isimli çocuk kitabında adalet değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Mahallenin çocukları, Feten’i ve kardeşlerini çok severlerdi. Habibe ile Döndü, arada bir kavgaya tutuşurlardı. Ablaları taraf tutmadan kavgacıları ayırır, kardeşleri suçluysa onları bir güzel pataklardı. Eğer kardeşleri suçsuzsa, saldırgan çocukları, analarına şikâyet ederdi” (Dayıoğlu, 2019, s.11).

Fadiş isimli çocuk kitabında adalet değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Fadiş iyimser bir kız olduğundan, oyunlarda mızıkçılık yapmaz, hep haklıdan yana olurdu. Oyun kurmakta birinciydi. O, birkaç çocukla oyuna başladı mı? öteki çocuklar hemen kendi oyunlarını bırakıp onlara katılırlardı. Kimseyle kavga etmezdi.

Kavga etmek istemeyen arkadaşlarına da engel olup kavgacıları yatıştırırdı” (Dayıoğlu, 2020, s.98).

Işın Çağı Çocukları isimli çocuk kitabında adalet değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Bilginler adına utanç verici bir sokak kavgası başlamıştı. Bu olağanüstü gürültüden, çekirdekte bulunan duyarlıklı araçlar da etkileniyordu. Bu aygıtlardan sorumlu olan bilginler, gürültünün hemen kesilmesini istediler. Bu kavgacılar, elbirlik olup onlara karşı saldırıya geçtiler. Kavga giderek büyüdü. Sonunda çekirdeğin güvenliğinden sorumlu olan bilgisayar, alarma geçti. Patırtının, tarım küresinde tehlike yarattığını belirtti. Bunun üzerine kavgacılar, kendilerine geldiler. Homurdana homurdana işlerinin başına döndüler.

Tarım küresinde, toplum düzenini sağlayan bilgisayar, olayları değerlendirdi. Bunalımlı beş bilginle on öfkeli bilginin, cezalandırılmasına karar verdi. Ceza yerleri, çekirdeğin تنها köşesinde bulunan düşünme hücreleriydi. Suçlular bir hafta süreyle orada kalacaklardı” (Dayıoğlu, 2018, s.56).

Ölümsüz Ece isimli çocuk kitabında adalet değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Hoca elini heybeye daldırdı. Süslü bir kaval çıkardı. Düdük isteyen arkadaşına verdi. Ötekiler coştı ve sabırsızlıkla oldukları yerde zıplamaya başladılar.

“Bizimkileri de ver, bizimkileri de!..”

Hoca belli belirsiz kaşlarını çattı.

“Size düdük almadım ki,” dedi.

Çocuklar donakaldılar. Neden, diye sormalarına kalmadan, arkadaş düdüğünü öttürmeye başladı. O zaman hoca eliyle onu göstererek, “Parayı veren düdüğü çalar,” dedi. Sonra eşeğini dehledi” (Dayıoğlu, 2019, s.197).

Tuna’dan Uçan Kuş isimli çocuk kitabında adalet değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Bu sorgulama sırasında, padişahın yanında başvezir, vezirler, Rumeli ve Anadolu kazaskerleri, şeyhülislam, yeniçeri ağası, müneccimbaşıda bulunuyordu.

Kaptan Paşa’nın sözleri sona erince, padişah huzurda bulunan herkesin yüzünü tek tek inceledi. Kararını vermeden önce orada bulunanların görüşlerini öğrenmek

istemiyordu. Çünkü kaptanıderya, büyük ablasının oğluydu. Yeğenini, cellada teslim ederse, sorumluluğu tek başına üstlenmek istemiyordu.

Huzurda bulunanlar, padişahın düşüncelerini sezinliyorlardı. Bu yüzden hepsi de çok tedirgindi. Çoğunluk, tanıkların dinlenmesinden yana göründü. Bunu padişahta istiyordu. Ama tanıklar değişik bir şey söylemediler. Kaptan paşanın dediklerini papağan gibi yinelediler” (Dayıoğlu, 2019, s.126).

4.2. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Aile Birliğine Önem Verme Değeri İle İlgili Bulgular

Akıllı Pireler, Dört Kardeşiler, Ganga, Gökyüzündeki Mor Bulutlar, Fadiş, Işın Çağı Çocukları, Midos Kartalı'nın gözleri, Ölümsüz Ece, Parbat Dağı'nın Esrarı, Suna'nın Serçeleri, Tuna'dan Uçan Kuş, Yurdumu Özledim isimli çocuk kitaplarında aile birliğine önem verme değeri 23 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 6. Aile Birliğine Önem Verme Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği

Eser No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	f
1	Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı	-	-
2	Akıllı Pireler	34, 48, 49, 95	4
3	Ben Büyüyünce	-	-
4	Dört Kardeşiler	42, 91	2
5	Dünya Çocukların Olsa	-	-
6	Fadiş	44, 49	2
7	Ganga	83, 144, 158	3
8	Gizemli Güvercin	-	-
9	Gökyüzündeki Mor Bulutlar	129	1
10	Işın Çağı Çocukları	69	1
11	Midos Kartalı'nın Gözleri	43	1
12	Ölümsüz Ece	121, 124, 148	3
13	Parbat Dağı'nın Esrarı	22	1
14	Suna'nın Serçeleri	67	1
15	Tuna'dan Uçan Kuş	13, 150	2
16	Yurdumu Özledim	14, 15	2

Akıllı Pireler isimli çocuk kitabında aile birliğine önem verme değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

‘Tüccarın evinde, yan gelip düşlerimde bile göremeyeceğim bir yaşam sürüp dururken, bir gün, eve bir delikanlı geldi. Ev halkına ölçüsüz neşe ve sevinç veren bu genç adam, meğer tüccarın oğluymuş. Dünyanın bir ucunda bir yerde, öğrenim, öğrenim görüyormuş. Birkaç yılda bir yurduna döner, ailesiyle özlem giderirmiş. Anası babası, kardeşleri, kendisini o denli çok kucaklayıp öptüler ki, ben de hemen o gece tadına bakmaya karar verdim. Akşam yemeği sırasında, üstüne atlayıp uygun bir yere sindim’ (Dayıoğlu, 2019, s.34).

Dört Kardeştiler isimli çocuk kitabında aile birliğine önem verme değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Dedesi şöyle karşılık vermişti:

-Babana Tanrı ömür versin. Kendisin tütün ve ekmekten başka gideri olmuyor. Aylığının hemen hemen hepsini elime veriyor. “Çocukları aç bırakma; her şeyden bol bol yedir.” diyor da başka bir şey demiyor” (Dayıoğlu, 2019, s.42).

Fadiş isimli çocuk kitabında aile birliğine önem verme değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

‘Elbette olur.’ Dedi Cemile. Bunları söylerken, kapıya doğru ilerledi. Oda kapısına vardığında, Sami bey son bir çıkışta bulundu.

“Bırak çocuğu! Yoksa karışmam!”

Sesini duyan karısı ve kaynanası da koşup geldiler. Durumu anlayınca yaygarayı bastılar. Cemile her şeyi göze almıştı. Merdivenlerden inerken, “Bana ne yapabilirsiniz? Çocuk benim.” Dedi. “Üstelik burada ona köle gibi davranıyorsunuz. Bunu bütün kasaba biliyor. Şimdi bir bağırsam herkes benim yardımuma koşar, sizin değil.” Sami Bey, Cemile’nin haklı olduğunu biliyordu’ (Dayıoğlu, 2020, s.44).

Ganga isimli çocuk kitabında aile birliğine önem verme değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

‘Onları tanımak için sabırsızlanmamalıyım öyleyse.’

“Belki de gelecek yıl, kısa bir tatil için eve dönerler. O zaman tanışırınız.”

“Annemi de çok merak ediyorum. Benim hiç annem olmadı. Babam da... Şimdi anne baba sözcüklerini söylerken, sevinçten yüreğim şişiyor.”

'Annenle telefon görüşmesi yaptım. O da seni çok merak ediyor. Bizleri özlemle bekliyor.' (Dayıoğlu, 2019, s.83).

Gökyüzündeki Mor Bulutlar isimli çocuk kitabında aile birliğine önem verme değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Kaptan Pilot Murat her yıl olduğu gibi o yıl da tatilini geçirmek için İstanbul’a gelmişti. Annesi ve teyzesiyle özlem giderip dinleniyordu” (Dayıoğlu, 2019, s.129).

Işın Çağı Çocukları isimli çocuk kitabında aile birliğine önem verme değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Pek zor olmayacak efendim. Kafatasıyla kafaderisi arasına yerleştirilecek, el kadar bir ışın yansıtıcıyla ışınlardan korunacağız. İşte bu çok iyi... Benden ve sizden başka ışınlamasını istemediğim bazı kişiler var. Eşim, çocuklarım, yakın hısımlarım... Işın yansıtıcı onlara da konsun” (Dayıoğlu, 2018, s.69).

Tuna'dan Uçan Kuş isimli çocuk kitabında aile birliğine önem verme değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Onun bu sözleri, teşekkürlerle karşılandı. Böylece Behram, Tunus topraklarına bey oldu. Ne var ki, aklı hep İstanbul'daydı. Eşini, oğlunu öylesine özlemişti ki!.. Padişahlık değil de dünyayı verseler, artık oralarda kalamazdı. Ama öncesinde söz verdiği şekilde güvenli bir düzen kurması gerekiyordu” (Dayıoğlu, 2019, s.150).

Midos Kartalı'nın Gözleri isimli çocuk kitabında aile birliğine önem verme değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Suzibell'de, dostlarının arasındasın, oğlum. Bundan sonra hep bizimle olacaksın, Bay ve Bayan Arthur, Chris gibi seni de evlat edinmek istiyorlar. Gerçekten hepimiz seni öyle çok seviyoruz ki, ayrılmak istemedik.”

Adem öfkeyle atıldı. “Ben sizinle olmak istemiyorum. Ailemi istiyorum!” diye bağırdı” (Dayıoğlu, 2019, s.43).

Suna'nın Serçeleri isimli çocuk kitabında aile birliğine önem verme değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Sarı serçe neşeli cıvıltılarla odanın içinde oradan oraya konup kalkıyordu.

“Uzaklardan geliyorum.”

“Nereye gitmiştin?”

‘Balcılar köyündeyim. Orada akrabalarım var. Hepsini de özlemiştim, gidip göreyim dedim.’(Dayıoğlu, 2020, s.67).

Parbat Dağı’nın Esrarı isimli çocuk kitabında aile birliğine önem verme değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Ana babası da ona yaşama, insanlarla, dünyayla ilgili fazla bir şey verememişlerdi. Baba eve arada bir gazete getiriyordu. Karı koca bu gazeteyi elleri değdikçe okumaya çalışıyorlardı. Oğullarına öğretim parası biriktirdikleri için eve televizyon bile alamamışlardı” (Dayıoğlu, 2019, s.22).

Ölümsüz Ece isimli çocuk kitabında aile birliğine önem verme değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Karıncalar, öğle sıcağında, birkaç saat, yarı baygın kuma serilirlermiş. Gözü pek savaşçılar, işte bu kısa süre içinde, altın tozlarıyla karışık kumları, torbalarına doldururlarmış. Bu değerli yükleri, genç ve güçlü develere yükleyip hızla oradan kaçarlar. Bu çöl soygunu için özellikle küçük yavrusu bulunan dişi develer kullanılmış. Çünkü bu ana develer, yavrularına çok düşkün olurlarmış. Onlara bir ayak önce kavuşabilmek olağanüstü bir hızla yol alırlarmış” (Dayıoğlu, 2019, s.124).

Yurdumu Özledim isimli çocuk kitabında aile birliğine önem verme değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Ana acıyla dudaklarını ısırarak yutkundu.

“Gerçek söylersin ana. Emme kolay değil yavrumdan ayrılmak. Oralarda kokusu burnumda tütüyor, görüntüsü gözlerimin önünden gitmiyor. Bir türlü unutup avunamıyorum. Almanya’ya ilk gittiğim sıralarda, bir gün fabrikada çalışırken, kendi kendime konuşmaya başlamışım. Başımızdaki kadın yanıma gelip öfkeli öfkeli söylendi. Dediklerini anlamadım, emme kızdığı belli oluyordu. Onların dilini bilen adamı ünlediler. Meğer Alaman kadın benden yakınmış. ‘İkide bir düşünceye dalar, kendi kendine konuşursa, işten kovarım!’ demiş bizim Türk’e. Aklım gitti. Gurbet elde işsiz kalır da sokaklarda sürünürüm diye gözümü dört açtım o günden sonra. Gerçekten çocuklarımı anımsadım o saat” (Dayıoğlu, 2018, s.15).

4.3. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Bağımsızlık Değeri İle İlgili Bulgular

Gülten Dayıoğlu'nun çocuk kitaplarında bağımsızlık değeri tespit edilememiştir.

Tablo 7. Bağımsızlık Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği

Eser No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	<i>f</i>
1	Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı	-	-
2	Akıllı Pireler	-	-
3	Ben Büyüyünce	-	-
4	Dört Kardeştiler	-	-
5	Dünya Çocukların Olsa	-	-
6	Fadiş	-	-
7	Ganga	-	-
8	Gizemli Güvercin	-	-
9	Gökyüzündeki Mor Bulutlar	-	-
10	Işın Çağı Çocukları	-	-
11	Midos Kartalı'nın Gözleri	-	-
12	Ölümsüz Ece	-	-
13	Parbat Dağı'nın Esrarı	-	-
14	Suna'nın Serçeleri	-	-
15	Tuna'dan Uçan Kuş	-	-
16	Yurdumu Özledim	-	-

4.4. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Barış Değerini İle İlgili Bulgular

Akıllı Pireler, Ben Büyüyünce, Dünya Çocukların Olsa, Ganga, Gökyüzündeki Mor Bulutlar, Ölümsüz Ece, Parbat Dağı'nın Esrarı, Suna'nın Serçeleri, isimli çocuk kitaplarında barış değerini 20 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 8. Barış Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği

Eser No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	f
1	Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı	-	-
2	Akıllı Pireler	54, 59, 62, 78, 93, 98	6
3	Ben Büyüyünce	15, 27, 65, 103, 112	5
4	Dört Kardeşiler	-	-
5	Dünya Çocukların Olsa	57	1
6	Fadiş	-	-
7	Ganga	110,172	2
8	Gizemli Güvercin	-	-
9	Gökyüzündeki Mor Bulutlar	138	1
10	Işın Çağı Çocukları	-	-
11	Midos Kartalı'nın Gözleri	-	-
12	Ölümsüz Ece	150	1
13	Parbat Dağı'nın Esrarı	27, 86, 124	3
14	Suna'nın Serçeleri	64, 170	2
15	Tuna'dan Uçan Kuş	-	-
16	Yurdumu Özledim	-	-

Akıllı Pireler isimli çocuk kitabında barış değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Bizim oralarda insanlar, toprakları çitlerle, dikenli tellerle hatta mayın denen patlayıcılarla ayırıp bölerek, şurası benim orası senin, kavgasını olanca güçleriyle sürdürmekte. Geçen gün yine bu yüzden, yöremizde kanlı kavga koştuk. İnsanlar, aylarca birbirlerini kurşunladılar. Daha sonra, iki yanın temsilcileri, masabasına oturup uzlaşmaya karar verdiler. Uzun süre konuşup tartışarak iki ülke arasındaki sınırı harita üzerinde yeniden belirlediler. El sıkışıp ayrıldılar” (Dayıoğlu, 2019, s.59).

Ben Büyüyünce isimli çocuk kitabında barış değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Nalbant Nuri öfkelenmişti. “ Kaldır bu vurup öldürme sözünü. Kan davasını dedelerimiz sürdürdü ama oğullarımla ben sürdürmeyeceğiz. Kesip atacağız. Bu kuşakla son bulacak kan davası. Yetsin gayrı! İki yandan da gidenlere yazık değil mi? Besle büyüt dünyasına doymadan vurulup devrilsin. Bizim yiğitlere yazık olduğu

gibi onlarınkine de yazık. Onların ki de can. Onlar da insan! Bugüne değin bizimkiler kim bilir kaç delikanlıyı vurup öldürdüler” (Dayıoğlu, 2015, s.27).

Dünya Çocukların Olsa isimli çocuk kitabında barış değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Onlar düşmanımız değil, dostumuz bizim! Sıcak yağmur şenliğini onlar da yaşadılar. Bizim çettiğimiz acuları onlar da çektiler. Tüm sevdikleri gözlerinin önünde eriyip, yok olup gitti. Bu nedenle Avampakalılar da savaştan, insan öldürmekten tiksiniyorlar. Hiçbiri de bir daha geçmişteki korkunç günleri yaşamak istemiyor. Tüm sınırları kaldırdık aramızdan. Dünya şimdi hepimizin.”(Dayıoğlu, 2019, s.57).

Ganga isimli çocuk kitabında barış değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Bu aşamaya gelinirken, kanımızdaki DNA’lar, beyinsel etki yoluyla değişikliğe uğrayacak. Adem ile Havva’dan bu yana kanımıza işlemiş olan düşmanlık, kıskançlık ve en önemlisi insan öldürme olgusu genlerimizden tümüyle silinecek. Varlığımızı oluşturan hücrelerin, olumlu elektrik yükleri arttırılacak. Bu yolla insan, tepeden tırnağa sevgiyle yüklenecek. Bu sevgi hoşgörüyü, yardımlaşmayı, paylaşmayı ve sürekli barışı sağlayacak” (Dayıoğlu, 2019, s.172).

Gökyüzündeki Mor Bulutlar isimli çocuk kitabında barış değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “B: Barış konusu işleniyordu. Barışın konusu işleniyordu. Barışın erdemleri ilginç bir olayla sergiledikten sonra, okuyucudan kendi yaşamından bir örnek verip onu hemen bir arkadaşına anlatması isteniyor” (Dayıoğlu, 2019, s.139).

Ölümsüz Ece isimli çocuk kitabında barış değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

‘Sevgili anneciğim, Büyük İskender, kılıçla kanla, dünya imparatorluğu kuramayacağını anladı. Bu yöntemi denedi. Kılıç zoruyla, zorbalıkla, korku salarak, yabancı ulusları, egemenliği altına almayı başardı. Ama bu ulusların baş eğişleri uzun sürmedi. Halklar, bir yolunu bulup İskender’in kanlı pençesinden kurtulmaya başladılar.

Sonunda İskender de durumun bilincine vardı. Egemenliği altına aldığı ulusları, dostluk, sevgi ve akrabalık yoluyla hem kendine hem birbirine bağlamaya karar verdi. Baskıyı azalttı, Zorbalığı kaldırdı’ (Dayıoğlu, 2019, s.150).

Suna’nın Serçeleri isimli çocuk kitabında barış değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

‘Toplum içinde herkes aklına geldiği gibi davranmaya kalkışsaydı, insanlar birbirlerine girerlerdi. Dünyada dirlik düzen kalmazdı. Böylesi mi iyi, yoksa barış içinde yaşamak mı?’

Öğretmeni dikkatle dinlemekte olan öğrenciler hep bir ağızdan, “En iyisi barış içinde yaşamak.” diye bağırdılar.

Öğretmen başını salladı. “Barış içinde yaşayabilmek için birbirinizi sevip saymalısınız. Aklınıza geldiği gibi davranmamalı, yasalara, kurallara uymalısın.’ (Dayıoğlu, 2020, s.170).

Parbat Dağı’nın Esrarı isimli çocuk kitabında barış değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Meyvelerin, sebzelerin çeşnisi de doyumsuzdur. Tüm iletişim araçlarında baş haber, bitkilerdi. Dünyanın her yerinden gelen şaşırtıcı, coşturucu, sevindirici bitki haberleri birbirini izliyordu. Görülmemiş irilikte meyveler, güneşin yedi rengini yansıtan eşsiz çiçekler, her gün televizyon ekranlarında, sevinçle, övünçle sergileniyordu.

Bitkiler artık insanlarla barışmışlardı. Bu dostluk her geçen biraz daha perçinlenecekti” (Dayıoğlu, 2019, s.124).

4.5. Gülten Dayıoğlu’nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Bilimsellik Değeri İle İlgili Bulgular

Akıllı Pireler, Ben Büyüyünce, Dünya Çocukların Olsa, Ganga, Gökyüzündeki Mor Bulutlar, Işın Çağı Çocukları, Midos Kartalı’nın Gözleri, Ölümsüz Ece, Parbat Dağı’nın Esrarı, Suna’nın Serçeleri, Yurdumu Özledim isimli çocuk kitaplarında bilimsellik değeri 65 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 9. Bilimsellik Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği

Eser No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	f
1	Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı	-	-
2	Akıllı Pireler	35, 85, 127	3
3	Ben Büyüyünce	103	1
4	Dört Kardeşiler	-	-
5	Dünya Çocukların Olsa	8, 11, 39, 67, 113	5
6	Fadiş	-	-
7	Ganga	45, 51, 55, 58, 62, 89, 101, 104, 121, 122, 123, 125, 173	13
8	Gizemli Güvercin	-	-
9	Gökyüzündeki Mor Bulutlar	134, 142, 177	3
10	Işın Çağı Çocukları	43, 51, 52, 60, 67, 89, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 102, 108, 115	16
11	Midos Kartalı'nın Gözleri	92	1
12	Ölümsüz Ece	42, 97, 136, 137, 153, 154, 161, 175, 190, 191, 195, 200, 201, 202	14
13	Parbat Dağı'nın Esrarı	8, 30, 60, 65, 73, 95, 128	7
14	Suna'nın Serçeleri	19	1
15	Tuna'dan Uçan Kuş	-	-
16	Yurdumu Özledim	105	1

Akıllı Pireler isimli çocuk kitabında bilimsellik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

‘Eğer, tüm pireler, el birlik olup o kaynaktan alacağımız sevgi iksiri damlalarını, insanların kanlarını aşılabilirsek, kanımca, insanlar arasındaki tüm sorunlar çözülecektir.’

“İnsanlar, birbirini çıkar gözetmeden, sadece insan oldukları için sevmeye başlayacak. Bu sevginin gücüyle birbirlerini öldürmeye elleri varmayacak. Bu yolla savaşlar son bulacak. Kendileri doyusya beslenirken, bir bölük insanın açlıktan ölmesi de onları tedirgin edecek. Bu duruma çözüm bulmaya çalışacaklar. Böylece, yeryüzünden savaşla birlikte açlık da yok olup gidecek’ (Dayıoğlu, 2019, s.127).

Ben Büyüyünce isimli çocuk kitabında bilimsellik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Savaşlar kalkacak diyor babam. “Nasıl, ne zaman?” “Nötron bombası diye bir silah duydu mu hiç?” “Duymadım. Neymiş o?” “Nötron bombası atılan yerde yalnız canlılar ölüyormuş. Yapılar filan yıkılmıyormuş. Her şey olduğu gibi kalıyormuş.” (Dayıoğlu, 2015, s.103).

Dünya Çocukların Olsa isimli çocuk kitabında bilimsellik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Örneğin, sürekli olarak Çiruponlara üstünlük taslayan Avampakalı bilim adamları, uzun incelemelerden sonra insanların kuşaktan kuşağa boyca küçülmekte olduğunu saptamışlardı. Bunun nedenini anlamak için iskelet üzerinde yoğun çalışmalara giriştiler. Sonunda iskeletin gelişmesini sağlayacak çok güçlü bir aşı buldular” (Dayıoğlu, 2019, s.8).

Ganga isimli çocuk kitabında bilimsellik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“İnsan içine çıktığımızda, bizi bekleyen önemli bir görev var. İlk iş olarak insanlara, beyin güçlerini kullanma ve bileme yöntemlerini öğreteceğiz. Bunu başardığımızda, onlar da insanlıktan, insanüstü yaratık olma değişimi geçirebilecek düzeye gelecekler.

Bu öylesine kutsal bir görev ki!.. Ancak insanları insan gözüyle, çok yakından tanırsak, onlara bu hizmeti verebiliriz. Değişime uğrayıp, çeşitli hayvan görünümüne bürünen, araştırmacı balıklar, bize insanları tanıtmayı başaramıyor” (Dayıoğlu, 2019, s.51).

Gökyüzündeki Mor Bulutlar isimli çocuk kitabında bilimsellik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Gizemli Televizyon yayınları, içi sıvı dolu bir kürenin merkezindeki yayın odasından yapılıyor. Bu kürenin bir eşi de yayın uydusu olarak uzaya fırlatıldı. Yayınların dalga boyları ve frekansları, henüz yeryüzünde bilinmeyen fizik kurallarına göre oluşturuldu. Bu nedenle yayın merkezinin, yayınlanan dalgaların, frekans koridorlarının, uzaydaki uydunun vb. bulunup saptanması olanaksız” (Dayıoğlu, 2019, s.177).

Işın Çağı Çocukları isimli çocuk kitabında bilimsellik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Derin dondurucu niteliğinde bir aygıt yapıp onun içine gireceğiz. Canlılığımızı sağlayan organlarımız, bu aygıt içinde çok düşük düzeyde, görevlerini sürdürecekler. Yaşlanma duracak. İstedğimiz bekleme süresi dolunca, aygıttan çıkaracağız. Aygıtı girdiğimiz günkü yaş ve sağlık durumumuzla yaşama yeniden başlayacağız. Ne güzel değil mi?

Elli bilgin yanıtladı.

-Evet, gerçekten çok güzel bir buluş!..” (Dayıoğlu, 2018, s.102).

Midos Kartalı'nın Gözleri isimli çocuk kitabında bilimsellik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Al birkaç yıldır evin bir odasında yeni bir bilgisayar üretmeye çabalıyordu. Bu yüzden okul bitince hemen iş aramaya kalkışmadı. Her şeyden önce, yıllardır üzerinde çalıştığı bilgisayarı bitirmeyi amaçlıyordu. Var gücüyle bu işe yoğunlaştı.

KAMA adını verdiği bu eşsiz bilgisayarı bir an önce bitirip, insanlığın hizmetine sunmak için sabırsızlanıyordu. Onun bu yaratıcı özelliği Yargıç Mervin'i çok etkiliyordu. O nedenle gereken her türlü yardımı seve seve yapmaktaydı” (Dayıoğlu, 2019, s.92).

Ölümsüz Ece isimli çocuk kitabında bilimsellik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Kral Gudin, bilime çok meraklıydı. Ülkesinde, büyük bir bilimevi kurmuştu. Dünyanın dört bir yanında gelen bilginler, düşünürler burada çalışırlardı. Kral Gudin, bilimevinde gerçekleşen yeni buluşları, hemen öteki ulusların yararına sunardı. Haftanın belli günlerinde, bilimevine giderdi. Orada bilginlerin çalışmalarını izlerdi” (Dayıoğlu, 2019, s.42).

Suna'nın Serçeleri isimli çocuk kitabında bilimsellik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Annesi bacaklarına bağlanan renkli ipliklerin kuşların uçmasını engelleyebileceğini söylüyordu. Suna hemen ansiklopediyi açtı. Göçmen kuşlar bölümünü buldu. Orada göç yollarının saptanması için kuşların bacaklarına özel işaretli demir halkalar takıldığından söz ediyordu. Suna konuyu ayrıntılarıyla okuyunca annesi, “Aferin,

Suna! Okuyup öğreniyor, bilgilerini yeri gelince uygulayabiliyorsun. Bu işe şimdi benim de aklım yattı.” Dedi” (Dayıoğlu, 2020, s.19).

Parbat Dağı'nın Esrarı isimli çocuk kitabında bilimsellik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Bu yeni bitkiler hem daha güçlü, hem de olağanüstü enerji yüklüydüler. Ayrıca çok değişik özelliklere de sahiptiler.

Genç Kalanlar bu yolu izleyerek birçok bileşik bitki elde ettiler. Bu çalışmalar sonucunda özel bileşimli tohumlardan, olağanüstü nitelikte bir bitki yetiştirmeyi başardılar. Bu yeni bitkinin adına “Bitki Kalan” dediler. Çünkü yoğun enerjiyle yüklenmiş olan bu akıllı bitkiye yarı insan gözüyle bakıyorlardı” (Dayıoğlu, 2019, s.60).

Yurdumu Özledim isimli çocuk kitabında bilimsellik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

‘Atıl sonunda dayanamadı.

“Baba...” dedi. “Bunca adam, araba, tren... şuncacık kutunun içine nasıl sığıyor?” Babası şöyle bir düşündü. Bu konuda pek fazla bir şey bilmiyordu. Fotoğraf makinesi fabrikasında teknisyen olan arkadaşı Halil’e seslendi.

“Halil Usta, benim oğlan ne soruyor!”

Halil Usta yanlarına gelince, Atıl sorusunu yineledi. Usta gülümseyerek onun başını okşadı. “Bak oğlum, şu gördüğün adamlar, kadınlar, taşıtlar... aslında bu kutunun içinde değil.”

“Eeeee dedi Atıl.

“Kutunun içinde güçlü bir alıcı aygıt var. Çevresine yaklaşan görüntü ve ses dalgalarını kendine çekip beyaz cama yansıtıyor.’ (Dayıoğlu, 2018, s.105).

4.6. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Çalışkanlık Değeri İle İlgili Bulgular

Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı, Akıllı Pireler, Ben Büyüyünce, Dünya Çocukların Olsa, Fadiş, Ganga, Gökyüzündeki Mor Bulutlar, Işın Çağı Çocukları, Midos Kartalı'nın Gözleri, Ölümsüz Ece, Parbat Dağı'nın Esrarı, Suna'nın Serçeleri,

Tuna'dan uçan kuş isimli çocuk kitaplarında çalışkanlık değeri 40 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 10. Çalışkanlık Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği

Eser No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	f
1	Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı	68	1
2	Akıllı Pireler	8, 38, 76	3
3	Ben Büyüyünce	32, 57, 80, 88, 107	5
4	Dört Kardeşiler	-	-
5	Dünya Çocukların Olsa	22, 36, 38, 88, 89, 107	6
6	Fadiş	14, 70	2
7	Ganga	91, 93	2
8	Gizemli Güvercin	-	-
9	Gökyüzündeki Mor Bulutlar	28, 74, 119, 123	4
10	Işın Çağı Çocukları	37, 47	2
11	Midos Kartalı'nın Gözleri	87	1
12	Ölümsüz Ece	135, 144, 157, 184, 190	5
13	Parbat Dağı'nın Esrarı	38	1
14	Suna'nın Serçeleri	98, 101, 137, 157	4
15	Tuna'dan Uçan Kuş	55, 60, 111, 141	4
16	Yurdumu Özledim	-	-

Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı isimli çocuk kitabında çalışkanlık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Sonradan eşimle birlikte bir laboratuvar kurduk. O ölünce tüm işler bana kaldı. Oğullarımı bakıcıya bırakarak mesleğimi sürdürdüm. Daha sonra onları yatılı okullara verdim. İkisi de çok başarılı oldular. Oğullarımdan biri mikrobiyoloji okudu. Benim gibi hoca oldu. Beş yıllığına, Avustralya’da bir üniversiteye, konuk öğretmen olarak gitti. Öteki oğlum ise genetik mühendisi. O da üç yıllığına, Endonezya’da bir üniversiteye çağrıldı. Bir yıldır orada hocalık yapıyor.” (Dayıoğlu, 2011, s.68).

Akıllı Pireler isimli çocuk kitabında çalışkanlık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Kendisi o kadar çok çalışıyordu ki, ister istemez, yaptığı işle ilgilenmeye başladım. Kılı kırk yararcasına yapılan ölçümler, karmakarışık hesaplar, iç içe çizimler,

kâğıtlar, kalemler, hesap makineleri, pergeller, cetveller, iletkenler, gönyeler arasında geçiyordu günlerim. Yaptıklarını çokluk, gözlüğünün çerçevesine tutunarak izliyordum. Kendisini tüm varlığıyla işine verdiği orada bulunduğumu görmesi ya da sezinlemesi imkânsızdı” (Dayıoğlu, 2019, s.38).

Ben büyüyünce isimli çocuk kitabında çalışkanlık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Okulun açılmasına bir hafta kala Erek işten ayrıldı. Yönetici ondan hoşnut kaldığını belirtti. “Dürüst ve çalışkan çocuksun. İstersen yaz tatilinde yine başvurabilirsin.” Dedi” (Dayıoğlu, 2015, s.88).

Dünya Çocukların Olsa isimli çocuk kitabında çalışkanlık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Kentli çocuklar yaşamlarının bu uğraşlara bağlı olduğunu anladıklarından, işlere dört elle sarıldılar. Kısa sürede köy yaşamının tüm gereklilerini benimsediler. Erkekler toprakla uğraşırken, kızlar yoğurt, yağ, peynir ve ekmek yapmak işlerini yürütüyorlardı” (Dayıoğlu, 2019, s.38).

Fadiş isimli çocuk kitabında çalışkanlık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Cemile üstlendiği işi en iyi şekilde yaptığı için hiç işsiz kalmıyordu. Yatağından sabaha karşı kalkar, daha ortalık ağarmadan, birkaç kadınla dağa oduna çıkardı. Güneş doğarken eve döner, sırtında getirdi odunları yerleştirip ocağı yakardı. Fadiş’in ve anasının karnını doyurduktan sonra da o günkü işine giderdi” (Dayıoğlu, 2020, s.14).

Ganga isimli çocuk kitabında çalışkanlık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Böylece Ganga’nın özel eğitimi başlamış oldu. Ganga, kısa sürede okuma yazmayı öğrendi. Bayan Keşini bu aşamada, çocuğa İngilizce öğretmeyi önerdi. Bayan Samkata onun bir önerisini uygun buldu. Ganga, değişik öğretmenlerden, bilimin, dilin, sanatın, tarihin temel ilkelerini öğrenirken, annesi de ona İngilizce dersleri vermeye başladı” (Dayıoğlu, 2019, s.91).

Gökyüzünde Mor Bulutlar isimli çocuk kitabında çalışkanlık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Niraveda sabahtan akşama dek Hollywood’da film setinde çalışıyordu. Üstlendiği rol çok zordu. Filmin büyük bir bölümü, Amazon yağmur ormanlarında çekilmişti. Şimdilerde iç mekânların çekimi yapılıyordu. Çalışmaların yılbaşından önce bitirilmesi için iş saatleri yoğunlaştırılmıştı. Çünkü tüm film ekibi yeni yıl tatiline hazırlanıyordu” (Dayıoğlu, 2019, s.74).

Işın Çağı Çocukları isimli çocuk kitabında çalışkanlık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Bu sorunun çözümünü de uzay tarım küresindeki bilginler üstlenmişti. Gecelerini gündüzlerine katarak, doygudan, bebeklere yarar nitelikte bir mama geliştirmeye çabalıyorlardı” (Dayıoğlu, 2018, s.47).

Midos Kartalı’nın Gözleri isimli çocuk kitabında çalışkanlık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Yargıç, gençleri hoşnut etmek için New York Limanı’nda Kosta Kaptanı araştırmış, ama o konuda da yeterli bir ipucu bulamamıştı.

Gençler onun bu davranışından çok etkilenmiş olsalar da geçmişi düşünmeye, uygulanmaya zamanları yoktu. Kendilerini tümüyle derse vermişlerdi” (Dayıoğlu, 2019, s.87).

Ölümsüz Ece isimli çocuk kitabında çalışkanlık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Aristoteles, İskender’le oğlumun bu atılımlarını, hoşgörüyü karşılıyordu. Her fırsatta kendilerini yüreklendiriyordu. Küçük oğlum, yılmadan çalışıp çabalayarak, bilim adamı niteliğini kazandı” (Dayıoğlu, 2019, s.144).

Parbat Dağı’nın Esrarı isimli çocuk kitabında çalışkanlık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Bitkisever hanım genç Bilgini laboratuvarından koparabilen tek kişiydi. Artık üniversitede ders de vermiyordu. Kendini tümüyle araştırmalara adanmıştı. Barışsever Başkan ülkenin yüzakı olan genç Bilginin her türlü gereksinimini karşılıyordu. Genç Bilgin de ölçüsüz bir coşkuyla çalışıyordu. Her ipucu başka bir ipucunu ortaya çıkarıyordu. Genç Bilgin bitkiler dünyasından elde ettiği ipuçlarını izlemeye doyamıyordu. Bitkilerin gizemli dünyasını keşfedebilirse, insanlığın yepyeni yaşama kavuşacağına yürekte inanıyordu” (Dayıoğlu, 2019, s.38).

Suna'nın Serçeleri isimli çocuk kitabında çalışkanlık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Elbette. Ama uçabilmek için kaç yere düştüler, biliyor musun? Kolay olmadı uçmayı öğrenmeleri. Yere düştükleri zaman, ‘Biz artık uçamayacağız.’ Diyerek uçuş egzersizlerini bırakmadılar.

Düştüler, canları yandı. Acıları geçer geçmez, yine kanat çırpıp uçmaya çalıştılar. Günlerce yılmadan uçuş alıştırılmaları yaptılar... Sonunda kanatları güçlendi, dengelerini buldular. Şimdi alabildiğine uçuyorlar gökyüzünde.” (Dayıoğlu, 2020, s.101).

Tuna'dan Uçan Kuş isimli çocuk kitabında çalışkanlık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Behram arkadaşlarına bu paraları birleştirip çok güzel bir tekne yaptırmayı önerdi. Arkadaşları sevinçle bu öneriyi kabul ettiler. Beşi de İstanbul'a, görkemli bir tekneyle dönme düşleri kurmaya başladılar.

Bu yüzden, geceyi gündüze katarak çalışmaya giriştiler. Çalıştılar, çalıştılar, çalıştılar... Behram, yeni yeni gemi planları çiziyordu. Onun yaptığı planlar, öylesine beğeniliyordu ki!.. İsteklileri sıraya koymak zorunda kalıyordu” (Dayıoğlu, 2019, s.141).

4.7. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Dayanışma Değeri İle İlgili Bulgular

Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşk, Ben Büyüyünce, Dört Kardeşiler Dünya Çocukların Olsa, Tuna'dan Uçan Kuş, Ganga, Akıllı Pireler, Gökyüzündeki Mor Bulutlar, Işın Çağı Çocukları, Midos Kartalı'nın Gözleri, Ölümsüz Ece, Parbat Dağı'nın Esrarı, Suna'nın Serçeleri, Yurdumu Özledim isimli çocuk kitaplarında bilimsellik değeri 41 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 11. Dayanışma Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği

Eser No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	f
1	Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı	163	1
2	Akıllı Pireler	15, 16, 30, 37, 51, 98, 114, 122	8
3	Ben Büyüyünce	67, 82, 96, 98, 106	5
4	Dört Kardeştiler	119	1
5	Dünya Çocukların Olsa	39, 86	2
6	Fadiş	-	-
7	Ganga	115	1
8	Gizemli Güvercin	-	-
9	Gökyüzündeki Mor Bulutlar	92, 138, 142	3
10	Işın Çağı Çocukları	20, 42, 45, 100	4
11	Midos Kartalı'nın Gözleri	64	1
12	Ölümsüz Ece	142, 184	2
13	Parbat Dağı'nın Esrarı	28, 62, 84, 85, 120	5
14	Suna'nın Serçeleri	60, 69, 110	3
15	Tuna'dan Uçan Kuş	145, 161, 165	3
16	Yurdumu Özledim	20, 111	2

Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı isimli çocuk kitabında dayanışma değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

‘Yarayı ve kanamayı dert etme,’ demiş geyik. “Ormandaki canlılar birbirine hep yardım ederler, şimdi mavi örümcekten yardım isterim. Kısa sürede gelir. Yaramın üstüne ağını örer. Kanama kesilir. Üstelik yaram, örümceğin şifalı salgısıyla tez zamanda iyileşir.”

Çok geçmeden, ağacın dallarına kurduğu ağda dinlenmekte olan mavi örümcek harekete geçmiş. Salgısıyla oluşturduğu incecik ipliğin ucunda sallanarak geyiğin yarasının üstüne konmuş’ (Dayıoğlu, 2011, s.163).

Akıllı Pireler isimli çocuk kitabında dayanışma değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Evet, dedi semiz pire. “Bu görüşe katılıyorum. Örneğin ben, Kafdağı’ndan geliyorum. Orada bizler, devlerle birlikte yaşıyoruz. Doğrusu ya onlardan zorumuz yok. Kanlarıyla beslenmemizi doğal karşılıyorlar. Bizim oralarda pire soykırımı söz

konusu değil. Ama birimizin derdi, hepimizin derdidir, grşyle çağrınıza uyarak kalkıp geldim.” (Dayıoğlu, 2019, s.51).

Ben Büyüyünce isimli ocuk kitabında dayanışma değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: ‘

Erek, ilk kazancını saklaması için ninesinin avucuna aktardığında, ninesi içini çeke çeke ağlamaya başladı. Erek şaşırdı kaldı. “Ne ettim de ağlıyorsun nine? Bugünkü kazanımdan sana yazma alacaktım. Ama işten çıktığımızda dkknlar çoktan kapanmıştı. Haftalıklarımı dedem alsın. Ev alacaksınız ya, katkı olur. Bahşışlerle giderim lunaparka.”

Ninesi ağlama nedenini açıklamadı. Ama bol bol dua etti onun için. Dede gelince Erek’ in kazancını gösterirken bir boy daha ağladı. Erek, yeniden sordu gözyaşlarının nedenini.

Nine konuştu. “Sevinçten bu oğlum! Torunum büyüdü de eve para getiriyor, hem de alın teriyle kazanılmış para! Az şey mi bu?’ (Dayıoğlu, 2015, s.82).

Dört Kardeştiler isimli ocuk kitabında dayanışma değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Neşe ğretmen bari burada olsaydı! Belki beni bir yere saklar, evlatlığa verdirmezdi, diye içini çekti. Arkadaşı Emine:

-Seni biz de saklarız. Mademki yabancı adam Cuma günü kasabadan gidecekmiş, sen de cumartesiye değin saklanırsın dedi. Öteki kızlar da bu buluşu çok beğendiler, Feten’in nereye saklanabileceğini düşünmeye başladılar” (Dayıoğlu, 2019, s.119).

Dünya ocukların Olsa isimli ocuk kitabında dayanışma değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“İnsancıl görüş ve inançlardan kaynaklanan bu gle, yarıkreler arasındaki sınırlara döşenmiş mayınları, karşılıklı olarak, ağaç kütükleri yuvarlaya yuvarlaya patlayıp yok ettiler. Avampakalı ve iruponlu ocuklar o günlere benzer koşullarla gelmiş, benzer acılarla kavrulmuşlardı. Bunun sonucu olarak da benzer görüş ve inançlarla donanmıştı kafaları, gönülleri, yürekleri... Bu nedenle birbirine tez kaynaştılar. İlk günler birbirlerinin dillerini anlamıyorlardı, ama hemen yaşam için gerekli yiyecek, giyecek, araç gereç değişimine giriştiler. Bu ilişki bir süre işaretlerle

yürütüldü. Giderek birbirlerinin dillerini kavramaya başladılar. İşte o zaman birbirlerini daha çok sevip, birbirlerine daha çok bağlandılar” (Dayıoğlu, 2019, s.39).

Ganga isimli çocuk kitabında dayanışma değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Bana kalırsa, bizler bu Yeni İnsanlarla anlaşma yoluna gidelim. Düşünceleri, davranışları, yaşama bakışları sanıldığı kadar kötü ve zararlı değil” (Dayıoğlu, 2019, s.115).

Gökyüzündeki Mor Bulutlar isimli çocuk kitabında dayanışma değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Dayanışma konusunda insanlar, hayvanlar ve bitkiler arasındaki dayanışmanın ilkeleriyle ilgili örnekler veriliyordu. Okuyucuya kendi deneyiminden bir dayanışma örneği bulup bir dostuna anlatması öneriliyordu” (Dayıoğlu, 2019, s.138).

Işın Çağı Çocukları isimli çocuk kitabında dayanışma değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Genç dâhiler, yüzme, teniz, futbol, koşu gibi spor dallarında ustadır. Zaman zaman kendi aralarında iş birliği yaparak oluşturdukları özel uçaklarla en usta havacılara taş çıkaracak düzeyde, uçuş gösterileri düzenlerler” (Dayıoğlu, 2018, s.20).

Midos Kartalı'nın Gözleri isimli çocuk kitabında dayanışma değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Al'la Âdem ilk tanıştıklarında, Âdem'in bildiği üç beş Rumca sözcükle anlaşmaya çabalamışlardı. Zamanla iki arkadaş, birbirine kendi dillerini öğretme tutkusuna kapıldılar.

Böylece aralarında Türkçeyle Rumca karışımı ilginç bir söyleşi dili oluştu” (Dayıoğlu, 2019, s.64).

Ölümsüz Ece isimli çocuk kitabında dayanışma değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Aristoteles'in öğretilerine gönül vermiş olan öğrenciler, aralarında işbölümü yaparlardı. İnceleme için kimi, bitki toplar; kimi, hayvanların yapısını incelerdi. Bazıları toprak üstünde saatlerce süren geometri alıştırmalarına daldı. Bir

bölük öğrenci de Aristoteles'in görüşleriyle deney sonuçlarını, papirüs tomarlarına yazma ödevini üstlenirdi” (Dayıoğlu, 2019, s.142).

Suna'nın Serçeleri isimli çocuk kitabında dayanışma değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Maviş çıplak ayaklarının yan kısımlarına basarak bacıklarını eğritmiş, topallaya topallaya yürüyordu. Bir süre böyle yürüyordu. Bir süre böyle yürüdüler. Genç kız yorulunca elindeki küçük iskemleyi açıp üstüne oturdu. Maviş'e de kucağına oturmasını işaret etti. Maviş yere çöktü. Gezgın kız çantasını açtı. Ona şeker, bisküvi, çiklet verdi. Sevgiyle başını okşadı. Maviş'i arkadaşlarına tanıttı. Onlar da sevip okşadılar.

Çevresinde gördüğü ilgi Maviş'in çok hoşuna gidiyordu. Sakat gezginlerin ona çarpık bacaklarından ötürü acıdiklarını sezinlemişti. Bu nedenle gezi süresince topalladı. Dönüşte köye yaklaşırken arkadaşlarıyla karşılaştı. Maviş'in topalladığını görünce, çocuklar gülmeye başladılar. Bu durum gezgin kızın gözünden kaçmadı. Çocuklar, “Maviş total olmuş... Total olmuş!” diye el çırpıp, eğleniyorlardı onunla. Maviş arkadaşlarına kızmaya başlamıştı. Genç kız öfkesini gidermek için ona yeniden şeker ve çiklet verdi. Çocuklar bunu görünce Maviş'i kıskandılar. Genç kızın çevresine toplanıp, “O total değil, aldatıyor seni. İnanma ona. Bizim gibi sağlam.” Dediler” (Dayıoğlu, 2020, s.60).

Tuna'dan Uçan Kuş isimli çocuk kitabında dayanışma değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Eyüp Sultan'a varılınca doğruca türbeye gidildi. Orada kendilerini bekleyen güzel sesli hafızlar, Kuran okumaya başladılar. Bir süre Kuran dinlendi. Sonra padişah ayağa kalktı. Yüzünü kibleye döndü. Şeyülislam, Peygamber'in kılıcını eline aldı. Hocaların dualarıyla bu kılıcı, padişahın sağ yanına taktı. Sonra onu çıkardı. Bu kez, devletin kurucusu, Osman Gazi'nin kılıcını, padişahın sol yanına bağladı. Bir süre yine dualar okundu. Bu kılıçta çıkarılınca tören bitmiş oldu. Daha sonra kurban olarak elli koç kesildi. Yoksullara dağıtıldı. Atlara binilip dönüşe geçildi” (Dayıoğlu, 2019, s.161).

Parbat Dağı'nın Esrarı isimli çocuk kitabında dayanışma değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Bitkiler insanlar arasındaki kavgadan, dövüşten de tedirgin oluyorlardı, Ayrıca bitkiler arasında insanların kavrayamayacağı türde, ilginç bir dayanışma vardı. Zora düşen bitkiye başka bitkiler yardım ediyordu” (Dayıoğlu, 2019, s.28).

Yurdumu Özledim isimli çocuk kitabında dayanışma değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Şoför, “Hay Allah kahretsin!” diyerek arabayı yeniden durdurdu. Yolculara döndü, “Tipi bu hızla giderse yolu, izi örtecek. O zaman işimiz zor. Bu uğursuz doruktan kurtulmak için el birliğiyle bir şeyler yapmalıyız.” Erkeklerden biri, “İnelim de sana yol gösterelim.” dedi.

Şoför bu öneriyi bekliyordu. Çoğunlukla kışın Kurt Tepesini aşarken, kendisine yolcular yardım ederdi.

Atıl'ın babasıyla dört erkek arabadan indiler. Şoför yan camdan başını çıkardı. Adamlar yol üstünde geri geri giderek, “gel, gel, gel!..” diye bağırmaya başladılar. Bir süre böylece yol aldılar. Ama dışardakiler soğuğa ve yüzlerini bıçak gibi keserek savrulan tipeye uzun süre dayanamadılar. Titreşerek arabaya girdiler. Onların yerine üç erkek daha indi arabadan. Aynı yöntemle şoföre yol göstermeye giriştiler” (Dayıoğlu, 2018, s.20).

4.8. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Duyarlılık Değeri İle İlgili Bulgular

Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşk, Akıllı Pireler, Ben Büyüyünce, Fadiş, Ganga, Gökyüzündeki Mor Bulutlar, Işın Çağı Çocukları, Midos Kartalı'nın Gözleri, Ölümsüz Ece, Parbat Dağı'nın Esrarı, Suna'nın Serçeleri, Tuna'dan Uçan Kuş, Yurdumu Özledim isimli çocuk kitaplarında duyarlılık değeri 39 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 12. Duyarlılık Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği

Eser No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	f
1	Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı	38, 76, 79, 80, 113	5
2	Akıllı Pireler	107	1
3	Ben Büyüyünce	70	1
4	Dört Kardeşiler	-	-
5	Dünya Çocukların Olsa	-	-
6	Fadiş	35, 85	2
7	Ganga	49, 96	2
8	Gizemli Güvercin	67, 74, 90	3
9	Gökyüzündeki Mor Bulutlar	18, 19, 24, 76, 80, 83, 95	7
10	Işın Çağı Çocukları	83	1
11	Midos Kartalı'nın Gözleri	117	1
12	Ölümsüz Ece	81, 133	2
13	Parbat Dağı'nın Esrarı	7, 17, 74	3
14	Suna'nın Serçeleri	11, 14, 40, 43, 47, 53, 76	7
15	Tuna'dan Uçan Kuş	108	1
16	Yurdumu Özledim	53, 85, 100	3

Akgüvercin ve Yeşilçam'ın Aşkı isimli çocuk kitabında duyarlılık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Sokaklardan sahipsiz köpekleri toplayıp barınaklara tıktırarak belediye zabıtası, onu yakalayacak diye korkmaya başladım. Boynunda tasma vardı. Evinin yolunu yitirecek bir köpek de değildi. Tarçın'dan daha akıllı ve yetenekliydi. Ama öylesine kir pas içindeydi ki! Herhalde bu da sahipleri tarafından sokağa atılan bir köpek, diye düşündüm.

Dördüncü gün, onu da alıp veterinerine götürdüm. Köpek dişiydi. Ama önceki sahipleri tarafından kısırlaştırılmıştı. Bu özelliği de onu eve almamda etkili oldu. Çünkü yavruladığında eniklerle uğraşmam olanaksızdı. Onu da yıkattım. Tırnaklarını kestirdim. Aşuları yapıldı. Gözleri çapaklanmıştı. Veteriner, sokaklarda mikrop kapmış olabileceğini söyleyerek gözdağı verdi” (Dayıoğlu, 2011, s.76).

Akıllı Pireler isimli çocuk kitabında duyarlılık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Bizim dişi fokun da böyle vurulduğu kesindi. Erkek fok bu acı sona boyun eğerek, dişisini bırakıp gitmemiştir. Şamandıraya bağlı ipi koparıp yaralı eşini avcılardan kaçırarak, ıssız bir yer olan o tekinsiz boğaza getirmişti. Durumu anlayınca, geyik derisinden yapılmış yeleğimi çıkarıp hayvanın yarasının içine sıkıştırdım. Böylece kanamayı durdurdum. Sonra köye dönüp iki yardımcı çağırdım. Onların bu konuda deneyimleri benden çoktu. Otlarla çeşitli hayvan yağlarından yapılmış, etkili ilaçları da vardı. Üçümüz binbir zorlukla fokun boynundaki dikenli kemiği çıkardık. Dayanılmaz acılar çeken zavallı hayvan, bu süre içinde bizi üzecek ya da işimizi zorlaştıracak hiçbir davranışta bulunmadı. Yarasının acısı merhemle etkisiyle azalınca kendini suya attı” (Dayıoğlu, 2019, s.107).

Ben Büyüyünce isimli çocuk kitabında duyarlılık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: ‘Canım sıkılıyor.’ Dedi Erek.

Ninesi aralarındaki gerginliğin biraz olsun yumuşamasını istiyordu. ‘‘Hadi kalk, kitap oku. Bu hafta pazara gidince yenilerini alıvereceğim o kitapların.’ (Dayıoğlu, 2015, s.70).

Fadiş isimli çocuk kitabında duyarlılık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Fadiş bu nedenle bütün gün ses çıkarmamıştı. Ama aldatıldığını anlamıştı. Sesi kısıldığı halde durmadan, ‘‘Anne!’’ diye bağıyor, içini çeke çeke ağlıyordu. Öteki yolcular da işe karıştılar. El birliğiyle onu avutmaya çalışıyorlardı. Fadiş’in babası, onlara da yalan uydurmuştu. ‘‘Çocuğun annesi nerede?’’ diyenlerin kulağına eğilip, fısıldıyordu:

“Sizlere ömür, birkaç gün önce hastanede öldü. Çocuk bunu bilmiyor. Memlekete dönüyoruz. Onun için anne tutturuyor!” Herkes Fadiş’e acıyarak bakıyor ve onu susturmak için canla başla uğraşıyorlardı. Bir ara babası, Fadiş’i tuvalete götürmek istedi” (Dayıoğlu, 2020, s.35).

Ganga isimli çocuk kitabında duyarlılık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Çünkü, dünyanın dört bir yanında yapılan gök gözlemlerinde, uzayda, hiç beklemeyen patlamalar olduğu saptanmaktaydı. Bu patlamalar sırasında, yeni yeni

gök cisimleri oluşuyordu. Bu cisimlerin bir bölümü, dünyayı etkileyecek düzlemde bulunuyordu. Bunların dünyamıza yaklaşması tehlike oluşturabilirdi. Bu gelişmeler, gözardı edilemeyecek kadar önemliydi. Bunun için öncelikle yerkürenin, on yedinci yüzyıldan bu yana yapısal değişikliğe uğrayıp uğramadığının belirlenmesi gerekti” (Dayıoğlu, 2019, s.96).

Gizemli Güvercin isimli çocuk kitabında duyarlılık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Yaralı çocuğu hemen yerden kaldırdım. Yan sokakta babasının temizleyici dükkanı var. Hemen oraya götürüp teslim ettim. Sonra da kediyi alıp veterinere gittim. Sonra da kediyi alıp veterinere gittim. O gün de işim başımdan aşkın. Ama ne yapayım. Yavru kediyi o halde bırakıp gitsem aklım hep onda kalacak. Bu yüzden yapacağım işlerden de hayır gelmeyecek” (Dayıoğlu, 2020, s.74).

Gökyüzündeki Mor Bulutlar isimli çocuk kitabında duyarlılık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Minik Jambuna, cenneti andıran bu yaylada büyümeye başladı. Ancak mutlu günler pek uzun sürmedi. Ana babası dağ koşullarına dayanamayıp art arda öldüler. Altı yaşında hem yetim hem de öksüz kalan Jambuna’yı, köyün dinsel başkanı olan Şaman evlat edindi. Onun buyruğuyla köy halkı, küçük kızın bakımını ve korunmasını hep birlikte üstlendiler” (Dayıoğlu, 2019, s.19).

Işın Çağı Çocukları isimli çocuk kitabında duyarlılık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Bilginler, Sekiz’in bu konuşmasından çok etkilenmişlerdi. Dört yüz numaralı bilgin söz istedi.

-Sayın Sekiz, bu denli dertlenmeyin. Unutmayın ki insanüstü bir buluşma insanlığı yeni bir savaşın eşiğinden kurtardınız. Kanımca, kendinize haksızlık ediyorsunuz. Bu tür yanlışları hepimiz yapabiliriz” (Dayıoğlu, 2018, s.83).

Midos Kartalı’nın Gözleri isimli çocuk kitabında duyarlılık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Totemin kralda olduğu apaçık ortadaydı. Ama gençler bu konuda hiçbir şey yapmamaya karar verdiler. Onlar görevlerini yetirmiş, totemi tarihi eser kaçakçılarının elinden kurtarmışlardı” (Dayıoğlu, 2019, s.117).

Ölümsüz Ece isimli çocuk kitabında duyarlılık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Persler öteki ulusların tersine, kölelerine iyi davranırlarmış. Onları kesinlikle öldürmezlermiş. Hiçbir Persli, ana babasına düşmanca davranamazlar, el kaldıramazlarmış ve kesinlikle canlarına kıyamazlarmış. Yalan söylemek, sözünde durmamak da törelere aykırıymış” (Dayıoğlu, 2019, s.133).

Parbat Dağı'nın Esrarı isimli çocuk kitabında duyarlılık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Gerçekten gazetelerde olayla ilgili yepyeni bir haber vardı. GENÇ BİR BİTKİ BİLGİNİ KAYIP BAŞKANI BULABİLECEĞİNİ İDDAA EDİYORDU. Onun bu çıkışı herkesi pek şaşırttı. Ülkenin güvenlik görevlileri Bilginin bu işe karışmasına karşı çıktılar. Kendileri her yolu denemiş Başkanı bulamamışlardı. Genç bir bitki bilgininin olayı aydınlatabileceğine kesinlikle inanmıyorlardı. Ama halk Bilginden yana çıktı. İnsanlar Başkanın bulunması için her çareye başvurulmasını istiyorlardı” (Dayıoğlu, 2019, s.7).

Suna'nın Serçeleri isimli çocuk kitabında duyarlılık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

*“Suna telaşla annesine seslendi.
“Anneciğim, gel. Bak, sana ne göstereceğim! Çabuk gel!”
Annesi telaşla koşup geldi.
“N'oldun, bir şeyin yok ya!”
“hiçbir şeyim yok, anneciğim. Zavallı aç bir serçe cama vurup yiyecek istiyor. Üstelik donmak üzere...”
Annesi, “Aaa!.. Gerçekten öyle.” Diyerek hemen camı açtı. Serçe kaçmak için kanat çırpma istedi, başaramadı. Suna'nın annesi onu yavaşça tutup odaya aldı.
Suna sevinç ve heyecan içindeydi. Ekmek kırıntısıyla kuşun karnını doyurdular. Önüne su koydular. Kısa bir süre sonra serçe canlandı. Masanın üstünde seke seke dolaşmaya başladı”* (Dayıoğlu, 2020, s.14).

Tuna'dan Uçan Kuş isimli çocuk kitabında duyarlılık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Şah savaş alanında kaçarken yakalandı. Tutsak edildi. Ne var ki, onca aramaya karşın Şehzade Emir bulunamadı. Ortalık yatıştıktan sonra savaş alanında inceleme yapılması adettendi. Bu araştırmaya Behram da katıldı. Ve Şehzade Emir’i yaralılar arasında buldu. Padişah onu öldürtmedi. Tersine yaralarının sarılması buyurdu. Ama Emir çok yaşamadı” (Dayıoğlu, 2019, s.108).

Yurdumu Özledim isimli çocuk kitabında duyarlılık değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Görevli “yanlış düşünüyorsun” gibisinden başını iki yana salladı. “Ben acıyorum. İyi davranmıyoruz onlara Pek çoğumuz üçüncü sınıf insan gözüyle bakıyoruz yabancı işçilere. Alabildiğine horlayıp aşağılıyoruz. Düşünüyorum da, biz onların yerinde olsak, yabancı bir ülkede dilini, huyunu suyunu bilmediğimiz insanlara üç beş kuruş karşılığında hizmet etmek zorunda kalsak, yaşam çekilmez olurdu. Bak, şu çocuğun durumuna. Yuvasından düşmüş yavru kuş gibi titriyor karşımızda” (Dayıoğlu, 2018, s.85).

4.9. Gülten Dayıoğlu’nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Dürüstlük Değeri İle İlgili Bulgular

Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı, Akıllı Pireler, Ben Büyüyünce, Dünya Çocukların Olsa, Ganga, Gizemli Güvercin, Gökyüzündeki Mor Bulutlar, Işın Çağı Çocukları, Midos Kartalı'nın Gözleri, Ölümsüz Ece, Suna'nın Serçeleri, Yurdumu Özledim isimli çocuk kitaplarında dürüstlük değeri 37 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 13. Dürüstlük Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği

Eser No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	f
1	Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı	8, 100, 143, 149, 153	5
2	Akıllı Pireler	18, 120	2
3	Ben Büyüyünce	57	1
4	Dört Kardeşiler	-	-
5	Dünya Çocukların Olsa	16, 31	2
6	Fadiş	-	-
7	Ganga	27, 115, 117, 118, 119, 179	6
8	Gizemli Güvercin	14, 182	2
9	Gökyüzündeki Mor Bulutlar	11, 22, 32, 72, 77	5
10	Işın Çağı Çocukları	65	1
11	Midos Kartalı'nın Gözleri	45, 109, 116	3
12	Ölümsüz Ece	69, 128, 130, 133	4
13	Parbat Dağı'nın Esrarı	-	-
14	Suna'nın Serçeleri	8, 10, 56	3
15	Tuna'dan Uçan Kuş	-	-
16	Yurdumu Özledim	55, 69, 167	3

Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı isimli çocuk kitabında dürüstlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: 'Hep masal kitapları okudum. Bak aklıma ne geldi. Kitaptaki masal kitaplarından kopya çekerek ödevini yapabilirsin. Gerekirse yeni kitaplarda alırım. Onlardan da kopya çekip...“Anneciğim, öğretmenimi kandıramam. O, komşulardan masal derlememizi istedi. Kitaplardan masal kopyalayın demedi.’ (Dayıoğlu, 2011, s.8).

Akıllı Pireler isimli çocuk kitabında dürüstlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Her canlının iyi ve kötü yanları vardır. Bizim de yok mu kötü yanımız? İnsanlara ölüm saçan veba mikrobunu, soydaşlarımız olan pire türlerinden biri aşılamıyor mu? Ama iyi yanımızda yok değil. Çok eskilerden insanlar, bizleri sağlıklarını koruyan bir yardımcı yaratık gözüyle bakarlarmış damarlarındaki kanı emerek, budanan ağacın filizlenmesi gibi yeniden kan oluşmasını sağladığımızı inanırlarmış” (Dayıoğlu, 2019, s.18).

Ben büyüyünce isimli çocuk kitabında dürüstlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Çevresindeki insanlar, dürüst ve çalışkan kimseler. Geçim derdine köylerinden, evlerinden kopmuş gelmişler. Demem o ki size kimsiniz, neyin nesisiniz, diye soru soran olmayacak. Rahat edeceksiniz onların arasında. Ayingacılar da kolay kolay bulamazlar sizi” (Dayıoğlu, 2015, s.57).

Dünya Çocukların olsa isimli çocuk kitabında dürüstlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

‘Gerçekleri söylüyorum ve de aklım başımda... delirmiş falan değilim. Uzay amacıyla ne denemeye göğe açıldık, biliyor musun? Nereden bileceksiniz. Bilemezsin, bilmemelisin... bilmemelisin...’

Bilgin ağzından köpükler saçarak bir süre böyle bağırdı çağırdı. Sonra oturup karısına Çirupon yarıküresindeki insanları öldürüp varlıklarına konma amacıyla düzenledikleri sıcak yağmur şenliğini ayrıntılarıyla anlattı. Kadın olanları öğrenince taş kesildi. Gözlerini boz bir kaya parçasına dikip, uzun süre daldı gitti’ (Dayıoğlu, 2019, s.31).

Ganga isimli çocuk kitabında dürüstlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Başkan birdenbire ağız değiştirdi. Gizli görüşlerini birer birer söylemeye başladı: “Ülkemdeki tüm insanlar aptal. Bu yüzden onları sömürmekte zorlanmıyorum. Ben şanslı bir adamım. Yandaşlarımın da yardımıyla halktan çaldığım paraları, altın ve zümrüt madenlerine aktardım. Bu yatırım bana öylesine kazanç sağladı ki!.. On yıl önce, sıradan bir dokuma fabrikasında memurdum. Şimdi dünyanın en varlıklı işadamları arasına katıldım. Avrupa’da bankalarım var. Paramı güven altına almak için bu bankaları kurdum. Tüm bunları, düşünmeyi bilmeyen, saman kafalı halkımın yardımıyla edindim” (Dayıoğlu, 2019, s.117).

Gökyüzündeki Mor Bulutlar isimli çocuk kitabında dürüstlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Bayan Niraveda, Hintli bir baba ile Amerikalı bir annenin tek çocuğuydu. Çok iyi bir eğitim görmüştü. Duyarlı, İnançlı ve İnsanlık İlkeleri’ni olabildiğince uygulayan seçkin bir insandı.

Çok da zeki bir kadındı. Kaptan pilot onun kıldan ince kılıçtan keskin sorularla kendisini sınamaya çalıştığını hemen anladı. Türlü tuzaklarla dolu olan bu soruları açık yüreklilikle ve dürüstçe yanıtladı” (Dayıoğlu, 2019, s.72).

Gizemli Güvercin isimli çocuk kitabında dürüstlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: ‘Bak, aklıma ne geldi. Kitaplıktaki masal kitaplarından yararlanırsın. Gerekirse yeni kitaplarda alırım. Onlardan yararlanırsın...’

“Anneciğim, öğretmenimi kandıramam. O, komşulardan masal derlememizi istedi. Kitaplardan masal kopyalayın demedi.’ (Dayıoğlu, 2020, s.14).

Işın Çağı Çocukları isimli çocuk kitabında dürüstlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Bu açmaz, İleri Görüşlüler Ülkesi’nin ileri görüşlü başkanını, çılgına döndürdü. O da hemen, bu nankör ulusları dize getirecek türde, etkin bir silah peşine düştü. Başkan, gümüş ışınlarının özelliklerinin çok etkin bir silah yapmaya elverişli olduğunu biliyordu. Ama Sekiz’e verdiği söz, ayağını köstekliyordu. Onun gibi seçkin bir bilim insanını aldatmayı kendine yakıştıramıyordu” (Dayıoğlu, 2018, s.65).

Midos Kartalı’nın Gözleri isimli çocuk kitabında dürüstlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “İster istemez, telefondaki adama inanmak zorundaydı. O da öyle yaptı. İsviçre’deki hesaba yüklü bir para ödülü aktardı. Sonra telefon beklemeye başladı.

Çok geçmeden gizemli adam onu aradı. Ödül parasına teşekkür ettikten sonra heykellerin yerini söyledi” (Dayıoğlu, 2019, s.109).

Ölümsüz Ece isimli çocuk kitabında dürüstlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Pilotlar Heredot, İskitlerin, bunca katı törelere karşın, çok dürüst ve güvenilir olduklarını söylerdi. Hiçbiri kesinlikle verdiği sözden dönmezmiş. Törelere göre, sözleşmek isteyen iki kişi, uygun bir yerlerini kesip kanlarını şarap kabına akıtlarmış. Sonra bu şaraba, kılıç, yay, savaş baltası ve cirit batırırlarmış. Tanrılara dua edip kanlı şarabı karşılıklı olarak içermiş” (Dayıoğlu, 2019, s.130).

Suna'nın Serçeleri isimli çocuk kitabında dürüstlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

'Anne, Ali'yle Gül'ün alınlarındaki şişliklere bakarak, "Cezanızı buldunuz." dedi. "Yalan ve düzen er geç açığa çıkar. Yaşınız küçük olduğu için bunu bilemediniz. Kara kediyi unla beyazlaştırıp, bizi aldatmaya kalkıştınız. Oyununuz çabuk ortaya çıktı. Bu olay size ders olsun. Yavru kediyi çok sevdiğinizi anladım, bu nedenle suçunuzu bağışlıyorum. Onu sokağa atamayacağım. Gerçekten sevimli ve akıllı bir yavru.' (Dayıoğlu, 2020, s.56).

Yurdumu Özledim isimli çocuk kitabında dürüstlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

'Pilotlar çocuğun elindeki çakıyı görünce, şaşkın şaşkın birbirine baktular. İkinci pilot kendini çabuk topladı. Hemen çakıyı Atıl'ın elinden aldı. "Evet, bununla uçağa binmek yasak. Alanda üstünü aramadılar mı?" "Aramadılar. Yalnızca, "üstünde silah, bıçak var mı? diye sordular." "Neden çakıyı çıkarıp vermedin?" "Onu çok seviyordum. Ayrılmak istemiyordum çakımdan." "Şimdi neden ortaya çıkardın?" "İçim rahat değildi. Yaptığım işin iyi olmadığını anlamıştım. Sizin iyiliğiniz beni utandırdı. Alın sizin olsun." "Aferin sana, dürüst çocukmuşsun. Hep böyle kal, sakın bozulma e mi?' (Dayıoğlu, 2018, s.55).

4.10. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Estetik Değeri İle İlgili Bulgular

Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı, Gizemli Güvercin, Gökyüzündeki Mor Bulutlar, Midos Kartalı'nın Gözleri, Ölümsüz Ece, Parbat Dağı'nın Esrarı, Suna'nın Serçeleri isimli çocuk kitaplarında estetik değeri 15 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 14. Estetik Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği

Eser No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	f
1	Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı	94	1
2	Akıllı Pireler	-	-
3	Ben Büyüyünce	-	-
4	Dört Kardeşiler	-	-
5	Dünya Çocukların Olsa	-	-
6	Fadiş	-	-
7	Ganga	-	-
8	Gizemli Güvercin	146	1
9	Gökyüzündeki Mor Bulutlar	138	1
10	Işın Çağı Çocukları	-	-
11	Midos Kartalı'nın Gözleri	8, 31, 127, 157	4
12	Ölümsüz Ece	19, 77, 97, 155	4
13	Parbat Dağı'nın Esrarı	13, 65, 129	3
14	Suna'nın Serçeleri	40	1
15	Tuna'dan Uçan Kuş	-	-
16	Yurdumu Özledim	-	-

Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı isimli çocuk kitabında estetik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“İşte bu köyde, Yeşilsalkım adında, tüm güzelliklerin ününe gölge düşürecek kadar güzel bir kız yaşarmış. Güzeller güzeli Yeşilsalkım. Evin tek çocuğuymuş. Ana babası üstüne titirmiş. Tek dilekleri, kızlarının sağlıklı ve mutlu olmasıymış. Kızın, hiç kimsede görülmedik güzellikte, alacalı yeşil gözleri varmış. Kimi insanlar gizemli gözlerine bakarken adeta cennetin yeşilliklerine dalmış gibi olduklarını söylemiş. Kimileriye kızın hareli yeşil gözlerini, bal tadındaki üzüm tanelerine benzetirmiş. Bu yüzden ana babası, kıza Yeşilsalkım adını vermiş” (Dayıoğlu, 2011, s.94).

Gizemli Güvercin isimli çocuk kitabında estetik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Sonra birden, arkasında beliren ayak sesleriyle irkilmiş. Dönüp baktığında, upupuzun boylu, aydınlık yüzlü ve alabildiğine yaşlı bir kadınla karşılaşmış. Kadının ipek ibrişimi andıran ak saçları öylesine kabarıkmiş ki, dimdik duran her bir saç teli

rüzgârda uçuşur gibi titreşiyormuş. Bu haliyle kadının başı, masalsı bir çiçeği andırıyormuş” (Dayıoğlu, 2020, s.146).

Gökyüzündeki Mor Bulutlar isimli çocuk kitabında estetik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Güzellik... Zihinsel, ruhsal, fiziksel güzellik” (Dayıoğlu, 2019, s.138).

Midos Kartalı'nın Gözleri isimli çocuk kitabında estetik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Saatler sonra Âdem, konukları müzeler tüneline davet etmek zorunda kaldı. İşte orada olan oldu. İnsanlar camın ardından da olsa, taş odadaki binlerce yıllık eseri görünce, coşku seline kapıldılar. Aralarında apaçık ağlayanlar bile vardı.

Taş odadaki müzede mermerden, altından, som zümrüitten, som fildişinden öylesine güzel insan, kuş, balık ve daha pek çok farklı hayvanın heykelleri, dev vazolar, küpler, sandıklar vardı ki!... Görenlerin gözlerini kamaştırıyordu” (Dayıoğlu, 2019, s.157).

Ölümsüz Ece isimli çocuk kitabında estetik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Babilli bilginler, çalışmalarını, buluşlarını gizlemiyorlar. Hangi ulustan olursa olsun, kapıları bilime gönül veren herkese açık. Babilliler, gerçekten çok akıllı insanlar. Bir yandan bilime hizmet ederken, bir yandan da ülkelerini görkemli anıtlarla donatmışlar. Babil Asma Bahçeleri'nin dünyada eşi yok. Akıl almaz bir ustalıklarla düzenlenmiş. Bahçede öyle ağaçlar var ki, karşıdan bakan kişi, onu boşlukta asılı duruyor sanır. Üstelik bu ağaçlar öylesine büyük, öylesine göz alıcı ki!.. Bahçenin içinde akan pırıl pırıl derelerin, fiskiyeli havuzların, göllerin çevresi, bin bir çeşit bezenmiş. İnsan aklının, insan emeğinin ürünü olan bu göz kamaştırıcı güzellikleri görünce, insanlık adına onur duydum” (Dayıoğlu, 2020, s.97).

Parbat Dağı'nın Esrarı isimli çocuk kitabında estetik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Ölçüsüz bir hevesle hemen işe başladı. Komşuları dolaşır irili ufaklı saksı topladı. Sonra bu saksılara kendi yöntemleriyle ürettiği seçkin çiçekleri dikti. Fideler tutunca, saksıları sokağın iki yanına özenle yerleştirdi. Çevrelerini büyüklü küçüklü

taşlarla destekledi. Sokak birden öylesine güzel, öylesine gözalıcı bir görünüme büründü ki! Önce yakın çevredekiler, sonra da uzaklarda oturan kasabalılar akın akın çiçekli sokağı görmeye geldiler” (Dayıoğlu, 2019, s.13).

Suna'nın Serçeleri isimli çocuk kitabında estetik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“İçlerinden biri dikkatle çevresine bakınıyordu. Ergin salyangozların boz renkli, kaba kabuklarını görünce tiksintiyle irkildi. “ Ev dedikleri, bu kaba saba kabuk mu? Diye söylendi. Sonra şöyle bir karara vardı: kendine görülmemiş bir güzellikte bir kabuk yapacaktı. Hemen işe girişti. Günlerce durmadan çalıştı. Sirtında pırıl pırıl sedefli bir kabuk geliştirdi. Kabuğun üstünde güneşin yedi renginden yedi halka vardı. Öteki salyangozlar bunu görünce şaşakaldılar. Salyangozun kabuğu, görenin gözünü kamaştırıyordu. Haber, çevrede bulunan tüm salyangozlara yayıldı. Hepsi de işlerini güçlerini bırakıp, küçük salyangozun göz alıcı kabuğu görmeye geliyorlardı” (Dayıoğlu, 2020, s.40).

4.11. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Eşitlik Değeri İle İlgili Bulgular

Akıllı Pireler, Ben Büyüyünce, Dünya Çocukların Olsa, Ganga, Gökyüzündeki Mor Bulutlar, Işın Çağı Çocukları, Ölümsüz Ece, Yurdumu Özledim isimli çocuk kitaplarında eşitlik değeri 28 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 15. Eşitlik Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği

Eser No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	f
1	Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı	-	-
2	Akıllı Pireler	36, 61	2
3	Ben Büyüyünce	61, 91, 110	3
4	Dört Kardeşiler	-	-
5	Dünya Çocukların Olsa	22, 38, 40, 53, 123	5
6	Fadiş	-	-
7	Ganga	64, 108	2
8	Gizemli Güvercin	-	-
9	Gökyüzündeki Mor Bulutlar	33, 53, 73, 74, 138, 153, 189	7
10	Işın Çağı Çocukları	42, 88, 95, 97	4
11	Midos Kartalı'nın Gözleri	-	-
12	Ölümsüz Ece	41, 165, 185, 207	4
13	Parbat Dağı'nın Esrarı	-	-
14	Suna'nın Serçeleri	-	-
15	Tuna'dan Uçan Kuş	-	-
16	Yurdumu Özledim	153	1

Akıllı Pireler isimli çocuk kitabında eşitlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Eğlence yerinin en büyük özelliği, dünyanın dört bir yanından gelen gezginlerle dolu olmasıydı. Konuk olduğumuz ülkenin insanları da vardı aramızda. Kara derililer, sarı derililer, beyazlar, Kuzeyliler, Güneyliler, Doğulular, Batılılar, kadın, erkek, yaşlı, genç, uzun, kısa, zayıf, şişman, güzel ve güzel olmayan insanlarla doluydu koca salon...” (Dayıoğlu, 2019, s.61).

Ben Büyüyünce isimli çocuk kitabında eşitlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: ‘En temel hakkımız yaşama hakkıdır. Herkes dil, ırk, cinsiyet, siyasi siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin yasalar önünde eşittir.’ Diyordu’ (Dayıoğlu, 2015, s.91).

Dünya Çocukların Olsa isimli çocuk kitabında eşitlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Evlerden sonra depolardan, kışlalardan, dükkânlardan toplanan son yiyecek kırıntıları da tükenmek üzereydi. Yiyecekler herkese eşit olarak

dağıtılıyordu. Kimse kimseden fazla pay almaya kalkışmıyordu. Paylarına düşen yiyecekler, o denli azdı ki, hiçbiri uzun süredir doygunluk duyamaz” (Dayıoğlu, 2019, s.22).

Ganga isimli çocuk kitabında eşitlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

‘Demek ki yeryüzüne çıktığımızda, kimimiz zenci, kimimiz arap, kimimiz beyaz, sarışın, kızıl saçlı ya da esmer, kumral insanlar olarak dünyaya dağılacaksınız.’

“Evet, geleceğimiz böyle planlandı. Çünkü, insanları renklerine, soylarına, dil ve inançlarına göre ayırmak, ilkelerimize ters düşer. Hiçbir soy ötekinden üstün değildir. Ve hiç kimse, başkalarına egemen olma, onları buyruğu altına alma hakkına sahip değildir. İnsanlar, insan oldukları için, sevilip sayılmaya değerler. Bu yüzden, bizler de yeryüzüne, böyle değişik görünümlele çıkacağız’ (Dayıoğlu, 2019, s.64).

Gökyüzündeki mor bulutlar isimli çocuk kitabında eşitlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Yok canım, tam tersine. Yükseklerde yağmur, fırtına ya da sellerle karşılaşsaksak şaşırmanın için anlatıyorum bunları. Gerçekten bazen mevsim yağmurları, köyleri bile yok ediyor. Jambuna Ana öreninde, geçmişte çok güzel binalar varmış. Yağmur sel yüzünden hepsi yok olmuş. Şimdilerde sadece temelleri var. Bir de ören yerinin yakınında, iki yüz yıl önce yapılmış, Jambuna evi bulunuyor. Buraya dünyanın dört bir yanından insanlar geliyor. Jambuna Ana’nın ilkelerini benimseyen kimseler, onun yaşadığı topraklarda solumak için bu eve doluşuyorlar. Burası, insanlık okulu gibi. Din, dil, ırk, cinsiyet ayrımı gözetilmeksizin herkese açık bir yer.” (Dayıoğlu, 2019, s.33).

Işın Çağı Çocukları isimli çocuk kitabında eşitlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Ülkeler arasında, patlayıcı maddelerle dikenli tellerle, utanç verici duvarlarla oluşturulan sınırlar da kaldırılmıştı. İnsanlar artık ırk, dil, din, renk ayrımı gözetmiyorlardı. “Dünya insanoglunun” görüşüyle el birliği, güç birliği, gönül birliği oluşturmuşlardı. Dünya’nın, geçmişteki doğal güzelliklere kavuşturulması, uluslararası amaç edinilmişti” (Dayıoğlu, 2018, s.88).

Ölümsüz Ece isimli çocuk kitabında eşitlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Bu doğal güç karşısında ne bey kalmıştı, ne köle, ne soylu ne de özgür insan... Hiç değilse, ölüm karşısındaki eşitlik. Bunu düşününce, öyle bir sevindim ki!...” (Dayıoğlu, 2019, s.165).

Yurdumu Özledim isimli çocuk kitabında eşitlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Ana babalar çocuklarının yabancı işçi çocuklarının Alman çocuklarını yozlaştırmasından korkuyorlardı. Bu nedenle ikide bir öğretmenlere, hatta okul yöneticilerine baskı yapıyor, “Çocuklarımızın yabancı işçi çocuklarıyla birlikte eğitim ve öğretim görmesini istemiyoruz!” diyerek açıkça başkaldırıyorlardı. Oysa ülkedeki yasalar, 16 yaşına dek çocukların kesinlikle okula devamını gerektiriyordu. Dil, din, ırk ayrımı gözetmeyen bu yasalar, yabancı işçi çocuklarını da kapsamına katılıyordu. Dil, din, ırk ayrımı gözetmeyen bu yasalar, yabancı işçi çocuklarını da kapsamına alıyordu. Alman yetkililer bu yasa nedeniyle yabancı işçi çocuklarını Alman okullarına almak zorunda kalıyordu” (Dayıoğlu, 2018, s.153).

4.12. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Özgürlük Değeri İle İlgili Bulgular

Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkısı, Akıllı Pireler, Ganga, Gizemli Güvercin, Gökyüzündeki Mor Bulutlar, Ölümsüz Ece, Suna'nın Serçeleri, Tuna'dan Uçan Kuş, Yurdumu Özledim isimli çocuk kitaplarında özgürlük değeri 10 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 16. Özgürlük Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği

Eser No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	f
1	Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı	56	1
2	Akıllı Pireler	110	1
3	Ben Büyüyünce	-	-
4	Dört Kardeşiler	-	-
5	Dünya Çocukların Olsa	-	-
6	Fadiş	-	-
7	Ganga	108	1
8	Gizemli Güvercin	131	1
9	Gökyüzündeki Mor Bulutlar	125	1
10	Işın Çağı Çocukları	-	-
11	Midos Kartalı'nın Gözleri	-	-
12	Ölümsüz Ece	151	1
13	Parbat Dağı'nın Esrarı	-	-
14	Suna'nın Serçeleri	22, 91	2
15	Tuna'dan Uçan Kuş	114	1
16	Yurdumu Özledim	111	1

Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı isimli çocuk kitabında özgürlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

'Berna Abla sözümü kesti. "Annenle babanın ellerinden öperim. Neden dersin, bana böyle bir ödev verilse, bizimkiler öylesine tutucu ve baskıcıdır ki! Komşu kapılarını çalmama kesinlikle izin vermezlerdi. Ya da yanıma birini katarlardı. Sen özgür çocuksun. Ailenin değerini bil."

Annesi Berna'ya kızdı. "Özgürlük konusunu çok abartıyorsun Berna. Geçen yaz seni İngiltere'ye dil okuluna göndermedik mi? Yolculuğu tek başına yapmadın mı? Orada üç hafta özgürce yaşamadın mı?" (Dayıoğlu, 2011, s.56).

Akıllı Pireler isimli çocuk kitabında özgürlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: "Ben paramı istemiyorum. Gereği kadarını, oğullarımla avlanarak kazanıyoruz. Fokların özgürlüklerini hiçbir şeye değişmem. Lütfen bir daha bu tür sözler söylemeyin. Zaten foklar benim malım değil ki! Onlar hiç kimsenin değil

doğanın. Onları satmaya hiçbirimizin hakkı yok. Bırakın gönüllerince yaşasınlar!” (Dayıoğlu, 2019, s.110).

Ganga isimli çocuk kitabında özgürlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Üstün beyinliler paraya önem vermiyorlardı. Çok değişik değer yargıları edinmişlerdi. Zihinsel ve ruhsal zenginlik en büyük övünç kaynağıydı. Kimseden korkmuyorlardı. Hiç kimsenin buyruğuna girmiyorlardı. Eşitliğe, özgürlüğe, kardeşliğe ve Dünya barışına büyük önem veriyorlardı. Hele doğaya, adeta tapıyorlardı! Yeryüzündeki bitki örtüsüne gözleri gibi bakıyorlardı” (Dayıoğlu, 2019, s.108).

Gizemli Güvercin isimli çocuk kitabında özgürlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Hemen oturup hızlı hızlı halıyı dokumaya girişmiş. Yarı aç yarı tok geçen yedi günlük bir çalışma sonunda halıyı dokuyup bitirmiş.

“Ben sözümü yerine getirdim.” Diyerek demir çarıklarını giymiş, bohçasıyla su kırbasını yüklenmiş, demir değneğini alarak evden çıkıp gitmiş. Hızlı hızlı yürüyerek köyden uzaklaşmış. Neden sonra, başının üstünde uçarak onu izlemekte olan Akgüvercin, omzuna konmuş” (Dayıoğlu, 2020, s.131).

Gökyüzündeki mor bulutlar isimli çocuk kitabında özgürlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Bayan Niraveda, kaptan pilotla geçirilen yılbaşı şöleninden sonra kızları toplumdaki gizleme kararından vazgeçmişti. İndira'nın yürekli çıkışı, üçüne de özgürlük sağlamıştı. Artık İsviçre'deki çiftlikte toplumdaki soyutlanmış olarak yaşamıyorlardı. Gazetecilerden, televizyon kameralarından da kaçıyorlardı. Çünkü bu gizlilik sona erince gazetecilerle televizyon programcıları da peşlerini bırakmışlardı. Zaten yeryüzünde öylesine garip, öylesine ürkünç olaylar yaşıyordu ki... Onların ölümden dönüş serüvenleri, sıradan olay durumuna düşmüştü” (Dayıoğlu, 2019, s.125).

Ölümsüz Ece isimli çocuk kitabında özgürlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Sonunda İskender de durumun bilincine vardı. Egemenliği altına aldığı

ulusları, dostluk, sevgi ve akrabalık yoluyla hem kendine hem birbirine bağlamaya karar verdi. Baskıyı azalttı, Zorbalığı kaldırdı” (Dayıoğlu, 2019, s.150).

Tuna’dan Uçan Kuş isimli çocuk kitabında özgürlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Harem çok kalabalıktı. Hizmetliler, halayıklar, kalfalar, sütanneler, cariyeler, gözdeleler, hasekiler, kadın efendiler... Ve tüm bu kadınların sürekli gözaltında tutan hanımağaları...

Safiye Sultan evlenip de buradan kurtulduğu için çok sevinmişti. Konağında evinin hanımıydı. Her şey onun buyruğundaydı. Behram onun ev yaşamına ve düzenine hiç karışmamıştı. Öylesine özgür ve mutluydu ki evinde” (Dayıoğlu, 2019, s.114).

Suna’nın Serçeleri isimli çocuk kitabında özgürlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: ‘Suna dertli dertli içini çekti. Karakanat dayanamadı.

“İstersen yanında kalayım. Dilersen kafese koy beni, sen iyileşinceye kadar arkadaşlık ederiz.”

“Olmaz.” dedi Suna. “Seni kafese tutsak edemem. Sen de arkadaşların gibi kırlarda coşkuyla kanat çırpmalısın.’ (Dayıoğlu, 2020, s.22).

Yurdumu Özledim isimli çocuk kitabında özgürlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

‘Kaçak Hasan ateşe basmış gibi oldu.

“Biliyorum kardeşim, hem de çok iyi biliyorum. Burada bile diken üstündeyim. N’olur, yardım et de yol parası kazanıp köyüme döneyim. Fare gibi kaçıp köşe bucak saklanmaktan kurtulayım. Köy sokaklarında göğsümü gere gere dolaştığım günler düşlerime giriyor. Meğer ne değerli günlermiş o günler!.. Burada tutsak sayıyorum kendimi. Öylesine bunılıyor, boğulacak gibi oluyorum.’ (Dayıoğlu, 2018, s.111).

4.13. Gülten Dayıoğlu’nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Saygı Değeri İle İlgili Bulgular

Akgüvercin İle Yeşilsalkım’ın Aşk, Akıllı Pireler, Ben Büyüyünce, Dört Kardeştiler, Dünya Çocukların Olsa, Ganga, Gizemli Güvercin, Gökyüzündeki Mor Bulutlar, Işın Çağı Çocukları, Ölümsüz Ece, Parbat Dağı’nın Esrarı, Suna’nın Serçeleri, Tuna’dan

Uçan Kuş, Yurdumu Özledim isimli çocuk kitaplarında saygı değeri 38 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 17. Saygı Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği

Eser No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	f
1	Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı	16, 229	2
2	Akıllı Pireler	15, 23, 39	3
3	Ben Büyüyünce	100, 101, 109	3
4	Dört Kardeşiler	55	1
5	Dünya Çocukların Olsa	60	1
6	Fadiş	-	-
7	Ganga	71, 94, 143	3
8	Gizemli Güvercin	111	1
9	Gökyüzündeki Mor Bulutlar	12, 32, 40, 106, 153	5
10	Işın Çağı Çocukları	87, 125	2
11	Midos Kartalı'nın Gözleri	-	-
12	Ölümsüz Ece	42, 93, 107, 108, 111, 113, 135, 188, 199	9
13	Parbat Dağı'nın Esrarı	61	1
14	Suna'nın Serçeleri	17, 132	2
15	Tuna'dan Uçan Kuş	27, 28, 155	3
16	Yurdumu Özledim	150, 169	2

Akgüvercin ile Yeşilsalkım'ın Aşkı isimli çocuk kitabında saygı değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Ancak Yeşilsalkım, kralın bu isteğine karşı durmuş. “Saygıdeğer kralım, o ipek ibrişimden yapılma yüzük, prensimin güvercin olarak yaşadığı dönemlerden kalan tek anı. Aynı zamanda aşkımızın da kanıtı. Çocuklarımıza başımızdan geçenleri anlatırken bu yüzüğü göstermek isterim.” Demiş” (Dayıoğlu, 2011, s.227).

Akıllı Pireler isimli çocuk kitabında saygı değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Bir gün baba, çalışma masasının üstüne yığılan kağıtları toplayıp o güne değin hiç gitmediğiniz büyük bir yapıya götürdü. Kendisini önce, geniş ve çok aydınlık bir salona aldılar. Kapı ardından kilitlendi. Büyük bir masanın çevresinde oturmakta olan adamlar onu saygıyla selamladılar. Baba da masada kendine ayrılan yere

oturdu. Kağıtları önüne yaydı, sonra gecesini gündüzüne katarak yaptığı hesapları, çizdiği çizgileri, aşırı bir dikkatle saptadığı ölçümleri bir bir anlatmaya girişti. İşte o zaman babanın, son model uzay aracının oksijen depolarıyla bu depolara bağlanacak dağıtım borularının planlarını yapmakta olduğunu anladım” (Dayıoğlu, 2019, s.39).

Ben Büyüyünce isimli çocuk kitabında saygı değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: *“Yaşlı Bey, “Yaptığım işin kural dışı olduğunu biliyorum. Ama elimde olmayan nedenlerden ötürü geciktim. Hoşgörünüze sığınarak birkaç parça öteberi almak istiyorum.” Dedi.*

Yönetici, bilge kişinin bu isteğini hoşnutlukla karşıladığını belirtti. “Buyurun beyefendi. Geciktiğiniz için hiç sıkılmayın. Şu saate değin, toplumun çıkarları insanların mutluluğu için çalıştığınız, halk adına düşünüp halkı savunmak için kendinizi tükettiğinizi biliyorum. Bilim adamı olmak kolay değil. Yerine göre evinizin ekmeğini bile unutmanız doğal. Çünkü siz milyonların ekmeğini düşünmektесiniz” (Dayıoğlu, 2015, s.109).

Dört Kardeştiler isimli çocuk kitabında saygı değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: *“Arif, henüz bu yatağa yatmamıştı. Çocuk sünnet olmadan sünnet yatağına yatırılmazdı. Bu da köyün geleneklerinden biriydi. Herkes, bütün geleneklere olduğu gibi, bu geleneğe de saygıyla uyardı”* (Dayıoğlu, 2019, s.55).

Dünya Çocukların Olsa isimli çocuk kitabında saygı değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

‘Bilgin öfkelenmişti ama karısını karşısına almak istemiyordu. Çünkü sıcak yağmuru başarısız kılan gücü araştırırken, onun yardımına gereksinimi vardı. Bu nedenle alttan aldı.

“Seni anlıyorum, görüşlerine saygı duyuyorum. Önerilerini belki zamanla benimseyeceğim, ama önce bana yardım et. Sıcak yağmurun eksikliğini saptayayım. Tedirginlikten kurtulup kendimle barışmam buna bağlı.’ (Dayıoğlu, 2019, s.60).

Ganga isimli çocuk kitabında saygı değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“O sadece bir hayalet. Ayrıca, çok özel konumda bir olgun Ruh. Kendisi, Olgun Ruh katına erişebilmeyi başarmış tek kadındır. Bu yüzden, seni izleyip gözleme görevi ona verildi. Öteki Olgun Ruhların hepsi erkek. Onların seni gözlemesi uygun olmazdı. Görünmez oldukları için, seni izlerken çıplak halini de görebilirler. Olgun Ruhlar, insanlarla bu tür ilişkilere girmezler. Kadın olan Olgun Ruh, aylardır seni, her durumda izleyip gözlüyor” (Dayıoğlu, 2019, s.143).

Gizemli Güvercin isimli çocuk kitabında saygı değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Yeşilsalkım, babasından izinsiz sevgilisiyle kaçtığı için çok tedirginmiş. Ama aslında babası, o sabah güneş doğarken onun evden ayrıldığını biliyormuş. Bu gerçeği, eşi ona açmak zorunda kalmış. Çünkü kızını yitirmenin sorumluluğunu tek başına yüklenmekten korkmuş. Ne var ki baba, Yeşilsalkım’ın bu kararına karşı çıkmamış.

“Kızımızı eve tutsak ettik. Ama hiçbir sonuç elde edemedik. Güvercin uğruna aklını yitirip de tumarhaneye düşeceğine, varsın yollara düşsün. Bir gün hatasını anlayıp geri dönerse başımızın üstünde yeri var. Ben de ona babalık haklarımı helal ettim.” demiş” (Dayıoğlu, 2020, s.111).

Gökyüzündeki Mor Bulutlar isimli çocuk kitabında saygı değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Yeni yılınız kutlu olsun kaptan.”

Murat hemen ayağa kalktı. Saygıyla onun elini öptü.

“Ben de size nice mutlu yıllar diliyorum efendim. Kızlarınızla...” (Dayıoğlu, 2019, s.106).

Işın Çağı Çocukları isimli çocuk kitabında saygı değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Işın çağı bilginleri, bilgisayarın yanlış sonuç vermeyeceğine inandıklarından “Solunum Zehirlenmesi” bulgusunu, yeterli buldular. Sonucu derinlemesine inceleme gereksinimi duymadılar.

Atom çağından kalma elli bir bilgin, ışın çağının gelişmiş yöntemleriyle mumyalayıp özel bir anıt müzeye yerleştirildi. Görevliler, mumyalama sırasında, nice uğraştılsa, Sekiz’in sımsıkı kasılan parmakları arasından, annesinin tarağını

alamadılar. Kendisini, avucundaki tarakla mumyalamak zorunda kaldılar” (Dayıoğlu, 2018, s.125).

Ölümsüz Ece isimli çocuk kitabında saygı değerinin geğtiği paragraf Şu Şekildedir:

“Hemen her derste, geleneklerimizle ilgili ayrıntılı bilgiler vermek de âdetiydi. Bunları öykü ve masallarla örneklendirerek anlattığından, severek benimserdik. Törelermize göre, yaşlılara çok saygı göstermemiz gerekiyordu. Yolda bir yaşlıya rastlayınca, bir elimizi dizimize koyar, iki büklüm eğilerek kendisini selamlardık. Çocuklar ve gençler kesinlikle yaşlıların yolunu kesmezdi. Böyle durumlarda çocuk ya da genç, kenara çekilerek, yaşlıya yol vermek zorundaydı” (Dayıoğlu, 2019, s.107).

Parbat Dağı'nın Esrarı isimli çocuk kitabında saygı değerinin geğtiği paragraf Şu Şekildedir: “Kalan'lar bunca uygarlığa karşın geleneklerine saygılıydılar. Ataları gibi onlar da bahardan bahara kabuk değiştiriyorlardı. Bu geleneği geğmişteki gibi anlamlı Őölenlerle sürdürüyorlardı” (Dayıoğlu, 2019, s.61).

Suna'nın Serçeleri isimli çocuk kitabında saygı değerinin geğtiği paragraf Şu Şekildedir:

“Öğretmen olanları öğrenince sevgiyle gülümseyerek Fatoş'un başını okşadı. “Haklı olduğun konularda kızarıp bozarak susman doğru değil. Başına geleni terbiyeli bir dille karşındakine anlatıp kendini savunmalısın. Yoksa boş yere suçlu duruma düşersin.” Dedi. Fatoş ayakkabısını çöp kutusundan çıkarıp giydi. Bir koşu gidip ellerini yıkadı. Dersi bozduğu için öğretmenden özür diledi. Sonra tahtaya geğip evde yaptığı deneyi anlatmaya başladı” (Dayıoğlu, 2020, s.132).

Tuna'dan Uçan Kuş isimli çocuk kitabında saygı değerinin geğtiği paragraf Şu Şekildedir:

“Armağan sandıkları açılınca, orada bulunanların gözleri de faltaşı gibi açıldı. Osmanlı Sarayı'ndan gelen bayramlıklar, sultanın görkemini ve gücünü vurguluyordu. Altın sırma işlemeli bir kaftan, üstü değerli taşlarla bezenmiş bir sarık sandığı, tombaktan yapılmış, pırıl pırıl leğen ve ibrik, altın gülaptan vb.

Habeş hükümdarı önüne serilen bu armağanlara, hayranlıkla bakıyordu. Sunuş töreni sona erince ayağa kalktı. Büyük sultanın armağanlarını bir bir öpüp, başına koydu. Konuklara teşekkür etti. Kendilerinin, sarayda üç gün ağırlandığını belirtti” (Dayıoğlu, 2019, s.28).

Yurdumu Özledim isimli çocuk kitabında saygı değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

‘Hans’la Eva’nın babaları iş nedenleriyle Noel’e gelemeyeceğini bildirmişti. Anneanneleri onlara anasız babasızlıklarını unutmak için Noel günü çaya arkadaşçağırılmalarına izin vermişti. Uğraşıp yorularak konuklar için güzel bir kahvaltı sofrası da hazırlamıştı. Atıl, anneanneyi görünce, hemen ayağa kalkıp elini öptü, alınına götürdü. Anneanne şaşırıldı.

“Arkadaşınız sevimli çocuk.” Dedi Hans’a. “Hem de saygılı...” (Dayıoğlu, 2018, s.150).

4.14. Gülten Dayıoğlu’nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Sevgi Değeri İle İlgili Bulgular

Akgüvercin İle Yeşilsalkım’ın Aşk, Akıllı Pireler, Ben Büyüyünce, Dört Kardeşiler, Dünya Çocukların Olsa, Fadiş, Ganga, Gizemli Güvercin, Gökyüzündeki Mor Bulutlar, Işın Çağı Çocukları, Midos Kartalı’nın Gözleri, Ölümsüz Ece, Parbat Dağı’nın Esrarı, Suna’nın Serçeleri, Tuna’dan Uçan Kuş, Yurdumu Özledim isimli çocuk kitaplarında sevgi değeri 89 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 18. Sevgi Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği

Eser No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	f
1	Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı	3, 45, 54, 60, 74, 110, 121, 131, 186, 215	10
2	Akıllı Pireler	109, 118	2
3	Ben Büyüyünce	11, 18, 30, 69, 72, 96, 106	7
4	Dört Kardeşiler	128	1
5	Dünya Çocukların Olsa	116, 123	2
6	Fadiş	73, 98, 156	3
7	Ganga	37, 52, 86, 97, 173	5
8	Gizemli Güvercin	68, 78, 98	3
9	Gökyüzündeki Mor Bulutlar	9, 10, 14, 27, 49, 52, 73, 96, 103, 139	10
10	Işın Çağı Çocukları	25, 87	2
11	Midos Kartalı'nın Gözleri	19, 35, 38, 111, 122	5
12	Ölümsüz Ece	73, 91, 105, 143, 162, 188	6
13	Parbat Dağı'nın Esrarı	11, 15, 65, 71, 82, 120, 122	7
14	Suna'nın Serçeleri	11, 17, 34, 51, 52, 66, 68, 86, 99, 113, 117, 122, 132, 140, 145, 151, 159, 170	18
15	Tuna'dan Uçan Kuş	152, 155	2
16	Yurdumu Özledim	9, 27, 68, 95, 128, 171	6

Akgüvercin ile Yeşilsalkım'ın Aşkı isimli çocuk kitabında sevgi değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Not verirken de bir cimri ki! Ama hepimiz onu çok seviyoruz. Bu sevgi nedeniyle verdiği ödevleri eksiksiz yapmaya özen gösteriyoruz” (Dayıoğlu, 2011, s.3).

Akıllı Pireler isimli çocuk kitabında sevgi değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Sonradan insanlar gibi hayvanlarda özgürlük tutkusuna kapılarak, kendi başlarına buyruk olmak istemişler. Aslanın krallığı da böylece sona ermiş. Ama kendisi hala sevilip sayılıyor. Çünkü o, krallığına son vererek özgürlüğe kavuşan hayvanları,

aslan ordularının gücüyle yeniden buyruğu altına almaya kalkışmamış. Tersine yeni yaşamlarında, hayvanlara hep yardımcı olmuş. Sorunlarını çözmüş, sıkıntılarını gidermiş. Bu nedenle kendisini yer altındaki karıncadan, sarp kayalıklardaki kartallara değin tüm hayvanlar seviyor.

Eski kral, çok yaşlandığı için avlanamıyordu. Ama öteki hayvanlar onu aç bırakmıyorlardı. Kimi gün leylek, semiz bir kurbağa getirip ağzına tıkıştırıyor, kimi gün kaplan, pençesine düşse dağ geçisinden pay ayırıyor, kimi gün kurt, besili bir tavşan bırakıyordu yuvasının önüne” (Dayıoğlu, 2019, s.118).

Ben Büyüyünce isimli çocuk kitabında sevgi değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:
“Nine ile dedeye içtenlikle güvence verdi. “Ayingacıardan biri köyden çıkıp da oç almak için İstanbul’a ayak basmadan haberi bana gelir. Sürekli kollattıyorum onları. Köyde beni sevenler, Ayingacıları sevenlerden daha çok. Neden dersen pek çok köylüme iş buldum. Ekmek parası edindirdim. Öl desem ölür her biri” (Dayıoğlu, 2015, s.96).

Dört Kardeştiler isimli çocuk kitabında sevgi değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:
“Sabrı tükenen Azmi Bey:
-Çocuktur, olur böyle şeyler! Haydi, hemen atlayıp gidelim, dedi.
Bileği muhtarın elinde, ağlayıp duran Feten’i cipe tiktılar. Tam kapıyı kapatırken, Korkmaz yeniden saldırıya geçti. Dişleri ve turnaklarıyla kapıyı parçalamak istiyordu. Muhtar, yerden iri bir taş aldı ve olanca gücüyle Korkmaz’a fırlattı. Köpek, acı acı havlayarak yere yıkıldı. Taş, bacağını kırmıştı. Kısa bir süre boğuk sesler çıkararak tozlar içinde debelendi, sonra yeniden ayaklandı. Kırık bacağını sürüye sürüye uzaklaşmakta olan cipin peşine takıldı” (Dayıoğlu, 2019, s.128).

Dünya Çocukların Olsa isimli çocuk kitabında sevgi değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: ‘Kadın kuşkuyla bilginin yüzüne baktı.

“Bu gorille bir şey yaptırmayı mı?”

“Yok canım, sadece onunla dost olmaya çalışıyorum. Gördüğün gibi, deneyim başarılı sonuç veriyor’ (Dayıoğlu, 2019, s.116).

Fadiş isimli çocuk kitabında sevgi değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Fadiş tüm bunlardan habersizdi. Amcasının oğlunu canı gibi seviyordu, onun yanından hiç ayrılmak istemiyordu. Bir gün odada yalnız kalınca bebeği kucakladı ve öptü. Bebek ağlamaya başladı. Tam bu sırada yenge içeri girdi. Hemen Fadiş’in üstüne atıldı” (Dayıoğlu, 2020, s.73).

Ganga isimli çocuk kitabında sevgi değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Benden ayrılmanın, seni üzdüğümü algıladım. İlgine teşekkür ederim. Beni sevdiğini sezinliyorum. Ben de seni seviyorum. Ancak, değişim sürecini daha fazla uzatırsam, beyin gücüm düşmeye başlıyor. Bu yüzden balık konumuna dönüştüm.” (Dayıoğlu, 2019, s.52).

Gizemli Güvercin isimli çocuk kitabında sevgi değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Köpeğe içim öyle bir ısındı ki! Onu sevip okşamaktan kendimi alamadım. Ben onu okşarken öteki köpek de yanımıza geldi” (Dayıoğlu, 2020, s.68).

Gökyüzündeki Mor Bulutlar isimli çocuk kitabında sevgi değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Kaptan pilotun uçağa sevgi ve hayranlıkla bakışı Bayan Niraveda’nın gözünden kaçmadı.

“Onu ilk görüşte sevdiğinizi anladım. Bu çok iyi. Sevgi insanlar arasında olduğu gibi bu tür ilişkilerde de çok önemlidir. Nasıl insanlar sevdiklerine zarar veremezlerse sevilen eşya, araç, doğa parçası vb. sevenler tarafından özenle korunur. Gözüm kadar önemli olan bu uçağı size iç rahatlığıyla teslim ediyorum.” Diyerek uçakla ilgili tüm anahtarları genç pilota teslim etti” (Dayıoğlu, 2019, s.73).

Işın Çağı Çocukları isimli çocuk kitabında sevgi değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Gencin elini avucundan sımsıkı tutarak, “Tanrım, sana şükürler olsun! Onu buldum!” diye inledi. Genç dahi, ürküntüyle elini annenin avucundan sıyrıp çekti.

-N’oldu size? Hasta falan değilsiniz ya?

Anne atılıp Sekiz’in sağ elini kavradı. Hızla dudaklarına götürdü. Yıllardır düşlerinde yaptığı gibi öptü, öptü, öptü... Sekiz’in eli annesinin gözyaşlarıyla ıpslak

olmuştı. O anda içi hiç tanımadığı duygularla dopdoluydu. Bu nedenle elini annesinin avucundan çekemiyordu. O sırada, yaşlı kadının hıçkırıklar arasında kendisine, “Oğlum! Oğlum!” dediğini duydu” (Dayıoğlu, 2018, s.25).

Midos Kartalı'nın Gözleri isimli çocuk kitabında sevgi değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Bay ve Bayan Arthur orayı çok sevdiklerini söylüyorlardı. Ayrıca Chris’le Âdem’in arkadaş olmasında çok hoşnuttular.

Aslında Âdem de Chris’e iyice alışmıştı. Onu yürekten seviyordu üstelik. Tek derdi, Chris’in ikide bir, “Gizli yuvanı göster. Yuvana gidelim.” diyerek başının etini yemesiydi” (Dayıoğlu, 2019, s.38).

Ölümsüz Ece isimli çocuk kitabında sevgi değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

‘Yavrurum bir deri bir kemik kalmış. Onu bizden aldın. Ama hiç iyi bakmadın. Üstelik başımıza olmadık olmadık işler açtın. Biricik kızım elden gidiyor. Böyle olacağını bilseydim onu sana vermezdim.’ Dedi.

“Ece kızım, bak sana ne getirdim!” diyerek, kaymaklı süt güvercini öne sürdü. Ece sevinçle yerinden kalktı. Kaşıklıktan üstü bezekli bir tahta kaşık alıp geldi. İstekle sütü kaşıklamaya girişti’ (Dayıoğlu, 2019, s.73).

Parbat Dağı'nın Esrarı isimli çocuk kitabında sevgi değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: ‘Küçük Bahçıvan arkadaşlarına hep şu cevabı veriyordu:

“Ben bitkileri seviyorum. Onlar da beni seviyorlar. Her zaman onların çok güzel olmalarını diliyorum. Onlar da bu isteğimi kırmıyorlar. Güzelleştikçe güzelleşiyorlar.’ (Dayıoğlu, 2019, s.15).

Suna'nın Serçeleri isimli çocuk kitabında sevgi değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Pembe Serçe'nin yavruları, odaya karmakarışık cıvıltılarla girdiler.

İkisi de hiç susmadan cik cik, cik cik, cik cik ötüşüp duruyorlardı. Suna onları sevgiyle izliyordu. Yavrular ona alışmışlardı. Odanın içinde uçup uçup başına konuyorlardı” (Dayıoğlu, 2020, s.113).

Tuna'dan Uçan Kuş isimli çocuk kitabında sevgi değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Tunuslu dostlarının armağanları arasında, bir de yavru aslan vardı. Yerel

yöntemlerle evcilleştirilmiş olan bu yavru, Behram'ın dizinin dibinden hiç ayrılmıyordu. Behram da onu çok seviyordu. Birbirine öylesine alışmışlardı ki!.. Geceleri aslancık, Behram'ın yatağının ayakucunda uyuyordu” (Dayıoğlu, 2019, s.152).

Yurdumu Özledim isimli çocuk kitabında sevgi değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Böyle köy mü olur, baba? Koca koca evlere bak. Yollarda vızır vızır arabalar işliyor.”

Baba gülümseyerek oğlunu okşadı.

“Köy dedimse, bizim köy gibi sanma, oğul. Henüz İstanbul'un içine girdiğimizi anlatmak için köy dedim buralara.” (Dayıoğlu, 2018, s.27).

4.15. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Sorumluluk Değeri İle İlgili Bulgular

Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı, Akıllı Pireler, Ben Büyüyünce, Dünya Çocukların Olsa, Ganga, Gökyüzündeki Mor Bulutlar, Işın Çağı Çocukları, Midos Kartalı'nın Gözleri, Suna'nın Serçeleri, Tuna'dan Uçan Kuş, Yurdumu Özledim isimli çocuk kitaplarında sorumluluk değeri 25 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 19. Sorumluluk Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği

Eser No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	f
1	Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı	10, 40, 43, 84, 123	5
2	Akıllı Pireler	44, 75	2
3	Ben Büyüyünce	54	1
4	Dört Kardeşiler	-	-
5	Dünya Çocukların Olsa	23	1
6	Fadiş	-	-
7	Ganga	52, 70, 85, 188	4
8	Gizemli Güvercin	-	-
9	Gökyüzündeki Mor Bulutlar	53, 56	2
10	Işın Çağı Çocukları	32, 37	2
11	Midos Kartalı'nın Gözleri	56, 70	2
12	Ölümsüz Ece	-	-
13	Parbat Dağı'nın Esrarı	-	-
14	Suna'nın Serçeleri	69, 143, 165, 172	4
15	Tuna'dan Uçan Kuş	141	1
16	Yurdumu Özledim	15	1

Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı isimli çocuk kitabında sorumluluk değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Yeşilsalkım, babasından izinsiz sevgiliyle kaçtığı için çok tedirginmiş. Ama aslında babası, o sabah güneş doğarken onun evden ayrılacağını biliyormuş. Bu gerçeği, eşi ona açmak zorunda kalmış. Çünkü kızını yitirmenin sorumluluğunu tek başına yüklenmekten korkmuş. Ne var ki baba, Yeşilsalkım'ın bu kararına karşı çıkmamış” (Dayıoğlu, 2011, s.123).

Akıllı Pireler isimli çocuk kitabında sorumluluk değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Başkan kocamış pire, onun acısını paylaşma gereksinimi duydu.

“Bu olayda senin suçun yok. İnsanlar gereksiz olayları abartarak birbiriyle savaşmak için bahane ararlar. Bu kez de bizim yüzümüzden korkunç bir dünya savaşı çıkabilir. Ne yapıp edelim de bu savaşa engel olalım. Uzun uzun düşünmeye zaman yok. Hemen işe girişmek zorundayız. Yoksa insanlarla birlikte tüm canlılara da yazık

olacak. Benim bir önerim var.” Diyerek planını anlatmaya başladı” (Dayıoğlu, 2019, s.75).

Ben Büyüyünce kitabında sorumluluk değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

‘İstersen hiç aldırma.’ Diye hıçkırdı nine. “Biz, sizden iyi bakarız ona. Kimimiz kaldı ki dünyada? Babanla ben, iki kuru kütük. Boşa yaşatacağımıza bari Ereğ çocuğa hizmet edip onu büyütelim. Evlat diye onu bağrımıza basıp onun sevgisiyle acımıza merhemleyelim. İsmail’in tutukevinden çıktığı günleri biz göremeyiz. Ölürüz o zamana dek. Sen ona sahip çık, köye salma. Onu da Almanya’ya aldır.’ (Dayıoğlu, 2015, s.54).

Dünya Çocukların Olsa kitabında sorumluluk değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Hatta içlerinde gökyüzünden ölüm yağmuru yağdırarak insanları yok etmeyi kimlerin akıl ettiğini merak edenler vardı. Beyinlerini yakıp gönüllerini dağlayan bu sorular ve sezgiler, içine düştükleri yaşam savaşında onlara dayanma gücü veriyordu. İnsanoğlunun yeryüzünde varlığının sürdürmesinin kendi ellerinde olduğunu anlamışlardı artık” (Dayıoğlu, 2019, s.23).

Ganga isimli çocuk kitabında sorumluluk değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

‘Nasılını zamanı gelince anlayacaksın. Asıl önemli olan, sana yüklenen görevi iyice anlamın. Senin, üstün beyinli bir insan olarak dünyaya gelip, insanlar arasına karışmanı, Bilgin Balıklar planladı. Tüm Ganjlılar, senden önemli görevler bekliyorlar. Ancak, öncelikle bu görevlerin bilincine varman gerek.”

“Benden beklenen bu önemli görevleri ayrıntılarıyla öğrenmek istiyorum.”

“Elbette öğreneceksin. Varlığının tek nedeni olan bu görevleri, sana çok iyi anlatacağım. Senin de bunları en iyi şekilde yerine getireceğine, yürekten inanıyorum. Ancak, benden gelen zihinsel titreşimleri izlerken, biraz daha dikkatli olmalısın.”

“Tamam, tüm dikkatimi senden gelen bilgi yüklü beyin dalgalarına yoğunlaştıracağım.’ (Dayıoğlu, 2019, s.52).

Gökyüzündeki Mor Bulutlar isimli çocuk kitabında sorumluluk değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Sizin inançlı bir insan olduğunuzu ve konuya ilgi göstereceğinizi sezinlemiştim. Görevi de en iyi şekilde yapacağınıza inanıyorum. Şimdi, dikkatle dinleyin lütfen” (Dayıoğlu, 2019, s.56).

Işın Çağı Çocukları isimli çocuk kitabında sorumluluk değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Sonunda, yeryüzündeki aygıtlarda önemli bir bozukluk olduğunu düşünerek, beklemeye başladılar. Bu bekleyiş, bir ay sürdü. Bu süre içinde tarım küresinde yaşayan tüm bilginler, işleri aksatmadan yürüttüler. Ama tümü de yerdekileri merak etmekten kendilerini alamıyorlardı” (Dayıoğlu, 2018, s.32).

Midos Kartalı'nın Gözleri isimli çocuk kitabında sorumluluk değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Al hemen sevinçle atıldı. Adama başlarından geçenleri kısaca anlattı. Çiftlik sahibi onlara iş vereceğini söyleyince, bizimkiler rahat bir soluk aldılar.

Böylece Âdemle Al, çiftliğe yerleştiler. İkisi de yeni gelen tavuklardan sorumlu olacaktı. Onların temizliği, beslenmesi, yumurta toplama işi hep Al'la Âdem'in göreviydi. Çocuklar bu işi sevinçle üstlendiler” (Dayıoğlu, 2019, s.56).

Suna'nın Serçeleri isimli çocuk kitabında sorumluluk değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Genç karga gerçekten bir süre çiftçiyi gözledi. Sonra yavaş yavaş gevşemeye başladı. Sırtını ısıtan güneş ve kursağındaki aşırı dolgunluk, ona uyku isteği veriyordu. Az sonra, üzerine çöken ağırlığa yenildi. Üstüne aldığı sorumluluğu unutarak uykuya geçti” (Dayıoğlu, 2020, s.143).

Tuna'dan Uçan Kuş isimli çocuk kitabında sorumluluk değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“İnancı boşa gitmedi. Kardinal kendisine kol kanat oldu. Önce ülkesine dönmesi için yardım önerdi. Behram bunu istemedi. İtalya'da kalıp bir süre çalışmak dileğinde bulunduğunu belirtti. O zaman kardinal ona uygun bir iş bulunmasını buyurdu. Podovalı soylular, kardinalin bir dediğini ikiletmiyorlardı. Hemen Behram'a ne tür iş istediğini sordular. Behram gemi planları çizdiğini düşününce, ona Sicilya'da bir iş buldular.

Behram arkadaşlarını da alarak Sicilya'daki tersaneye gitti. Gidiş o gidiş!.. Bu tersanede tam dört yıl çalıştı. Arkadaşlarıyla birlikte epey bir para kazandılar” (Dayıoğlu, 2019, s.141).

Yurdumu Özledim isimli çocuk kitabında sorumluluk değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

‘Koyver gari yavruyu! Giderayak kendine ısındırma, sonra çok huysuzlaşacak.’ diyerek almak istedi Ayşan’ ı . Ananın yüzü bulutlandı. Dişlerini sıkarak, dertli dertli içini çekti. Nine, onu güçlendirmek için bir güzel çıkıştı. “N’oluyorsun? Ne demeye dişlerini sıkarak ahlanıyorsun! Gurbette gönlinü eğlendirmeye gitmiyorsun ya! Para kazanarak yoksulluğu yenmek için gidiyorsun. Çocuklarını ileride daha iyi yaşatmak uğruna kopuyorsun yurttan, yuvadan. İkide bir sızlanıp göğüs geçirme, dert bağlar için. Ölür gidersin, kim bakar yavrularına? Hadi toparla kendini. Gözün arkada kalmasın, torunuma iyi bakarım, yemem yedirir, giymem giydiririm’ (Dayıoğlu, 2018, s. 15).

4.16. Gülten Dayıoğlu’nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Tasarruf Değeri İle İlgili Bulgular

Akıllı Pireler, Ben Büyüyünce isimli çocuk kitaplarında tasarruf değeri 5 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 20. Tasarruf Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği

Eser No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	f
1	Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı	-	-
2	Akıllı Pireler	29	1
3	Ben Büyüyünce	60, 83, 97, 108	4
4	Dört Kardeşiler	-	-
5	Dünya Çocukların Olsa	-	-
6	Fadiş	-	-
7	Ganga	-	-
8	Gizemli Güvercin	-	-
9	Gökyüzündeki Mor Bulutlar	-	-
10	Işın Çağı Çocukları	-	-
11	Midos Kartalı'nın Gözleri	-	-
12	Ölümsüz Ece	-	-
13	Parbat Dağı'nın Esrarı	-	-
14	Suna'nın Serçeleri	-	-
15	Tuna'dan Uçan Kuş	-	-
16	Yurdumu Özledim	-	-

Akıllı Pireler isimli çocuk kitabında tasarruf değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

'Haydi! Dedi karısına. Şu yumurtaları pişir de yiyelim.'

Kadın, 'Her gün kırık yumurta mı yiyeceğiz?' Diye çıkıştı.

Adam ondan daha baskın çıktı.

'Bunu bulduğuna şükret. Yumurtanın tanesi kaçta biliyor musun? Hem iki günde bir tenekelerin dibinde kalan peynir kırıntılarından da getiriyorum ya!..' (Dayıoğlu, 2019, s. 29).

Ben Büyüyünce isimli çocuk kitabında tasarruf değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

"Dede o günden sonra bahçıvanın dediği yerlere dadandı sabah taze yeşilliklerle işe çıkıyor, akşamüstü cebi dolu olarak eve dönüyordu. Köyden getirdiği paraya dokunmuyordu. İki ayda bir Mehmet'ten gelen paranın bir bölümünü İsmail'e yolluyor, kalanını saklıyordu. Amacı yeterince para biriktirip oralarda bir gecekondü edinmekti. Yerleşmek istiyordu o semte" (Dayıoğlu, 2015, s. 60).

Ben Büyüyünce isimli çocuk kitabında tasarruf değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

‘Demek ki zararlıymış o kitaplar! Ben de okumayayım artık. Arkadaşım Erol’a da anlatayım senden duyduklarımı.’ dedi Erek. Sonra ekledi. “Senin kitaplığındaki gibi kitaplarım yok benim.”

“Satın al.” dedi Ertuğ. “Paranı o tür kitaplara vereceğine biriktir, iyi ve değerli çocuk kitapları edin. Her şey bir yana, kitaplarımla övünürüm doğrusu’ (Dayıoğlu, 2019, s. 97).

4.17. Gülten Dayıoğlu’nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Vatanseverlik Değeri İle İlgili Bulgular

Akıllı Pireler, Dünya Çocukların Olsa, Işın Çağı Çocukları, Midos Kartalı’nın Gözleri, Yurdumu Özledim isimli çocuk kitaplarında vatanseverlik değeri 12 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 21. Vatanseverlik Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği

Eser No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	f
1	Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı	-	-
2	Akıllı Pireler	51, 93	2
3	Ben Büyüyünce	-	-
4	Dört Kardeştiler	-	-
5	Dünya Çocukların Olsa	55	1
6	Fadiş	-	-
7	Ganga	-	-
8	Gizemli Güvercin	-	-
9	Gökyüzündeki Mor Bulutlar	-	-
10	Işın Çağı Çocukları	70	1
11	Midos Kartalı'nın Gözleri	63, 118, 145	3
12	Ölümsüz Ece	-	-
13	Parbat Dağı'nın Esrarı	-	-
14	Suna'nın Serçeleri	-	-
15	Tuna'dan Uçan Kuş	-	-
16	Yurdumu Özledim	11, 46, 141, 159, 169	5

Akıllı Pireler isimli çocuk kitabında vatanseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Savaş çıktığında, güvercinli ülke zayıf durumdaydı. Saldırgan komşuya toprak kaptırmamak için yiğitçe dövüşerek, vatanlarını savunmuşlardı. Ama öteki ülkeye, çok büyük bir ülke silah yardımı yapınca güvercinli ülke yenik düştü” (Dayıoğlu, 2019, s. 93).

Dünya Çocukların Olsa isimli çocuk kitabında vatanseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

‘Dur bakalım.’ Dedi. Hemen öfkeye kapılma. Önce Çiruponlu çocuklarla tanışalım. Onlar da bizimkiler gibi mi düşünüyorlar acaba? Eğer tersini yaparak, bizimkileri kardeşlik gösterisiyle kandırıyorsa hemen harekete geçer, Avampakalı çocukları uyarırız. Son soluğumuza dek, ulusumuza ve ülkemize hizmet etmek görevimiz, değil mi?’ (Dayıoğlu, 2019, s. 55).

Işın Çağı Çocukları isimli çocuk kitabında vatanseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“İnsanın, yaşamı anlama, çevresinde de olup bitenleri kavrama ve düşünme yetilerinin durdurulması, insan olarak, çoğumuza ters düştü. Ama, yeryüzündeki tüm ulusların el birliğiyle ülkemizi yok etmeye hazırlandıklarını biliyoruz. Hem de bu düşmanlığı, onlara doyguyu vererek, insanca davranmamıza karşın yapıyorlar... Onların, doyguyu üretimini ve tarım küresini ellerine geçirincede, bizleri acımasızca yok edebileceklerine inanıyoruz” (Dayıoğlu, 2018, s. 70).

Midos Kartalı'nın Gözleri isimli çocuk kitabında vatanseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: ‘Kama” adlı çok varlıklı bir vatanseverin Ege’de tüm giderleri üstlenerek arkeolojik bir kazı yapmak istemesi, devlet başkanını hoşnut etti. Bu kazıda Türk arkeologların görev alması koşulunu da gençler memnuniyetle karşıladılar. Kazı izni sorunu böylece çözümlenmiş oldu’ (Dayıoğlu, 2019, s. 145).

Yurdumu Özledim isimli çocuk kitabında vatanseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Öğretmen onu karşısına oturttu. “Bak oğlum, beni iyi dinle.” dedi. “Yabancı bir ülkeye gidiyorsun. Bu, köyden kalkıp yurt içinde bir büyük kente gitmeye benzemez.

Horlayıp aşığalarlar. Üzülme sakın! Sen binlerce yıllık şanlı geçmişı olan yüce ve soylu bir ulusun çocuğusun. Türk olmakla övünmeli, onların karşısında ezik durmamalısın! Orada, ülkeni ve ulusunu küçük düşürecek davranışlarda bulunmaktan sakın! Çevrendekiler ne yaparlarsa yapsınlar, ne söylerlerse söylesinler, Türk olduğunu hiçbir zaman unutma! Senin vatanın burası; er geç geri döneceksin bu topraklara. Onun için geleneklerimizi, inançlarımız aklından çıkarma! Oradaki ulusların birçok konuda bizden daha uygar daha varlıklı, daha güçlü olduklarını anlayacaksın. Ama gördüklerin gözlerini kamaştırmasın. Ülken, ulusun küçülmesin gözünde. Oradaki tüm iyi ve güzel şeyleri ülkende nasıl gerçekleştirebileceğini düşün” (Dayıoğlu, 2018, s. 11).

4.18. Gülten Dayıoğlu’nun 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarında Yardımseverlik Değeri İle İlgili Bulgular

Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkđ, Akıllı Pireler, Ben Büyüyünce, Dört Kardeştiler, Dünya Çocukların Olsa, Fadiş, Ganga, Gizemli Güvercin, Gökyüzündeki Mor Bulutlar, Işın Çağı Çocukları, Midos Kartalı'nın Gözleri, Ölümsüz Ece, Parbat Dağı'nın Esrarı, Suna'nın Serçeleri, Tuna'dan Uçan Kuş, Yurdumu Özledim isimli çocuk kitaplarında yardımseverlik değeri 114 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 22. Yardımseverlik Değerinin Geçtiği Sayfa Numaraları ve Ne Sıklıkta Geçtiği

Eser No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	f
1	Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı	25, 41, 53, 78, 97, 122, 135, 137, 159, 163, 168, 185, 215, 226	14
2	Akıllı Pireler	9, 16, 30, 31, 32, 60, 61, 107	8
3	Ben Büyüyünce	17, 40, 44, 59, 81, 102	6
4	Dört Kardeşiler	10, 30, 36, 140, 141	5
5	Dünya Çocukların Olsa	24, 37, 52, 56, 61	5
6	Fadiş	10, 25, 46, 47, 105, 110, 115, 147, 152, 154	10
7	Ganga	20, 25, 27, 42, 51, 57, 76, 81, 82, 100, 141, 185	12
8	Gizemli Güvercin	37, 41, 52, 68, 70, 72, 79, 119, 120, 138, 175	11
9	Gökyüzündeki Mor Bulutlar	22, 42, 89, 90, 139	5
10	Işın Çağı Çocukları	20, 21, 87, 88, 121	5
11	Midos Kartalı'nın Gözleri	16, 53, 55, 59, 75, 86, 145	7
12	Ölümsüz Ece	43, 65, 103, 150, 155, 179	6
13	Parbat Dağı'nın Esrarı	23, 76, 82	3
14	Suna'nın Serçeleri	29, 74, 84, 99, 109, 123, 138, 161	8
15	Tuna'dan Uçan Kuş	20, 47, 148, 167	4
16	Yurdumu Özledim	33, 39, 75, 145, 147	5

Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı isimli çocuk kitabında yardımseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

'Uğur Bey yine bir kahkaha patlattı. "Evet evlat, kaybolmadım. Sadece iki anıtın yerini bulamadım. Zamanın kısıtlı olması, yağmur ve içimi kemiren kaybolma korkusu olmasa ödevi tam yapabilirdim. Ama olmadı. Boş haritayı göstererek yardım istediğim iyi insanları da unutmamak gerek. İki yabancı gezgin dışında hiç kimse sorularıma kayıtsız kalmadı. Bana yüksünmeden yardım ettiler. Beni, anıtlardan birinin önüne kadar götüren bile oldu. Sonradan öğrendim ki halk, bizim gibi boş haritayla sokaklara dökülen çaylak öğrencilere alışmış. Öğretmenle bulduğumuzda sudan çıkmış kedi yavrusu gibi ıpıslaktım.' (Dayıoğlu, 2011, s. 41).

Akıllı Pireler isimli çocuk kitabında yardımseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

'Hiç üzülme. Ben sana yardım edeceğim. Paralarının tümünü toplar gelirim şimdi.' Diyerek paraların peşine düştü. Kimini yerlerden, kimini ağaç dalları arasından topladı. Üstü başı toza bulandı. Dikenli dallar ellerini çizerek kanattı. Görünürde para kalmayınca, kaldırırma çömelerek, başını ellerinin arasına almış, üzüntü içinde kendisini beklemekte olan yaşlı adamın yanına koştu' (Dayıoğlu, 2019, s. 32).

Ben Büyüyünce isimli çocuk kitabında yardımseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

"Şerife Gelin, Erek'le hastanede kaldı. Nine ile Mehmet, Hacer Ebe'nin evine gittiler. Ebe, yerlere komadı onları, ninenin dilediğince evinde kalabileceğini söyledi. Yalnız, Mehmet'i yatması olanaksızdı. Bunu da belirtti söz arasında. Ninenin, "Köyden kasabaya doğru çıktık." Demesinden parasız olduklarını anladı. Hemen çantasına davrandı.

Hacer Ebe, ilk görevine, ninelerin köyünde başlamıştı. Sınıkçılar, ailece ona sahip çıkmışlar, uygun bir ev bulup yerleşinceye kadar aylarca evlerinde barındırmışlardı. Köyde kaldığı yıllar süresince hep ona hısımlarıymışçasına yakınlık göstermişlerdi" (Dayıoğlu, 2015, s.44).

Dört Kardeştiler isimli çocuk kitabında yardımseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

"Muhtar Yaşar'ın elini bıraktı.

-Nevzer Kadın, sana ne oluyor? İşime ne karışıyorsun?

-Nasıl karışmam, onlar benim elime doğdular. Hele Yaşar'ı sütümlle besledim. Ötekilere dilediğini yaptın ama, bundan sonra Yaşar'ın kılına dokunanın karşısında ben olacağım...

- Al öyleyle, Yaşar'ı besleyip büyüt.

- Ben yoksul dul bir kadını. Birkaç dönümlük toprağımın geliriyle zar zor geçiniyorum ama, bu gelirle Yaşar'ı da beslerim. Bugünden tezi yok, oğlanın bakımını üstüme alıyorum!" (Dayıoğlu, 2019, s.141).

Dünya Çocukların Olsa isimli çocuk kitabında yardımseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Bilginin bu uydurma açıklamasına inandı çocuklar. Hemen ilgiyle yanlarına yaklaştılar. Özellikler küçükler, bilginin sakallarını, karısının kırışık yüzünü incelemeye koyuldular. Delikanlılar onları köye buyur ettiler. Yol üstündeki evlerden birine girdiler hep birlikte. Hemen önlerine sofraya açtılar. Yağ, yoğurt, yumurta, süt, ekmeğe yığıldılar sofraya. Bilgin yiyeceklere öyle bir yumuldu ki, çocuklar şaşırıp kaldılar. Karısı onu uyarmaktan kendini alamadı” (Dayıoğlu, 2019, s.52).

Fadiş isimli çocuk kitabında yardımseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

‘Yavrumu hırpalamasalar, hor görmeseler, en ağır işleri yapmaya gönüllüyüm. Ama Fadiş’imi çok horluyorlar. Ondan ötürü burada diken üstündeyim.’

Fatma kadın, Cemile’nin durumunu anlıyordu. Ona yardım etmek için günlerce düşünüp taşındı. Sağa sola danıştı. Sonunda bir çıkar yol buldu. Tek başına yaşayan, yaşlı ve varlıklı bir hanımın ev işlerini yapacak birini aradığını öğrendi, hemen gidip o hanımla konuştu. Cemile’den ve Fadiş’ten söz etti. Hanım Fadiş’i duyunca çok sevindi’ (Dayıoğlu, 2020, s.25).

Ganga isimli çocuk kitabında yardımseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

‘Ganga, ayağa kalk. Sağ avucunu başındaki yaraya bastır.’

Ganga önce boş bulunup çevresine bakındı. Kimseyi göremeyince, görünmez gözcüye anımsadı. Hemen söyleneni yaptı. Avucunu yaraya bastırdı. Kan durdu. Gizemli ses yeniden belirdi’ (Dayıoğlu, 2019, s.141).

Gizemli Güvercin isimli çocuk kitabında yardımseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Yardımcı kadın, elime su dolu bardağı tutuşturdu.

“Kaçan kuşumuz ne olacak?” dedi Nil Hanım. “Birimiz üst katlara çıkıp onu bulmalıyız. Binadan çıkamaz ama...”

Ev halkının bir şey demesine fırsat kalmadan ben hemen atıldım. “Bizim de iki tane muhabbet kuşumuz var. Ben üst kata gidip kuşu ürkütmeden yakalar getiririm.” Diyerek hızla merdivenlere fırladım” (Dayıoğlu, 2020, s.52).

Gökyüzündeki Mor Bulutlar isimli çocuk kitabında yardımseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Timsahın karnından çıkarılan küçük Fatima’ya, İndira’ya yaptığım gibi sahip çıkıp çıkamayacağımı soruyordu. Bu arada olayın ayrıntısını özetledi. Bir an tepeden turnağa ürperdim. Kendimi timsahın ağızına düşmüş gibi duyumsadım. Sonra toparlandım. Çocuğun hemen İsviçre’deki hastaneye götürülmesini söyledim. Her türlü gideri üstlenip küçük kızın yaşama dönmesi için yardıma olmaya söz verdim” (Dayıoğlu, 2019, s.89).

Işın Çağı Çocukları isimli çocuk kitabında yardımseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Başkan sözlerini bitirmeden, yabancı konuklar, coşkuyla ayağa kalktılar. Genç bilginler kurulu üyeleri, şaşkınlıktan donakalmışlardı.

Başkan:

- İşte dedi, ana babalarınızın ve kardeşleriniz. Ailelerinizi yıllardık hep kolladık. Hiçbirini işsiz, parasız bırakmadık. Başu dara düşenlerin yardımına koştuk. Onlara öteki yurttaşlardan daha ayrıcalıklı davrandık. Kendileri bu yardımların bizden geldiğini hiç anlamadılar” (Dayıoğlu, 2018, s.21).

Midos Kartalı’nın Gözleri isimli çocuk kitabında yardımseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir: “Kıyıda harebelere giden keçi yolları çok karışıktı. Balıkçıların çocukları bu konuda gezginlere yardımcı oluyorlardı. Bu gönüllü rehberin en beceriklisi ve en bilgisi Âdem’di” (Dayıoğlu, 2019, s.16).

Parbat Dağı’nın Esrarı isimli çocuk kitabında yardımseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Bitkisever hanımın birikmiş parası vardı. Öteden beri bu parayı ülkesi ve ulusu için yararlı bir işe harcamak istiyordu. O güne değin içine sinecek bir fırsat çıkmamıştı. Ama şimdi kesenin ağızını açmanın tam zamanıydı. Bitkisever Hanım küçük dostunun okul giderlerini üstlenmeye karar verdi” (Dayıoğlu, 2019, s.23).

Ölümsüz Ece isimli çocuk kitabında yardımseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Ece, gözlerini açınca önce, şaşkınlıkla çevresine bakındı. Bayan Kazıbilimci’yle göz göze geldiğinde ona belli belirsiz gülümsedi. O zaman Bayan Kazıbilimci, Ece’nin bilincinin yerinde olduğunu anladı. Hemen süt güveciyle yanına sokuldu. Hiçbir şey demeden, tahta kaşığı eline tutuşturup güveci önüne sürdü.

Ece önce, boş gözlerle güvece ve kaşığa baktı. Sonra gözleri yeniden Bayan Kazıbilimci’nin gözlerine takıldı. O zaman, kaşığı güvece daldırdı. Sütü kısa sürede tüketti” (Dayıoğlu, 2019, s.103).

Suna’nın Serçeleri isimli çocuk kitabında yardımseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Bir gün köye beyaz yabancılar geldi. Köylülere cicili biçili armağanlar dağıttılar. Çocuklar şekerlerden, renkli boncuklardan ve oyuncaklardan çok hoşlandılar. Beyazların yanında genç bir hanım da vardı. O, öğretmendi. Uğraşp köyde bir okul açtı. Zenci çocukları çevresine toplayıp onlara önce kendi dilini öğretti.

İki yıl sonra yüz zenci çocuğu beyazların dilini öğrenmiş, okulda çeşitli bilgiler edinmeye başlamışlardı. Zenci ana babalar çocuklarındaki olumlu gelişmeleri görünce öğretmen hanıma candan bağlandılar. Onun her isteğini seve seve yerine getiriyorlardı” (Dayıoğlu, 2020, s.74).

Tuna’dan Uçan Kuş isimli çocuk kitabında yardımseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Behram bu haberi alınca, yüreğine hançer saplanmışçasına acı duydu. Ama yazık ki, kendisi de omuz başından aldığı derin yara ile yere yığıldı. Düşmanı üzerine at sürüp onu parçalamak üzereyken askerler yetiştiler. Gözü dönmüş İspanyol korsanını yere devirdiler. Sonra Behram’ı alıp savaş alanından kaçırdılar. Zaten savaş sona ermiş durumdaydı. Korsanların son direnişleri de yedek güçlerin saldırısıyla kırıldı. Böylece ülke kurtulmuş oldu.

Behram’ın yarsı oldukça ağırdı. Kabilenin yaşlıları doğadan topladıkları türlü otlarla ona merhem yaptılar. Behram’ın iyileşmesi için camilerde topluca dualar edildi. Halk onu ve arkadaşlarını çok seviyordu” (Dayıoğlu, 2019, s.148).

Yurdumu Özledim isimli çocuk kitabında yardımseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Alman hanım sağ ayağını sürükleyerek ilerlerken, acı acı inliyordu.

Bir süre yürüdükten sonra Atılların evine yakın bir yerde durdular. Kadın eliyle göstererek, “Evim burası.” Dedi.

Atıl, onu evinin içine dek götürüp koltuğa oturttu. Kadın onun bu davranışından çok hoşnut olmuştu, çantasını açıp para vermek istedi. Parayı alamayacağını kesinlikle bildirdi” (Dayıoğlu, 2018, s.75).

4.19. Gülten Dayıoğlu’nun 9-12 Yaş ocuk Kitaplarında Elde Edilen Değerlerin Genel Dağılımı

Aşağıda verilmiş olan Tablo 25’te kitap incelemesi sonucunda elde edilmiş olan tüm değerlerin sayısal olarak dağılımları belirtilmiştir:

Tablo 23. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarındaki değerlerin genel dağılımı

No	ÇOCUK KİTAPLARI	Adalet	Aile Birliğine Önem verme	Bağımsızlık	Barış	Bilimsellik	Çalışkanlık	Dayanışma	Duyarlılık	Dürüstlük	Estetik	Eşitlik	Özgürlük	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Tasarruf	Vatanseverlik	Yardımsızlık	Toplam Değer
1	Akgüvercin ile Yeşilsalkım'ın Aşkı	1	-	-	-	-	1	1	5	5	1	-	1	2	10	5	-	-	14	46
2	Akıllı Pireler	4	4	-	6	3	3	8	1	2	-	2	1	3	2	2	1	2	8	52
3	Ben Büyüyünce	1	-	-	5	1	5	5	1	1	-	3	-	3	7	1	4	-	6	43
4	Dört Kardeşiler	2	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	5	12
5	Dünya Çocukların Olsa	-	-	-	1	5	6	2	-	2	-	5	-	1	2	1	-	1	5	31
6	Fadiş	1	2	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	3	-	-	-	10	20
7	Ganga	-	3	-	2	13	2	1	2	6	-	2	1	3	5	4	-	-	12	56
8	Gizemli Güvercin	-	-	-	-	-	-	-	3	2	1	-	1	1	3	-	-	-	11	22
9	Gökyüzündeki Mor Bulutlar	-	1	-	1	3	4	3	7	5	1	7	1	5	10	2	-	-	5	55
10	Işın Çağı Çocukları	1	1	-	-	-	2	4	1	1	-	4	-	2	2	2	-	1	5	26
11	Midos Kartalı'nın Gözleri	-	1	-	-	-	1	1	1	3	4	-	-	-	5	2	-	3	7	28
12	Ölümsüz Ece	1	3	-	1	1	5	2	2	4	4	4	1	9	6	-	-	-	6	49
13	Parbat Dağı'nın Esrarı	-	1	-	3	3	1	5	3	-	3	-	-	1	7	-	-	-	3	30
14	Suna'nın Serçeleri	-	1	-	2	2	4	3	7	3	1	-	2	2	18	4	-	-	8	57
15	Tuna'dan Uçan Kuş	1	2	-	-	-	4	3	1	-	-	-	1	3	2	1	-	-	4	22
16	Yurdumu Özledim	-	2	-	-	-	-	2	3	3	-	1	1	2	6	1	-	5	5	31

Yukarıdaki tabloda Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarında sosyal bilgiler öğretim programında yer alan on sekiz değer dağılımı gösterilmektedir. Tablo 25'e göre:

- Akıllı Pireler adlı çocuk kitabında en fazla (4) adalet değeri
- Akıllı Pireler adlı çocuk kitabında en fazla (4) aile birliğine önem verme değeri
- Akıllı Pireler adlı çocuk kitabında en fazla (6) barış değeri
- Ganga adlı çocuk kitabında en fazla (13) bilimsellik değeri
- Dünya Çocukların Olsa adlı çocuk kitabında en fazla (6) çalışkanlık değeri
- Akıllı Pireler adlı çocuk kitabında en fazla (8) dayanışma değeri

- Suna'nın Serçeleri ve Gökyüzündeki Mor Bulutlar adlı çocuk kitaplarında en fazla (7) duyarlılık değeri
- Ganga adlı çocuk kitabında en fazla (6) dürüstlük değeri
- Midos Kartalı'nın Gözleri ve Ölümsüz Ece adlı çocuk kitaplarında en fazla (4) estetik değeri
- Gökyüzündeki Mor Bulutlar adlı çocuk kitabında en fazla (7) eşitlik değeri
- Suna'nın Serçeleri adlı çocuk kitabında en fazla (2) özgürlük değeri
- Ölümsüz Ece adlı çocuk kitabında en fazla (9) saygı değeri
- Suna'nın Serçeleri adlı çocuk kitabında en fazla (18) sevgi değeri
- Sorumluluk değeri en fazla (5) Akgüvercin ile Yeşilsalkım'ın Aşkı adlı çocuk kitabında
- Ben Büyüyünce adlı çocuk kitabında en fazla (4) tasarruf değeri
- Yurdumu Özledim adlı çocuk kitabında en fazla (5) vatanseverlik değeri
- Akgüvercin ile Yeşilsalkım'ın Aşkı en fazla (14) yardımseverlik değeri adlı çocuk kitabında görülmektedir. Ancak tablo 25'e göre incelenen 16 çocuk kitabı içerisinde Bağımsızlık değerinin yer almadığı tespit edilmiştir.

4.20. Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Kitaplarından Elde Edilen Değerlerin Sayısı Frekans ve Yüzdeler Dağılımı

Aşağıda verilmiş olan Tablo 24'de kitap incelemesi sonucunda elde edilmiş olan değerlerin sayısal olarak ve yüzdeler dağılımları belirtilmiştir:

Tablo 24. Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Kitaplarından Elde Edilen Değerlerin Frekansı ve Yüzdeler Dağılım Tablosu

Değerler	Değer Sayısı (f)	Yüzde (%)
Yardımseverlik	114	19,6%
Sevgi	89	15,3%
Dayanışma	41	7,0%
Çalışkanlık	40	6,8%
Duyarlılık	39	6,7%
Saygı	38	6,6%
Dürüstlük	37	6,3%
Bilimsellik	31	5,3%
Eşitlik	28	4,8%
Sorumluluk	25	4,3%
Aile birliğine Önem Verme	23	3,9%
Barış	21	3,6%
Estetik	15	2,5%
Vatanseverlik	12	2,0%
Adalet	12	2,0%
Özgürlük	10	1,7%
Tasarruf	5	0,8%
Bağımsızlık	0	0,0%
Toplam	580	100,0%

Tablo 24’de Gülten Dayıoğlu’nun 9-12 yaş çocuk kitaplarında tespit edilen değerlerin sayısı ve yüzdelerik dağılımları verilmiştir. Çocuk kitaplarında 114 adet yardımseverlik değerleri saptanmıştır. Bu verilerle yardımseverlik değerleri Gülten Dayıoğlu’nun kitaplarında en çok bulunan değer olmuştur. Yardımseverlik değerlerini 89 kullanım sıklığı ile sevgi değerleri, sevgi değerlerini ise 41 kere kullanım sıklığı ile dayanışma değerleri takip etmiştir. Diğer değerlerde tespit edilen veriler ise sırayla şu şekildedir: Çalışkanlık 40, Duyarlılık 39, Saygı 38, Dürüslük 37, Bilimsellik 31, Eşitlik 28, Sorumluluk 25, Aile Birliğine Önem Verme 23, Barış 21, Estetik 15, Vatanseverlik 12, Adalet 12, Özgürlük 10, Tasarruf 5, Bağımsızlık 0 adet olarak tespit edilmiştir. Tasarruf ve Bağımsızlık değerleri en az kullanım sıklığına sahip olduğu tespit edilmiştir. Tespit edilen tüm değerlerin sayısı 580’dir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1.1. Birinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar

Bu araştırmada Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 çocuk kitaplarında Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda bulunan 18 değer (adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik) açısından incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda çocuk kitaplarında bağımsızlık değeri haricinde tüm değerlerin yer aldığı tespit edilmiştir. Tespit edilen tüm değerlerin sayısı 580'dir. Çalışmada yardımseverlik değerinin en fazla yer aldığı tespit edilmiştir.

Adalet değeri, Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarında "haklı, ceza, suç, dava" kavramları dikkate alınarak tespit edilmiştir. Çalışmada incelenen kitaplarda toplamda 12 farklı yerde adalet duygusundan bahsedilmiş ve öğretilmek istenilmiştir. En fazla Akıllı Pireler adlı çocuk kitabında geçmiştir. Onu Dört Kardeşiler isimli çocuk kitabı en fazla ikinci olarak takip eden kitap olmuştur. Dayıoğlu'nun 8 kitabında adalet değerine hiç rastlanılmamıştır. Sosyal Bilgiler dersi öğretmenleri incelenen kitaplar arasından adalet değeri öğretimi için Akıllı Pireler kitabını kullanabilir.

Aile Birliğine Önem Verme değeri, Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarında "kardeşe yardım, aile, çocuklar, akrabalar, anne, eş, anne baba sevgisi, birlik, yavrular" kavramları ölçü alınarak tespit edilmiştir. Çalışmada incelenen kitaplarda toplamda 23 farklı yerde aile birliğine önem verme değerinden bahsedilmiştir. Bu değeri en fazla Akıllı Pireler isimli çocuk kitabı barındırmaktadır. Akıllı Pireler kitabını takip eden Ganga ve Ölümsüz Ece isimli kitaplardır. Akgüvercin ile

Yeşilsalkım'ın Aşkı, Ben Büyüyünce, Dünya Çocukların olsa ve Gizemli Güvercin kitaplarında aile birliğine önem verme değerinden bahsedilmemiştir. Bu değerın aktarılmasında kaynak eserler olarak Akıllı Pireler, Ganga ve Ölümsüz Ece düşünölmüştür.

Bağımsızlık değerine Gülden Dayıoğlu'nun eserlerinde hiç rastlanılmamıştır. Bu kitapların sosyal bilgiler dersinde bağımsızlık değerinin kazandırılması konusunda yetersiz kalacağı düşünölmektedir.

Barış değeri, Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarında “şiddet ve savaş karşıtlığı, ödeşmek, barışmak, özür dilemek, düşmanca tavırların olmaması, ülkenin dirliği, sorun çözmek, sınırları kaldırmak, özür dilemek” kavramları göz önüne alınarak tespit edilmiştir. Çalışmada incelenen kitaplarında toplamda 20 farklı şekilde verilmiştir. En çok barış değeri, Akıllı Pireler isimli kitapta öğretilmek istenmiştir. En fazla olarak onu Ben Büyüyünce isimli çocuk kitabı ikinci olarak takip eden kitap olmuştur. Ben Büyüyünce ve Akıllı Pireler isimli hikâye kitapları bu değerin öğretilmesinde tercih edilebilir.

Bilimsellik değeri, Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarında “merak, bilimevi, bilgin, Demokrit atomun babası, bilim adamı, buluş, bilim, din adamı, barut bulundu, pusula bulundu, Edison, Tales, nötron bombası, yaratıcılık, deney, beyin gücü, deney, üretmek, ışınlama, uzay, uzay araçları, deney, çaba” kavramları dikkate alınarak tespit edilmiştir. Çalışmada incelenen kitaplarda toplamda 65 farklı şekilde verilmiştir. Bilimsellik değerini en iyi yansıtan Işın Çağı Çocukları kitabıdır. Beş kitapta bilimsellik değerinden hiç bahsedilmemiştir. Işın Çağı Çocukları ve Ölümsüz Ece kitapları Sosyal bilgiler dersi öğretmenlerine bu değerin benimsetilmesi konusunda yeterli bir kaynak olacağı düşünölmektedir.

Çalışkanlık değeri, Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarında “çalışmak, işsiz kalmamak, araştırmalar yapmak, kılı kırk yarararak deneyler yapmak, canlarını dişlerine takmak, bıkip usanmadan çalışmak, işsize şeytan iş bulur, yılmamak, çabalamak, boş durmamak” kavramları ölçü alınarak tespit edilmiştir. Çalışmaya konu olan çocuk kitaplarında toplamda 40 farklı yerde geçmektedir. Dört Kardeşiler,

Gizemli Güvercin ve Yurdumu Özledim kitaplarında çalışkanlık değerine hiç rastlanılmamıştır. Dünya Çocukların Olsa, Ben Büyüyünce, Ölümsüz Ece en fazla bu değeri barındıran eserlerdir. Bu kitaplardan çalışkanlık değerini kazandırırken faydalanmanın mümkün olduğu söylenebilir.

Dayanışma değeri, Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarında “işbölümü, ele vermemek, anlaşmak, el birliği, el ele vermek, paylaşmak, birimizin derdi hepimizin derdi, dayanışma” kavramları dikkate alınarak tespit edilmiştir. Dayanışma değeri toplamda 41 farklı yerde geçmektedir. Fadiş ve Gizemli Güvercin kitaplarında dayanışma değerine hiç rastlanılmamıştır. En Fazla Akıllı Pireler, Ben Büyüyünce, Parbat Dağı'nın Esrarı kitapları dayanışma değerini vermektedir. Dayanışma değeri kazandırılırken bu kitaplardan faydalanılabilir.

Duyarlılık değeri, Dayıoğlu'nun eserlerinde 39 farklı yerde geçmektedir. Duyarlılık değeri en fazla Gökyüzündeki Mor Bulutlar ve Suna'nın Serçeleri adlı kitaplarda öğretilmek istenilmiştir. İçerisinde duyarlılık değerinin olmadığı kitaplar Dört Kardeşiler ve Dünya Çocukların Olsa isimli kitaplardır. Duyarlılık değerinin aşılması için Gökyüzündeki Mor Bulutlar ve Suna'nın Serçeleri kitaplarının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Dürüstlük değeri, Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarında “sözü yerine getirme, gizlememek, açık yüreklilik, dürüstlük, kandırmamak, kurnazlık yapmamak, aldatmamak, yalan söylemek, sır saklamamak” kavramları dikkate alınarak tespit edilmiştir. Dürüstlük değeri, en fazla Ganga isimli kitapta bulunmaktadır. Tüm kitaplarda 37 farklı yerde geçmektedir. Akgüvercin ile Yeşilsalkım'ın Aşk ve Gökyüzündeki Mor Bulutlar dürüstlük değerinden Ganga kitabından sonra en fazla bahsedilen kitaplar olmuştur. Dört Kardeşiler, Fadiş, Parbat Dağı'nın Esrarı ve Tuna'dan Uçan Kuş isimli kitaplarda dürüstlük değerine hiç rastlanılmamıştır. almamıştır. Ganga isimli çocuk kitabı değer öğretimi konusunda sosyal bilgiler dersi öğretmenlerimize rehber olabilir.

Estetik değeri, Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarında “göz alıcı, göz kamaştırıcı, soluk kesici, görkemli, güzellik, fiziksel güzellik” gibi kavramlar göz önüne alınarak

tespit edilmiştir. Estetik değeri, toplamda 15 farklı yerde bulunmaktadır. Midos Kartalı'nın Gözleri ve Ölümsüz Ece estetik değerini en fazla anlattığı kitaplardır. İncelenen kitapların 9'unda bu değere hiç rastlanılmamıştır.

Eşitlik değeri, Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarında “din, renk, dil, inanç, ırk ayrımı gözetmemek, eşit, fazla pay almamak, ulus ayrımı, üstünlük taslamamak, öğretmen öğrenci arasında ayrıcalık yoktu, toplum kurallarına herkesin uyması gerek, kölelik yok, kız erkek çocuk ayrımını yapılmaması” gibi kavramlar ölçü alınarak tespit edilmiştir. Eşitlik değeri, toplamda 29 farklı yerde geçmektedir. Gökyüzündeki Mor Bulutlar en fazla eşitlik değerini barındıran kitaptır. İncelenen kitapların 8'inde bu değere hiç rastlanılmamıştır. Gökyüzündeki Mor Bulutlar eşitlik değerini etkileyici bir şekilde yansıtan eser olmuştur.

Özgürlük değeri, Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarında “baskıyı azaltmak, zorbalığı kaldırmak, kafese tutsak etmemek, özgürlük” gibi kavramlar dikkate alınarak tespit edilmiştir. Özgürlük değeri, toplamda 10 farklı yerde bulunmaktadır. Suna'nın Serçeleri en fazla bulunan kitaptır. İncelenen kitapların 7'sinde bu değere hiç rastlanılmamıştır.

Saygı değeri, Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarında “saygıyla el öpmek, konuşurken efendim demek, karara saygı göstermek, saygıyla selamlamak, verilen armağanları öpüp başına koymak, padişahın eteğini öpmek, padişahın elini öpmek, geleneklere saygılı olmak, anneannenin elini öpüp alınına koymak, Atatürk'ün resmini saygıyla öpmek, görüşlere saygı duymak, duaya saygı, çıplaklığa saygı, anneye saygı, öğretmene saygı, doktora saygı, bilim adamına saygı, yaşlıya saygı, din adamına saygı, hayvanlara saygı, adet, töre, inanca saygı, konuklara saygı” gibi kavramlar ölçü alınarak tespit edilmiştir. Saygı değeri, toplamda 38 farklı yerde bulunmaktadır. Değeri en fazla bulunduran kitap Ölümsüz Ece'dir. En fazla saygı değerini barındıran ikinci eser ise Gökyüzündeki Mor Bulutlar'dır. Fadiş ve Midos Kartalı'nın Gözleri saygı değeri bulunmayan eserlerdir. Ölümsüz Ece ve Gökyüzündeki Mor Bulutlar kitapları Saygı değeri öğretiminde önemli eserlerdir. Fadiş ve Midos Kartalı'nın Gözleri ise saygı değerinin benimsenmesine uygun olmadığı düşünülmektedir.

Sevgi değeri, Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarında “annenin kızına olan sevgisi, babanın çocuğuna olan sevgisi, hayvan sevgisi, öğretmenin öğrencisine olan sevgisi, efendinin kölesine olan sevgisi, ninenin torununa olan sevgisi, arkadaş sevgisi, babanın çocuğuna olan sevgisi, doktorun çocuğına olan sevgisi, köylülerin birbirlerine olan sevgisi, hayvanlara olan sevgi, hayvanların çocuklara olan sevgisi, çocukların hayvanlara olan sevgisi, tüm insanları sevmek, doğaya sevgi, doğanın insana olan sevgisi, akrabaya olan sevgi, komşulara olan sevgi, sevgililerin birbirlerine olan sevgisi, öğrencilerin öğretmenlerine olan sevgisi, halkın prene olan sevgisi, insanın kendini sevmesi” gibi kavramlar dikkate alınarak tespit edilmiştir. Sevgi değeri, toplamda 89 farklı yerde bulunmaktadır. Bu değeri en fazla Suna'nın serçeleri isimli kitapta yer almaktadır. Dayıoğlu'nun araştırmaya konu olan tüm kitaplarında sevgi değeri bulunmaktadır. Buradan da yazarımızın sevgi değerini önemseydiği ve öğretmek istediğini anlayabiliriz. Tüm kitapları bu değeri öğretmekte kullanılabilir ancak en fazla değeri barındıran Suna'nın Serçeleri, sevgi değerini kazandırırken faydalanmanın mümkün olduğu söylenilebilir.

Sorumluluk değeri, Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarında “görevleri üstlenmek, işi zamanında bitirmek, kişinin mesleğine karşı sorumluluğu, insanın kendine karşı olan sorumluluğu, kişinin işine karşı olan sorumluluğu, kişinin ülkesine karşı sorumluluğu, ebeveynlerin çocuklarına karşı olan sorumlulukları” gibi kavramlar göz önüne alınarak tespit edilmiştir. Sorumluluk değeri, genel olarak tüm kitaplarda 25 farklı yerde geçmektedir. Sorumluluk değerini en fazla Akgüvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkısı isimli kitapta yer almaktadır. İncelenen kitapların 5'inde bu değere hiç rastlanılmamıştır. Akgüvercin ile Yeşilsalkım'ın Aşkısı bu değeri kazandırmada kullanılabilirdiği düşünölmektedir.

Tasarruf değeri, Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarında “yiyecek tasarrufu, para biriktirmek” gibi kavramlar dikkate alınarak tespit edilmiştir. Tasarruf değeri, toplamda 5 farklı yerde bulunmaktadır. Tasarruf değeri Akıllı Pireler ve Ben Büyüyünce olmak üzere sadece iki kitapta değeri tespit edilmiştir. Ben Büyüyünce ve Akıllı Pireler adlı kitaplarında bulunmaktadır, diğer kitaplarda bu değere hiç rastlanılmamıştır. Tasarruf değeri öğretmek istendiğinde en fazla Ben Büyüyünce adlı kitapta bulunması sebebiyle öğretmenlerimiz tarafından kullanılabilir.

Vatanseverlik değeri, Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarında “başka ¼lkede edindiği bilgileri soydaşlarına anlatmak, savaşta vatani savunmak, ulusuna ve ¼lkesine hizmet etmeyi görev bilmek, geleneklerimizi ve inançlarımızı unutmamak, bayrağı alkışlamak, parayı yurttan harcamak, ¼lkeyi savunmak” kavramları ölç¼ alınarak tespit edilmiştir. Vatanseverlik değeri, t¼m kitaplarda 12 farklı yerde bulunmaktadır. En fazla bu değeri barındıran Yurdumu özledim eseridir. İncelenen kitapların 11'inde bu değere hiç rastlanılmamıştır. Dayıoğlu'nun kitaplarında vatanseverlik değeri kazandırılırken, Yurdumu özledim adlı eserden faydalanmanın m¼mk¼n olduğu söylenebilir.

Yardıms severlik değeri, Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarında “yaralıya yardım etmek, hastaya yardım etmek, yardımlaşmak, yabancılara yardım, komşuya yardım, sokak hayvanlarına yardım, hayvanlar arası yardımlaşma, arkadaşa yardım, aileye yardım, imece, işbirliği, ¼lkeye yardım, yaşlılara yardım, muhtaca yardım, doğanın insana yardımı, ibadethaneye yardım, komşuya yardım, milletin insana yardım, dula ve yetime yardım, bencilleşmemek” kavramları dikkate alınarak tespit edilmiştir. Yardıms severlik değeri, Dayıoğlu'nun kitaplarında toplamda 114 farklı yerde geçmektedir. G¼lten Dayıoğlu'nun kitaplarında en fazla bulunan değer yardıms severliktir. İncelenen t¼m çocuk kitaplarında bu değer bulunmaktadır. En fazla yardıms severlik değeri Akg¼vercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı isimli kitapta bulunurken en az ise Parbat Dağı'nın Esrarı adlı eserde bulunmaktadır. Yardıms severlik değerinin t¼m kitaplarda olması sebebiyle Dayıoğlu'nun t¼m kitapları bu değerin ğretiminde kullanılabileceği gibi, Akg¼vercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı, yardıms severlik değeri kazandırılırken en faydalı yardımcı kaynak olabileceği söylenebilir.

5.1.2. İkinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar

G¼lten Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarında SBDÖP'te yer alan 18 değerden en çok rastlanılan değerin yardıms severlik değeri olduğu tespit edilmiştir. Yardıms severlik değerini sırasıyla sevgi, dayanışma, alışkanlık, duyarlılık, saygı, d¼r¼stl¼k, bilimsellik, eşitlik, sorumluluk, aile birliğine önem verme, barış, estetik, vatanseverlik, adalet, zg¼rl¼k, tasarruf ve bağımsızlık değeri izlemiştir. G¼lten

Dayıoğlu'nun çocuk kitaplarında en az yer alan değerlerin özgürlük ve tasarruf olduğu görülmüştür. Bağımsızlık değeri ise tespit edilememiştir.

Gülten Dayıoğlu'nun incelenen 16 çocuk kitabında değerler bulunmuştur. Değer sayısı bakımından Suna'nın Serçeleri kitabı en fazla değer barındıran çocuk kitabıdır. Onu sırasıyla Ganga ve sonrasında Gökyüzündeki Mor Bulutlar isimli kitaplar takip etmiştir. En az değer barındıran kitaplar ise Dört Kardeştiler isimli çocuk kitabıdır. Bu kitabı sırayla Fadiş, sonrasında da aynı değer sayılarına sahip Gizemli Güvercin ile Tuna'dan Uçan Kuş kitapları izlemiştir. Ayrıca değer çeşitliliği açısından bakıldığı zaman Akıllı Pireler isimli kitap 18 değer içerisinden bağımsızlık ve estetik değerlerinin haricinde kalan 16 değeri barındırması ile ön plana çıkmaktadır.

Yukarıda isimleri geçen çocuk kitapları belirtilen değerlerin kazandırılmasında kaynak olarak kullanılabilir. Gülten Dayıoğlu'nun 16 çocuk kitabında değer içermeyen bir kitap dahi bulunmamaktadır. Tüm kitaplarında az da olsa değer bulunmaktadır. Ancak bağımsızlık değeri Dayıoğlu'nun hiçbir kitabında bulunamamıştır. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarının bağımsızlık değerinin aktarımı yönünden yetersiz kalacağı düşünmüştür. Bu neden bağımsızlık değerinin aktarımı için bu çalışmada incelenen Gülten Dayıoğlu kitaplarının kullanılması uygun değildir.

5.1.3. Üçüncü Alt Amaca İlişkin Sonuçlar

Sonuçlar SBDÖP'de yer alan 18 değerin, *aile birliğine önem verme, vatanseverlik, bağımsızlık, barış, çalışkanlık, adalet, dayanışma, bilimsellik, duyarlılık, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, tasarruf, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik (MEB, 2015)* esas alınarak incelendiğinde oran olarak Gülten Dayıoğlu'nun çocuk kitaplarında yer aldığı ve öğrencilere bu kitaplar ile belirtili değerlerin aktarılabilieceği sonucuna ulaştırıyor. Bunlar; yardımseverlik 19,6%; sevgi 15,3%; dayanışma 7,0%; çalışkanlık 6,8%; duyarlılık 6,7%; saygı 6,5%; dürüstlük 6,5%; bilimsellik 5,3%; eşitlik 4,8%; sorumluluk 4,3%. Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarıyla kazandırılması güç olan değerler 0,0% ile bağımsızlık; 0,8% ile tasarruf; 1,7 ile özgürlük; 2,0% ile vatanseverlik ve adalet değerleri olmuştur. Gülten Dayıoğlu'nun çocuk kitapları her biri tüm değerleri kapsamadığı için bir çocuk kitabı ile tüm değerler benimsetilemez.

Ancak değerlerin yoğun olarak verildiği kitaplar belirlenebilirse çocukların değerler eğitimine katkı sağlayacağı muhakkaktır. En çok değer tespit edilen çocuk kitapları ve hangi değerin daha çok kazandırılabilceğine ynelik veriler aşağıda verilmiştir:

Yapılan bu çalışma sonucunda incelenen eserlerde bulunan değerler ve sıklık frekansları tablo halinde verilmiştir. Değerlerin bulunma sayıları göz önüne alındığında yardımseverlik değeri 114 kez ile en fazla ileti olan değer olduğu ikinci sırada ise 89 ileti ile sevgi değerinin yer aldığı tespit edilmiştir. İncelemede en az yer alan değer hiç ileti olmayan bağımsızlık değeri olurken, sırasıyla bağımsızlık değerini tasarruf değeri 5 ileti ile yer aldığı belirlenmiştir. Ayrıca Gülten Dayıoğlu'nun incelenen eserlerinin değer bakımından zengin olması eserlerinin değerler eğitiminde kullanılabilcek önemli bir kaynak olacaktır. Yapılan bu çalışma ile örtüşen araştırmaların olduğu gibi benzer sonuçlar göstermeyen araştırmaların olduğu literatür incelemesinde ortaya çıkmıştır:

Sonuç olarak Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitapları incelendiğinde yardımseverlik, sevgi, dayanışma, alışkanlık, duyarlılık, saygı, dürüstlük, bilimsellik, eşitlik, sorumluluk, aile birliğine önem verme ve barış değerleri yeterli bulunurken; estetik, vatanseverlik, adalet, tasarruf, özgürlük ve bağımsızlık değerleri açısından yetersiz grlmştir. Çalışma sonucuna göre Sosyal Bilgiler Dersi ğretim Programında belirtilen değerlerin Gülten Dayıoğlu'nun 9-12 yaş çocuk kitaplarıyla kazandırılabilceği anlaşılmıştır. Dayıoğlu'nun kitapları, Sosyal bilgiler dersini destekleyebilecek değerleri aktarma konusunda kaynak olabileceği tespit edilmiştir.

5.2. Tartışma

Çalışma sonucunda incelenen kitaplar içerisinde SBDÖP'te yer alan 18 değerden bağımsızlık değeri haricinde hepsinin yer aldığı tespit edilmiştir. Ancak özellikle değer sayıları bakımından estetik, vatanseverlik, adalet, tasarruf, özgürlük değerleri de yeterli olmadığı kanısına varılmıştır. Türk Edebiyatının önemli yazarlarının başında gelen Gülten Dayıoğlu'nun özellikle çocuklara ynelik yazmış olduğu kitaplarda daha eğitici ve öğretici verilere yer vermesi beklenebilirdi. Bu sayede de MEB kitaplarının yanında kaleme aldığı kitapların yardımcı kaynak olarak verilmesi

düşünülmekteyken, yukarıda verilen 6 değerın kitaplarda yeterli olmamasından dolayı değer eğitimi konusunda araştırmacıları ve öğretmenleri farklı yazarlara ve kaynaklara yönlendirmektedir. Çalışmada en fazla frekansa sahip olan değer yardımseverlik olmuştur. Onu sırasıyla sevgi değeri takip etmiştir.

Yazarımızın incelenen tüm kitaplarında üzerinde en fazla durduğu ve yer verdiği değer yardımseverlik değeridir. Özellikle çocuklara yardımsever birer birey olmalarını istemesinden dolayı bu değere ağırlık verdiği söylenebilir. Her yazar yazmış olduğu kitapta kendisinden bir şeyler katmaktadır. Dayıoğlu ise 9-12 yaş çocuk kitaplarında kendisinin okuyucularında yardımseverlik değerini aşlamak ve onlara bu değeri benimsetmeye çalıştığı görülmektedir. Dini olarak da yardımseverlik ve toplum yanlısı hareketlerin birer sorumluluk ve görev olduğu, hem de yardımseverliğin bir ibadet olarak kabul edildiği belirtilmiştir (Gray, 2019). Bu hususla Kur'an-ı Kerimde Maide suresi 2.Ayetinin sonunda "İyilik ve takva hususunda yardımlaşın, günah ve haksızlık yolunda yardımlaşmayın" ibaresi geçmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere yardımseverlik konusu dini boyut da önemsen konulardan olduğu, bu konu üzerine birçok ayet ve hadisin bulunması ile belirlenebilecektir (URL 4).

Yardımseverlik değerinden sonra en fazla frekansa sahip olan ikinci değer sevgi olmuştur. Aslında her şeyin başında sevgi değeri gelmektedir. Kainatın yaratılışı bile Allah tarafından sevgi ile yaratılmıştır. Bu nedenle de insanoğlunun temeli Allah sevgisi ile oluşmuştur. Kısaca hayatın başlangıcı sevgidir. İyi bir insan ve iyi bir yaşamın olabilmesi sevginin varlığından geçmektedir (Bozdağ, 2008). Tüm insanlığın her şeyden önce sevgiyi öğrenmesi iyi bir yaşamın ve iyi toplumların kaynağını oluşturur. Yazarımızda bu konuda aynı düşünceleri paylaştığı için en çok kitaplarında yer verdiği ikinci değerdir. Okurlarına sevgi değeri kazandırarak iyi birer bireylerin ve iyi bir toplumun oluşmasını sağlamaktır. Nitekim Gülten Dayıoğlu üzerine yapılan bazı çalışmalar da bu durumu destekler niteliktedir. Gökçe'nin (2008), yılında hazırladığı "Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Öykülerinde Değer Eğitimi ve Öykülerin Türkçeye Katkısı" isimli çalışmasında incelenen eserler arasında en fazla kategoriler halinde incelenen sevgi değerinin (hayvan sevgisi, aile sevgisi,

arkadaş sevgisi, doğa sevgisi, yurt sevgisi ve insan sevgisi) yer aldığı belirlenmiş. Bu yönleri ile yapılan çalışma ile benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.

Çalışmada bağımsızlık değerinin hiç yer almadığı tespit edilmiştir. Bu değer incelenen kitaplar içerisinde yer almaması özellikle geçmişte milletimizin bağımsızlığını kazanmak uğruna yapmış olduğu büyük savaşlar yer almaktadır.

Özellikle milletimiz için dönüm noktası olan Kurtuluş Savaşına farklı anlamlar yüklenmesine rağmen, en önemli anlamı özgürlük ve bağımsızlık hareketi olarak değerlendirilebilir. Savaşın kazanılmasını sağlayan en büyük etmen ise insanlarda savaşa özgü oluşan ülkü sayesinde. Bu ülkü herkesi ulus ve vatanın bağımsızlığını kurtarmanın kutsal bir gaye ile kenetlemiş, ulus tek bir gövde haline gelerek tek bir amaç uğruna mücadele etmiştir (Baykal, 1979). Görüldüğü üzere bağımsızlık milletimiz için vazgeçilemez bir konu ve değer olarak düşünülebilir. Kazanılan zaferlerin ardından milletimizin bağımsızlığına kast edecek bir sorun olmaması, bu değer üzerine fazla düşülmemesine ve diğer değerlere yönelmeye başladığı söylenebilir.

Nitekim milletimizin tarihine bakıldığı zaman 24 Temmuz 1923 yılında imzalanan Lozan Antlaşması ile Türkiye'nin bağımsızlığı için mücadele etmiş olduğu diğer devletler tarafından resmi olarak tanınmasına uluslararası bir statü kazandığı tescil belgesi niteliğindedir. Türkiye Lozan ile tam bağımsız olarak tanınmaya başlamıştır (Bekcan, 2021).

Bağımsızlık değerinden sonra çalışmada en az yer alan değer tasarruf olarak tespit edilmiştir. Genel itibariyle incelenen kitaplarda çok az yer verildiğinden dolayı bu kitapların tasarruf değeri aktarımında yeterli olmadığı söylenebilir. Yazarımızın tasarruf değerine kitaplarda fazla yer vermemesinin nedeni olarak ise milletimizin ve toplumumuzun geçmişten bugüne kadar değer eğitiminin verildiği ilk yer olan ailenin bu değere gereken önemi verdiği düşünülmektedir.

Kur'an-ı Kerim de tasarruf ile ilgili olarak ayetlerin olması ve bu konu ile ilgili birçok hadisin bulunması tasarruf değerinin dinimiz aracılığıyla bizlere aktarılmaya

çalışılmakta olduğunun bir göstergesidir. Aileler de dinimizin isteği olarak çocuklarını yetiştirirken onlara tasarruflu olmayı, ziyan etmemeyi öğretmeye çalıştıkları düşünülmektedir. Bu durum da çocukların bu değeri gelişimleri esnasında ailelerinden görerek benimseyebileceklerdir. Tasarruf etmek değeri dinimizin bize öğrettiği hususlardan olup bu konu ile ilgili ayet ve hadislerinde olduğu bilinmektedir. Kur'an-ı Kerim de bulunan A'raf Suresi 31. Ayetinin son kısmında "yiyin için fakat israf etmeyin. Çünkü Allah israf edenleri sevmez" denmiştir. Kur'an-ı Kerim En'am Suresi 141. Ayetinin son kısmında "Her biri ürün verdiği ürününden yiyin; hasat günü de hakkını verin; fakat israf etmeyin; çünkü Allah israf edenleri sevmez" denmiştir. (URL 4). Tasarruf değerinin yazar tarafından üzerinde çok fazla durulmamasının nedeni ailenin ve dinimizin tasarrufu önemseydiği, hayatımızın her yerinde tasarrufun yer aldığı söylenebilir. Ancak çağımızın tüketim çağı olması ve dünya nüfusunun sürekli artması kaynakların yeterli gelmemesine neden gösterilebilir. Bunun da önüne tasarruf ile geçilebileceği düşünülmektedir. Türkiye İsrافی Önleme Vakfı'nın 2022 yılında yayınladığı 2022 israf raporunda, gıda israfında dünya sıralaması içerisinde ülkemizin kişi başına yapılan gıda israfında üçüncü olduğunu belirlemiştir. Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın (UNEP) 2021 yılında düzenlediği gıda israfı endeks raporuna göre, her yıl dünyada 931 milyon ton gıdanın israf edildiği açıklanmıştır. Bu rakam ülkemizde, her yıl 7.7 milyon ton gıda israf edildiği, bu rakamın kişi başında bakıldığında her yıl 93 kilogramın çöpe atılması demektir. Dünya genelinde bir günde 8 kişiden birinin aç uyuduğu bilindiğine göre israf edilen bu gıda rakamlarının azaltılması ile bu sorunda ortadan kalkacaktır. Su israfı konusunda ise dünyada su kaynaklarının sadece %3'nün içilebilir olmasından dolayı su tasarrufu da günümüzde her geçen gün önem kazanmaktadır. Nüfusun sürekli artışı ve su kaynaklarının aynı kalması dünya genelinde ilerleyen yıllarda büyük bir su sorunu yaşanmasını öngörmektedir. Dünya Doğal Kaynaklar Enstitüsü'nün (WRI) hazırladığı su sıkıntısı raporunda 2040 yılına kadar yaşanacak sorunu belgelemiştir. Ülkemiz bu rapora göre, 2010 yılında 153 ülke içinde 41. sırada yer alırken, 2040 yılına gelindiğinde 161 ülke içinde en yoğun su sorunu yaşayacak 27. ülke olacağı düşünülmektedir (URL 5). Tüm bu sayısal veriler ışığında tasarrufun şüana kadar yeterli olmadığını göstermektedir. Bu nedenle günümüz koşullarında tasarrufun önemi oldukça arttığı söylenebilir. Bu yüzden bu değerın kitaplar aracılığı ile çocuklara erken yaşta benimsetilerek hayatın bir parçası

yapılması gerektiği düşünülebilir. Bu çalışmada ise incelenen kitaplarda tasarruf değerinin yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

5.3. Öneriler

Bu çalışmanın sonuçlarından yola çıkarak şu önerilerde bulunulabilir:

1. Gülten Dayıoğlu'nun kaleme aldığı romanları ve gezi yazılarında değer açısından incelenmesi önerilir.
2. Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi yapılırken Gülten Dayıoğlu 9-12 yaş çocuk kitaplarından yararlanarak yapılabilir.
3. Bu çalışmada en fazla tespit edilen yardımseverlik değerinin en fazla yer almış olduğu Akgüvercin ile Yeşilsalkım'ın Aşkısı isimli kitabın yardımseverlik değerinin aktarımında kullanılması önerilir.
4. Öğretmenler ve aileler çocuklara değerler eğitiminde ders kitaplarının haricinde Gülten Dayıoğlu'nun çocuk kitaplarını önererek değerlerin daha kolay ve daha anlaşılır olması sağlanabilir.
5. Sosyal bilgiler dersinde Gülten Dayıoğlu'nun kitaplarının değer eğitimi üzerine etkisini görmek için 4, 5, 6 ve 7. sınıf öğrencileriyle gözlem ve görüşmeler yaparak araştırmalar yapılabilir. Ayrıca nicel ve karma desenlerin kullanıldığı araştırmalar da yapılabilir.
6. Değerlerin aktarımında öğretmenler üzerinde yapılacak çalışmalar ile Gülten Dayıoğlu kitaplarının kullanılıp kullanılmadığı araştırılarak, bu kitapların kullanılmalrı sağlanabilir.
7. 9-12 Yaş çocuk kitaplarında yer alan değerlerin, SBDÖP de yer alan değerleri çokça barındırdığı bu sebeple sosyal bilgiler dersinde edebi eserler yoluyla değerler eğitimi yapılabilir. Dersin öğretmenlerinin öğrencilere rehber olarak Gülten Dayıoğlu'nun kitaplarını önerebileceği anlaşılmıştır.
8. Araştırmanın sonuçlarına göre, değerlerin öğretilme sürecinde en fazla değer barındıran çocuk kitapları sırasıyla Suna'nın Serçeleri, Ganga, Gökyüzündeki Mor Bulutlar, Akıllı Pireler adlı kitaplardır. Bu kitapların Sosyal bilgiler dersi öğretmenlerine, değerlerin öğretimi sürecinde yardımcı olabileceği anlaşılmıştır.
9. Yapılan bu çalışma sonucunda kitaplarda en az yer aldığı tespit edilen bağımsızlık ve tasarruf değerleri aktarımı için başka kitaplardan faydalanılması önerilir.

10. Gülten Dayıoğlu'nun ocuk kitapları bu çalışmada olduğu gibi hayat bilgisi ğretim programında yer alan değer açısından da incelemesi yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Abacı E (2018) Behiç Ak'ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Zonguldak.
- Adıgüzel F B ve Süslü G (2017) “Yaratıcı dramayla kitap kurdu olunur mu?” Çocuk kitaplarıyla okuma sevgisi ve ilgisi kazandırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(3): 367- 394.
- Aile T B ve Müdürlüğü, S. A. G. [BASAGM] (2010) Türkiye’de aile değerleri araştırması, *Manas Medya Planlama Reklam Hizmetleri*. Ankara.
- Akay İ (2019) Ahmet Yılmaz Boyunağa'nın çocuk romanlarının değerler eğitimi bağlamında incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, Sakarya.
- Akbaş O (2004) Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim 11. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Ankara.
- Akbaş O (2008a) Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16): 9-27.
- Akbaş O (2008b) Sosyal bilgilerde değerler ve eğitimi. Bayram Tay ve Adem Öcal (Ed.), *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Pegem Yayıncılık, Ankara).
- Akıncı B (2019) Değerler eğitimi açısından Aytül Akal'ın çocuk romanlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, Sakarya.
- Akman Ö, Çarşanbalı Ç K ve Alagöz B (2017) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer eğitiminde örtük programa yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1): 701-720.
- Akpınar M ve Kaymakçı S (2012) Ülkemizde sosyal bilgiler öğretiminin genel amaçlarına karşılaştırmalı bir bakış. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2): 605-626.

- Aktan D ve Turan T (2008) Okul hayatında var olan ve olması düşünölen sosyal değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2): 227-259.
- Aktepe V ve Yel S (2009) İlköğretim öğretmenlerinin değer yargılarının betimlenmesi: Kırşehir ili örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3): 607-622.
- Aktepe V (2010) İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde yardımseverlik değerinin etkinlik temelli öğretimi ve öğrencilerin tutumlarına etkisi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- Aktepe V (2015) Etkinlik temelli değer eğitiminin öğrencilerin yardımseverlik tutumlarına etkisi. 2(2): 17- 49.
- Aktepe V ve Tahiroğlu M (2016) Değerler eğitimi yaklaşımları ve etkinlik örneklere. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 42(III): 361-384.
- Aktepe G (2016) Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Çanakkale.
- Aktepe V ve Gündüz M (2018) Özel öğretim yöntemleri. Abdölkadir Uzunöz ve Vedat Aktepe (Ed.), *Değerler Eğitimi* (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- Aktepe V ve Gündüz M (2019) *Karakter ve Değer Eğitimi* (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- Aktepe V ve Pınarbaşı B (2020) 9-12 Yaş Çocuk Kitaplarının, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerler Açısından İncelenmesi: Gülten Dayıoğlu Örneği. *II. Uluslararası Kapadokya Sosyal Bilimler Öğrenci Kongresi*, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir, 16-18 Aralık 2020.
- Alver M ve Kesicioğlu O S (2019) Karakter ve değer eğitimi yaklaşımları ve uygulamaları. M. Kaçan ve N. Yılmaz (Ed.), *Karakter ve Değer Eğitimi*, 155-164 (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- Arıcı İ ve Maden K (2018) İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi öğretim programında saygı değeri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22 (1): 237-256.
- Arslan Z Ş ve Yaşar F T (2007) Yükselen değer kavramı üzerine eleştirel bir yaklaşım. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 1: 8-11.

- Arslan M A, Şimşek T ve Yakar Y M (2016) Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı. 4. Baskı, 45-70, T. Şimşek (Ed.), *Çocuk Edebiyatı Tarihi* (Grafiker Yayınları, Ankara).
- Aslan A (2016) Âşık Şeref Taşlıova'nın şiirlerindeki değer eğitimi unsurlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ağrı.
- Aslan C, Karaman Kepenekci Y, Karagül S ve Doğan Güldenoğlu B N (2016) Çocuk ve gençlik edebiyatında barış eğitimi. *Ankara üniversitesi çocuk ve gençlik edebiyatı uygulama ve araştırma merkezi* (Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara).
- Aslan S (2019) Karakter ve değer eğitiminde kullanılan yaklaşım, yöntem ve teknikler. 155-192, Vedat Aktepe ve Mevlüt Gündüz (Ed.), *Karakter ve Değer Eğitimi* (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- Avcı E K, Avcı A A ve İbret B Ü (2017) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatansızlık değerinin kazandırılmasına yönelik görüşleri. *İlköğretim Online*, 16(4): 1558-1574.
- Aydemir C (1989) Ömer Seyfettin ve hikâyelerinde eğitim değerleri. Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Bursa.
- Aydın M Z (2005) *Ailede Çocuğun Ahlak Eğitimi* (Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, İstanbul).
- Aydın M (2011) Değerler, işlevleri ve ahlak, Eğitime Bakış. *Eğitim, Öğretim ve Araştırma Dergisi*, 7: 39-45.
- Aydın M Z (2010) Okulda değerler eğitimi. *Eğitime Bakış*, 6(18): 16-19.
- Aydın M Z ve Akyol Gürler Ş (2014) *Okulda Değerler Eğitimi* (Nobel Yayınları, Ankara).
- Aydın M Z ve Akyol Gürler Ş (2014) *Okulda Değerler Eğitimi Yöntemler Etkinlikler Kaynaklar* (Nobel Yayınları, Ankara).
- Aykaç N (2007) İlköğretim sosyal bilgiler dersi eğitim öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(22): 46-73.
- Bacanlı H ve Dombaycı M (2012) Değer boyutlandırma yaklaşımı. *II. Uluslararası Değerler ve Eğitimi Sempozyumu*.

- Balcı N (2008) İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde değer eğitiminin etkililiği. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Bölümü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, İstanbul.
- Barr J J (2005) The development of empathy in adolescents attending a just community alternative high school. Unpublished doctoral dissertation, Fordham University, Department Of Psychology New York.
- Battistich V (2005) Character education, prevention, and positive youth development. *Washington, DC: Character Education Partnership.*
- Baykal B S (1979) Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Oluşması Üzerine. *Bellekten*, 43 (170): 491-504.
- Baysal N (2013) Ortaokul sosyal bilgiler derslerinde değerler eğitimi uygulamalarının öğretmenler yönüyle değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Niğde.
- Bekcan U (2021) Sovyetler birliği, Lozan antlaşması ve Türkiye. *Belgi Dergisi*, (22): 241-253.
- Belet D ve Deveci H (2008) Türkçe ders kitaplarının değerler bakımından incelenmesi. *VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu*, Çanakkale: 25.
- Bozdağ M (2008) *Sevgi Zekâsı* (MB Yayınları).
- Ceran D (2018) Edebî metinlerde değer eğitimi. *Öğretmenliğin Meslekî Değerleri ve Etik* (1. Baskı) (Anı Yayıncılık, Ankara).
- Chen H (1996) Values in children's books: from chinese, chinese-american and american authors' and children's points of view (Çocuk kitaplarında değerler: Çinli, Çinli-Amerikalı ve Amerikalı yazarların ve çocukların bakış açısından). Doctoral Thesis, The University of Wisconsin – Milwaukee.
- Cihan N (2014) Okullarda değerler eğitimi ve Türkiye'deki uygulamaya bir bakış. *Turkish Studies -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkishor Turkic-*, ISSN:1308-2140, (Sosyal Bilimler), Volume 9/2, Winter 2014.
- Civelek B (2006) Çocuklara sorumluluk bilinci kazandırmak. *Çocuk Çocuk Aylık Anne Baba Eğitimci Dergisi*, 58: 20–22.

- Çalık F (2021) Rıfat Ilgaz'ın çocuk edebiyatı eserlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, 18 Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, Çanakkale.
- Çeçen A (1975) Hukukta norm ve adalet. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 32(1): 71-115.
- Çelik Ö (2016) Disiplinler arası yaklaşımla değer öğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılması. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- Çelikkaya T ve Seyhan O (2016) Değerlerin kazanılmasındaki etkili faktörler (Öğrenci görüşleri). *Balikesir University The Journal Of Social Sciences Institute*, 19 (36): 167-191.
- Çelikkaya T (2019) Değerin tanımı ve sınıflandırılması. 67-73, Vedat Aktepe ve Mevlüt Gündüz (Ed.), *Karakter ve Değer Eğitimi* (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- Çelikten F (2019) Nezihe Meriç'in çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı, İstanbul.
- Çengelci Köse T (2016) Sosyal bilgiler öğretiminde değerler eğitimi. 245-270, Selçuk Şimşek (Editör), *Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmenleri İçin Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Anı Yayıncılık, Ankara).
- Çiçek M (2021) Ulviye Alpay'ın çocuklara yönelik eserlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, Giresun.
- Çintaş Yıldız D (2009) İbrahim Zeki Burdurlu'nun Eserlerinde Çocuk Eğitimi ile İlgili Evrensel Değerler. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Konya.
- Çintaş Yıldız D (2011) İbrahim Zeki Burdurlu'nun Eserlerinde Sevgi Değeri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 29: 203-230.
- Çubukçu Z (2012) İlköğretim öğrencilerinin karakter eğitimi sürecinde örtük programın etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12 (2): 1513-1534.

- Dayıoğlu G (1987) Çocuk edebiyatı yıllığı: Edebiyat ve çocuk edebiyatını nasıl değerlendiriyorsunuz? *Çocuklar için ayrı bir edebiyat olduğunu düşünüyormusunuz?* 311-332 (Gökyüzü Yayınları, İstanbul).
- Dayıoğlu G (2011) *Akgüvercin ile Yeşilsalkım'ın Aşkı* (Doğan Egmont Yayıncılık, İstanbul).
- Dayıoğlu G (2015) *Ben Büyüyünce* (Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul).
- Dayıoğlu G (2018) *Işın Çağı Çocukları* (Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul).
- Dayıoğlu G (2018) *Yurdumu Özledim* (Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul).
- Dayıoğlu G (2019) *Akıllı Pireler* (Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul).
- Dayıoğlu G (2019) *Dört Kardeştiler* (Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul).
- Dayıoğlu G (2019) *Dünya Çocukların Olsa* (Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul).
- Dayıoğlu G (2019) *Ganga* (Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul).
- Dayıoğlu G (2019) *Gökyüzündeki Mor Bulutlar* (Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul).
- Dayıoğlu G (2019) *Midos Kartalı'nın Gözleri* (Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul).
- Dayıoğlu G (2019) *Ölümsüz Ece* (Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul).
- Dayıoğlu G (2019) *Parbat Dağı'nın Esrarı* (Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul).
- Dayıoğlu G (2019) *Tuna'dan Uçan Kuş* (Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul).
- Dayıoğlu G (2020) *Fadış* (Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul).
- Dayıoğlu G (2020) *Gizemli Güvercin* (Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul).
- Dayıoğlu G (2020) *Suna'nın Serçeleri* (Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul).
- Demirbaş Öztürk Ç (2019) İnsani – kültürel kalkınma sürecinde değer eğitimi. 212-242, Vedat Aktepe – Mevlüt Gündüz (Ed.), *Karakter ve Değer Eğitimi* (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- Demircioğlu İ H ve Tokdemir M A (2008) Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: Amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(15): 69-88.
- Demirkaya H ve Çal Ü T (2018) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dürüstlük değerine ilişkin metaforik algıları. *Kırşehir Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 19(3): 1964-1980.
- Demirtaş T (2012) Değerler eğitiminde edebi ürünlerden yararlanma: Nasreddin Hoca fıkraları. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Sakarya.
- Dilmaç B (2007) Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi,

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Konya.

- Doğan İ (2007) *Sosyoloji: kavramlar ve sorunlar*. (7. Baskı) (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- Doğanay A (2002) Sosyal bilgiler ve sosyal bilgiler öğretimi. Cemil Öztürk ve Dursun Dilek (Ed.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- Doğanay A (2006) Değerler eğitimi. 256–286, *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım*, Cemil Öztürk (Ed.) (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- Doğanay A (2007) Değerler eğitimi. 255-286, *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım*, Cemil Öztürk (Ed.) (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- Doğanay A, Seggie F N ve Caner H A (2014) Değerler eğitiminde örnek bir proje: avrupa değerler eğitimi projesi. *International Journal Of Curriculum And Instructional Studies*, 2(3): 74-86.
- Dündar Ş (2018) Sosyal bilgilerde içerik ve temel kavramlar. 14-52, H. Çalışkan, B. Kılcan (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Lisans Yayıncılık, İstanbul).
- Edgington W D (1996) Teaching character education: The values in John R. Tunis's sports books for children and adolescents. Oklahoma State University.
- Ekşi H (2003) Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1): 79-96.
- Elbir B ve Bağcı C (2013) Değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü düzeyindeki çalışmaların değerlendirilmesi/evaluation of post-graduate theses on values education. *turkish studies--international periodical for the languages, literature and history of Turkish or Turkic*, 8(1): 1321-1333.
- Elgeren F Ş (2018) Çocuk ve çocuk edebiyatı. 9-47, *Çocuk Edebiyatı*, H. Yolasığmazoğlu, M. Bilgen, O. Özdemir, S. Akdeniz ve S. Gülerer (Ed.) (Lisans Yayıncılık, İstanbul).
- Elias M J, Parker S J and Kash V M (2008) Social and emotional learning, moral education, and character education: A comparative analysis and a view toward convergence. L. P. Nucci ve D. Narvaez (Ed.), *Handbook of moral and character education* (Routledge, Taylor ve Francis Group, New York).

- Ercan H (2022) Nurgül Ateş'in çocuk hikâyelerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Kırıkkale.
- Erdal K (2008) Çocuk edebiyatı ve çocuk kitapları. *Milli Eğitim Dergisi*, 178: 156-165.
- Erdal K (2009) Eğitim değerleri açısından çocuk kitapları. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 3: 1-18.
- Erişik K (2019) Çocuk edebiyatı yazarı Hasan Kallımcı'nın ilkokul düzeyindeki kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Ağrı.
- Etoğlu Kibris P (2019) Çocuk edebiyatı eserlerinin duyarlık eğitimi bağlamında incelenmesi: Gülten Dayıoğlu örneği. Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, Kütahya.
- Fırat H (2021) Zehra Ünüvar'ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, Elazığ.
- Gökçe B (2008) Gülten Dayıoğlu'nun çocuk öykülerinde değer eğitimi ve öykülerin Türkçeye katkısı. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Malatya.
- Gömlüksiz M N ve Cüro E (2011) Sosyal bilgiler dersinde yer alan değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1): 95-132.
- Görmez E (2018) Ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan edebi eserler üzerine bir inceleme. *Journal Of Social And Humanities Sciences Research*, 5(30): 4291-4296.
- Gray A M (2019) *Charity in Rabbinic Judaism: Atonement, Rewards, and Righteousness*. Routledge.
- Gülden B (2014) Yavuz Bahadıroğlu'nun çocuk romanları ve hikâyelerinde yer alan değerler. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Afyonkarahisar.

- Gümüş S (2017) Değerler eğitimi bağlamında Aytül Akal'ın çocuk romanlarının analizi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı, İstanbul.
- Gündüz M ve Aktepe V (2018) Sosyal bilgilerde değer eğitimi. Mustafa Ergün, Nermin Karabacak, İsa Korkmaz ve Mehmet Küçük (Ed.), *Öğretmenliğin mesleki değerleri ve etik* (Anı Yayıncılık, Ankara).
- Güneş F (2015) Değerler eğitiminde yaklaşım ve modeller. *Eğitimde Gelecek Arayışları: Dünden Bugüne Türkiye'de Beceri, Ahlak Ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, 1-20 (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Bartın).
- Güngör E (2000) *Değerler Psikoloji Üzerine Araştırmalar* (Ötüken, İstanbul).
- Güngördü E (2001) *İlköğretim Okullarında Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Nobel Yayın Dağıtım, Ankara).
- Gürsoy Tavuş Z (2015) Gülten Dayıoğlu'nun hikâyelerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Konya.
- Halstead J M and Taylor M J (2000) Learning and teaching about values: a review of recent research. *Cambridge journal of education*. 30 (2): 169-202.
- Hökelekli H ve Gündüz T (2004) Üstün yetenekli çocukların değer yönelimleri ve eğitimleri. *Değerler ve Eğitimi Sempozyumu*.
- Hökelekli H (2010) Modern eğitimde yeni bir paradigma: Değerler Eğitimi. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırmaları Dergisi*, 6 (18): 4-10.
- Hökelekli H (2011) *Ailede, Okulda ve Toplumda Değerler Psikolojisi Ve Eğitimi* (Timaş Yayınları, İstanbul).
- Huitt W (2004) Values, educational psychology interactive. Voldosta State University.
- İner H (2020) Nuran Turan'ın hikâyelerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi. Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, Konya.

- Kabacalı A (1993) *Gülten Dayıoğlu, 30 Yıl Çocuklarla Soluk Soluğa* (Altın Kitaplar, İstanbul).
- Kaliyeva A (2015) Türkçe ve İngilizce ders kitaplarında değerler eğitimi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ana Bilim Dalı, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Bilim Dalı, İzmir.
- Kamber T, Acun İ ve Akar C (2011) İlköğretim birinci kademe sosyal bilgiler öğretim programının uygulanabilirliği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2): 195-218.
- Karababa A (2019) Kuramsal temelde değerler. *Değerler ve Değerler Psikolojisi*, B. Dilmaç ve H. H. Bircan (Ed.) (Pegem Akademi Yayınları, Ankara).
- Karagöz B (2009) Yapılandırmacı yaklaşıma göre ilköğretim 6 ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki değerlerin incelenmesi (Muğla ili örneği). Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, Muğla.
- Karagözoğlu N (2018) Sosyal bilgiler dersinde vatanseverlik değerinin kazandırılmasında kadın kahramanların yaşam öykülerinin kullanılması. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 4(2): 97-110.
- Karaman Kepenekci Y (1999) Türkiye’de Genel Ortaöğretim Kurumlarında İnsan Hakları Eğitimi. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Planlaması Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Karasar N (2015) *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (Nobel Yayın Dağıtım, Ankara).
- Karatay H (2011) Karakter eğitiminde edebi eserlerin kullanımı. *International Periodical For The Languages, Terature And History Of Turkish Or Turkic Volume* 1(6): 1439-1454.
- Karatekin E (2016) Ömer Seyfettin hikâyelerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında yer alan değerler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, Tokat.
- Kasap N (2019) Bekir Yıldız’ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, Malatya.

- Katılmış A (2010) Sosyal bilgiler derslerindeki bazı değerlerin kazandırılmasına yönelik bir karakter eğitimi programı geliştirilmesi. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, İstanbul.
- Katılmış A, Ekşi H ve Öztürk C (2010) Sosyal bilgiler dersi kazanımlarıyla bütünleştirilmiş bilimsellik odaklı karakter eğitimi programının etkililiği. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1): 50-87.
- Kaya V (2007) Cahit Zarifoğlu'nun çocuk kitaplarında temel değerler. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Din Eğitimi Bilim Dalı, Konya.
- Kaya F ve Akpınar E (2021) İlköğretim öğrencilerinin özgürlük değerine ilişkin tutumları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1): 578-602.
- Kaymakcan R ve Meydan H (2014) *Ahlak Değerler ve Eğitimi* (Dem Yayınları, İstanbul).
- Keskin Y (2008) Türkiye'de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının araştırılması. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Bölümü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, İstanbul.
- Keskin Y ve Öğretici B (2013) Sosyal bilgiler dersinde "duyarlılık" değerinin etkinlikler yoluyla kazandırılması, nitel bir araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25): 143-181.
- Keskin Y (2016) Değerlere genel bir bakış: tanımı, özellikleri, işlevi ve sınıflandırılması. M. Köylü (Ed.) *Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi* (Nobel, Ankara).
- Keskin Y (2016b) Değerler eğitimi. *Sosyal Bilgiler Eğitimi*, D. Dilek (Ed.) (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- Kılcan B (2013) Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerlere İlişkin Öğrenci Algılarının incelenmesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- Kıncal R Y (2010) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara).

- Kıral E (2018) Kayıp giden bir değer: saygı. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5 (1): 4-10.
- Kızılçelik S ve Erjem Y (1996) *Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü* (Saray Kitabevleri, Konya).
- Kirschenbaum H (1995) Enhance values and moralit. Boston: Allyn and Bacon Company, Massachusetts.
- Kirschenbaum H (2000) From values clarification to character education: A personal journey. *The Journal Of Humanistic Counseling, Education And Development*, 39(1): 4-20.
- Kop Y ve Tuncel G (2010) Türkiye’de sosyal bilgiler/bilimler öğretimi alanlarında bilimsel toplantılarda sunulan bildiriler üzerine analitik bir çalışma 1987-2005: 92.
- Kösecioğulları U (2022) Feyza Hepçilingirler’in çocuk kitaplarındaki değerler eğitimi. Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Kütahya.
- Kumbasar E (2011) Muzaffer İzgü’nün romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Trabzon.
- Kurtoğlu F S (2016) Çocuk edebiyatından tarihi metinlerden yararlanma: Âşık Paşa’nın Garibnâme’si. *Millî Eğitim*, 211: 161-186.
- Kuşdil M E ve Kağıtçıbaşı Ç (2000) Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*.
- Kutluer İlhan (2006) Musavat-Eşitlik. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 32: 76-79.
- Martín S N (2009) Education in values through children’s literature. A reflection on some empirical data, In *Global values education* (65-81), Springer, Dordrecht.
- MEB (2008) *İlköğretim Okulu Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi* (Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Ankara).
- MEB (2010) İlk ders. *MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 2010/53 Sayılı Genelge*.

- MEB (2015) *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu* (Milli Eğitim Yayınları, Ankara).
- MEB (2018) *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu* (Milli Eğitim Yayınları, Ankara).
- Merter F (2014) Okulda ve sınıfta örtük program aracılığıyla değerler eğitimi, *Uluslararası İnsani Değerlerin Yeniden İnşası Sempozyumu* (561-576), Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Meydan H (2014) Okulda değerler eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1): 93-108.
- Montanay E (2018) Berdibek Sokpakyev'in "çocukluk dönemine yolculuk" (balalig şakka sayahat) adli eserinin türkiye türkçesine kazandırılması ve değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, Malatya.
- Mutluay R (1969) *100 Soruda Türk Edebiyatı* (Gerçek Yayınevi, İstanbul).
- Namlı-Başçı Z (2015) Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi. R. Sever (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Nobel Yayıncılık, Ankara).
- Necdet A (2007) İlköğretim sosyal bilgiler dersi eğitim öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(22): 46-73.
- Neydim N (2003) *Çocuk Edebiyatı* (Bu Yayınevi, İstanbul).
- Oğuzkan F (2001) *Çocuk Edebiyatı* (Anı Yayıncılık, Ankara).
- Okumuş E (2010) Toplum ve ahlak eğitimi. *Eğitime Bakış Dergisi*, 6(18): 28- 32.
- Otmar Ö ve Erdem A (2019) Yalvaç Ural'ın Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Hayvan Sevgisi Değeri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17 (37): 7-34.
- Özdaş F (2013) Ortaokullarda değerler eğitimi ve istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretimi Ana Bilim Dalı, Elazığ.
- Özdemir G (2008) Sevim Ak'ın hikâye ve romanlarında yer alan eğitsel iletiler. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Çanakkale.

- Özden Çelik E (2013) Değer aktarımında sınıf öğretmenlerinin rolü. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı, Kocaeli.
- Özden Y (1999) *Eğitimde Dönüşüm Yeni Değer ve Oluşumlar* (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- Özensel E (2003) “Sosyolojik bir olgu olarak değer”. *Değerler Eğitimi Dergisi*, EDAM, 1(3): 23, İstanbul.
- Özensel E (2004) Türk toplumunda çocuğun yetiştirilmesinde annenin rolü Konya ili örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2 (6): 77-96.
- Öztürk C (2006) Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış. 21-50, *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım*, Cemil Öztürk (Ed.) (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- Öztürk C (2014) Sosyal bilgiler: kavram, içerik ve program. 2-30, Cemil Öztürk (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- Paykoç F (1997) Öğretmenler için duyuşsal eğitim. *Uluslararası Dünya Öğretmen Eğitimi Konferansı* (27 Ağustos–2 Eylül 1995) (Milli Eğitim Basımevi, Ankara).
- Ruiz-Martín D, Senís-Fernández J and Tomé-Fernández M (2019) Values and intercultural experiences through picture books. *The Reading Teacher*, 73(2): 205-213.
- Rusnak T (1998) Integration character in the life of the school. (9-19), T. Rusnak (Eds.), *An Integrated Approach to Character Education* Thousand Oaks: Corvn Press.
- Sağlam H İ (2014) Aile birliğini önemseme ölçeğinin (ABÖÖ) geliştirilmesi ve öğrencilerin aile birliğini önemseme düzeylerinin incelenmesi. 363-388, *Çağın Sorunları Karşısında Eğitim Sempozyumu*, Bayburt.
- Sağlam H İ (2017) *Bir Değer ve Eğitim Merkezi Olarak Aile* (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- Safran M (2008) Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış. (1-19), Bayram Tay, Adem Öcal (Ed.), *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).

- Sapsağlam Ö (2015) Anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan sosyal değerler eğitimi programının sosyal beceri kazanımına etkisinin incelenmesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- Sarı M (2007) Demokratik değerlerin kazanımı sürecinde örtük program: düşük ve yüksek “okul yaşam kalitesi” ne sahip iki ilköğretim okulunda nitel bir çalışma. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Adana.
- Sarıyüce H (2012) Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ansiklopedisi 1 (Nar Yayınları, Ankara).
- Selanik Ay T (2014) *Okulda Değerler Eğitimi*. R. Turan, K. Ulusoy (Ed.) (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- Selçuk Z (2000) *Gelişim ve Öğrenme* (Nobel Yayın Dağıtım, Ankara).
- Sever S (2000) *1.Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu* (A.Ü. Basımevi, Ankara).
- Sever S (2003) *Çocuk ve Edebiyat* (Kök Yayınları, Ankara).
- Sever S (2006) Çocuk edebiyatı öğretimi nasıl olmalıdır?, *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda* sunulan bildiri, (998): 41 (Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara).
- Sever S (2015) *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü* (Tudem Yayıncılık, İzmir).
- Sezer Ö (2005) İlköğretim 1. kademe Türkçe ders kitaplarında değerlerin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, İstanbul.
- Sönmez Ö F (2014) Atasözlerinin sosyal bilgiler programındaki değerler açısından incelenmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 6(2): 101-115.
- Sönmez V (1997) *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu* (Anı Yayıncılık, Ankara).
- Sönmez V ve Alacapınar F G (2017) *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Anı Yayıncılık, Ankara).
- Sözen E ve Ada S (2018) 2005 ve 2018 4. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının (SBDÖP) karşılaştırılması. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 6(1): 53-71.

- Sullivan E P and Yandell C (1990) What are the religious/spiritual values in children's books? do children get the values messages?.
- Süleymanoğlu Köksal S (2021) Değerler eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Diyarbakır.
- Şen Ü (2007) Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yolunda Türkçe eğitiminde değerler öğretimi üzerine bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Şimşek T (2006) Çocuk edebiyatı. *Türk Edebiyatı Tarihi*, T. S. Halman (Ed.) (Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara).
- Şimşek T (2016) *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı* (Grafiker Yayınları, Ankara).
- Tahiroğlu M (2014) Sosyal bilgiler dersinde değer eğitimi etkinlik örnekleri: ilkokul 4. Sınıf. 339-366, R. Turan, K. Ulusoy (Ed.), *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi* (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- Tahiroğlu M ve Çetin T (2015) Değerler eğitiminde kullanılan yöntemler. M.Gündüz (Ed.) *Değerler Eğitimi* (Maya Akademi, Ankara).
- Taşdemir M ve Dağıstan G (2014) Çocuklara sorumluluk kazandırmada ebeveynlerin bhtg yaklaşımını uygulama durumları: bir durum çalışması.
- Tezcan M (2003) Gizli müfredat: eğitim sosyolojisi açısından bir kavram çözümlenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri*, 1 (1): 53-59.
- Tezcan M (2018) *Değerler Eğitimi Sosyolojik Yaklaşım* (Anı, Ankara).
- Tokdemir M A (2007) Tarih öğretmenlerinin değerler ve değerler eğitimi hakkındaki görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Trabzon.
- Tonga D (2017) Rol model olarak sosyal bilgiler öğretmeni. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2):17-30.
- Topçu N (2012) *İsyân ahlâkı -Conformisme et révolte*, çeviri: M. Kök ve M. Doğan (Dergâh yayınları, İstanbul).

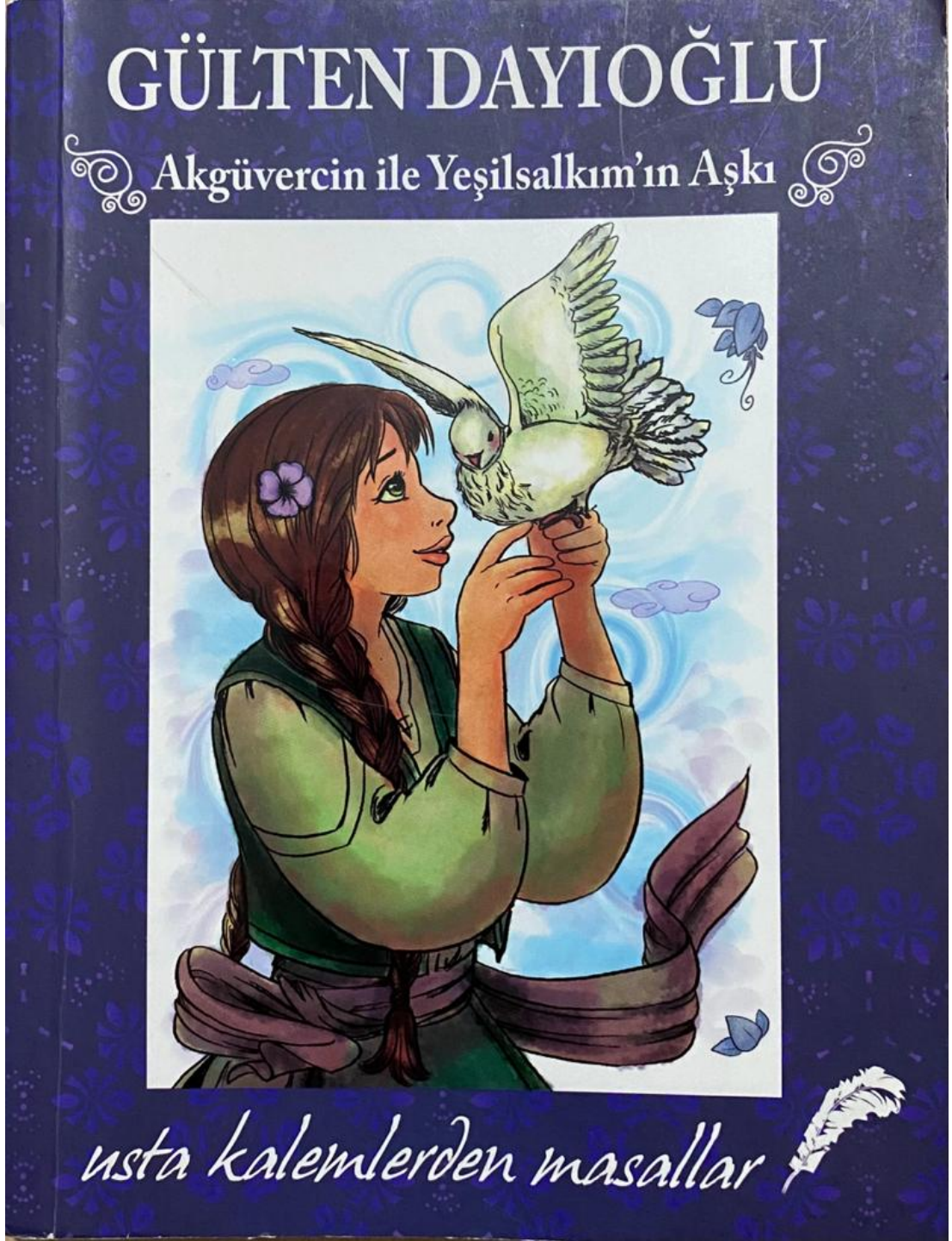

- Turan R (2018) 2017 İlköğretim sosyal bilgiler öğretim programında 2018 yılında gerçekleştirilen güncelleme üzerine bir değerlendirme. Uluslararası Akşemseddin İnsan, Toplum ve Spor Bilimleri Sempozyumu.
- Tursun G (2019) Serpil Ural'ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bayburt Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Sınıf Eğitimi Bilim Dalı, Bayburt.
- Ulusoy A (2004) *Gelişim ve Öğrenme* (Anı Yayıncılık, Ankara).
- Ulusoy K ve Arslan A (2019) Değerli bir kavram olarak değerler ve değerler eğitimi. 1-16, Refik Turan ve Kadir Ulusoy (Ed.), *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi* (Pegem Akademi Yayıncılık: Ankara).
- Ulusoy K ve Dilmaç B (2018) *Değerler Eğitimi* (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- UNESCO (2002) Framework for action on values education in early childhood, reports descriptive, multilingual/bilingual materials. Erişim adresi: <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001287/128712e.pdf>.
- Uzunöz A, Aktepe V ve Özağaçhanlı Z (2020) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tasarruf değerine ilişkin metaforik algıları. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 10(1): 36-51.
- Yalçın A ve Aytaş G (2017) *Çocuk Edebiyatı* (Akçağ Yayıncılık, Ankara).
- Yaman E (2012) *Değerler Eğitimi Eğitimde Yeni Ufuklar* (Akçağ Yayıncılık, Ankara).
- Yaşar Ş ve Çengelci T (2012) Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimine ilişkin bir durum çalışması. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(9): 1-23.
- Yazar T ve Tural Ö (2020) Değer eğitimi yaklaşımları. 147-178, G. Izgar ve B. Dilmaç (Ed.), *Değer Eğitimi, Kavram, İlke ve Yaklaşımlar* (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- Yazıcı K (2006) Değerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19: 499-522.
- Yazıcı M (2014) Değerler ve toplumsal yapıda sosyal değerlerin yeri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 24(1): 209-223.
- Yazıcı Okuyan H (2012) İlköğretim Türkçe ders kitaplarında bir kültür aktarımı aracı olarak kalıp sözlerin kullanımı üzerine bir inceleme. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16 (2): 31-46.

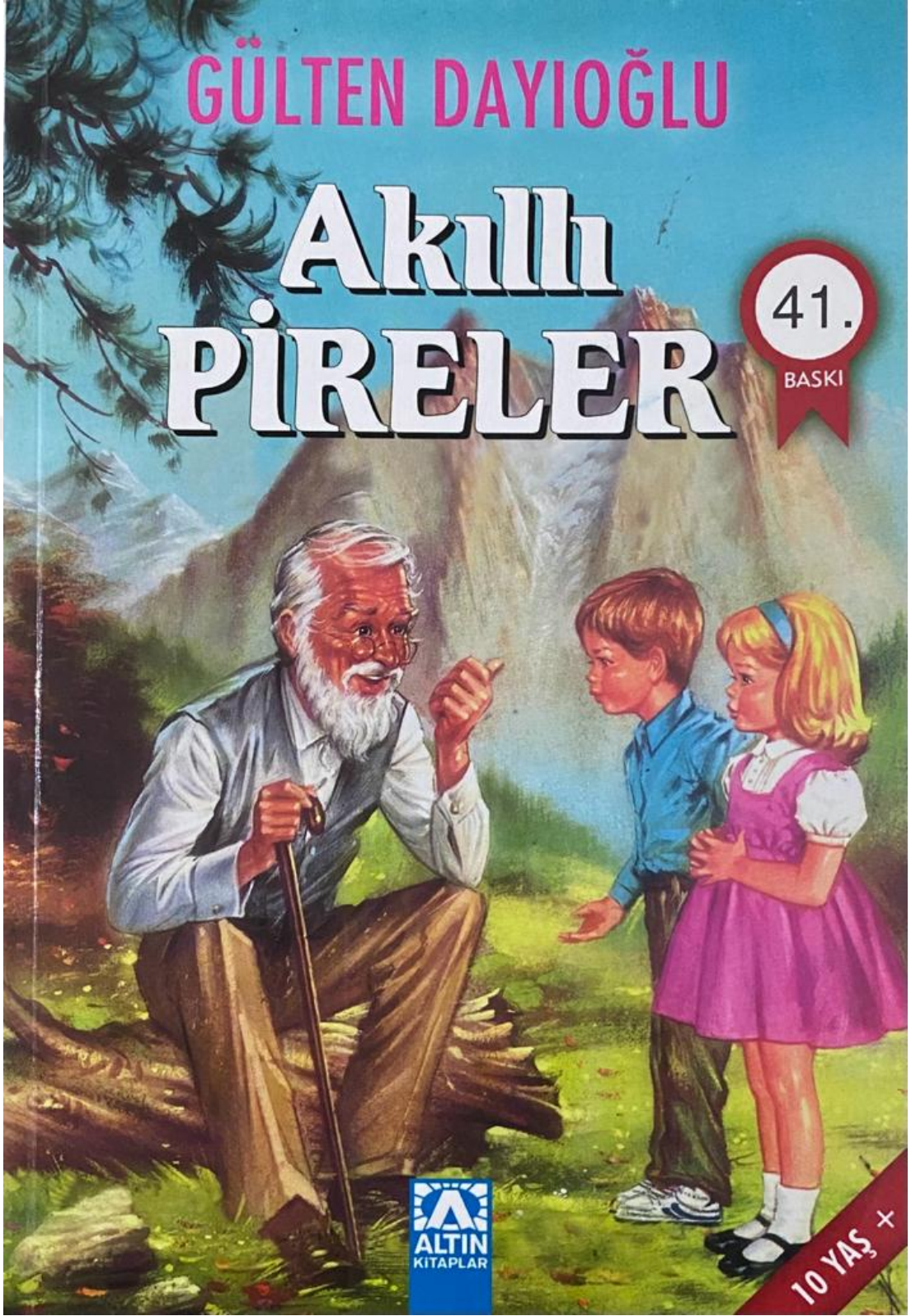
- Yel S ve Aladağ S (2009) Sosyal Bilgilerde Değer Öğretimi. 118-145, Mustafa Safran (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- Yılar M B ve Tomal N (2018) Sosyal Bilgiler Dersi ve Yenilenen Ders Öğretim Programı. 5, Abdulkadir Uzunöz ve Vedat Aktepe (Ed.), *Özel Öğretim Yöntemleri* (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- Yıldırım A ve Şimşek H (2018) *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Seçkin Yayıncılık, Ankara).
- Yıldırım Y ve Akpınar E (2016) Cinsiyet faktörünün ortaokul 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin sosyal olgunluk düzeyine etkisi. *International Journal of Field Education*, 2(1): 20-32.
- Yılmaz A (2018) Değerler eğitimi bağlamında Aytül Akal'ın çocuk romanları. Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Ana Bilim Dalı, Nevşehir.
- Yılmaz E M (2015) Fatma Karabıyık Barborosoğlu'nun öykülerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Van.
- Yörükoğlu A (2007) *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk* (Özgür Yayınları, İstanbul).
- Yüksel S (2004) *Örtük Program* (Nobel yayıncılık, Ankara).
- Yüksel S (2005) Kohlberg ve ahlak eğitiminde örtük program: yeni ilköğretim programlarında yer alan ahlaki değerleri kazandırma için bir açılım. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 5 (2): 307-338.
- Zengin N (2015) Cahit Zarifoğlu'nun çocuk hikâyeleri aracılığıyla çocuklara kazandırılacak değerler. 144, *II. Uluslararası Değerler Eğitimi Kongresi Bildiriler Kitabı* (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- URL 1, <https://sozluk.gov.tr/>, TDK, (08.11.2022).
- URL 2, <http://www.gultendayioğlu.com>, (04.04.2022).
- URL 3, <https://tr.wikipedia.org>, (04.04.2022).
- URL 4, <https://kuran.diyaret.gov.tr/Tefsir/>, (25.01.2022).
- URL 5, http://www.tisva.net/eyayin/israf_raporu_2022.html/, (25.01.2022).

FOTOĞRAFLAR

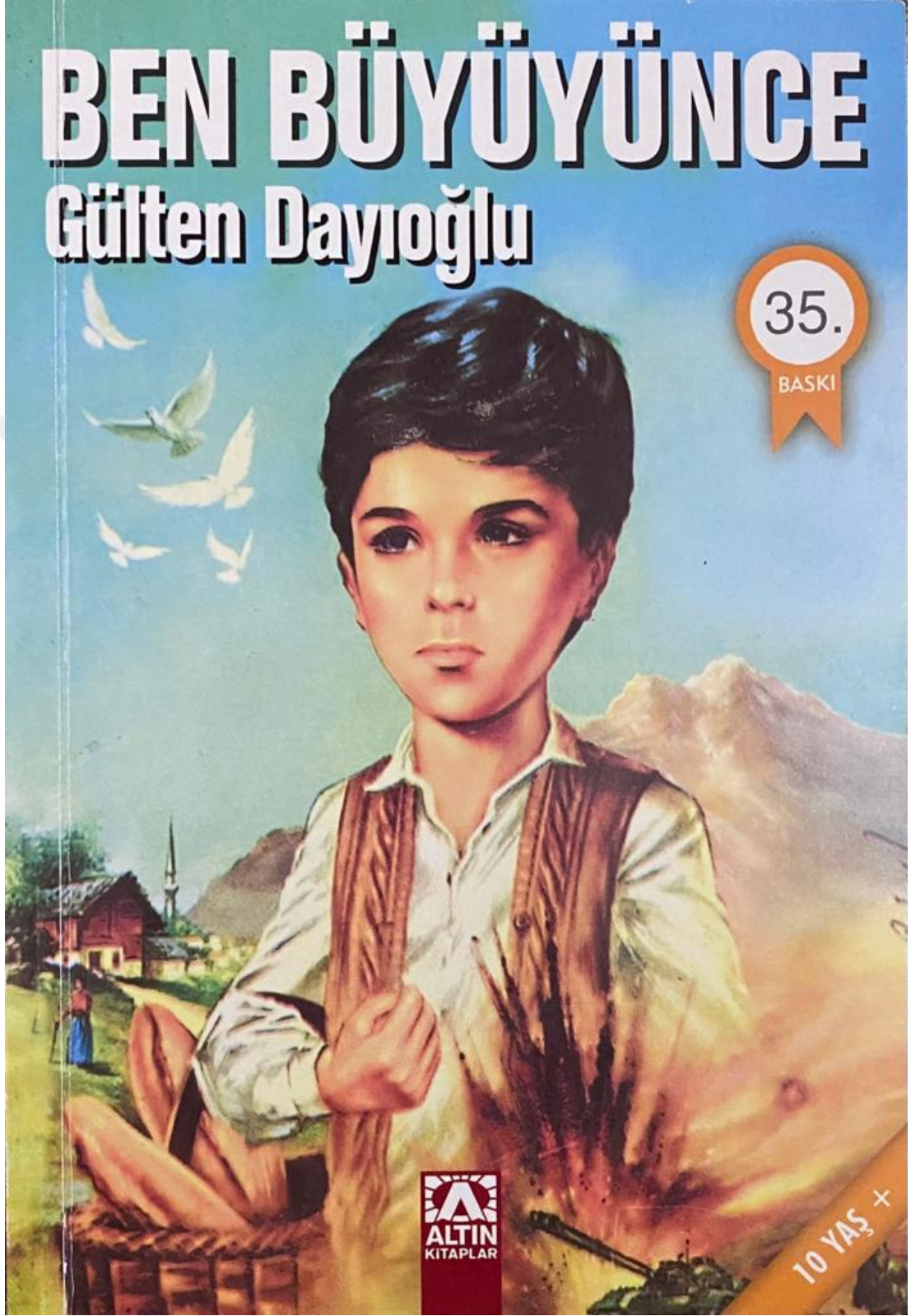
Fotoğraf 1: Akgüvercin ile Yeşilsalkım'ın Aşkı

Fotoğraf 2: Akıllı Pireler

Fotoğraf 3: Ben Büyüünce

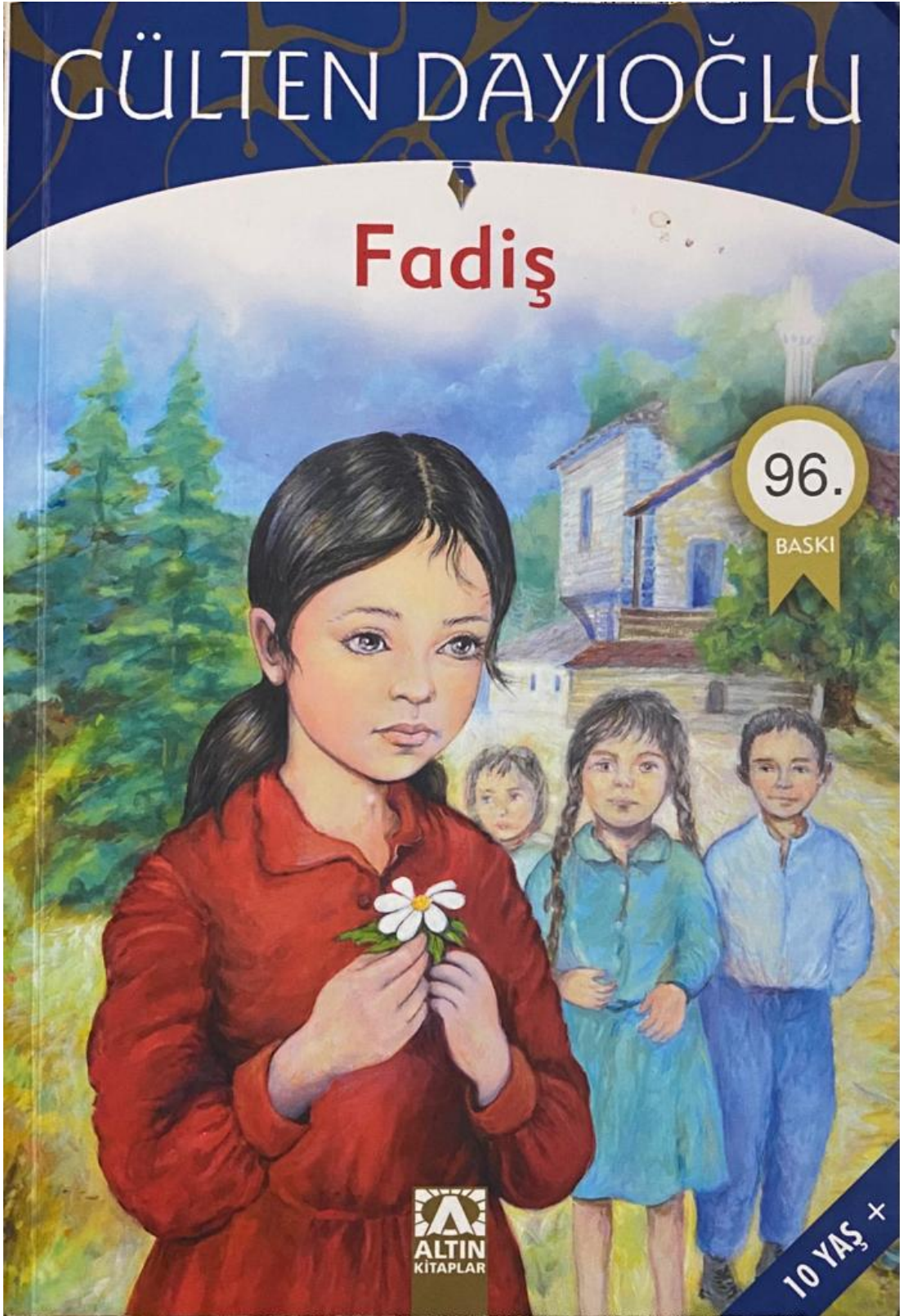
Fotoğraf 4: Dört Kardeşiler

Fotoğraf 5: Dünya Çocukların Olsa

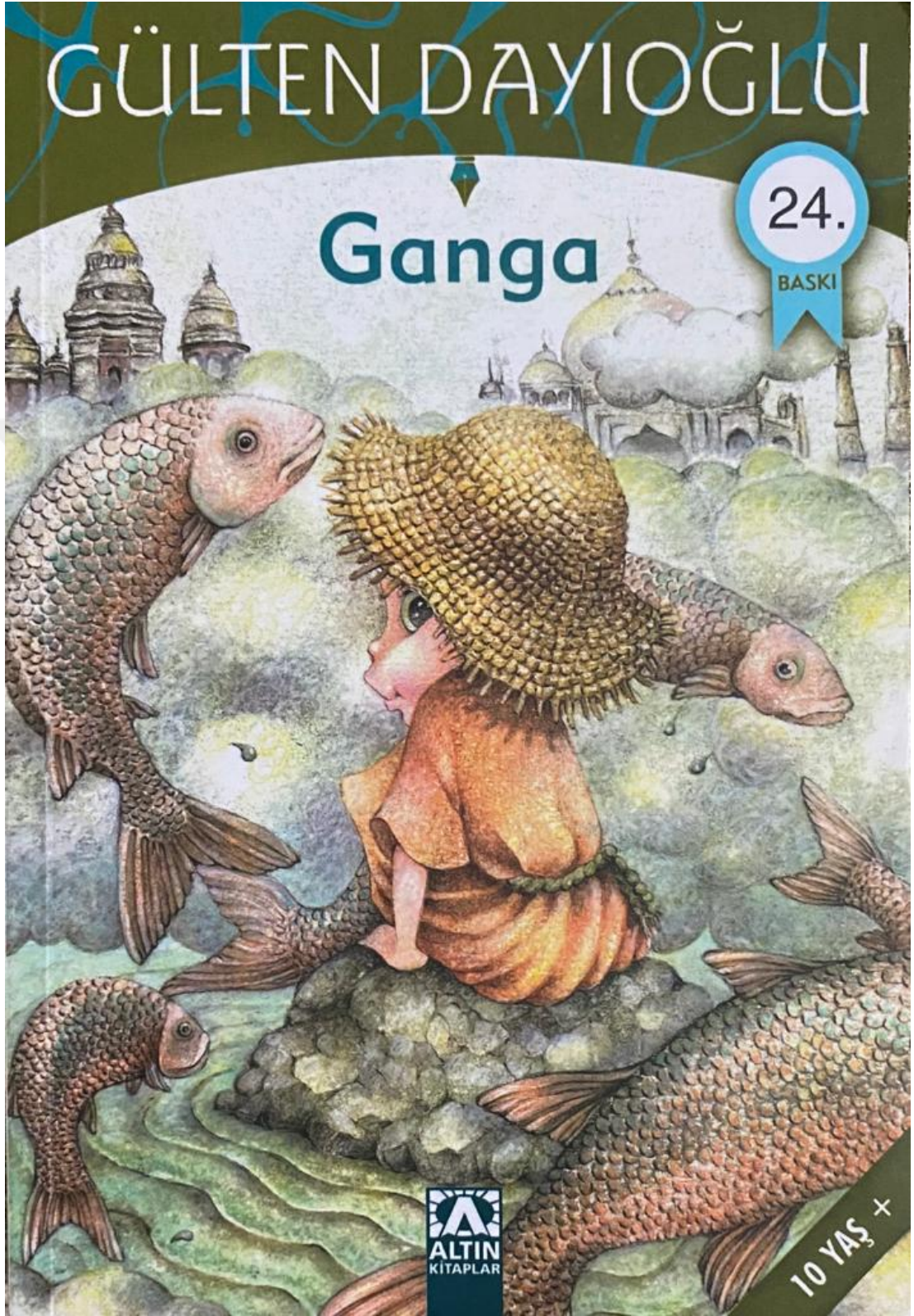

Fotoğraf 6: Fadiş

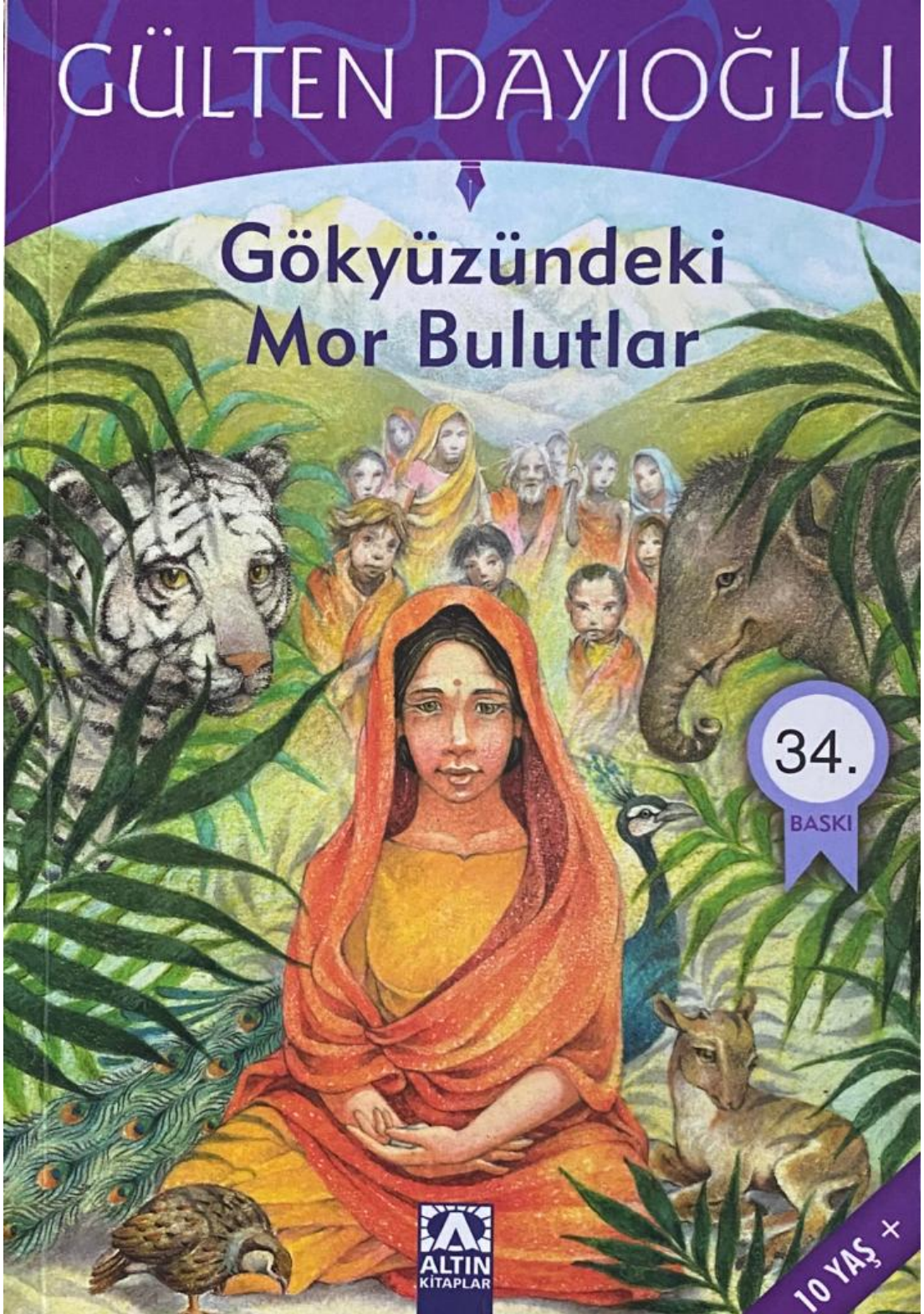
Fotoğraf 7: Ganga

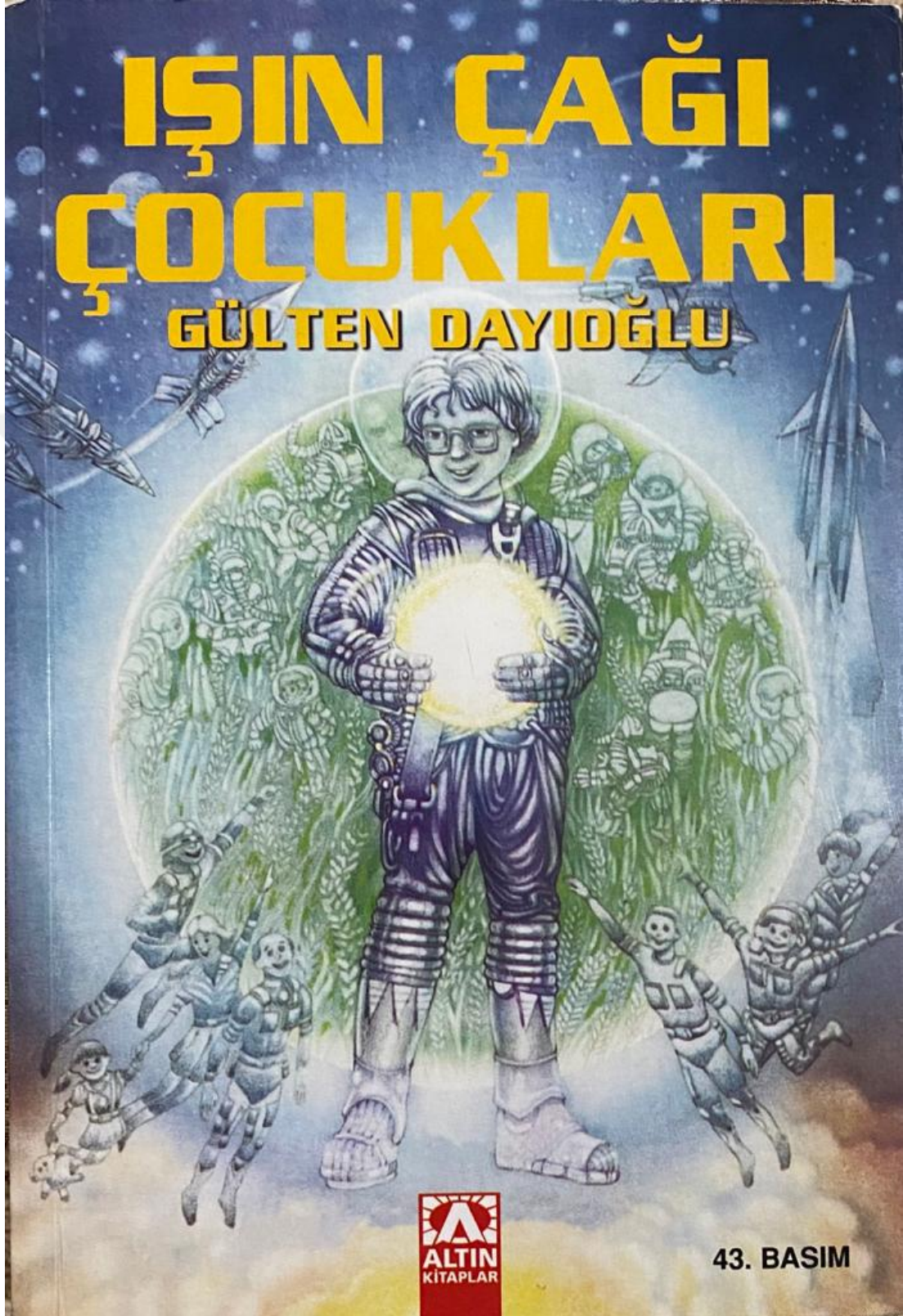
Fotoğraf 8: Gizemli Güvercin

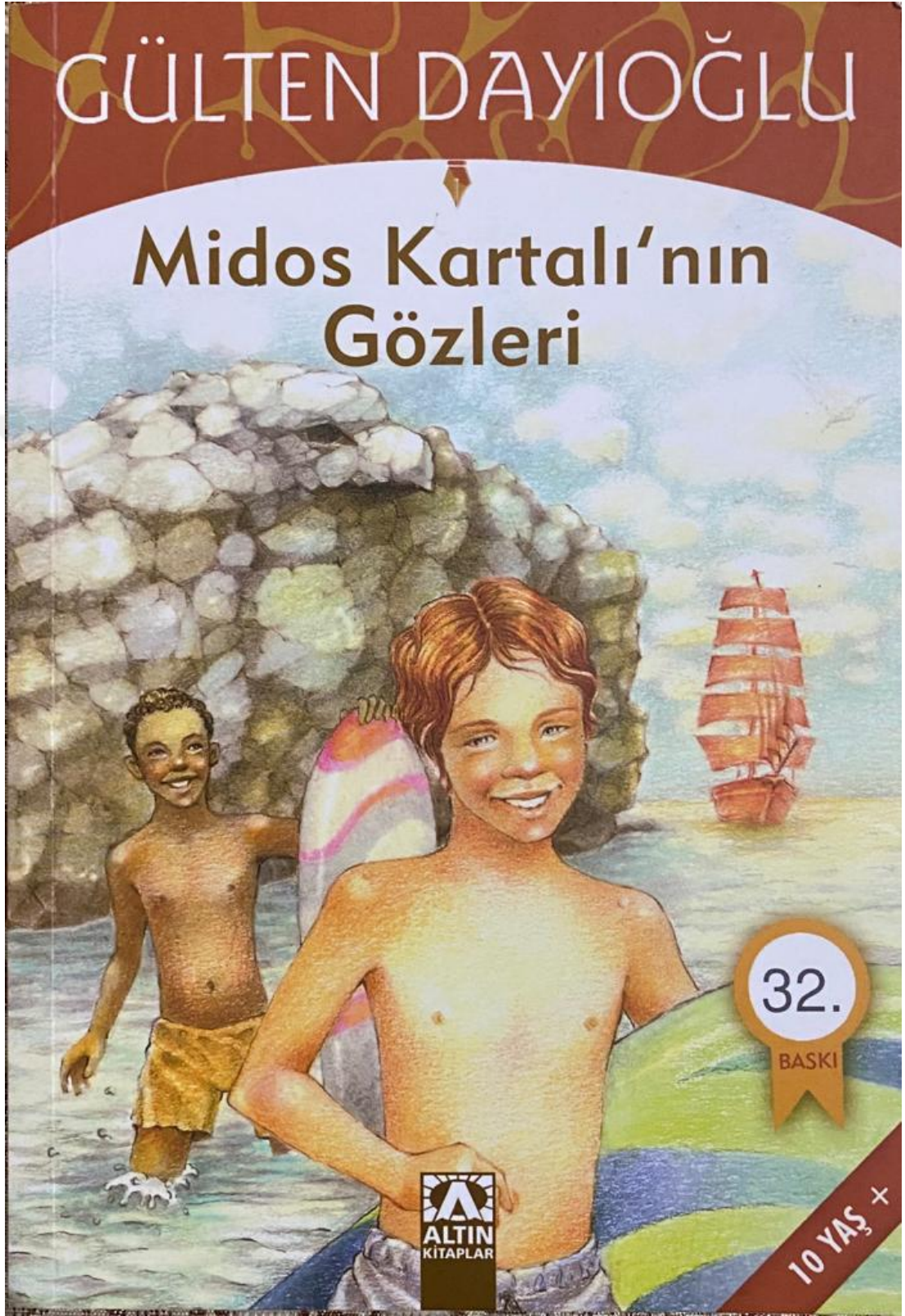
Fotoğraf 9: Gökyüzündeki Mor Bulutlar

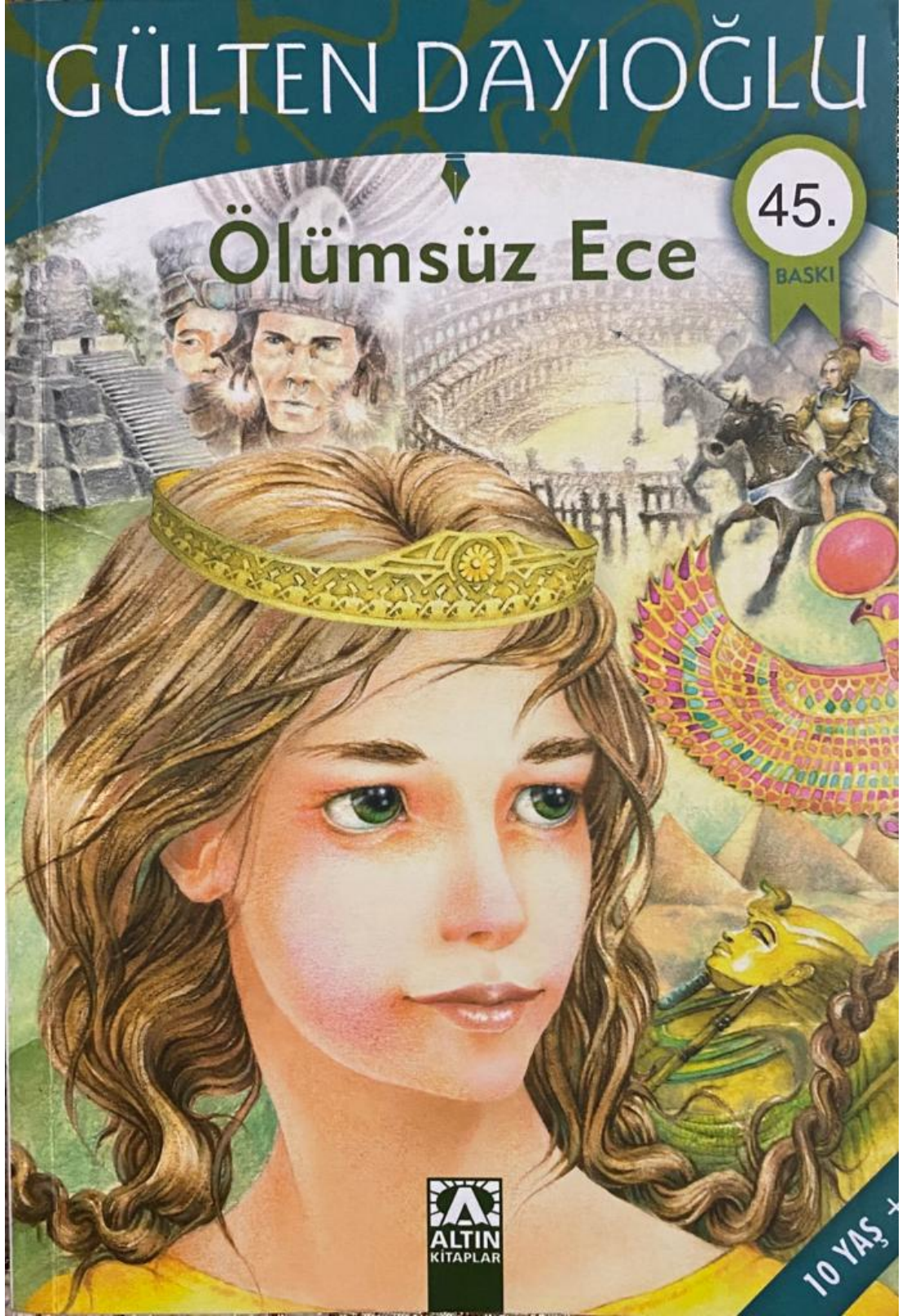
Fotoğraf 10: Işın Çağı Çocukları

Fotoğraf 11: Midos Kartalı'nın Gözleri

Fotoğraf 12: Ölümsüz Ece

Fotoğraf 13: Parbat Dağı'nın Esrarı

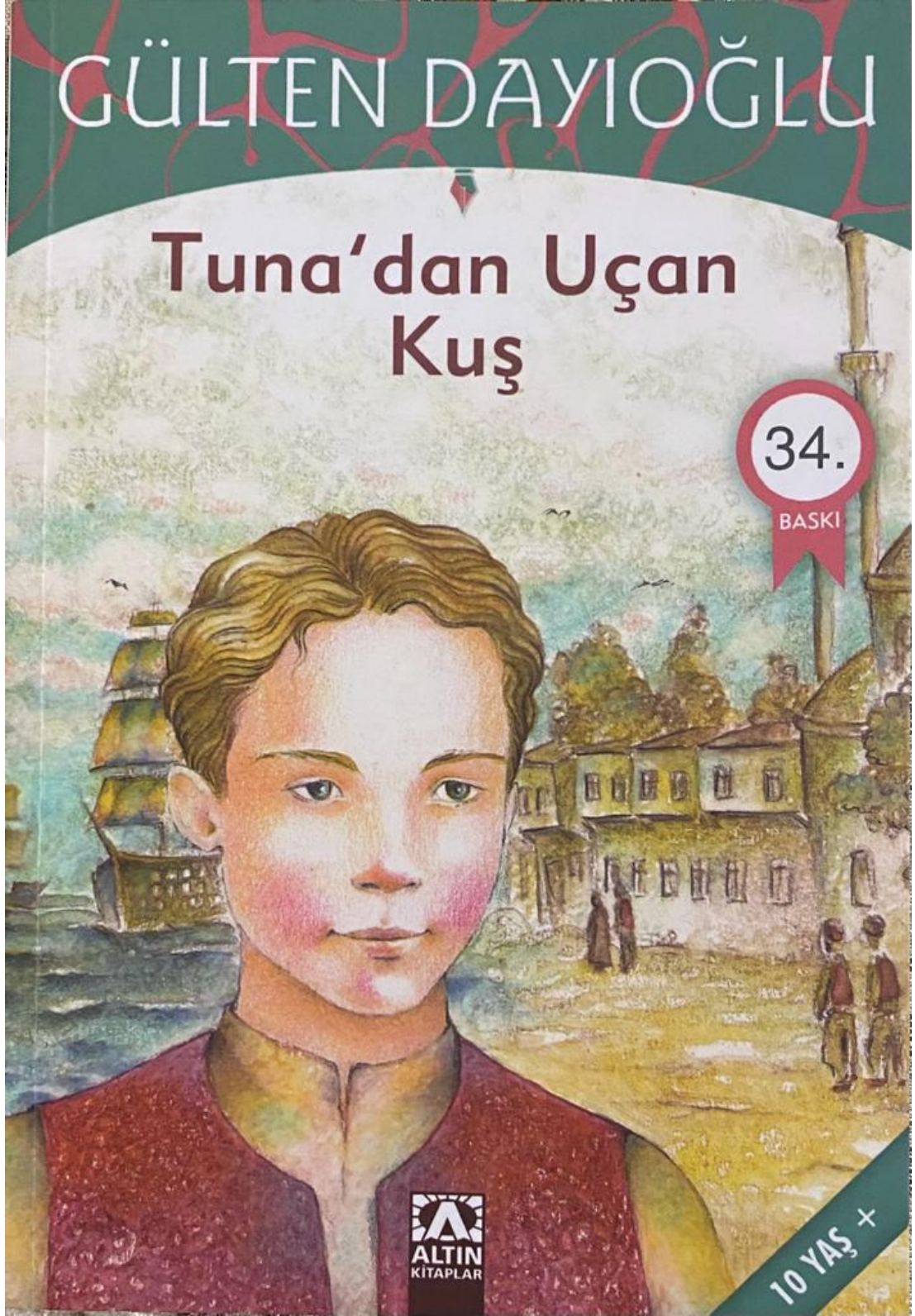

Fotoğraf 14: Suna'nın Serçeleri

Fotoğraf 15: Tuna'dan Uçan Kuş

Fotoğraf 16: Yurdumu Özledim

